N° 53 12

Agellius incip.

Quam obrem .q. claudius quadrigarius. in duo deuicesimo annali scripserit. rectiores certioresque ictus fieri. si sursum quid mittas: quam deorsum

II Qualibus uerbis notarit herodes atticus. falso quempiam cultu. amictuque. nomen habitumque filosophiae mentientem.

III Epistola philippi regis. ad aristotelem filosophum: super alexandro recens nato.

IIII De barbararum gentium prodigiosis miraculis: deque diris et exitiosis effascinationibus. atque inibi de feminis repente uersis in mares.

V Diuersae nobilium filosophorum sententiae. de genere ac natura uoluptatis. uerbaque hieroclis filosophi: quibus decreta epicuri insectatus est.

VI Uerbum quod est ago. frequentatiuum. in syllaba prima quonam sit modulo pronuntiandum.

De conuersione foliorum in arbore olea brumali et solstitiali die. deque fidibus id temporis ictu alieno sonantibus.

Necessarium esse qui multa habeat. multis indigere.

Tornesius

Roberti Koenigsmanni emptus Genevae ... Novemb. 1528

F B v F

482

deque ea re fauorini filosophi cum breuitate ele-
gantique sententia.

VIIII Quis modus sit uertendi uerba in grecas sententias deque
his homeri uersibus quos uirgilius uertisse aut bene
apteque aut inprospere existimatus est.

X Quod anneus cornutus. uersus uergilii quibus ueneris
et uulcani concubitum pudice operteque dixit. reprehen
sione spurca et odiosa inquinauit.

XI De ualerio coruino et unde coruinus.

XII De uerbis quae in utramque partem significatione
aduersa et reciproca dicuntur.

XIII Uerba ex historia claudi quadrigarii. quibus manlii
torquati nobilis adulescentis. et hostis galli prouoca
toris pugnam depinxit.

XIIII Quod idem quadrigarius huius facies patrio casu
probe et latine dixit. et quaedam alia adposita
de similium uocabulorum declinationibus.

XV De genere controuersiae. quod greci ΑΠΟΡΟΝ ap
pellatur.

XVI Quod plinium secundum. non hominem indoctum
fugerit latueritque uitium argumenti. ΑΝΤΙϹΤΡΕΦΟΝ.
greci dicunt.

1 Quintus claudius inundeuicesimo
annali cum oppidum a metello proconsule oppug-
naretur. contra aboppidanis desuper emuris pro-
pugnaretur describeret. ita scripsit. Sagittarius cumfunditore.
utrimque summo studio spargunt fortissime. sed sa-
gittam atque lapidem deorsum ansursum mittas.
hoc interest. nam neutrum potest deorsum uersu re-
cte mitti. sedsursum utrumque optime. quare
milites metelli sauciabantur multo minus. et quod
maxime opus erat apinnis hostis defendebant
facillime. percontabar ego antonium iulianum
rhetorem. cur hoc ita usu ueniret. quod quadrigari-
us dixisset. ut contigui magis directique ictus
fiant. si uel lapidem uel sagittam sursum uersus ia-
ciat. quam deorsum cum proclivior faciliorque iactus
sit exsupernis in infima. quam exinfimis in super-
na. Tum iulianus comprobato genere questionis. quod
desagitta inquit et lapide dixit. hoc de omni fere
missili telo dici potest. facilior autem iactus est sicuti
dixisti. si desuper iacias si quid iacere tantum uelis
non ferire. sed cum modus et impetus iactus tempe-
randus dirigendusque est. tum si in prona iacias. mo-
deratio atque ratio mittentis per praecipitantia ipsa.

I Quintus claudius inundeuicesimo
annali cum oppidum a metello proconsule oppug
naretur contra ab oppidanis desuper e muris pro
pugnaretur descripsit. Sagittarius cum funditore
utrimque summo studio spargunt fortissime. sed sa
gittam atque lapidem deorsum an sursum mittas.
hoc interest. nam neutrum potest deorsum uersum
recte mitti. sed sursum utrumque optime. quare
milites metelli sauciabantur multo minus. et quod
maxime opus erat a pinnis hostis defendebant
facillime. Percontabar ego antonium iulianum
rhetorem. cur hoc ita usu ueniret. quod quadrigari
us dixisset. ut contigui magis directioresque ictus
fiant. si uel lapidem uel sagittam sursum uersus ia
ciat. quam deorsum cum procliuior faciliorque iactus
sit ex supernis in infima. quam ex infimis in super
na. Tum iulianus comprobato genere quaestionis. quod
de sagitta inquit et lapide dixit. hoc de omni fere
missili telo dici potest. facilior autem iactus est sicuti
dixisti. si desuper iacias. si quid iacere tantum uelis
non ferire. sed cum modus et ictus iactus tempe
randus dirigendusque est. tum si in prona iacias. mo
deratio atque ratio mittentis praecipitantia ipsa.

ita scripsit

respondere cadentis teli corruptum; at si in editiora
mittas et ad percutiendum superne aliquid manum
et oculos conlimes, quo motus a te datus tulerit, eo telum
ibit quo ieceris. Ad hanc ferme sententiam Iulianus
super istis Q. Claudi verbis nobiscum sermocinatus est.
Quod ait idem Q. Claudius appennis hostis defendebant,
facillime animadvertendum est ipsum esse cum verbo
defendebant non ex vulgari consuetudine, sed admo-
dum proprie et latine. Nam defendere et offendere
inter sese adversa sunt, quorum alterum significat
ΕΜΠΟΔΩΝ ΕΧΕΙΝ, id est incurrere in aliquid et incidere,
alterum ΕΚΠΟΔΩΝ ΠΟΙΕΙΝ, id est avertere atque
depellere, quod hoc in loco a Q. (quinto) Claudio dicitur.

II Ad Herodem Atticum consularem virum ingenioque
amoeno et Graeca facundia celebrem adiit nobis
praesentibus palliatus quispiam et crinitus, barbaque
prope ad pubem usque porrecta, ac petit aes sibi
dari ΕΙΣ ΑΡΤΟΥΣ. Tum Herodes interrogat quisnam
esset. Atque ille vultu sonituque vocis obiurgatorio
philosophum sese esse dicit, et mirari quoque addit
cur quaerendum putasset quod videret. Video in-
quit Herodes barbam et pallium, philosophum
nondum video. Quaeso autem te cum bona venia

Respondere cadentis teli corrumpitur; atqui in editiora mittas. et ad percutiendum superne aliquid. manum et oculos collimes. quomodo ait datus tulerit, eo telum ibit quo leceris; Ad hanc ferme sententiam Iulianus super istis .q. claudii uerbis. nobiscum sermocinatus est;

Quod ait idem q. claudius. a pinnis hostis defendebant. facillime animaduertendum est usum esse eum uerbo defendebant. non ex uulgari consuetudine. sed admodum proprie et latine. Nam defendere et offendere. inter sese aduersa sunt. quorum alterum significat ΕΝΠΟΔωΝ ΕΧΙΝ id est. incurrere in aliquid et incidere. alterum ΕΚΠΟΔωΝ ΠΟΙΕΙΝ id est auertere atque depellere. quod hoc in loco a q. claudio dicitur.

II Ad herodem atticum consularem uirum. ingenio et amoeno et graeca facundia celebrem. adiit nobis praesentibus palliatus quispiam et crinitus. barbaque prope ad pubem usque porrecta. ac petit aes sibi dari ΕΙCΑΡΤΟΥC. tum herodes interrogat quisnam esset; atque ille uultu sonituque uocis obiurgatorio. philosophum sese esse dicit. et mirari quoque addit cur quaerendum putasset quod uideret. uideo inquit herodes barbam et pallium. philosophum nondum uideo. quaeso autem te cum bona uenia.

dicas mihi quibus nos uti posse argumentis exis-
timas. ut esse te philosophum noscitemus; Interibi
aliquot ex his qui cum herode erant. erraticum
esse hominem dicere et nulli rei. incolamque esse
sordentium ganearum. ac nisi accipiat quod petit.
conuicio turpi solitum incessere; atque ibi he-
rodes. demus inquit huic aliquid aeris cuicui
modi est. tamquam homines non tamquam homi
ni; et iussit dari pecuniae quantum panis triginta dierum; tum
nos aspiciens quieum sectabamur. Musonius in-
quit aerumnoso cuipiam id genus et philosophum
sese ostentanti dari iussit mille nummum. et cum
plerique dicerent nebulonem esse hominem malum.
et malitiosum et nulla re bona dignum; tum muso-
nium subridentem dixisse aiunt. ΑΞΙΟΣ ΟΥΝ ΕΣ
ΤΙΝ ΑΡΓΥΡΙΟΥ. sed hoc potius inquit dolori mihi
et aegritudini est. quod istiusmodi animalia spur-
ca atque probra nomen usurpant sanctissimum;
et philosophi appellantur. maiores autem mei
athenienses. nomina iuuenum fortissimorum
harmodii et aristogitonis. qui libertatis recupe-
randae gratia. hippiam tyrannum interficere
adorsi erant. ne umquam seruis (i. imponere) indere liceret.

Legant omnes religiosum
nomen habentes non imitantes
circumferentes et morum
parte erubescant siue
monachi siue canonici

III

·i· probrosa
t. superba

decreto publico panxerunt. quoniam nefas ducerent
nomina libertati patriae devota. servili contagio
pollui. cur ergo nos patimur nomen philosophiae
inlustrissimum. in hominibus deterrimis exsordes-
cere? simili autem inquit exemplo. ex contraria
specie antiquos romanorum audio praenomina
patriciorum quorundam male de re publica meri-
torum. et ob eam causam capite damnatorum. censu-
isse. ne cui eiusdem gentis patricio inderentur. ut
vocabula quoque eorum. defamata atque de-
mortua cum ipsis viderentur;

IIII Philippus amyntae filius. terrae macedoniae
rex. cuius virtute industriaque. macedones locuple-
tissimo imperio aucti. gentium nationumque multarum
potiri coeperant. et cuius vim atque arma toti
graeciae cavendam metuendamque. inclitae illae
demosthenis orationes contionesque vocificantur
philippus cum in omni fere tempore negotiis belli
victoriisque adfectus exercitusque esset. a libera-
li tamen musa et a studiis humanitatis numquam afu-
it. quin lepide comiterque pleraque et faceret et dice-
ret; feruntur adeo libri epistolarum eius mun-
ditiae et venustatis et prudentiae plenarum. velut

musa

runt ille littere quibus aristoteli philosopho na-
tum esse sibi alexandrum nuntiauit. ea epistola
quoniam curae diligentiaeque in liberorum disciplinas
hortamentum est. exscribenda uisa est. ad com-
monendos parentum animos exponenda est igitur
ad hanc ferme sententiam. Philippus aristoteli
salutem dicit. filium mihi genitum scito. quod equidem
dis habeo gratiam. non proinde quia natus est. quam
pro eo quod eum nasci contigit temporibus uitae
tuae. spero enim fore ut educatus eruditusque a
te. dignus existat et nobis et rerum istarum
susceptione. Ipsius autem philippi uerba haec sunt.
ΦΙΛΙΠΠΟC ΑΡΙCΤΟΤΕΛΕΙ ΧΑΙΡΕΙΝ ΙCΘΙ ΜΟΙ
ΓΕΓΟΝΟΤΑ ΥΙΟΝ ΠΟΛΛΗΝ ΟΥΝ ΤΟΙC ΘΕΟΙ
C ΕΧΩ ΧΑΡΙΝ ΟΥΧ ΟΥΤΩC ΕΠΙ ΤΗ ΓΕΝΕCΕΙ
ΤΟΥ ΠΑΙΔΟC ΩC ΕΠΙ ΤΩ ΚΑΤΑ ΤΗΝ CΗΝ ΗΛΙ
ΚΙΑΝ ΑΥΤΟΝ ΓΕΓΟΝΕΝΑΙ ΕΛΠΙΖΩ ΓΑΡ ΑΥ
ΤΟΝ ΥΠΟ CΟΥ ΤΡΑΦΕΝΤΑ ΚΑΙ ΠΕΔΕΥΘΕΝ
ΤΑ ΑΞΙΟΝ ΕCΕCΘΑΙ ΚΑΙ ΗΜΩΝ ΚΑΙ ΤΗC ΤΩΝ
ΠΡΑΓΜΑΤΩΝ ΔΙΑΔΟΧΗC.

IIII Cum e gratia in italiam rediremus. et brundisium
iremus. egressique e naui in terram. in portu
illo inclyto spatiaremur. quem q. ennius remo-

tiore paulum sed admodum scito uocabulo prae-
petem appellauit. fasces librorum uenalium
expositos uidimus. atque ego auide statim pergo
ad libros; erant autem isti omnes libri graeci mi-
raculorum fabularumque pleni. res inauditae. in-
credulae. scriptores ueteres non paruae auctori-
tatis. aristeas proconnesius. et isigonus nicaeensis.
et ctesias. et onesicritus. et polystephanus. et hege-
sias; ipsa autem uolumina ex diutino situ squa-
lebant et habitu aspectuque taetro erant; ac-
cessi tamen. percontatusque pretium sum; et ad-
ductus mira atque insperata uilitate. libros
plurimos aere pauco emo. eosque omnes duabus
proximis noctibus cursim transeo. atque inle-
gendo carpsi exinde quaedam et notaui mirabi-
lia. et scriptoribus fere nostris intemptata.
eaque his commentariis aspersi. ut qui eos lec-
titabit ne rudis omnino et ΑΝΗΚΟΟC. inter is-
tiusmodi rerum auditiones reperiatur; erant

quis sit uictus scitarum

igitur in illis libris scripta huiuscemodi[di]; scythas
.i. remotissimos
illos penitissimos qui sub ipsis septentrionibus
aetatem agunt. corporibus hominum uesci. eiusque
uictus alimento uitam ducere. et ΑΝΘΡωΠΟ
antropofaggos

ΦΑΓΟΥC Hominari; Item esse homines sub eadem #
regione caeli unum oculum in fronte media ha
bentes qui appellantur arimaspi: qua fuisse facie de arimaspis
cyclopas poetae ferunt; alios item esse homines
apud eandem caeli plagam singularis velocitatis
vestigia pedum habentes retro porrecta non ut
ceterorum hominum prorsum spectantia; Praeterea
traditum esse memoratumque in ultima quadam ter
ra quae albania dicitur gigni homines qui in pu
eritia canescant et plus cernant oculis per noc
tem quam interdiem; Item esse compertum et cre
ditum sauromatas qui ultra borysthenen fluvium
longe colunt cibum capere semper diebus ter
tiis medio abstinere; Id etiam in isdem libris scrip
tum offendimus quod postea in libro quoque
plinii secundi naturalis historiae septimo legi esse
quasdam in terra africa hominum familias vo de fascinantibus
ce lingua atque effascinantium qui si impensius
forte laudaverint pulchras arbores segetes
laetiores infantes amoeniores egregios equos
pecudes pastu atque cultu opimas emoriantur
repente haec omnia nulli aliae causae obnoxia;
oculis quoque exitialem fascinationem fieri

mirū dictu

In isdem libris scriptum est. traditurque esse homi-
nes in illyriis. qui interimant uidendo quos diutius
irati uiderint. eosque ipsos mares feminasque
qui uisu tam nocentes sunt. pupillas in singulis ocu-
lis binas habere. Item esse in montibus terrae
Indiae homines caninis capitibus et latrantibus.
eosque uesci auium et ferarum uenatibus; atque
esse item alia apud ultimas orientis terras mi-
racula. homines qui monoculi appellentur. singulis
cruribus saltuatim currentes. uiuacissimae per-
nicitatis; quosdam etiam esse nullis ceruicibus. oculos
in humeris habentes; Iam uero hoc egreditur om-
nem modum admirationis. quod idem illi scrip-
tores gentem esse aiunt. apud extrema Indiae. cor-
poribus hirtis et auium ritu plumantibus. nullo
cibatu uescentem. sed spiritu florum naribus haus-
to uictitantem; pygmaeos quoque haud longe
ab his nasci. quorum qui longissimi sint non lon-
giores esse quam pedes duos et quadrantem; Haec
atque alia istiusmodi plura legimus. sed cum ea
scriberemus. tenuit nos non idoneae scripturae
taedium. nihil ad ornandum iuuandumque usum
uitae pertinentis; Libitum tamen est in loco hoc mi-

saeculorum notare. Id etiam quod plinius secundus *de laude plinii*
uir in temporibus aetatis suae ingenii dignitatisque
gratia auctoritate magna praeditus. non audisse
neque legisse. sed sese atque uidisse in libro
naturalis historiae septimo scripsit. Uerba igitur
haec quae infra posui. ipsius sunt. ex eo libro sump-
ta. quae praefecta faciunt. ut neque respuenda neque
pudenda sit notissima illa ueterum poetarum de
caenide et caeneo cantilena. Ex feminis inquit *quod feminae mutantur in mares*
mutari in mares. non est fabulosum. Inuenimus in
annalibus. q. licinio crasso. c. cassio longino consuli-
bus. casini puerum factum ex uirgine sub paren-
tibus. iussuque haruspicum deportatum in insulam
desertam. Licinius mucianus prodit uisum. ee. a se
argis aresentem cui nomen arescusae fuisse. nub-
sisse etiam. mox barbam et uirilitatem prouenisse.
uxoremque duxisse. eiusdem sortis et zmyrnae
puerum a se uisum. ipse in africa uidi mutatum in
marem die nuptiarum. l. consitium ciuem thysdri-
tanum. uiuebatque cum proderet haec. Idem plinius
in eodem libro uerba haec scripsit. Gignuntur
homines utriusque sexus. quos hermafroditos uoca- *de hermafroditis*
mus. olim androgynos uocatos. et in prodigiis habi-

ł ı uoluptate

tos. nunc uero inde licens.

De uoluptate ueteres philosophi diuersas senten-
tias dixerunt; epicurus uoluptatem summum bo-
num esse ponit. eam tamen ita definit. CAPKOC
ЄYCTAΘЄC KATACTHMA. Antisthenes socraticus
summum malum dicit. eius namque hoc uerbum est.
MANЄIHN. MAΛΛON. HECΘЄIHN. Speusippus uetusque
omnis academia uoluptatem et dolorem duo mala
esse dicunt opposita inter sese. bonum autem esse.
quod utriusque medium foret; Zeno censuit uolup-
tatem esse indifferens. id est neutrum neque bonum
neque malum. quod ipse greco uocabulo ΔIAΦOPON.
appellauit. Critolaus peripateticus et malum esse
uoluptatem ait. et multa alia mala parere ex sese.
iniurias. desidias. obliuiones. ignauias. plato ante
hos omnes ita uarie et multiformiter de uolup-
tate disseruit. ut cunctae iste sententiae quas su-
pra posui. uideantur ex sermonum eius fontibus
profluxisse; Nam proinde una quaque utitur. ut
et ipsius uoluptatis natura fert quae est multi-
plex. et causarum quas tractat. rerumque quas
efficere uult ratio desiderat; Taurus autem
noster. quotiens facta mentio epicuri erat. in ore

atque in lingua habebat verba haec hieroclis
stoici viri sancti et gravis. ΗΔΟΝ ΗϹ ΤΕΛΟϹ ΠΟ
ΡΝ ΗϹ. ΔΟΓΜΑ ΟΥΚ ΕϹΤΙΝ. ΠΡΟΝΟΙΑ. ΟΥΔΕ
ΠΟΡΝ ΗϹ. ΔΟΓΜΑ.

417 Ab eo quod est ago et egi verba sunt quae appel-
lant grammatici frequentativa. actito et acti-
tavi; haec quosdam non sane indoctos viros audio
ita pronuntiare. ut primam in his litteram cor-
ripiant. rationemque dicunt quoniam in verbo prin-
cipali quod est ago. prima littera breviter pro-
nuntiatur; cur igitur ab eo quod est edo et ungo
in quibus verbis prima littera breviter esito
dicitur et unctito quae sunt eorum frequentativa.
prima littera longa promimus. et contra dictito
ab eo verbo quod est dico. correpte dicimus. num
ergo potius actito et actitavi producenda sunt quo
frequentativa ferme omnia eodem modo in pri-
ma syllaba dicuntur quo participia praeteriti tem-
poris ex his verbis unde ea profecta sunt in eadem
syllaba pronuntiantur. sicuti lego lectus facit lectito.
ungo unctus unctito. scribo scriptus scriptito. moveo
motus motito. pendeo pensus pensito. edo esus esito.
dico autem dictus dictito facit. gero gestus gestito.

de verbis frequentativis

vehito vectitur vectito. rapio raptitur raptito. capio captitur captito. facio factitur factito; sic igitur actito producte in prima syllaba pronuntiandum quoniam ex eo fit quod est ago et actitur.

de die solstitiali

VII Vulgo et scriptum et percitum est folia olearum arborum brumali et solstitiali die converti et quae pars eorum fuerit inferior atque occultior eam supra fieri atque exponi ad oculos et ad solem. quod nobis quoque semel atque iterum experiri volentibus ita esse propemodum visum est; sed de fidibus rarius dictu et mirabilius est. quam rem et alii docti viri et Suetonius etiam Tranquillus in libro ludicrae historiae primo satis compertam esse satisque super ea constare adfirmat: nervias in fidibus brumali die alias digitis pelli

De fidibus mirum.

s. non pulsas

alias sonare.

VIII Verum est profecto quod observato rerum usu sapientes viri dixere multis egere qui multa habeat. magnamque indigentiam nasci non ex inopia magna sed ex magna copia; multa enim desiderari ad multa quae habeas tuenda; quisquis igitur multa habens cavere atque prospicere velit ne quid egeat neve quid desit iactura

Unde indigentia nascatur.

opus ẽẽ non quesitu. lẽ minus habendum esse.
ut minus desit; hanc sententiam memini afauori
no inter ingentes omnium clamores detornatam. In
clusamque verbis his paucissimis. ΤΟΝ ΓΑΡ ΜΥΡΙ
ΩΝ. ΚΑΙ ΠΕΝΤΑ. ΚΙC ΧΕΙΛΙΩΝ. ΧΛΑΜΥΔΩΝ.
ΔΕΟΜΕΝΟΝ. ΟΥΚ ΕCΤΙ ΜΗ ΠΛΕΙΟΝΩΝ. ΔΕΙC
ΘΑΙ ΟΙC ΓΑΡ ΕΧΩ ΠΡΟC ΔΕΟΜΕΝΟC ΑΦΕ
ΛΩΜΗ. ΩΝ ΕΧΩ ΑΡΚΟΥ ΜΑΙ ΟΙC ΕΧΩ.

VIIII Quando ex poematis graecis vertendae imitan
daeque sunt insignes sententiae. non semper aiunt
entendum. ut omnia omnino verba in eum in
quem dicta sunt modum vertamus. perdunt
enim gratiam pleraque. si quasi invita &
recusantia violentius transferantur; scite
ergo & considerate virgilius cum aut homeri.
aut hesiodi. aut apollonii. aut parthenii. aut
callimachi. aut theocriti. aut quorundam alio
rum locos effingeret. partem reliquit alia
expressit. sicuti nuperrime apud mensam
cum legerentur utraque simul bucolica theo
criti & virgilii. animadvertimus reliquisse
virgilium quod graecum quidem mire quam
suave est. verti autem neque debuit. neque

potuit. sed enim quod substituit pro eo quod
omiserat non abest quin iucundius lepidiusque sit.
ΒΑΛΛΕΙ ΚΑΙΜΑΛΟΙCΙ ΤΟΝΑΙΠΟΛΟΝΑΚΛΕ ΑΡΙCΤΑ
ΤΑCΑΙΓΑC ΠΑΡΕ ΛΑΝΤΑ ΚΑΙΑΔΥΤΙΠΙΟΠΙ ΠΥΛΙΑΖΕΙ.
vers. Malo me galatea petit lasciva puella. et fu
git ad salices: et se cupit ante videri. Illud quoque
alio in loco animadvertimus caute omissum:
quod est in greco versu dulcissimum.
ΤΙΤΥΡΕΜΙΝΤΟ ΚΑΛΟΝ ΠΕΦΙΛΗΜΕΝΕ ΒΟC
ΚΕ ΤΑC ΑΙΓΑC. ΚΑΙΠΟΤΙΤΑΝ ΚΡΑΝΑΝ ΑΓΕ ΤΙ
ΤΥΡΕ ΚΑΙΤΟ ΕΝΟΡΧΑΝ ΤΟΝΛΙΒΥΚΟΝ ΚΑΝΩ
ΝΑ ΦΥΛΑCCΕ ΟΜΗΤΥ ΚΟΡΥΖΗ quo enim pac
to diceret. ΤΟ ΚΑΛΟΝ ΠΕΦΙΛΗΜΕΝΕ.
Verba hercle non translaticia: sed cuiusdam
nativae dulcedinis; hoc igitur reliquit
et cetera vertit non infestiviter: nisi quod
caprum dixit. quem theocritus ΕΝΟΡΧΑΝ.
auctore enim m. uarrone appellavit; auctore enim .m. varrone is de
mum latine caper dicitur: qui excastratus est.
vers. Tityre dum redeo: brevis est via. pasce capel
las. et potum pastas age tityre. et inter agen
dum: occursare capro. cornu ferit ille: caveto.
Et quoniam de transferendis sententiis loquor: memini

audisse me ex ualerii probi discipulis docti ho-
minis & in legendis pensitandisque ueteribus scrip-
tis bene callidi. solitum eum dicere. nihil quicquā
tam prospere uergilium ex homero uertisse.
quam uersus hos amoenissimos. quos de nausica
homerus fecit. ΟΙΗ Δ ΑΡΤΕΜΙC ΕΙCΙ ΚΑΤ ΟΥΡΕ
ΟC ΙΟΧΕΑΙΡΑ Η ΚΑΤΑ ΤΗΥΓΕΤΟΝ ΠΕΡΙΜΗΚΕΤΟΝ
Η ΕΡΙΜΑΝΘΟΝ ΤΕΡΠΟΜΕΝΗ ΚΑΠΡΟΙCΙ ΚΑΙ Ω
ΚΕΙΑΙC ΕΛΑΦΟΙCΙΝ ΤΗ ΔΕ Θ ΑΜΑ ΝΥΜΦΙΑ ΚΟΙ
ΡΑΙ ΔΙΟC ΑΙΓΟ ΟΧΟΙΟ ΑΓΡΟΝΟΜΟΙ ΠΑΙΖΟΥCΙ ΓΕΓ
ΗΘΕ ΔΕ ΤΕ ΦΡΕΝΑ ΛΗΤΩ ΠΑΚΑΩ̄ Δ ΥΠΕΡ Η ΓΕ
ΚΑΡΗΝ ΕΧΕΙ ΗΔΕ ΜΕΤΩΠΑ ΡΕΙΑ Δ ΑΡΙΓΝΩ
ΤΗ ΠΕΛΕΤΑΙ ΚΑΛΑΙ ΔΕ ΤΕ ΠΑCΑΙ.

Qualis in eurota ripis aut per iuga cinthi: vers.
exercet diana choros. quam mille secutae:
hinc atque hinc glomerantur oreades. illa
faretram: fert (h)umero. gradiensque deas sup-
ereminet omnis. latonae tacitum pertemp-
tant gaudia pectus. Primum omnium iniquū
ēē dicebant probo hoc quod apud homerum quidē
uirgo nausica ludibunda inter familiares pu-
ellas in locis solis: recte atque commode con-
fertur cum diana uenante in iugis montium

inter agrestes deas. nequaquam autem conuenienter uergilium fecisse. quod dido in urbe media ingrediens inter tyrios principes. cultu atque incessu serio. instans operi. sicut ipse ait. regnisque futuris. nihil eius similitudinis capere possit. quae lusibus atque uenatibus dianae congruat. tum postea quod homerus studia atque oblectamenta in uenando dianae honeste aperteque dixerit. uergilius autem cum de uenatu deae nihil dixisset. faretram tantum facit eam ferre in humero tamquam onus et sarcinam. atque illud impense probum esse demiratum in uergilio dicebant. quod homerica quidem. ΛΗΤω gaudium gaudeat genuinum et intimum. atque in ipso penetrali cordis et animae. siquidem non aliud est. ΓΕΗΘΕ ΔΕ ΤΕ ΦΡΕΝΑ ΛΗΤω. ipse autem imitari hoc uolens. gaudia fecerit pigra et leuia. et cunctantia. et quasi in summo pectore supernantia. nescire enim sese quid significaret aliud. pertemptant. praeter ista omnia. florem ipsius totius loci uergilium uideri omisisse. quod hunc homeri

uersum exigue secutus sit: ΡΕΙΑΔΑΡΙΓΝΩ
ΤΗΠ ΕΛΕ ΤΑΙ ΚΑΛΑΙΔΕ ΤΕΝΑCΑΙ. Quando
nulla malorum cumulatiorque pulchritudi-
nis laus dici potuerit. quam quod una inter
omnis pulchras excelleret. una facile ex
omnibus nosceretur.

Annianus poeta et plerique cum eo eius-
dem musae uiri. summis adsiduisque laudibus
hos uergilii uersus ferebant. quibus uulca-
num et uenerem iunctos mixtosque iure
coniugii. rem lege naturae operiendam ue-
recunda quadam translatione uerborum
cum ostenderet demonstraretque. protexit;
sic enim scripsit ea uerba locutus. optatos
dedit amplexus. placidumque petiuit: coniu-
gis infusus gremio. per membra soporem. mi-
nus autem difficile esse arbitrabantur. istius-
modi redigenda uerbis. uti uno atque altero breui-
tenuique eam signo demonstrantibus: sicuti ho-
merus dixerit. ΠΑΡΘΕΝΙΗΝ ΖΩΝΗΝ ΚΑΙ ΔΕΚ
ΤΡΟΙΟΘΕCΜΟ̄ ΕΤΕΡΓΑ ΦΙΛΟΤΗCΙΑ. Tot
uero et tam euidentibus. ac tamen non praetexta-
tis sed puris honestisque uerbis uenerandum

illud concubii pudici receptatum. neminem quemquã
alium dixisse. sed anneus cornutus. homo sane pleraq;
alia non indoctus. neque inprudens. in secundo tamen
librorum quos de figuris sententiarum conposuit. egre-
giam totius istius uerecundiae laudẽ. insulsa nimis & odi-
osa scrutatione uiolauit; nam cum genus hoc figurae
ꝓbasset. & satis circumspecte factos ẽẽ uersus dixisset.
membra tamen inquit paulo incautius nominauit.

XI De maximo ualerio qui coruinus appellatus est. ob auxi-
lium ꝓpugnationemque corui alitis. haut quisquam est
ec̃. i. q̃ alit̃ t diũse. sentiãt s. nobilium scriptorum. qui secus; ea res prorsus admi-
randa. sic profecto est in libris annalibus memorata.
Adolescens tali genere editus. l. furio claudio appio cos f.
tribunus militaris. atque in eo tempore copiae gallorum
ingentes agrum pomptinum insederant. instruebantq;
acies á consulibus. dein á multitudine hostium. satis agen-
tibus; dux interea gallorum uasta & ardua proceritate.
i. grandit̃ armisq; auro p̃fulgentibz. grandia ingrediens. & manu
reciprocans incedebat. perque contemptum & superbiam circũ-
spiciens despiciensq; omnia. uenire iubet & congredi
siquis pugnare secum ex omni romano exercitu aude-
ret; tum ualerius tribunus ceteris inter metum pudo-
remque ambiguis. impetrato prius a consulibus ut

Ingallum tam inmanem adrogantem pugnare sese per-
mitteret. progreditur intrepide modesteque obuiam. Et con-
grediuntur. et consistunt. et conserebantur iam manus. — *de pugna corui.*
atque ibi uis quaedam diuina fit. coruus repente inprouisus
aduolat. et super galeam tribuni insistit. atque inde in aduer-
sarii os atque oculos pugnare incipit. insilibat. obturba-
bat unguibus manum. lamabat et prospectum alis arcebat.
atque ubi satis saeuierat. reuolabat in galeam tribuni.
sic tribunus spectante utroque exercitu. et sua uirtute
nixus. et opera alitis propugnatus. ducem hostium ferocissi-
mum uicit interfecitque. atque ob hanc causam cognomen ha-
buit coruinus. id factum est annis quadringentis quinque
post romam conditam. statuam coruino isti diuus augus-
tus in foro suo statuendam curauit. in eius statuae capi-
te corui simulacrum est. rei pugnaeque quam diximus
monimentum.

xii + Ut formidolosus dici potest. et qui formidat. et qui for- — *De uerbis reciprocis*
midatur. ut inuidiosus. et qui inuidet. et cui inuidetur. ut
suspiciosus. et qui suspicatur. et qui suspectus est. ut am-
bitiosus. et qui ambit. et qui ambitur. ut item gratiosus. et
qui adhibet gratias. et qui admittit. ut laboriosus. et
qui laborat. et qui laboratur. ut pleraque alia
huiuscemodi in utramque partem dicuntur. ita infes-

tus quoque ancipiti significatione est; nam et is infestus appellatur qui malum infert cuipiam; et contra cui aliunde impendet malum; is quoque infestus dicitur; sed quod prius posui. profecto exemplis non indiget. sic adeo multi loquuntur. ut infestum dicant inimicum atque adversum; alterum autem illud: ignorabilius obscuriusque ÷. Quis enim e medio facile dixerit infestum esse. cui alter infestus ÷. sed et veteres plerique ita dixerunt. et m. tullius in oratione qua pro gneo plancio scripsit: vocabulo hoc sic usus est. Dolebam inquit iudices. et acerbe ferebam. si huius salus ob eam ipsam causam esset infestior: quod is meam salutem atque vitam sua benivolentia. praesidio. custodiaque texisset; nos igitur de origine et ratione verbi quaerebamus. atque ita in nigidianis scriptum invenimus. infestum a festinando dictum; nam qui instat inquit alicui. eumque properans urget. opprimereque eum studet festinatque. aut contra de quo alicuius periculo et exitio festinatur. is uterque infestus dicitur. ab instantia atque imminentia fraudis. quam vel facturus cuipiam vel passurus ÷; ne quis autem de suspicioso et suffragatoribus et de formidoloso. in eam partem quae minus usitata est. exemplum requirat. invenimus de suspicioso apud m. catonem de re floria ita scriptum. sed nisi qui palam corpore pecuniam quaereret. aut se lenoni locavisset. etsi famosus

tur quoque ancipiti significatione est; nam et is infestus
appellatur qui malum infert cuipiam; et contra cui aliun-
de impendet malum, is quoque infestus dicitur; sed quod
prius posui, profecto exemplis non indiget. sic adeo multi
loquuntur ut infestum dicant inimicum atque adversum;
alterum autem illud ignorabilius obscuriusque est. quis enim
e medio facile dixerit infestum esse cui alter infestus est.
sed et veteres plerique ita dixerunt. et M. Tullius in oratione
qua pro Cn. Plancio scripsit, vocabulo hoc sic usus est.
Dolebam inquit iudices et acerbe ferebam si huius salus
ob eam ipsam causam esset infestior, quod is meam salutem atque
vitam sua benivolentia, praesidio, custodiaque texisset; nos
igitur de origine et ratione verbi quaerebamus, atque ita
in Nigidianis scriptum invenimus: infestum a festinando dictum;
nam qui instat inquit alicui eumque properans urget, oppri-
mereque eum studet festinatque, aut contra de alicuius peri-
culo et exitio festinatur, is uterque infestus dicitur ab instantia
atque imminentia fraudis, quam aut facturus cuipiam aut passu- .i. grandit
rus est; ne quis aut de suspicioso quod supra posuimus et de for-
midoloso in eam partem quae minus usitata est, exemplum
requirat, invenimus de suspicioso apud M. Catonem de re
Floria ita scriptum. sed nisi qui palam corpore pecu-
niam quaereret aut se lenoni locavisset et si famosus

et suspiciosus fuisset. uim in corpus liberum non aequum cen-
suere adferri; suspiciosorum enim: cato hoc in loco suspectum
significat non suspicantem; formidolosum autem qui formide-
tur. sallustius in catilina ita dicit. igitur talibus uiris non
labor insolitus. non locus ullus asper aut arduus erat. non
armatus hostis formidolosus; item c. caluus in poematis
laboriosus dicit non ut uulgo dicitur qui laborat; sed in
quo laboratur; durum inquit rus fugis sed laboriosum; eadem
ratione liberius quoque in sororibus. ecastor inquit
multum somniculosum; et cinna in poematis. somniculosam
ut poenus aspidem psyllus; metus quoque et iniuria. atque alia
quaedam id genus sic utroque uersum dici possunt; nam metus hostium
recte dicitur: et cum timent hostes. et cum timentur; itaque
sallustius in historia prima metum pompei dixit. non quo
pompeius metueret. quod est usitatius: sed quo metueretur; uerba
haec sallustii sunt; id bellum excitabat metus pompei uic-
toris hiempsalem in regnum restituentis; item alio in loco post-
quam remoto metu punico simultates exercere uacuum
fuit; iniurias itidem dicimus. tam illorum qui patiuntur. quam
qui faciunt; quarum dictionum exempla sunt facilia inuentu.
Illud etiam dictum a uergilio. eandem habet formam com-
municatae ultro et citro significationis. et uulnere inquit
tardus ulixi. cum diceret uulnus non quod accepisset ulixes: sed quod

et suspiciosus fuisset. uim in corporis liberum non aequum cen-
suere adferri; suspiciosum enim: cato hoc in loco suspectum
significat non suspicantem; formidolosum autem qui formide-
tur. sallustius in catillina ita dicit. igitur talibus uiris non
labor insolitus. non locus ullus asper aut arduus erat. non
armatus hostis formidolosus; item. c. caluus in poematis
laboriosus dicit. non ut uulgo dicitur. qui laborat. sed in
quo laboratur; durum inquit rus fugis sed laboriosum; eadem
ratione liberius quoque in sororibus. ecastor inquit
multum somniculosum; et cinna in poematis. somniculosam
ut poenus aspidem psyllus; metus quoque et iniuria. atque alia
quaedam id genus. sic utroque uersum dici possunt; nam metus hostium
recte dicitur: et cum timent hostes. et cum timentur; itaque
sallustius in historia prima metum pompei dicit. non quo
pompeius metueret. quod usitatius. sed quo metueretur; uerba
haec sallustii sunt; id bellum excitabat metus pompei uic-
toris hiempsalem in regnum restituentis; item alio in loco post-
quam remoto metu punico simultates exercere uacuum
fuit; iniurias itidem dicimus. tam illorum qui patiuntur. quam
qui faciunt; quarum dictionum exempla sunt facilia inuentu.
Illud etiam dictum a uergilio. eandem habet formam com-
municatae ultro et citro significationis. et uulnere inquit
tardus ulixi. cum diceret uulnus non quod accepisset ulixes. sed q

ederit; nescius quoque dicitur tam is qui nescitur quam qui nescit.
sed super eo qui nescit. frequens huius vocabuli usus est.
infrequens autem est de eo quod nescitur; Ignarus aeque utroque
versum dicitur. non tantum qui ignorat sed qui ignoratur;
plautus in rudente. quae in locis nesciis nescia spe sumus; sal
r lustius. more humanae cupidinis ignara visendi; vergilius.
Ignarum laurens habet oram mimanta q.

xiii Titus manlius summo loco natus. adprimeque nobilis fuit.
Et manlio cognomentum factum est torquatus; Causam cognomenti
fuisse accepimus torquis ex auro induviae. quam ex hoste
quem occiderat detractam induit; sed quis hostis. et quid [i. cuius generis]
genus. et quam formidandae vastitatis. et quam insolens
provocator. et cuimodi fuerit pugna decertatum. q. claudius
primo annalium. purissime atque inlustrissime simpliciique
et incompta orationis antiquae suavitate descripsit; quem
locum ex eo libro philosophus favorinus cum legeret. non mino
ribus quati adficique [affici q;] animum suum motibus pulsibusque dicebat.
quam si ipse coram depugnantes eos spectaret; verba
. q. claudii quibus pugna ista depicta est. adscripsi. cum inte
rim gallus quidam nudus praeter scutum et gladios duos s.
torque atque armillis decoratus processit. qui et viribus et mag
nitudine et adulescentia. simulque virtute. ceteris [i. excellebat] antista
bat; is maxime proelio commoto. atque utrisque summo studio pug

unde torquat dicat.

nantibus: manu significare coepit utrisque (ut) quiescerent pugnae; utriq;
facta pausa (i. quies) est; extemplo silentio facto cum voce maxima concla-
mat: si quis secum depugnare vellet; uti prodiret; nemo aude-
bat propter magnitudinem atque immanitatem faciei. deinde facies
Gallus irridere coepit atque linguam exertare; id subito per-
dolitum est cuidam Tito Manlio summo genere gnato. Tantum
flagitium civitati accidere e tanto exercitu neminem prodire;
is ut dico processit. neque passus est virtutem Romanam a Gallo
turpiter spoliari. scuto pedestri et gladio hispanico cinctus.
contra Gallum constitit; metu magno ea congressio in ipso ponte utro-
que exercitu inspectante facta est; ita ut ante dixi constiterunt.
Gallus sua disciplina scuto proiecto cantabundus. Manlius ani-
mo magis quam arte confisus. scuto scutum percussit. atque statum
Galli conturbavit; dum se Gallus iterum eodem pacto consti-
tuere studet. Manlius iterum scuto scutum percutit. atque de loco
hominem iterum deiecit. eo pacto ei sub Gallicum gladium suc-
cessit atque hispanico pectus hausit. deinde continuo (h)umerum
dextrum eodem concessu incidit. neque recessit usquam. do-
nec subvertit ne Gallus impetum icti haberet; ubi eum ever-
tit. caput praecidit. torquem detraxit. eamque sanguinulen-
tam sibi in collum imponit; quo ex facto ipse posterique
eius Torquati sunt cognominati; ab hoc Tito Manlio. cuius hanc
pugnam Quadrigarius descripsit. imperia et aspera

·uel innutia. manlia dictator. quo postea in bello aduersum latinos
cum esset consul filium suum securi percussit. qui speculatum ab eo missus.
interdicto hostem a quo prouocatus fuerat occiderat;

xiiii

Quos autem supra scripsi. in Q. claudii uerbis. propter mag
nitudinem atque inmanitatem facies: id nos aliquot ueteribus
libris inspectis explorauimus. atque ita esse ut scriptum est com
perimus; sic enim pleraque aetas ueterum declinauit haec facies

Id est antiquos decli nasse haec facies hui(us) facies.

huius facies: quod nunc propter rationem grammaticam faciei
dicitur; corruptos autem quosdam libros repperi in quibus
faciei scriptum est. illo quod ante scriptum erat oblitterato; memi
nimus etiam in tiburti bybliotheca inuenire nos in eodem
claudii libro scriptum utrumque. facies et faciei. sed facies
in ordine scriptum fuit. et contra per .i. geminum faciei. neque
id abesse a quadam consuetudine prisca existimauimus;
nam et hic dies. tam huius dii. et hac fames. quam huius fami dixerunt. Q. ennius in xvi annali dies
scripsit pro diei in hoc uersu. postrema longinqua dies con
fecerit aetas. ciceronem quoque adfirmat cesellius
in oratione quam pro P. sestio fecit. dies scripsisse pro di
ei. quod ego inpensa opera conquisitis ueteribus libris plus
culis. ita ut caesellius ait scriptum inueni; uerba autem haec
M. tullii. equites uero daturos illius dies poenas. quo circa
factum hercle est. ut facile his credam qui scripserunt

plusculis

odio graphum librum uergilii se inspexisse. In quo ita scriptum est; r
libra dies somnique pares ubi fecerit horas. id est libra diei
somnique; sed sicut hoc in loco dies a uergilio scriptum uidetur.
ita in illo uersu non dubium est quin dii scripserit pro diei.
munera laetitiamque dii. quod imperitiores dei legunt. ab
insolentia scilicet uocis istius abhorrentes. Sic autem dies
dii a ueteribus declinatum est; ut fames fami. pernicies pernicii.
progenies progenii. luxuries luxurii. acies acii. M. enim cato in oratione quam de bello carthaginiensi composuit. ita scripsit; pueri atque mulieres extrudebantur fami causa. lucilius
in xi. rugosum atque fami plenum; sisenna in historiarum
libro sexto. romanos inferendae pernicii causa uenisse;
pacuuius in paulo. pater supreme nostrae progenii
patris: gn. matius in iliadis xxi; altera pars acii uitassent
fluminis undas; idem matius in xiii; an maneat specii simulacrum in morte silentum; c. gracchus de legibus promulgatis. ea luxurii causa aiunt institui. et ibidem infra
ita scriptum est. non est ea luxuries quae necessario
parentur uitae causa; per quod apparet eum ab eo quod est luxuries.
luxurii patrio casu dixisse; M. quoque tullius in oratione qua sextum roscium defendit. pernicii scriptum reliquit;
uerba haec sunt. quorum nihil pernicii causa diuino consilio. sed in
ipsa et magnitudine rerum factum putamus; aut facies ergo

r In casu patrio autem facii quadrigarium scripsisse existi-
r mandum est. facie autem in nullo ueteri libro scriptum est. per
peri. In casu autem dandi qui purissime locuti sunt non faciei
uti nunc dicitur sed facie dixerunt. Lucilius in satiris
primum inquid facie quod honeste tantis accedit. Lucilius in
libro septimo qui te dilizat aetatis facieque tuae se fau
torem ostendat. se fore amicum polliceatur. sunt tamen non
pauci qui utrobique facii legant. sed c. caesar in libro de ana
logia secundo huius die et huius specie dicendum putat.
ergo quoque in iugurtha sallustii summae fidei et reuerentiae
ac uetustatis libro die casu patrio scriptum inueni; uerba
haec ita erant. uix decima parte die reliqua. non enim
q̄st puto argutiolam istam recipiendam. ut die dictum quasi ex die ex
istimemus,

xv Cum antonio iuliano rhetore per feriarum tempus aestiuarum
decedere ex urbis aestu uolentes. neapolim concesseramus ·
concesseram atque ibi erat adulescens tunc quispiam ex ditioribus cum
utriusque linguae magistris meditans et exercens ad causas
romae orandas eloquentiae latinae facultatem; atque is rogat
lt iulianum uti sese audiat declamantem; it auditum iulianus.
imusque nos cum eo. simul introit adulescens. et praefatur ad
rogantius et elatius quam aetati eius decebat; ac deinde
iubet exponi controuersias; aderat ibi nobiscum iulian

sectator iuuenis promptus et sufficiens. et ostendens iam in eo quod ille apud Iulianum audiret in principiis stare et subita praedictione periculum sui facere audebat. Exponit igitur temptamenti gratia controuersiam parum consistentem quod genus Graeci ἄπορον uocant. Latine autem id non nimis incommode inexplicabile dici potest. Ea controuersia fuit huiusmodi. De reo septem iudices cognoscant. eaque sententia sit rata quam plures ex eo numero dixerint. Cum septem iudices cognouissent. duo censuerunt reum exilio multandum. duo alii pecunia. tres reliqui capite puniendum. Petitur ad supplicium ex sententia trium iudicum. et contra dicit.

Haec ille audita nec considerata. neque aliis ut proponerent expectatis. incipit statim mira celeritate in eandem hanc controuersiam principia nescio quae dicere. et inuolucra sensuum uerborumque uolumina uocumque turbas fundere. ceteris omnibus ex cohorte eius qui audire eum soliti erant clamore magno exultantibus. Iuliano autem male ac misere rubente et sudante. sed ubi deblateratis uersuum multis milibus finem aliquando fecit. egressique inde sumus amici familiaresque eius Iulianum prosecuti. quidnam existimaret percontati sunt. atque ibi Iulianus festiuissime nolite quaerere inquit quid sentiam. adulescens hic sine controuersia di-

sertus est.

Plinius secundus existimatus est esse aetatis suae doctissimus. is libros reliquit quos studiosorum inscripsit non medius fidius usque quaque aspernandos. In his libris multa varie ad oblectandas eruditorum hominum aures ponit. refert etiam plerasque sententias quas inde clamandis controversiis lepide arguteque dictas putat. sicuti hanc quoque sententiam ponit ex huiuscemodi controversia. Vir fortis praemio quod optaverit donetur. qui fortiter fecerat. petit alterius uxorem in matrimonium. et accepit. is deinde cuius uxor fuerat fortiter fecit. repetit eandem. contradicitur. Eleganter inquit et probabiliter ex parte posterioris viri fortis uxorem sibi reddi postulantis. hoc dictum est. si placet lex redde. si non placet redde. Fugit autem plinium sententiolam istam quam putavit esse argutissimam vitio non carere. quod graece ΑΝΤΙϹΤΡΕΦΟΝ dicitur. et est vitium insidiosum et subfalsum laudis specie latens. nihil enim minus converti ex contrario id ipsum adversus eundem potest. atque ita a priore illo viro forte dici. si placet lex non reddo. si non placet non reddo.

Agellii noctium atticarum lib. X. explicitus.

Incipit liber X feliciter.

C. Aurelii Romuli.

Cecropias noctes doctorum exempla uirorum
donat habere mihi nobilis Eutochius
uiuat et aeternum laetus bona tempora ducat.
qui sic dilecto tanta docenda dedit

A. Gelli noctium atticarum liber XI coeptus x.
XI comm haec insunt.

I Tertium ne consul an tertio dici oporteat et quonam modo Gn. pompeius cum in theatro quod erat dedicaturus honores suos inscriberet quaestionem ancipitem istius uerbi de consilio ciceronis uitauerit.

II Quid aristoteles de numero puerperii memoriae mandauerit.

III Locorum quorundam inlustrium conlatio contentioque facta ex orationibus c. gracchi et m. ciceronis et m. catonis.

IIII Quod p. nigidius argutissime docuit nomina non positiua esse sed naturalia

V Auarus simplex ne uocabulum sit an compositum et duplex sicuti p. nigidio uidetur.

VI Multam dictam esse ab aedilibus plebi appi caeci filiae mulieri nobili quod locuta esset petulantius.

VII Fluminum quae ultra imperium romanum fluunt prima

magnitudine ē. nilum secunda histrum proxima rhodanū
sicutim uarronē meminis scribere.

uiii Inter ignominias militares quibus milites coercebantur fuisse
sanguinis demissionē & quae nam ē. uideatur causa huiusce
modi castigationis.

uiiii Quibus modis quoq; habitu acies romana instrui solita sit
quaeq; earum instructionū sint uocabula,

x Quae eius rei causa sit qđ & greci ueteres & romani anulū
in eo digito gestauerint qui ē in manu sinistra minimo proximus,

xi Uerbum mature quid significet quaeque uocis eius ratio
sit & eo uerbo uulgus hominum improprie utitur atq;
inibi qđ praecox declinatum praecocis faciat non praecoquis.

xii De portentis fabularum que plinius secundus indignissime
in democritum philosophum confert ibidē de simulacro uo
lucri columbae.

xiii Cum partim hominum qua ratione ueteres dixerint,

xiiii Iniuria mihi factum itur quali uerborum ordine cato dixerit,

xu De flaminis dialis deq; flaminicae caerimoniis uerbaq;
ex edicto praetoris apposita quibus dicit non coacturum
sed adiurandum neq; uirgines uestae neq; dialem,

xui Quos errores iulius hyginus in sexto uergilii animaduerterit
in romana historia erratos,

xuii Quam ob causā & quali modo democritus philosophus lumi

nibus occulorum sese priuauerit et super ea re uersus laberii pure admodum et uenuste facti ,

XVIII Historia de artemisia deque eo certamine quod apud mausoli sepulchrum a scriptoribus inclitis decertatum est ,

XVIIII Non purgari neque leuari peccatum cum praetenditur peccatorum quae alii quoque peccauerunt similitudo atque inibi uerba ex oratione super ea re demosthenis ,

XX Quid sit rogatio quid lex quid plebi scitum quid priuilegium et quantum ista omnia differant ,

XXI Quam ob causam .m. cicero his omnino uerbis nouissime et nouissimum obseruantissime uitarit ,

XXII Locus exemptus ex platonis libro qui inscribitur gorgias de falsae philosophiae probris quibus philosophos temere incessunt qui emolumenta uerae philosophiae ignorant ,

XXIII Uerba ex oratione .m. catonis de mulierum ueterum uictu et moribus atque inibi quod fuerit ius marito in adulterio uxorem deprehensam necare ,

XXIIII Die pristini die crastini et [die] quarti et die quinti qui eleganter locuti sunt dixisse non ut ea nunc uulgo dicuntur .

XXV Telorum et iaculorum gladiorumque atque inibi nauium quoque uocabula quae scripta in ueteribus libris reperiuntur ;

XXVI Iniuste ab asinio pollione reprehensum sallustium quod trans

fretationē transgressū dixerit et transgressos quitransfretassent,

xxvii Historia depopulo romano deque populo poenico quod pari propemodum uigore fuerint aemuli,

xxviii De aetatium finibus pueritiae iuuentae senectae ex tuberonis historia sumptum,

xxviiii Quod particula atque non complexiua tantum sit sed uim habeat plusculam uariamque,

FAMILIARI MEO CUIPIAM LITTERAS ATHENIS
romam misi; In his scriptum fuit. me illi iam tertium
scripsisse; is ad me rescripsit. petiuitque ut rationem
dicerem. cur tertium ac non tertio scripsissem; id etiam Ratio dictionis
adscripsit. ut eadem quid super illo quoque mihi uideretur
facerem se certiorem; tertium ne consul et quartum. an
tertio et quarto dicendum esset. quoniam romae doctum uirum dicere
audisset tertio et quarto consul. non tertium quartumque.
idque in principio libri coelium scripsisse. et quintum clau-
dium in libro undeuicesimo. c. marium creatum septi-
mo consulem dixisse; ad haec ego rescripsi nihil amplius
quam uerba m. uarronis. hominis opinor quam fuit claudius marci
cum coelio doctioris. quibus uerbis utrumque de quo ad me rescrip-
serat decideretur. nam et uarro satis aperte quid dici opor-
teret edocuit. et ego aduersus eum qui doctus esse dicebatur litem
meam facere absens nolui; uerba m. uarronis ex libro discipli-
narum quinto haec sunt; aliud est quarto praetorem fieri et quar-
tum. quod quarto locum adsignificat ac tres ante factos. quar-
tum tempus adsignificat et ter ante factum, Igitur en-
nius recte quod scripsit. quintus pater quartum fit consul.
et pompeius timide quod in theatro ne adscriberet consul
tertium aut tertio extremas litteras non scripsit. quod
de pompeio uarro breuiter et subobscure dixit, tiro

tullius ciceronis libertus in epistola quadam enarratur super
re ad hunc ferme modum, cum pompeius inquit aedem uictoriae
dedicaturus foret cuius gradus uicem theatri essent nomenque
eius et honores inscriberentur. quaeri coeptum est utrum consul ter
tio inscribendum esset an tertium, eam rem pompeius exquisitissi
me rettulit ad doctissimos ciuitatis, cumque dissentiretur. et
pars tertio, alii tertium scribendum contenderent. rogauit in
quit ciceronem pompeius. ut quod ei rectius uideretur scribi
iuberet, tum ciceronem iudicare de uiris doctis ueritum esse.
ne quorum opinionem improbasset ipsos uideretur improbasse. per
suasit igitur pompeio. ut neque tertium neque tertio scriberetur.
sed ad secundum usque t fierent litterae. ut uerbo non per
scripto res quidem demonstraretur. sed dictio tamen ambi
gua uerbi lateret, id autem quod et uarro et tyro dixerunt
in eodem nunc theatro non est ita scriptum, nam cum multis
annis postea scaena quae prociderat refecta est nume
rus tertii consulatus non uti initio primoribus litteris sed
tribus tantum lineolis incisis significatus est. in .m. autem
catonis quarta origine ita perscriptum est. carthaginienses
sextum de foedere decessere. id uerbum significat quinquiens
ante eos fecisse contra foedus. et tum sextum; graeci quoque
in significandis huiuscemodi rerum numeris ΤΡΙΤΟΝ ΚΑΙ ΤΕ
ΤΑΡΤΟΝ. dicunt quod congruit cum eo quod latine dicitur tertium
quartumque ;

II Aristoteles philosophus memoriae tradidit mulierem
in aegypto uno partu quinque pueros enixam. eumque esse finem dixit
multiiugae hominum partionis. neque plures umquam simul
genitos compertum. hunc autem esse numerum ait rarissimum.
sed et diuo augusto imperante. qui temporum eius historiam
scripserunt ancillam caesaris augusti in agro laurente pe-
perisse quinque pueros dicunt. eosque pauculos dies uixisse.
matrem quoque eorum non multo postquam peperit mortuam.
monumentumque ei factum iussu augusti in uia laurentina. inque eo
scriptum esse numerum puerperii eius de quo diximus.

III Fortis ac uehemens orator existimatur esse. c. gracchus;
nemo id negat. sed quod nonnullis uidetur seuerior acrior ampliorque
esse m. tullio. ferri id qui potest. legebamus adeo nuper oratio
nem gracchi de legibus promulgatis. in qua m. marium et quosdam
ex municipiis italicis honestos uiros uirgis per iniuriam caesos
a magistratibus populi romani quanta maxima inuidia l quam
potest conqueritur; uerba haec sunt quae super ea re fecit.
Nuper teanum sidicinum consul uenit. uxor eius dixit
se in balneis uirilibus lauari uelle. quaestori sidicino a m.
mario datum est negotium. uti balneis exigerentur qui lauabantur.
uxor renuntiat uiro parum cito sibi balneas traditas esse.
et parum lautas fuisse. idcirco palus destitutus est in fo
ro. eoque adducitur suae ciuitatis nobilissimus homo. m.

marius; uestimenta detracta sunt. uirgis caesus est. caleni ubi
id audierunt. edixerunt nequis in balneis lauisse uellet cum ma
gistratus romanus ibi esset; ferentini ob eandem causam praetor
noster quaestores arripi iussit. alter se de muro deiecit. alter
prensus et uirgis caesus est. in tam atroci re ac tam misera
atque maesta iniuriae publicae contestatione. ecquid est
quod aut ampliter insigniterque aut lacrimose atque miserant(er)
aut multa copiosaque inuidia grauique et penetrabili quaeri
monia dixerit. breuitas sane et uenustas et mundities oratio
nis est. qualis haberi ferme in comoediarum festiuitatibus
solet. item gracchus alio in loco ita dicit. quanta libido quantaque
intemperantia sit hominum adulescentium. unum exemplum
uobis ostendam. his annis paucis ex asia missus est. qui per id
tempus magistratum non coeperat homo adulescens pro legato.
is in lectica ferebatur. ei obuiam bubulcus de plebe uenusina
aduenit. et per iocum cum ignoraret qui ferretur. rogauit
num mortuum ferrent. ubi id audiuit. lecticam iussit deponi.
struppis quibus lectica deligata erat usque adeo uerberari
iussit. dum animam efflauit. haec quidem oratio super tam uio
lento atque crudeli facinore nihil profecto abest a cotidianis
sermonibus. at cum in simili causa aput m. tullium ciues roma
ni innocentes uiri contra ius contraque leges uirgis caeduntur.
aut supplicio extremo necantur. quae ibi tunc miseratio. quae

Conploratio. quae totius rei sub oculos subiectio. ut est quale.
invidiae atque acerbitatis fletum efferverit animum heresemeum.
Cum illa M. Ciceronis lego. Imago quaedam et sonus verborum et
vocum et heiulationum circumplectitur. velut sunt ista quae de C.
Verre dicit. quae nos ut inspirens potuimus quantum memoria
subpeditabat adscripsimus. Ipse inflammatus scelere et furo-
re in forum venit. ardebant oculi. toto ex ore crudelitas
eminebat. Expectabant omnes quo tandem progressu-
rus. ut quid nam acturus esset. cum repente hominem proripi atque
in foro medio nudari ac deligari et virgas expediri iubet. tantus
motus horrorisque sunt ut non narrari quae gesta sunt sed
rem geri prorsus videatur. Gracchus autem non querentis neque
sed miserantis vicem paulus inquit in foro desertum est. vesti-
menta detracta sunt. virgis caesus est. sed enim M. Cicero prae-
clare cum diutina rei praesentatione non caesus est sed caedebatur
inquit virgis in medio foro Messanae civis Romanus. cum interea
nullus gemitus nulla vox illius miseri inter dolorem crepitumque
plagarum audiebatur. nisi haec. civis Romanus sum. hac comme-
moratione civitatis omnia verbera depulsurum cruciatumque
a corpore deiecturum arbitrabatur. Complorationem deinde
tam acerbae rei et odium interpretatem detestationemque aput cives
Romanos incense atque acuter atque inflammanter facit
cum haec dicit. O nomen dulce libertatis. O ius eximium nostrae

aut
quaedam verba hic desunt
implorantis

Comploratio. quae totius rei sub oculos subiectio. est et quale
invidiae atque acerbitatis fretum effervescit animum hercle meum.
Cum illa M. Ciceronis lego. imago quaedam et sonus verborum et
vocum et heiulationum circumplectitur. velut sunt ista quae de C.
Verre dicit. quae nos ut in praesens potuimus quantum memoria
suppeditabat adscripsimus. Ipse inflammatus scelere et furo-
re in forum venit. ardebant oculi. toto ex ore crudelitas
eminebat. exspectabant omnes quo tandem progressu-
rus. ut quid nam acturus esset. cum repente hominem proripi atque aut
in foro medio nudari ac deligari et virgas expediri iubet. tanti quaedam verba hic desunt
motus horroresque sunt ut non narrari quae gesta sunt sed
rem geri prorsus videas. Gracchus autem non querentis neque // implorantis
sed nuntiantis incem paullus inquit in foro destituitur. vesti-
menta detracta sunt. virgis caeditur. sed enim M. Cicero prae-
clare cum diutina repraesentatione non caeditur. sed caedebatur
inquit virgis in medio foro Messanae civis Romanus. cum interea
nullus gemitus nulla vox illius miseri inter dolorem crepitumque
plagarum audiebatur. nisi haec. civis Romanus sum. hac comme-
moratione civitatis omnia verbera depulsurum cruciatumque
a corpore deiecturum arbitrabatur. Complorationem deinde
tam acerbae rei et odium in Verrem detestationemque aput cives
Romanos incense atque acuentes atque inflammantes facit
cum haec dicit. O nomen dulce libertatis. O ius eximium nostrae

ciuitatis. O lex porcia legesque sempronię. O grauiter desiderata
et aliquando reddita plebi romanę tribunicia potestas. huc
ine tandem haec omnia reciderunt. ut ciuis r̄. in prouincia
p. r̄. in oppido foederatorum ab eo qui beneficio. p. r̄. fasces
ac secures haberet deligatus in foro uirgis caederetur. quid
cum ignes ardentesque lamminę ceterique cruciatus admo
uebant. si te illius acerba imploratio et uox misera
bilis non inhibebat ne ciuium quidem romanorum qui tum
aderant fletu gemituque maximo commouebare. haec. m.
tullius atrociter grauiter apte copioseque miseratus est.
sed si quis est tam agresti aure. ac tam hispida. quem lux
ista et amoenitas orationis uerborumque modificatio parum
delectat. amat autem priora. idcirco quod incompta et breuia
et non operosa sed natiua quadam suauitate sunt. quodque
in his umbra et color quasi opacae uetustatis est. si quid
iudicii habet. consideret in causa pari. m. catonis antiqui
oris hominis orationem. ad cuius uim et copiam gracchus nec
adspirauit. intellegit opinor catonem contentum eloquen
tia aetatis suae non fuisse. et id iam tum facere uoluisse quod
cicero postea perfecit. in eo namque libro qui de falsis pugnis
inscriptus est. ita de. q. thermo conquaestus est. dixit a decem uiris
parum bene sibi cibaria curata esse. iussit uestimenta de
trahi. atque flagro caedi decem uiros. bruttiani uerberauere.

civitatis. O lex porcia legesque sempronię. O graviter desiderata
et aliquando reddita plebi romanę tribunicia potestas; huc-
ine tandem haec omnia reciderunt. ut civis .r. in provincia
p.r. in oppido foederatorum ab eo qui beneficio. p.r. fasces
ac secures haberet deligatus in foro virgis caederetur. quid
cum ignes ardentesque lamminae ceterique cruciatus admo-
vebantur. si te in illius acerba imploratio et vox misera-
bilis non semebat ne civium quidem romanorum qui tum
aderant fletu gemituque maximo commovebare. haec .m.
tullius atrociter graviter apte copioseque miseratus est.
Sed si quis est tam agresti aure. ac tam hispida. quem lux
ista et amoenitas orationis verborumque modificatio parum
delectat. amat autem priora. idcirco quod incompta et brevia
et non operosa sed nativa quadam suavitate sunt. quodque
in his umbra et color quasi opacae vetustatis est. si quid
iudicii habet. consideret in causa pari .m. catonis antiqui-
oris hominis orationem. ad cuius vim et copiam gracchus nec
adspiravit; intelleget opinor catonem contentum eloquen-
tia aetatis suae non fuisse. et id iam tum facere voluisse quod
cicero postea perfecit. in eo namque libro qui de falsis pugnis
inscriptus est; ita de .q. thermo conquaestus est; dixit a decem viris
parum bene sibi cibaria curata esse. iussit vestimenta de-
trahi. atque flagro caedi. decem viros bruttiani verberavere.

uidere multi mortales. quis hanc contumeliam. quis hoc im-
perium. quis hanc seruitutem ferre potest? nemo hoc rex au
sus est facere. ea nefieri bonis. bono genere gnatis. boni con
sultis. ubi societas. ubi fides maiorum. insignitas iniurias. pla
gas. uerbera. uibices. eos dolores atque carnificinas per dedecus
atque maximam contumeliam inspectantibus popularibus suis atque
multis mortalibus te facere ausum esse. sed quantum luctum. quantum
gemitum. quid lacrimarum. quantum fletum factum audiui serui
iniurias nimis egre ferunt. quid illos bono genere natos magna
uirtute preditos opinamini animi habuisse atque habituros.
dum uiuent? Quod cato dixit bruttiani uerberauere. ne qui for
tasse de bruttianis requirat. id significat cum hannibal
poenus cum exercitu in italia esset. et aliquot pugnas populus
romanus aduersas pugnauisset. primi totius italiae bruttii
ad hannibalem desciuerunt. id romani aegre passi. postquam
hannibal italia decessit. superatique poeni sunt. bruttios ig-
nominiae causa non milites scribebant nec pro sociis habebant.
sed magistratibus in prouincias euntibus parere et praeministrare
seruorum uicem iusserunt. itaque hi sequebantur magistratus
tamquam in scenicis fabulis. qui dicebantur lorarii. et quos erant
iussi uinciebant aut uerberabant. quod autem ex bruttiis erant
appellati sunt bruttiani.

IIII Nomina uerbaque non posita fortuito. sed quadam ui·

& ratione naturae facta esse. P. nigidius in grammaticis com
mentariis docet. rem sane in philosophiae dissertationibus
celebrem; quaeri enim solitum apud philosophos. ΦΥCEI TA
ONOMATA sint Η ΘECEI. In eam rem multa argumenta
dicit. cur uideri possint uerba esse naturalia magis quam
arbitraria. ex quibus hoc unum est lepidum & festiuum.
uos inquit cum dicimus motu quodam oris conueniente
cum ipsius uerbi demonstratione utimur. & labeas sensim
primores emouemus ac spiritum atque animam porro
uersum & ad eos quibus cum sermocinamur intendimus.
At contra cum dicimus nos neque profuso intentoque flatu
uocis neque proiectis labris pronuntiamus. sed & spiritum & la
beas quasi intra nosmet ipsos coercemus. hoc idem fit & in eo
quod dicimus. tum ego & tibi & mihi. nam sicuti cum adnuimus
& abnuimus motus quidam ille uel capitis uel oculorum
a natura rei quam significat non abhorret. ita in his uocibus
quasi gestus quidam oris & spiritus naturalis est. eadem
ratio est in graecis quoque uocibus. quam esse in nostris anim
aduertimus

V Auarus. & simplex uocabulum. sed iunctum copulatumque
esse. nigidius dicit in commentariorum undetricesimo. aua
rus enim inquit appellatur qui auidus aeris est. sed in
ea copula. e. littera inquit detrita est. item locupletem

dictum ait ex compositis uocibus qui pleraque loca hoc est qui multas
possessiones teneret. sed probabilius id firmiusque est quod de locu
plete dixit. Nam et de auaro ambigitur. cur enim non uideri
possit ab uno solum uerbo inclinatum quod est aueo. eadem quippe est
fictura qua est amarus de quo nihil dici potest quin duplex
non sit.

vi Non in facta modo sed in uoces etiam petulantiores publi
ce uindicatum est. ita enim debere esse uisa est romanae dis
ciplinae dignitas inuiolabilis. appii namque illius caeci filia
a ludis quos spectauerat exiens. turba undique confluentis fluc
tuantisque populi iactata est. atque inde egressa cum se male
habitam diceret. quid me nunc factum est inquit. quantoque t me non
artius pressiusque conflictata essem. si p. claudius frater
meus nauali proelio classem nauium cum ingenti ciuium numero
non perdidisset. Certe quidem maiore nunc copia populi
oppressa intercidissem. redisset nam inquit reuiuiscat frater
aliamque classem in siciliam ducat. atque istam multitudinem
perditum eat. quae me nunc male miseram conuexauit.
Ob haec mulieris uerba tam improba. ac tam inciuili ac funda
nius et tiberius sempronius aediles plebe. multam dixerunt
ei aeris grauis uiginti quinque milia. id factum esse dicit capito.
ateius in commentario de iudiciis publicis bello poenico
primo fabio licinio et. t. acilio crasso consulibus.

vii Omnium fluminum quae in maria qua imperii romani est
fluunt quam graeci. ΤΗΝ ΕΙCΩ ΘΑΛΑCCΑΝ appellant.
maximum esse nilum consentitur. proxima magnitudine esse
histrum scripsit sallustius. Varro autem cum de parte orbis
quae europa dicitur dissereret. in tribus primis eius ter-
rae fluminibus rhodanum esse ponit. per quos videtur eum
facere histro aemulum. histrus enim quoque in europa fluit.
viii Fuit haec quoque antiquitus militaris animadversio iu-
bere ignominiae causa militi venam solvi et sanguinem di-
mitti; cuius rei ratio in litteris veteribus quas equidem in-
venire potui non extat. sed opinor factum hoc primitus
in militibus stupentis animi et a naturali habitu declinantis.
ut non tam poena quam medicina videretur. postea tamen
ob pleraque alia delicta idem factitatum esse credo per con-
suetudinem. quasi minus sani viderentur omnes qui delin-
querent.
viiii Vocabula sunt militaria. quibus instructa certo modo acies
appellari solet. frons. subsidia. cuneus. orbis. globus. for-
fices. serra. alae. turres. haec et quaedam item alia inve-
nire est in libris eorum qui de militari disciplina scripse-
runt. translata autem sunt ab ipsis rebus quae ita
proprie nominantur. earumque rerum in acie unius-
cuiusque vocabuli imagines ostenduntur.

A de anulo

Ueteres graecos anulum habuisse indigito accepimus
sinistrae manus. quiminimo est proximus. romanos quoque
homines aiunt sic plerumque anulis usitatos. causam
esse huius rei apion inlibris aegyptiacis hanc dicit. quod insec
tis apertisque humanis corporibus ut mos inaegypto fuit
quas graeci ANATOMAC. appellant. repertum est ner
uum quendam tenuissimum abeo uno digito dequo diximus
adcor hominis pergere ac peruenire. propterea non
inscitum uisum esse eum potissimum digitum tali ho
nore decorandum. quicontinens quasi et quasi conexus
esse cumprincipatu cordis uideretur ;
Mature nunc significat propere et cito. contra ipsius uerbi
sententiam. aliud enim est mature quam dicitur. propterea
p. nigidius homo inomnium bonarum artium disciplinis
egregius. mature inquit est quod neque citius est neque
serius. sed medium quoddam et temperatum est. bene atque
proprie nigidius. nam et infrugibus et inpomis matura di
cuntur. quae neque cruda et inmitia sunt. neque caduca
et decocta. sed tempore suo adulta maturataque. quoniam
autem id quod non segniter fiebat mature fieri dicebatur.
progressa plurimum uerbi significatio est. et non iam quod non
segnius sed quod festinatius fit id fieri mature dicitur.
quando ea quae praeter sui temporis modum properata sunt.

inmatura uerius dicantur; illud uero nigidianum rei atque uerbi temperamentum. diuus augustus duobus graecis uerbis elegantissime exprimebat. nam et dicere in sermonibus et scribere in epistolis solitum ee. aiunt. ΣΠΕΥΔΕ ΒΡΑΔΕΩC. per quod monebat ut ad rem agendam simul adhiberetur et industriae celeritas. et diligentiae tarditas. ex quibus duobus contrariis fit maturitas; uergilius quoque si quis animum attendat. duo ista uerba properare et maturare tamquam plane contraria scitissime separauit in hisce uersibus, frigidus agricolam siquando continet imber, multa forent quae mox caelo properanda sereno. maturare datur; elegantissime duo uerba ista diuisit. namque in praeparatu rei rusticae per tempestates pluuias. quoniam otium est maturari potest. per serenas quo tempus instat properari necessum est. cum significandum autem est coactius quid factum et festinatius. tum rectius praemature factum id dicitur quam maturae. sicuti afranius dixit in togata cui titulus nomen est. appetis dominatum demens praemature praecocem. in quo uersu animaduertendum est quod praecocem inquit non praecoquem. est enim casus eius rectus non praecoquis sed praecox;

XII Librum ee democriti nobilissimi philosophorum de ui et natura chameleontis. eumque se legisse plinius secundus

in naturalis historiae uicesimo octauo posuit multa
que uana atque intolleranda dictibus; deinde quasi
a democrito scripta tradit. Ex quibus pauca haec inuiti
meminimus quia pertaesum est; accipitrem auium
rapidissimum a chameleonte humi reptante. si eum
forte super uolet detrahi et cadere ui quadam in terram.
ceterisque auibus laniandum sponte sua obicere sese
et dedere; Item aliud ultra humanam fidem; caput et col
lum chameleontis si uratur ligno quod appellatur ro-
bur. imbres et tonitrus fieri derepente; idque ipsum
usu uenire si iecur eiusdem animalis in summis tegu-
lis uratur; Item aliud quod hercle an ponerem dubita-
ui. ita est deridiculae uanitatis. nisi idcirco plane po-
sui. quod oportuit nos dicere quid de istiusmodi adm-
rationum fallaci inlecebra sentiremus. qua plerumque
capiuntur et ad perniciem elabuntur ingenia maxime
sollertia. eaque potissimum quae discendi cupidiora sunt;
sed redeo ad plinium; sinistrum pedem ait cameleontis
ferro ex igni calefacto torreri cum herba quae appel
latur eodem modo nomine cameleontis. ferro et utrumque
macerari unguento. colligique in modum pastilli atque
in uas mitti ligneum. et eum qui id uas ferat. etiam si is in
medio palam uersetur. a nullo uideri posse; his portentis

atque praeteriit ut a plinio secundo scriptum non dignum esse.
Cognomen democriti puto, uel illud quale est quod idem pli
nius in decimo libro democritum scripsisse adseuerat,
aues quasdam esse certis uocabulis. et earum auium confuso
sanguine gigni serpentem. eum si quis ederit linguas auium
et conloquia interpretaturum. multa autem uidentur ab homi
nibus istis male sollertibus huiuscemodi commenta in de
mocriti nomen data nobilitatis auctoritatisque eius perfugio
utentibus. sed id quod archytam pythagoricum commentum esse
atque fecisse traditur. neque minus admirabile neque tamen
uanum aeque uideri debet. nam et plerique nobilium graeco
rum et fauorinus philosophus memoriarum ueterum ex
sequentissimus. affirmatissime scripserunt simulacrum
columbae e ligno ab archyta ratione quadam disciplinaque
machanica factum uolasse. ita erat scilicet libramentis
suspensum et aura spiritus inclusa atque occulta concitum.
libet hercle super re tam abhorrenti a fide ipsius fauorini
uerba ponere. ΑΡΧΥΤΑϹ ΤΑΡΑΝΤΙΝΟϹ ΑΛΛΑ ΚΑΙ ΜΗΧΑ
ΝΙΚΟϹ ΩΝ ΕΠΟΙΗϹΕ ΠΕΡΙϹΤΕΡΑΝ ΞΥΛΙΝΗΝ ΠΕ
ΤΟΜΕΝΗΝ ΗΝΙΚΑ ΠΟΤΕ ΚΑΘΙϹΕΙΕΝ ΟΥΚΕΤΙ ΑΝΙϹΤΑΤΟ
ΜΕΧΡΙ ΓΑΡ ΤΟΥΤΟΝ.

XIII Partim hominum uenerunt plerumque dicitur. Id signifi
cat pars hominum uenit. idest quidam homines. nam partim

hoc in loco aduerbium est. neque in casus inclinatur. sicuti cum
partim hominum dici potest. id est cum quibusdam hominibus. et
quasi cum quadam parte hominum; M. cato in oratione de re
floria ita scripsit. ibi pro scorto fuit. in cubiculum surrectita
uit e conuiuio. cum partim illorum iam saepe ad eundem modum
erat. imperitiores autem cum parti legunt. tamquam declina
tum sit quasi uocabulum non dictum quasi aduerbium. sed q.
claudius in uicesimo primo annali insolentius paulo hac fi
gura est ita usus. enim cum partim copiis hominum adulescen
tium placentem sibi. item que claudius in uicesimo tertio annali.
uerba haec sunt. sed idcirco me fecisse quod utrum neglegentia
partim magistratuum. an auaritia an calamitate populi ro
mani euenisse dicam nescio;

XIIII Audio illi iniuriam factum iri. audio contumeliam dic
tum iri. uulgo quoque ita dici. uulgo et istam esse uerborum
figuram. iam in medio loquendi usus. idcircoque exemplis
supersedeo. sed contumelia illi uel iniuria factum itur. paulo
est remotius exemplum, igitur ponemus. M. cato pro se contra
c. cassium, atque euenit ita quirites uti in hoc contumelia quae
mihi per huiusce petulantiam factum itur. rei quoque publicae
medius fidius miseream quirites. sicut autem contumeliam
factum iri significat iri ad contumeliam faciendam. id est operam
dari quo fiat contumelia, ita contumelia factum itur casu tantum immutato
idem dicit;

xv

Caerimoniae impositae flammini diali multae. item castus multiplices quos in libris quod de sacerdotibus publicis compositi sunt. item in fabii pictoris librorum primo scriptos legimus. unde haec ferme sunt quae commeminimus. equo dialem flaminem vehi religio est. classem procinctam extra pomerium. id est exercitum armatum videre. idcirco rarenter flamen dialis creatus consul est. cum bella consulibus mandabantur. item iurare dialem fas numquam est. item anulo uti nisi pervio cassoque fas non est. ignem e flaminia id est flaminis dialis domo nisi sacrum efferri ius non est. vinctum si aedes eius introierit solvi necessum est. et vincula per impluvium in tegulas subduci atque inde

f rimas

foras in viam dimitti. nodum in apice neque in cinctu neque alia in parte ullum habet. si quis ad verberandum ducatur. si ad pedes eius supplex procubuerit. eo die verberari piaculum est. capillum dialis nisi qui liber homo est non detonset. capram. et carnem incoctam. et hederam. et fabam neque tangere diali mos est. neque nominare. propagines e vitibus altius praetentas non succedit. pedes lecti in quo cubat luto tenui circumlitos esse oportet. et de eo lecto trinoctium continuum non decubat. neque in eo lecto cubare alium fas est. neque apud eius lecti fulcrum capsulam esse cum strue atque ferto oportet. unguium dialis et capilli segmina subter arborem felicem terra operiuntur. dialis cotidie feriatus est. sine apice sub divo esse.

licitum non est. sub tecto uti liceret. et non pridem a pontificibus
constitutum, Masurius sabinus scripsit et alia quaedam
remissa gratia. quae aliquod caerimoniarum facta dicit.
farinam fermento inbutam attingere ei fas non est.
tunicam intimam nisi in locis tectis non exuisse sub caelo tam-
quam sub oculis iovis nudus sit super flaminem dialem.
in convivio nisi rex sacrificulus aut quisquam alius occu-
bit. uxorem si amisit flamonio decedit. matrimonium
flaminis nisi morte dirimi ius non est. locum in quibus bus-
tum est numquam ingreditur. mortuum numquam attin-
git. funus tamen exequi non est religio. eaedem ferme caer-
rimoniae sunt. flaminicae dialis seorsum aiunt obser-
vitare. veluti est quod bene nato operitur. et quod in ri-
ca surculum de arbore felici habet. et quod scalas quae
graecae appellantur exescendere ei plus tribus gradibus
religiosum est. atque etiam cum it ad argeos quod neque
comit caput. neque capillum depectit. verba praetoris ex
edicto perpetuo de flamine diali et de sacerdote vestae
adscripsi. sacerdotem vestalem et flaminem dialem in om-
ni mea iuris dictione iurare non cogam;
Verba .M. varronis ex secundo rerum divinarum super
flamine diali haec sunt. is solum album habet gale-
rum vel quod maximus vel quod iovi immolata
hostia albato fieri oporteat;

iuratum non est. sub tecto uti liceret. et non pridem a pontificibus
constitutum, Masurius Sabinus scripsit et alia quaedam
remissa gratiaque aliquot caerimoniarum facta dicitur
farinam fermento inbutam attingere ei fas non est.
tunicam intimam nisi in locis tectis non exuisse sub caelo tam-
quam sub oculis iouis nudus sit. super flaminem dialem.
in conuiuio nisi rex sacrificulus aut quisquam alius occu-
bit. uxorem si amisit flamonio decedit. matrimonium
flaminis nisi morte dirimi ius non est. locum in quibus bus-
tum est numquam ingreditur. mortuum numquam attin-
git. funus tamen exequi non est religio. aedem ferme cae-
rimoniae sunt. flaminicae dialis seorsum aiunt obser-
uitare. ueluti est quod bene nato operitur. et quod in ri-
ca surculum de arbore felici habet. et quod scalas quae
graece appellantur escendere ei plus tribus gradibus
religiosum est. atque etiam cum it ad argeos quod neque
comit caput. neque capillum depectit. uerba praetoris ex
edicto perpetuo de flamine diali et de sacerdote uestae
ascripsi sacerdotem uestalem et flaminem dialem in om-
ni mea iuris dictione iurare non cogam ;
Uerba .M. uarronis ex secundo rerum diuinarum super
flamine diali haec sunt. is solum album habet gale-
[illegible] rum uel quod maximus uel quod ioui immolata
hostia albato fieri oportuit ;

cede
ascendo
n e

XVI Reprehendit hyginus uergilium. correcturumque eum
fuisse existimat quod in libro sexto scriptum est. palinurus
Enea est apud inferos petens ab aenea ut suum corpus requi-
rendum et sepeliendum curet. is hoc dicit. eripe me his inuicte
malis. aut tu mihi terram inice. namque potes portusque
require uelinos. quo inquit modo aut palinurus nouisse
et nominare potuit portus uelinos. et aeneas ex eo nomine
locum inuenire. cum uelia oppidum a quo portum qui in eo
loco est uelinum dixit seruio tullio romae regnante post
annum amplius sescentesimum quam aeneas in italiam uenit
conditum in agro lucano et eo nomine appellatum est. nam
qui ab harpalo inquit regis cyri praefecto ex terra phocide
fugati sunt alii ueliam partim massiliam condiderunt. inscit-
issime igitur petit ut aeneas portum uelinum requirat.
cum id nomen eo tempore fuerit nusquam gentium. neque inquit
simile illud uideri debet. quod est in primo carmine. italiam
fato profugus lauinaque uenit litora. et aeque in sexto
libro. calchidicaque leuis tandem super astitit arce. quoniam poetae
ipsi quaedam, ΚΑΤΟΠΡΟΛΗΗΨΙΝ. historia dicere
ex sua persona concedi solet. quae facta ipse postea
scire potuit. sicut uergilius sciuit de lauinio oppido. et de
i. quoniam colonia calchidiensi. sed palinurus qui potuit inquit in-
quit scire ea quae post annos sescentos facta sunt

XVI Reprehendit hyginus uergilium. correcturumque eum
fuisse existimat quod in libro sexto scriptum est. palinurus
enea est apud inferos. petens ab aenea ut suum corpus requi-
rendum et sepeliendum curet. is hoc dicit. eripe me his inuicte
malis. aut tu mihi terram inice. namque potes portusque
require uelinos. quo inquit modo aut palinurus nouisse
et nominare potuit portus uelinos. et aeneas ex eo nomine
locum inuenire. cum uelia oppidum a quo portum qui in eo
loco est uelinum dixit seruio tullio romae regnante post
annum amplius sescentesimum quam aeneas in italiam uenit
conditum in agro lucano et eo nomine appellatum est. nam
qui ab harpalo inquit regis cyri praefecto ex terra phocide
fugati sunt alii ueliam partim massiliam condiderunt. insci
tissime igitur petit ut aeneas portum uelinum requirat.
cum id nomen eo tempore fuit nusquam gentium. neque inquit
simile illud uideri debet. quod in primo carmine. italiam
fato profugus lauinaque uenit litora. et aeque in sexto
libro. calchidicaque leuis tandem super astitit arce. quoniam poetae
ipsi quaedam. ΚΑΤΟΠΡΟΛΗΨΙΝ. historia dicere
ex sua persona concedi solet. quae facta ipse postea
scire potuit. sicut uergilius sciuit de lauinio oppido. et de
i. quoniam colonia calchidiensi. sed palinurus qui potuit id in
quit scire ea quae post annos sescentos facta [illegible]

nisi quis eum divinasse apud inferos putat perinde ut ani
mae defunctorum solent. sed etsi ita accipias quamquam
non ita dicitur, caveat tamen quod non divinabat. quo pacto
potuit requirere portum velinum. cum nomen tunc fuisse
diximus nullum usquam fuit. Item hoc quoque in eodem
libro reprehendit et correcturum esse vergilium putat.
nisi mors occupasset. nam cum therea inquit inferos no
minasset qui ad inferos adissent ac redissent. dixisset
quid therea magnum. quid memorem alciden et mihi genus
ab iove summo est. postea tamen infert. sed et aeternu
que sedebit Infelix thereus. qui autem inquit fieri potest.
ut aeternum apud inferos sedeat quem supra cum his no
minat qui descenderint illuc. atque inde sursum evase
runt. praesertim cum ita sit fabula de thereo. atque se
hercules eum evellerit e petra et in lucem ad superos
eduxerit. Item in his versibus errasse vergilium dicit.
Eruit ille argos agamemnonias que mycenas, Ipsumque
et aeaciden genus armipotentis achilli. ultus avos troiae
templa intemerata minervae. confudit inquit et per
sonas diversas et tempora. nam neque eodem tempore
neque per eosdem homines cum acheis et cum pyrrho
bellatum est. pyrrhus enim quem dicit aeacidae de pyrro pyrr
in italiam transgressus cum romanis depugnavit.

aduersus manium curium in eo bello ducem; argibum autem
bellum id est achaicum multis post annis · l · mummio impera-
tore gestum est; potest igitur inquit medius eximi uersus est
quidem pyrrho importune inmissus; quem uergilius procul
dubio exempturus inquit fuit ;

XVII quare democritus oculos eruit

Democritum philosophum in monumentis historiae graece
scriptum est uirum praeter alios uenerandum. auctoritate-
que antiqua praeditum luminibus oculorum sua sponte se pri-
uasse. quia existimaret cogitationes commentationesque animi
sui in contemplandis naturae rationibus uegetiores & exactio
res fore. si eas uidendi inlecebris. & oculorum impedimentis
liberasset; id factum eius modumque ipsum. quo caecitatem facile
sollertia subtilissima consciuit laberius poeta in mimo quem
scripsit restionem uersibus quidem satis munde atque
graphice factis descripsit. sed causam uoluntariae caecitatis
finxit aliam. uertitque in eam rem quam tum agebat non in-
concinniter. est enim persona. quae hoc apud laberium dicit.
diuitis auari & parci sumptum plurimum asotiamque adu
lescentis uiri deplorantis; uersus laberiani sunt. democri
tus abderites physicus philosophus clipeum constituit contra
exortum hyperionis oculos effodere. ut posset splendore
aereo ita radiis solis aciem effodit luminis malis bene esse
ne uideret ciuibus. sic ego fulgentis splendore pecuniae uolo

lucificare extum aetati meae . ne in re bona uideam esse nequam
filium ;

xviii Artemisia mausolum uirum amasse fertur supra omnes
amorum fabulas . ultraque affectionis humanae fidem ; mau
solus autem fuit ut m̄ tullius ait rex terrae cariae . [illegible] ut
quidam graecarum historiarum scriptores prou[illegible]ciae
graeciae praefectus . CATPAΠHN . graeci uocant . is mau solus
ubi fato perfunctus inter lamenta et manus uxoris funere
magnifico sepultus ÷ . artemisia luctu atque desiderio mariti
flagrans uxor ossa cineremque eius mixta odoribus contu
saque in faciem pulueris aquae indidit . ebibitque . multaque fasco
alia uiolenti amoris indicia fecisse dicitur ; molita quoque ÷
ingenti impetu operis conseruandae mariti memoriae sepul
chrum illud memoratissimum . dignatumque numerari inter t dignū
septem omnium terrarum spectacula . id monumentum spectacula
artemisia cum dis manibus sacraret mausoli dicatum . agone id ÷
certamen laudibus eius dicundis facit . ponitque praemia
pecuniae aliarumque rerum bonarū amplissima ; ad eas lau
des decertandas uenisse dicuntur uiri nobiles . ingenio atque
lingua praestabili . theopompus . theodectes . naucrates . sunt
etiam qui isocratem ipsum cum iis certauisse memoriae man
dauerint . sed eo certamine uicisse theopompum iudicatum
est . is fuit isocratis discipulus . extat nunc quoque theodecti

ludificare extum aetati meae. ne in re bona uideam esse nequam filium ;

XVIII Artemisia mausolum uirum amasse fertur supra omnis amorum fabulas. ultraque affectionis humanae fidem; Mausolus autem fuit ut m. tullius ait rex terrae cariae; ut quidam graecarum historiarum scriptores prouinciae graeciae praefectus. CATPAΠHN. graeci uocant; is mausolus ubi fato perfunctus inter lamenta et manus uxoris funere magnifico sepultus est; artemisia luctu atque desiderio mariti flagrans uxor ossa cineremque eius mixta odoribus contusaque in faciem pulueris aquae indidit. ebibitque. multaque alia uiolentia amoris indicia fecisse dicitur; molita quoque est ingenti impetu operis conseruandae mariti memoriae sepulchrum illud memoratissimum. dignatumque numerari inter septem omnium terrarum spectacula. id monumentum artemisia cum dis manibus sacraret mausoli dicaret. agonē id est certamen laudibus eius dicundis facit. ponitque praemia pecuniae aliarumque rerum bonarum amplissima; ad eas laudes decertandas uenisse dicuntur uiri nobiles. ingenio atque lingua praestabili. theopompus. theodectes. naucrites. sunt etiam qui isocratem ipsum cum iis certauisse memoriae mandauerint. sed eo certamine uicisse theopomphum iudicatum est. is fuit isocratis discipulus. extat nunc quoque theodecti

tragoedia quae inscribitur mausolus. In qua eum magis quod
in prosa placuisse hyginus in exemplis refert;

XVIIII In crepabat quempiam taurus philosophus seuera atque
uehementi obiurgatione adulescentem. a rhetoribus et a facun-
diae studio ad disciplinas philosophiae transgressum. quod fac-
tum quiddam esse ab eo diceret inhoneste et inprobe. at ille
non ibat infitias fecisse. sed id solitum esse fieri defen-
debat. turpitudinemque delicti exemplorum usu et consuetu-
dinis uenia deprecabatur. atque ibi taurus isto ipso defensionis
genere inritatior. homo inquit stulte et nihili quin te a malis ex
emplis auctoritates et rationes philosophiae non abducunt.
ne illius quidem demosthenis usu sententiae tibi inuenit mente,
t modis uincta quae quia lepidis et uenustis uocum modis uicta est. quasi quaedam
cantilena rhythmica facilius adhaerere memoriae tuae potuit.
nam si me inquit non fallit quod quidem in primori pueritia
legerim. uerba haec sunt demosthenis. aduersus eum qui
ut tu nunc facis peccatum suum peccatis alienis exemptum
dē purgatumque ibat;

Sic taurus omni suasionum ammonitionumque genere utens
sectatores suos ad rationes bonae inculpataeque indolis ducebat;

XX Quaeri audio quid lex sit. quid plebis scitum. quid rogatio. quid priui-
legium; ateius capito publici priuatique iuris peritissimus
quid lex esset. hisce uerbis definiuit; lex inquit generale

tragoedia quae inscribitur mausolus. in qua eum magis quã
in prosa placuisse hyginus in exemplis refert ;

XVIIII Increpabat quempiam taurus philosophus seuera atque
uehementi obiurgatione adulescentem a rhetoribus & a facun-
diae studio ad disciplinas philosophiae transgressum. quod fac
tum no[...] quidem esse ab eo diceret inhoneste & inprobe. at ille
non [...] ibat infitias fecisse. sed id solitum esse fieri defen
debat. turpitudinemque delicti exemplorum usu & consuetu-
dinis uenia deprecabatur. atque ibi taurus isto ipso defensionis
genere inritatior. homo inquit stulte & nihili si te a malis ex
emplis auctoritates & rationes philosophiae non abducunt.
ne illius quidem demosthenis uestri sententia tibi in mentem uenit.
quae quia lepidis & uenustis uocum modis uincta est. quasi quaedam
cantilena rhetorica facilius adhaerere memoriae tuae potuit.
nam si me inquit non fallit quod quidem in primori pueritia
legerim. uerba haec sunt demosthenis. aduersus eum qui
ut tu nunc facis peccatum suum peccatis alienis exemptum
purgatumque ibat ;

Sic taurus omni suasionum admonitionumque genere utens
sectatores suos ad rationes bonae inculpataeque indolis ducebat ;

XX Ubi audio quid lex sit. quid plebis scitum. quid rogatio. quid pri
uilegium. ateius capito publici priuatique iuris peritissimus
quid lex esset. hisce uerbis definiuit ; lex inquit generale

iussum populi aut plebis rogante magistratu. Ea definitio Quid lex
si probe facta est. neque de imperio cn. pompei. neque de
reditu m. ciceronis. neque de caede p. clodi questio. neque alia
id genus populi plebisve iussa leges vocari possunt. non sunt enim
generalia iussa neque de universis civibus sed de singulis con Quid privilegium
cepta; quocirca privilegia potius vocari debent; quia veteres
priva dixerunt quae nos singula dicimus. quo verbo lucilius
in primo satyrarum libro usus est: abdomina thynni advenientibus priva
dabo cephalea que acarnae. plebem autem capito in eadem definitio-
ne seorsum a populo divisit. quoniam in populo omnis pars civi-
tatis. omnesque eius ordines contineantur. plebes vero ea dici-
tur in qua gentes civium patriciae non insunt. plebiscitum igitur est Quid plebiscitum
secundum eum capitonem lex quam plebes non populus accipit.
sed totius huius rei iurisque. sive cum populus. sive cum ple-
bis rogatur. sive quod ad universos pertinet. caput ipsum et o-
rigo et quasi fons rogatio est. ista enim omnia vocabula censentur
continenturque rogationis principali genere et nomine.
Nam nisi populus aut plebs rogetur. nullum plebis aut
populi iussum fieri potest; sed quamquam haec ita Quid rogatio
sint. in veteribus tamen scriptis non magnam vocabulorum
istorum differentiam esse animadvertimus; nam et plebiscita et
privilegia translatio nomine leges appellaverunt, eademque omnia
confuso et indistincto vocabulo rogationes dixerunt, Sallus

iussum populi aut plebis rogante magistratu. ea definitio · quid lex
si probe facta est. neque de imperio cn. pompei neque de
reditu m. ciceronis. neque de caede. p. clodi quaestio nec alia.
id genus populi plebisue iussa leges uocare possunt. non sunt enim
generalia iussa neque de uniuersis ciuibus sed de singulis con- · quid priuilegium
cepta. quocirca priuilegia potius uocari debent. quia ueteres
priua dixerunt quae nos singula dicimus. quo uerbo lucilius
in primo satirarum libro usus est. abdomina thynni aduenientibus priua
dabo cephalea quae acarne. plebem autem capito in eadem definitio-
ne seorsum a populo diuisit. quoniam in populo omnis pars ciui-
tatis omnesque eius ordines contineantur. plebes uero ea dicitur
in qua gentes ciuium patriciae non insunt. plebisscitum igitur est
secundum eum capitonem lex quam plebes non populus accipit. · quid Plebiscitum
sed totius huius rei iurisque. siue cum populus. siue cum ple-
bis rogatur. siue quod ad uniuersos pertinet. caput ipsum et
origo et quasi fons rogatio est. ista enim omnia uocabula censentur
continenturque rogationis principali genere et nomine. · quid rogatio
nam nisi populus aut plebs rogetur. nullum plebis aut
populi iussum fieri potest. sed quamquam haec ita
sit. in ueteribus tamen scripturis non magnam uocabulorum
istorum differentiam esse animaduertimus. nam et plebisscita et
priuilegia translaticio nomine leges appellauerunt. eademque omnia
confuso et indistincto uocabulo rogationes dixerunt. Sallustius

tius quoque proprietatum inverbis retinentissimus. consue-
tudini concessit etprivilegium quod de . cn̄ pompei reditu fe-
rebatur legem appellavit, Verba exsecunda eius historia
haec sunt: nam syllam consulem dereditu eius legem ferentē
excomposito . tr̄. pl. c̄. herennius phibuerat ;

XXI Non paucis verbis quorum frequens usus est nunc et fuit . m̄.
ciceronem noluisse uti manifestum est . q ea non pbasset . velut ;
et novissimus et novissime . nam cum et m̄. cato et sallustius et alii
p v quoque aetatis eiusdem verbo isto promisce usitati sint . multi etiā
non indocti viri in libris id suis scripserint . abstinuisse eo tamen
tamquam non latino videtur . quoniam qui doctissimus eorum tem
porum fuerat, l . aelius stilo ut novo et improbo verbo uti vita
q: verat . propterea quid m̄ quoque varronis ex libro de lin
gua latina ad ciceronem sexto demonstrandum putavi . quod
extremum inquit dicebatur dici novissimum . coeptum vulgo .
quod mea memoria ut aelius . sic senes alii quod nimium novū
verbum esset vitabant . cuius origo ut a vete vetustius ac
veterrimum . sic anovo declinatum novius et novissimum ;

XXII Plato veritatis homo a micissimus . eiusque omnibus ex
hibendae promptissimus . quae omnino dici possint in
desides ista signa vosque qui optentu philosophiae no
mine inutile otium et linguae vitaeque tenebras secuti s
ex persona quidem non gravi neque idonea . vere tamen inge

tius quoque propriaetatum in uerbis retinentissimus. Consue-
tudini concessit et priuilegium quod de. cn̄ pompei redditu fe-
rebatur legem appellauit, Verba ex secunda eius historia
haec sunt: nam syllam consulem de reditu eius legem ferentem
ex composito . tr. pl. c. herennius prohibuerat ;
XXI Non paucis uerbis quorum frequens usus est nunc et fuit . m.
ciceronem noluisse uti manifestum est . quia ea non probasset. uelut ;
v et nouissimus et nouissime. nam cum et m. cato et sallustius et alii
quoque aetatis eiusdem uerbo isto promisce usitati sint. multi etiam
non indocti uiri in libris id suis scripserint. abstinuisse eo tamen
tamquam non latino uidetur. quoniam qui doctissimus eorum temporum
fuerat, l. aelius stilo ut nouo et inprobo uerbo uti uita-
q: uerat. propterea quid . m. quoque uarronis ex libro de lin-
gua latina ad ciceronem sexto demonstrandum putaui. quod
extremum inquit dicebatur dici nouissimum. coeptum uulgo.
quod mea memoria ut aelius sic senes alii quod nimium noui
uerbum esset uitabant. cuius origo ut a uetere uetustius ac
ueterrimum. sic a nouo declinatum nouius et nouissimum ;
XXII Plato ueritatis homo amicissimus. eiusque omnibus ex
hibendae promptissimus. quae omnino dici possint in
desidens. ista signa uosque qui optentu philosophiae no
mine inutile otium et linguae uitaeque tenebras secuntur
ex persona quidem non graui neque idonea. uere tamen inge

nue quae dixit. nam si ea aliter quae dicere haec facit.
uere philosophiae ignarus. inhonesta dignaque in philo- i digna
sophos confert. pleraque tamen accipienda sunt quae dicun-
tur. ut non sensim monere intellegamur. ne ipsi quoque cul
pationes huiuscemodi mereamur. neue inerti inanique de-
sidia cultum et studium philosophiae mentiamur. uerba ipsa
super hac re platonis ex libro qui appellatur gorgias scripsi.
quoniam uertere ea consilium non fuit cum ad proprietates eo-
rum nequaquam possit latina oratio adspirare. ac multo
minus etiam mea.
Haec plato sub persona quidem sicuti dixi non probabili cum mea
sensu tamen intellegentiae communis et fide et cum quadam
indissimulabili ueritate disserunt. non de illa scilicet philo-
sophia quae uirtutum omnium disciplina est. quaeque in pu
blicis simul et priuatis officiis excellit. ciuitatesque et rem. p.
si nihil prohibeat constanter et fortiter et perite admi-
nistrat. sed de ista futili atque puerili meditatione
argutiarum nihil ad uitam neque tuendam neque ordi
nandam promouentem in qua id genus homines consenescunt.
male feriati quos philosophos esse et uulgus putat. et is
putabat ex cuius persona haec dicta sunt;
XXIII Qui de uictu atque cultu p. r. scripserunt. mulieres ro-
mae atque in latio aetatem abstemias egisse hoc est uino semper

quod temetum prisca lingua appellabatur abstinuisse dicunt.
Institutumque ut cognatis osculum ferrent deprehendendi causa.
ut odor indicium faceret si bibissent. bibere autem solitas fe
runt loream. passum. murrinam. et quae id genus sapiant (erant)
potu dulcia. atque haec quidem in his quibus dixi libris per
vulgata sunt. Sed marcus cato non solum existimatas sed multa
tas quoque a iudice mulieres refert. non minus si vinum
in se quam si probrum et adulterium admisissent. verba marci [biberent]
catonis adscripsi ex oratione quae inscribitur de dote. in qua
id quoque inscriptum est. in adulterio uxores deprehensas ius fu
isse maritis necare. vir inquit cum divortium fecit mulieri
iudex pro censore est imperium quod videtur habet. si quid per
verse taetreque factum est a muliere. multatur si vinum
bibit. si cum alieno viro probri quid fecit condemnatur.
de iure de iure autem dicendi ita scriptum. in adulterio uxo
rem tuam si prehendisses sine iudicio impune necares. illa
te si adulterares sive tu adulterarere digito non auderet [tuā adulterā]
contingere. neque ius est;
XCIIII Die quarto et die quinto quod graeci dicunt. ab eruditis nunc
quoque dici audio. et qui aliter dicit pro rudi atque indocto
despicitur. sed marco tullio aetas ac supra eam non opinor
ita dixerunt. die quinte enim et die quinti pro adverbio copu
late dictum est. et secunda in eo syllaba correpta. divus

Etiam augustus linguae latinae non nescius. munditiarumque patris sui in sermonibus sectator in epistolis plurifariam significatione ista dierum non aliter usus est. Id autem erit perpetuae veterum consuetudinis demonstrandae gratia. verba sollemnia praetoris ponere. quibus more malorum ferias concipere solet. quae appellantur compitalia. ea verba haec sunt. die noni. p. r. quiritibus compitalia erunt. quando concepta fuerit nefas die noni. praetor dicit. non die nono. neque praetor solum sed pleraque omnis vetustas sic locuta est. Venit ecce illius versus pomponiani in mentem. qui est ex atellania. quae mevia adscribitur. dies hic sextus cum nihil egi die quarte moriar fame. Suppetit etiam caelianum illud ex libro historiarum secundo. Si vis mihi equitatum dare et ipse cum cetero exercitu est qui die quinti roma in capitolium curabo tibi cena sit cocta. Et historiam autem et verbum hoc sumpsit coelius ex origine m. catonis in quo ita scriptum est. Igitur dictatorem karthaginiensium magister equitum monuit. mitte mecum romam equitatum die quinti in capitolio tibi cena cocta erit. Extremam istius vocis syllabam tum per e tum per i. scriptam legi. nam sane quam consuetum iis veteribus fuit litteris his plerumque uti indifferenter. sicuti praefiscine et praefiscini. proclivi et proclive. atque alia item multa. hoc etiam

uarie dixerunt. die pristini quoque eodem modo dicebatur. quod significabat die pristino id est priore. quod uulgo pridie dicitur conuerso compositionis ordine quasi pristino die. atque idem simili figura die crastini dicebatur. id erat crastino die. sacerdotes quoque populi romani cum condicunt in diem tertium diem perendini dicunt. sed ut plerique die pristini. ita m. cato in oratione contra furium die proximi dixit. quarto autem cn. matius homo inpense doctus. in mimiambis pro eo dicit quod nudius quartus nos dicimus. in his uersibus. nuper. die quarto ut recordor et certe aquarium urceum unicum domi fregit. hoc igitur interest ut die quarto quidem de praeterito dicamus. die quarte autem de futuro ;

XXV Telorum iaculorum gladiorumque uocabula. quae in historiis ueteribus scripta sunt. item nauigiorum genera et nomina libitum forte nobis est sedentibus in reda conquirere. ne quid aliarum ineptiarum uacantem stupentemque animum occuparet. quae tum igitur suppetierant haec sunt. hasta. pilum. phalarica. semiphalarica. soliferrea. gesa. lancea. sparus rumicesque trifaces. tragulae. frameae. mesanculae. catei. aerumpiae. scorpii. sibones. siciles. ueruta. enses. sicae. machaerae. spathae. lingulae. pugiones. clunacula. de lingula. quo est minus frequens admonendum existimo lingulam ueteres dixisse gladiolum oblongum. in speciem linguae factum. cuius meminit neuius in tra

goaedia · haesiona. uersum naeui apposui sine mihi gerere
mortem uidear lingua uerum lingula ;

Item rumpia genus teli est thraecae nationis. positumq; hoc uoca
bulum in quinto enni annalium xiiii; nauium autem quas re
minisci tunc potuimus appellationes hae sunt. gauli. cor
uitae. caudicae. longae. hippagines. cercuri. celoces uel ut
graeci dicunt celetes. lemni. oxiae. reminculi. actuariae quas
graeci histo opus uocant. uel epicaridas. prosumiae uel
gereo retae uel oriolescat tescafe. pontones ue ctitiae
media faseli. parones. myoparones. lintres. caupulica ma
rae. placidae. cydarum. ratariae. catascopium; asinio XXIIII
pollioni in quadam epistola quam ad blancum scripsit
et quibusdam aliis,

xxvii C. sallustio iniquis dignum nota uisum est quod in primo
historiarum maris transitum. transmissumque nauibus
factum transgressum appellauit. eosque qui fretum
transmiserant quos transfretasse dici solitum est.
transgressos dixit. uerba ipsa sallusti posuit. itaque
sertorius leui praesidio relicto in mauretania nanc
tus obscuram noctem aestu secundo furtim aut celerita
te uitare proelium in transgressu conatus est. ac deinde
infra ita scripsit. transgressos omnis recipit mons praecep
tus alusitanis. hoc igitur legimus propterea ;

Et nullo grauiori auctore dictum aiunt. nam transgres
sus inquit a transgrediendo dicitur. idque ipsum ab
ingressu et a pedum gradu appellatum. idcirco uerbum trans
gredi conuenire non putauit neque uolantibus neque ser
pentibus neque nauigantibus. sed his solis qui gradiuntur.
et pedibus iter emetiuntur. propterea negant apud scrip
torem idoneum aut nauium transgressum reperiri pos
se. aut pro transfretatione transgressum. sed quaero ego cur
non sicuti cursus nauium recte dici solent. ita transgressus
etiam nauibus factus dici possit. praesertim cum breuitas
tam angusti fretus qui terram africam hispaniamque inter
fluit. elegantissime transgressionis uocabulo quasi pauco
rum graduum spatium definitas sit. qui auctoritatem autem
requirunt. et negant dictum ingredi transgredi ut in nauigan
tibus. uolo uti respondeant quantum existiment interesse in
gredi atque ambulare. atqui cato in libro de re rustica.
fundus inquit eo in loco habendus est. ut et oppidum prope
amplum sit. et mare aut amnis qua naues ambulant. appe
titur porro huiuscemodi translationes habitaque esse
pro honestamentum orationis. Lucilius quoque testimonium
in hac eadem uoce dicit. in quarto enim libro clamorem per
arteriam et per fauces gradientem dicit. quod est nimio confiden
tius quam illud de nauibus sallustianum. uersus lucilii hii sunt.

dicit

radit

praeterea tradit uox fauces saepe facitque asperiora
fortis gradiens arteria clamor. propterea sallustius in
eodem libro non eo solum quinauibus ueherentur. sed cetera
phas quoque naues progressas dicit. uerba ipsa de seraphis
posui. earum aliae paululum progressae nimio simul et in
certo onere. cum pauor corpora agitauerat deprimebantur ;

xxuii In litteris ueteribus memoria extat quod par quondam fuit
uigor magnitudo. amplitudoque p. r. atque poeni. neque imme-
rito aestimatum cum aliis quidem populis de unius cuiusque
rebus. cum poenis autem de omnium terrarum imperio decer-
tatum. eius rei specimen est in illo utriusque populi uerbo.
factumque. q. fabius imperator romanus dedit ad karthaginien-
ses epistolam. ibi scriptum fuit. p. r. misisse ad eos hastam
aut
ad caduceum signa duo belli aut pacis. ex quis utrum uellent
eligerent. quod elegissent id unum ut esse missum existimarent
karthaginienses responderunt neutrum sese eligere. sed posse
se qui attulissent utrum mallent relinquere. quod reliquissent
id sibi pro electo futurum. M. autem uarro non hastam ipsam neque
ipsum caduceum missa dicit. sed duas tesserulas in quarum
altera caduceum in altera hastae simulacra fuerunt incisa.

xxuiii Æ tubero in historiarum primo scripsit seruium tullium
regem populi romani. cum illas quinque classes iuniorum
census faciendi gratia instituerit. pueros esse existimasse

quinquennio per exirent. anni septem decem. atque inde ab anno septimo decimo quo idoneos iam esse rei publicae arbitraretur. milites scripsisse eosque ad annum quadragesimum sextum iuniores. supraque eum annum seniores appellasse. eam rem propterea notavit ut discrimina quae fuerint iudicio moribusque maiorum pueritiae. iuventae. senectae. ex ista censione servi tulli prudentissimi regis noscerentur.

de pueritia · iuventa · et senecta ·

XCIIII

Atque particula a grammaticis quidem coniunctio esse dicitur conexiva. et plerumque sane coniungit verba et conectit. sed interdum alias quasdam potestates habet non satis notas. nisi in veterum litterarum tractatione atque cura exercitis. nam et pro adverbio valet cum dicimus aliter ego feci atque tu. significat enim aliter quam tu. et si gemina fiat auget intenditque rem de qua agitur. ut animadvertimus in Q. Enni annalibus. nisi memoria in hoc versu labor atque atque accedit muros romana iuventus. cui significationi contrarium est quod itidem a veteribus dictum est deque. et praeterea pro alio quoque adverbio dicitur id est statim. quod in his vergilii versibus existimatur obscure et insequenter particula ista posita esse. sic omnia fatis in peius ruere ac retro sublapsa referri. non aliter quam qui adverso vix flumine lembum remigiis subigit si bracchia forte remisit. atque illum in praeceps prono rapit alveus amni.

Agelli noctium atticarum lib xi expl. Incipit
liber xii. (xi) Feliciter. In libro xii. (in) haec sunt.

De origine uocabuli terrae italiae deque ea multa
quae supprema appellatur deque eius nominis ratio
ne ac de lege paterna de quibus uerbis antiquitus multa mi
nima dici solitast. // sed dementioiore cultu atq;
II Quod elegantia apud antiquiores non de amoeniore ingenio
uictu dicebatur eaq; inuitio ponebatur ;
III Qualis quantaq; sit .p particulae uarietas deque exemplis
eius uarietatis.
IIII Quem inmodum .q. ennius uersus euripidi aemulatus sit,
V De pyrrhoniis philosophis quaedam deque academicis stric
tim notata deque inter eos differentia ;
VI Quod mulieres romae perherculem non iurauerint neque
uiri percastorem ;
VII Verbis antiquissimis relictisque iam et desertas minime utendu ;
VIII Quid senserit dixerit q. cato dealuino qui homo romanus graeca
oratione res romanas uenia sibi ante eius imperitiae petita
// composuit ;
VIIII Historia de legatis milesia demosthene rhetore in libris
epistolari reperta ; // scriptam demadi
X Quod c. gracchus inoratione sua historiam . suppra
rhetori non demosthenem adtribuit uerbaq; ipsius c. gracchi
// relata ;

XI Verba ·p nigidii quibus differre dicit mentiri & men
dacium di+cere ; || dubium q; ee̅. dicit diodorus con
XII Quod chrysippus philosophus omne uerbum ambiguū
tra nullum uerbum ambiguum ee̅. putat ;
XIII Quod titius castricius de uerbis deque sententia quadam
c̄ gracchi existimarit quodque ee̅. eam sine ullo sensus
emolumento docuerit, || ductionibus & quod laberius
XIIII De ludibundo & errabundo atque id genus uerborum pro
sic amorabundam dixit ut dicitur ludibunda & erra
bunda atque inibi quod sisenna per huiuscemodi uerbū
noua figura usus est ;
XV Quod graecorum uerborum quorundam difficillima est
in latinam linguam mutatio uelut quod graece dicitur .
XVI Quid significet in uerbis praetorīi edicti quod
flumina retanda publice redempta habent,
XVII Qua poena draco atheniensis in legibus quas populo a
theniensis scripsit fures adfecerit & qua postea
solon & quattem decem uiri nr̄i qui duodecim tabulas
scripserunt atque inibi adscriptum quod apud aegypti
os furta licita & permissa sunt apud lacedaemonios
aūt cum studio quoque adfectata & exercitio utili cele
brata ac praeterea ·m· catonis de poenendis furtis
digna memoria sententia ;

I· Timaeus in historiis quas oratione graeca de rebus p. r. composuit. et m. varro in antiquitatibus rerum humanarum. terram italiam de graeco vocabulo appellatam scripserunt. quoniam boves graeca vetere lingua italoe vocitati sint. quorum in italia magna copia fuerit. bucetaque in ea terra gigni pascique solita sint complurima. coniectare autem possumus ob eandem causam quod italia tunc esset armentosissima.

Boves gr. ita unde italia dic

Multamque appellatur supprema institutam in singulos dies duarum ovium. boum triginta. pro copia scilicet boum proque ovium poenuria. sed cum eiusmodi multa pecoris armentique a magistratibus dicta erat. adigebantur boves ovesque. alias pretii parvi. alias maioris. eaque res faciebat inaequalem multae poenitionem. idcirco postea lege aternia constituti sunt in oves singulas aeris deni. in boves aeris centeni. minima autem multa est ovis unius. supprema multa est eius numeri cuius diximus. ultra quem multam dicere in dies singulos ius non est. et propterea supprema appellatur. id est summa et maxima. quando igitur nunc quoque a magistratibus populi romani more maiorum multa dicitur vel minima vel supprema. observari solet. ut oves genere virili appellentur. atque ita m. varro verba haec

punitione

legitima quibus minima multa diceretur concepit
.m. terrentio. quando citatus neque respondit neque ex
cusatus est. ego ei unum ouem multam dico. ac nisi eo genere
diceretur. negauerunt iustam uideri multam. uocabulu(m)
autem ipsum multae idem m. uarro in uno uicesimo re
rum humanarum non latinum sed sabinum esse dicit.
idque ad suam memoriam mansisse ait in lingua sam
nitium. qui sunt a sabinis orti. sed turba grammatico
rum noticia ea tant frasin ut quedam alia hoc quoque
dici tradiderunt. cum autem usus et mos sermonum is sit
ut ita et nunc loquamur. ut plerique ueterum locuti
sint. multa dixit et multa dicta est non esse ab re putta
ui notare. quod m. cato aliter dixit. nam in quarto ori
ginum uerba haec sunt. imp(erator) noster si quis extra ordi
nem depugnatum iuit. ei multam facit. potest autem
uideri consulta elegantia mutasse uerbum. cum in cas
tris et in exercitu multa fieret. non in comitio nec ad popu
lum diceretur.

11 Elegans homo non dicebatur cum laude. sed id fere uerbu(m)
ad aetatem m. catonis uitii non laudis fuit. est namque
hoc animaduertere. cum in quibusdam aliis tum in libro
qui inscriptus est carmen de moribus. ex quo libro uerba sunt
haec. auaritiam omnia uitia habere putabant. sumptuosus.

cupidius. elegans. vitiosus. luxuriosusque habebatur. is laudabatur.
ex quibus verbis apparet elegantem dictum antiquitus non
ab ingenii elegantia. sed qui nimis lecto amoenoque cultu victuque
esset. postea elegans reprehendi quidem desiit. sed laude nulla
dignabatur. nisi cuius elegantia erat moderatissima. sic M.
Tullius L. Crasso et Q. Scaevolae non meram elegantiam sed
multam parsimoniam mixtam laudi dedit. Crassus inquit
erat parcissimus elegantium. Scaevola parcorum elegan
tissimus. praeterea ex eodem libro Catonis haec etiam sparsim
et intercipere commeminimus. vestiri inquit in foro hones-
te mos erat. domi quod satis erat. equos carius quam coquos
emebant. poeticae artis honos non erat. si quis in ea re studе-
bat. aut sese ad convivia adplicabat. grassator vocabatur.
illa quoque ex eodem libro praeclarae veritatis sententia est.
nam vita inquit humana prope uti ferrum est. si exerceas
conteritur. si non exerceas. tamen robigo interficit. item
homines exercendo videmus conteri. si nihil exerceas iner
tia atque torpedo plus detrimenti facit quam exercitio.

III Quando ab arbitrisque negotiisque otium est. et levandi corpo-
ris gratia aut spatiamur. aut vectamur. quaerere non-
numquam apud memetipsum soleo res eiusmodi parvas
quidem minutasque et hominibus non bene eruditis asper
nabiles. sed ad veterum scripta penitus noscenda et ad scien

pulchra valde

tiam linguae latinae cumprimis necessariae. uelut est
quod forte nuper in praenestino secessu uespertina am-
bulatione solus ambulans. considerabam qualis quantaque
esset. particularum quarundam in oratione latina uarietas.
quod genus est praepositio pro. aliter enim dici uidebam pon-
tifices pro collegio decreuisse. aliter quempiam testem intro-
ductum pro testimonio dixisse. aliter .m. catonem in originum
quarto proelium factum depugnatumque pro castris scripsisse.
et item in quinto urbes insulasque omnis pro agro illyrio esse.
aliter etiam dici pro aede castoris. aliter pro rostris. aliter
pro tribunali. aliter pro con tione. atque aliter tribunum
plebis pro potestate intercessisse. sed has omnes dictiones
qui aut omnino similes separes. aut usquequaque diuer-
sas existimarit. errare arbitrabar. nam uarietatem istam
eiusdemque quidem fontis et capitis non eiusdem tamen esse
finis putabam. quod profecto facile intelleget si quis ad-
hibeat ad meditationem suam intentionem. et habeat uerbo-
rum orationis usum atque notitiam celebriorem;

IIII Euripidis uersus sunt in hecuba uerbis. sententia. bre-
uitate insignes inlustresque. hecuba est ad ulixen dicens,
ΤΟ ΔΑΞΙωΜΑ ΚΑΗ ΚΑΚΟC ΛΕΓΗ ΤΟΗ CΟΗ ΗΙΚΑ ΛΟ
ΓΟC ΓΑΡ ΕΚ ΤΕ ΑΔΟΞΟΥΗΤωΗ ΙωΗ ΚΑΗ ΤωΗ ΔΟΚΟ
ΥΗ ΤωΗ ΑΥΤΟC ΟΥ ΤΑΥΤΟΗ CΘΕΗΕΙ,

hos uersus quos ennius cum ea in tragoedia uertit. non
pane incommode aemulatus est. uersus totidem enniani.
hi sunt. haec tu etsi perperam dices facile achiuos flexeris.
nam cum opulenti locuntur pariter atque ignobiles. eadem
dicta eademque oratio aequa non aeque ualet. bene. sicuti
dixit ennius. sed ignobiles tamen et opulenti
ΑΝΤΙ ΑΔΟΖΟΥΝΤωΝ ΚΑΙ ΔΟΚΟΥΝΤωΝ. satis facere
sententiae non uidentur. nam neque omnes ignobiles ΑΔΟΖΟΥC.
11. quos pyrrhonios philosophos uocamus hi graeco cognom
to sceptICOE appellantur. id ferme significat quasi quae
sitores et consideratores. nihil enim decernunt. nihil con
stituunt. sed in quaerendo semper considerando que sunt
quid nam sit omnium rerum de quo decerni constituique
possit. ac ne uidere quoque plane quicquam. neque audire
sese putant. sed ita pati adficique quasi uideant uel au
diant. eaque ipsa quae adfectiones istas in sese effici
ant. qualia et cuius modi sint. cunctantur atque insistunt.
omniumque rerum fidem ueritatemque mixtis confusisque
signis ueri atque falsi. ita inprensibilem uideri aiunt.
ut quisquis homo est non praeceps neque iudicii sui prodi
gus his uti uerbis debeat. quibus auctorem philosophiae
istius pyrrhonem esse usum tradunt ΟΥΜΑΛΛΟΝ
ΟΥΤωC ΕΧΕΙ ΤΟΔΕ Η ΕΚΕΙΝωC Η ΟΥΘΕ ΤΕΡωC.

opus philosophos
uexeptu

Indicia enim ueri falsique. & sinceras. per se ueritates negant pos
se nosci & percipi itaque ipsum docere atque ostendere
multis modis conantur. super qua re fauorinus quoque sub
tilissime argutissimeque decem libros composuit. quos.
ΠΥΡΡΩΝΙΩΝ ΤΡΟΠΩΝ inscribit. uetus autem quaestio & a mul
tis scriptoribus graecis tractata. an quid & quantum pyrrhoni
os & academicos philosophos intersit. utrique enim CΚΕΠΤΙ
ΚΟΙ ΕΦΕΚΤΙΚΟΙ ΑΠΟΡΗΤΙΚΟΙ dicuntur. quoniam utrique
nihil adfirmant. nihilque conprehendi putant. sed ex omnibus
rebus proinde uisa fieri dicunt. quas ΦΑΝΤΑCΙΑC appellant
non ut rerum ipsarum natura est. sed adfectio animi corpo
risue est eorum ad quos ea uisa perueniunt. Itaque omnes
omnino res quae sensus hominum mouent. ΤΩΝ ΠΡΟC ΤΙ
esse dicunt. id uerbum significat nihil esse. quicquam quod
ex sese constet. nec quod habeat uim propriam & naturam.
sed omnia prorsum ad aliquid referri. taliaque uideri esse.
qualis sit eorum species dum uidentur. qualiaque apud
sensus nostros quo peruenerunt creantur. non apud sese
unde profecta sunt. Cum haec autem consimiliter tam pyr
rhonii dicant quam academici. differre tamen inter sese
& propter alia quaedam & uel maxime propterea ex
istimati sunt. quod academici quidem ipsum illud nihil
posse conprehendi quasi conprehendunt. & nihil posse

decernunt quasi decreuerint. Pyrrhonii ne id quidem ullo pacto
uerum uideri dicunt. quod nihil esse uerum uidetur;
VI In ueteribus scriptis neque mulieres romanae per
herculem deiurant. neque uiri per castorem. sed cur
illae non iurauerint herculem non obscurum est. nam
herculaneo sacrificio abstinent. cur autem uiri castorem
iurantes non appellauerint. non facile dictum est. nus
quam igitur scriptum inuenire est apud idoneos quidem
scriptores aut mehercle feminam dicere aut mecastor
uirum. edepol autem quod ius iurandum per pollucem est.
et uiro et feminae commune est. sed m. uarro adseue
rat antiquissimos uiros neque per castorem neque per
pollucem deiurare solitos. sed id iusiurandum fuisse tantum
feminarum ex initiis eleusiniis acceptum. paulatim tamen
inscitia antiquitatis uiros dicere edepol coepisse. factumque
esse ita dicendi morem. sed mecastor a uiro dici in nullo ue
tere scripto inueniri;
VII Verbis uti aut nimis obsoletis exculcatisque. aut insolen
tibus nouitatisque durae et inlepidae. par esse delictum
uidetur. sed molestius equidem culpatiusque esse arbitror.
uerba noua incognita inaudita dicere. quam inuolgata
et sordentia. noua autem uideri dico etiam ea quae sunt
inusitata. et desitatam et si sunt uetusta est adeo id uitium

plerumque serae eruditionis quam graeci ΟΨΙΜΑΘΙΑ͂ ap
pellant. ut quod numquam didiceris. diu ignoraveris. cum id
scire aliquando coeperis magni facias. quo in loco cumque
et quacumque in re dicere. veluti romae nobis praesentibus
vetus celebratusque homo in causis. sed repentina et quasi
tumultuaria doctrina praeditus. cum apud praefectum
urbi verba faceret. et dicere vellet inopi quendam mise-
roque victu vivere. et furfureum panem esitare. vinum
que eructum et fetidum potare. hic inquit eques romanus
apludae dedit et flocces bibit. aspexerunt omnes qui ade
rant. alius alium. primo tristiores. turbato et requirente
voltu. quidnam illud utriusque verbi foret. post deinde
quasi nescio quid tusce aut gallice dixisset. universi rise
runt. legerat autem ille apludam veteres rusticos frumenti
furfurem dixisse. idque a plauto in comoedia si ea plauti est
quae astraba inscripta est. positum esse. item flocces audierat
prisca voce significare vini faecem e vinaceis expressam.
sicuti fraces olei. idque apud caecilium in polumenis legerat.
eaque sibi duo verba ad orationem ornamenta reservaverat
alter quoque alectionibus idzenus paucis apirocalus cum
adversarius causam differri postularet. rogo praetor
inquit subveni succurre. quonam usque nos bovinator
hic demoratur. atque id voce magna ter quaterve incla

mauit. bouinator est. Commurmuratio fieri coepta est a ple-
risque qui aderant. quasi monstrum uerbi admirantibus.
At ille iactans et gestiens non enim lucilium inquit legis
tis. qui tergiuersatorem bouinatorem dicit. est autem in luci
li xi uersus his uerbis. Si tricosus bouinator. que ore improbus
duro;

VIII Iuste uenusteque admodum reprehendisse dicitur aulum
albinum .m. cato albinus. qui cum l. lucullo consul fuit.
res romanas oratione graeca scriptitauit. In eius histo-
riae principio scriptum est ad hanc sententiam. nemi-
nem suscensere sibi conuenire. si quid in his libris parum
compositae aut minus eleganter scriptum foret. nam sum
inquit homo romanus. natus in latio. graeca oratio a nobis
alienissima est. ideoque ueniam gratiamque malae existi-
mationis si quid esset erratum. postulauit. Eam cum legis-
set m. cato. ne tu inquit aule nimium nugator es. cum malu
isti culpam deprecari quam culpa uacare. nam petere
ueniam solemus. aut cum imprudentes errauimus. aut
cum compulsi peccauimus. tibi inquit oro te quis perpu
lit. ut id committeres. quod priusquam faceres peteres ut
ignosceretur. scriptum hoc est in libro cornelii nepotis de
inlustribus uiris xiii;

VIIII Critolaus scripsit legatos mileto publicae rei causa uenisse

athenas. postulasse an dicerent auxilii petendi gratia. eum qui pro eis
uerba facerent quos iussum erat aduocauisse. aduocatos
uti erat mandatum uerba pro milesiis ad populum fecisse.
demosthenen milesiorum postulatis acriter respondisse. neque
milesios auxilio dignos. neque ex re p. id esse contendisse rem
in posterum diem prolatam. legatos ad demosthenen uenisse.
magnoque opere orasse uti contra ne diceret. eum pecuniam
petiuisse. et quantam petiuerat abstulisse. post postridie. cum
res agi denuo coepta esset. demosthenen lana multa collum cer
uicesque circum uolutum ad populum prodisse. et dixisse se sy-
nanchen pati. eo contra milesios loqui non quire. tum e populo
unum exclamasse. non syn anchen quod demosthenes pateretur
sed argyr anchen esse. ipse etiam demosthenes ut idem critolaus
refert non id postea concelauit. quin gloriae quoque hoc sibi
adsignauit. nam cum interrogasset aristodemum actorem
fabularum. quantum mercedis uti ageret accepisset. et aristo
demus talentum respondisset. at ego plus inquit accepi ut tacerem;

Quod in capite superiore a critolao scriptum est. diximus super
demosthene. id c. gracchus in oratione qua legem aufeiam dis
suasit in demaden contulit uerbis his. nam uos quirites si uelli
tis sapientia atque uirtute uti. et si quaeritis neminem nos qui
inuenietis sine pretio huc prodire. omnes nos qui uerba facimus
aliquid petimus. neque ullius rei causa quisquam ad uos prodit.

nisi ut aliquid auferatis. ego ipse qui apud uos uerba facio-
uti uectigalia uestra augeatis. quo facilius uestra commoda
et remp(ublicam) administrare possitis. non gratis prodeo. uerum pe
to a uobis non pecuniam sed bonam existimationem atque hono
rem. qui prodeunt dissuasuri ne hanc legem accipiatis. petunt
non honorem a uobis uerum a nicomede pecuniam. qui suadent
ut accipiatis. hi quoque petunt non a uobis bonam existimationē.
uerum a mithridate rei familiari suae pretium et praemiū.
qui aut(em) ex eodem loco atque ordine placent. hi uel acerrimi
sunt. nam ab omnibus pretium accipiunt. et omnis fallunt.
uos cum putatis eos ab his rebus remotos esse, inpertitis bo-
nam existimationem. legationes autem a regibus cum putatis
eos sua causa reticere. sumptus adquē pecunias maxi-
mas praebent. uti in terra graecia quo in tempore tra-
goedus gloriae sibi ducebat. talentum magnum ob unam fa-
bulam datum esse. homo eloquentissimus ciuitatis suae dema-
des ei respondisse dicitur. mirum tibi uidetur si tu loquendo
talentum quaesisti. ego ut tacerem decem talenta a rege
accepi. idem nunc isti pretia maxima ob tacendum accipiunt;

XI Verba sunt ipsius haec p. nigidii hominis studiis bonarū
artium praecellentis. quem m. cicero ingenii doctrinaeq;
nomine summe reueritus est. inter mendacium dicere
et mentiri distat. qui mentitur ipse non fallitur. alterū

Q(uo)d distat inter mendaciū dicere & mentiri.

fallere conatur. qui mendacium dicit. ipse fallitur. Item
hoc addidit. qui mentitur inquit fallit. quantum in se est.
Item hoc quoque super eadem re dicit. uir bonus inquit praesta-
re debet ne mentiatur. prudens ne mendacium dicat. alterum in-
aco cidit in hominem alterum non. uarie mehercule lelepide
nigidius tot sententias in eandem rem quasi aliud atque aliud
diceret disparauit ;
Chrysippus ait. omne uerbum ambiguum natura est. quo
ex eodem duo uel plura accipi possunt. diodorus autem cui
crono cognomentum fuit. nullum inquit uerbum est ambiguum.
nec quisquam ambiguum dicit aut sentit. nec aliud dici uidere
debet. quam quod se dicere sentiat qui dicit. at cum ego inquit
aliud sensi tu aliud accepisti. obscure magis dictum uideri po-
test quam ambigue. ambigui enim uerbi natura illa esse debuit.
ut qui id diceret duo uel plura diceret. nemo autem duo uel plura
dicit qui se sensit unum diceret ;
xiii Titus castricius disciplinae rhetoricae doctor. graui
atque firmo iudicio uirum legebat oratio. c. gracchi in p. po-
pilium. in eius orationis principio collocata uerba sunt accu-
ratius modulatiusque quam ueterum oratorum consuetudo
fert. ea uerba sicuti dixi composita haec sunt. quae uos cupide
per hosce annos appetistis atque uoluistis. ea si temere repudia-
ritis abesse non potest quin aut olim cupide appetisse. aut nunc te

temere repudiasse praedicamini. Cursus igitur hic et sonitus
circumactae uolubilisque sententiae. eximie nos et unice de-
lectabat. tanto id magis quod iam tunc .c. graccho uiro inlus-
tri et seuero eiusmodi compositionem fuisse cordi uidebamus.
sed enim cum eadem ipsa uerba saepius petentibus nobis lec-
titarentur. admoniti a castricio sumus. ut consideraremus
quae uis quodue emolumentum eius sententiae foret. neque
pateremur ut aures nostrae cadentis aptae orationis modis
eblanditae. animum quoque nobis uoluptate inani per-
funderent. Cumque nos admonitione ista attentiores fe-
cisset. inspicite inquit penitus quid efficiant uerba haec.
dicatque mihi quaeso aliquis uestrum. an sit ulla huiusce sen-
tentiae grauitas aut gratia. quae uos cupide per hosce an-
nos adpetistis atque uoluistis ea si temere repudiaritis abesse
non potest quin aut olim cupide adpetisse aut nunc temere
repudiasse dicamini. Cui enim omnium hominum in mentem
non uenit id profecto usu uenire. ut quod cupide adpetieris
cupide adpetisse. et quod temere repudiaueris temere re-
pudiasse dicaris. At si opinor inquit ita scriptum esset. quae
uos per hosce annos adpetistis atque uoluistis ea nunc
si repudiaritis abesse non potest quin aut olim cupide adpe-
tisse aut nunc temere repudiasse dicamini. si ita inquit
diceretur grauior scilicet solidiorque fieret sententia

& accepisset aliquid lucri in audiendo ex pertractionis. Nunc autem
uerba haec cupide & tempore in quibus uerbis omne momentum
petere non inconcinnitudia sententia tantum dicuntur. sed ru-
rsa quoque nondum desiderata ponuntur. & quae natu opportuneque
exprimi per conceptionem debebant. ante omnino quam res pos-
tulat dicuntur. nam qui ita dicit si hoc fecerit. cupide fecisse
dicetur. rem dicit rursus alicuius ratione collectam & confectam.
qui uero ita dicit si cupide fecerit cupide fecisse dicetur. non
longe secus dicit atque si diceret si cupide fecerit cupide fece-
rit. haec ego inquit admonui non ut c. gracchum uitio darem. di
enim mentem meliorem mihi. nam si quicquam in tam fortis fa-
cundiae uiro uitii uel erroris esse dici potest. id omne & aucto-
ritas eius exhausit. & uetustas consumpsit. sed ut caueretis
ne uos facile praestringeret modulatus aliqui currentis fa-
cundiae sonitus. atque ut uim ipsam rerum uirtutemque uerbo-
rum prius pensitaretis. & si quidem grauis atque integra
& sincera sententia diceretur. tum si ita uideretur gressibus
quoque ipsis orationis & gestibus plauderetis. si uero friuoli
& leues & futtiles sensus in uerba apte numerosque fortita
includerentur. non esse id secus crederetis. quam cum homi-
nes insigni deformitate ad faciendos ridicula imitantur
XIIII histriones & gestiunt. Simplicissima suauitate & rei
& orationis. l. piso frugi usus est in primo annali de

romuli regis uita atque uictu scripserit. ea uerba quae scripsit
haec sunt. eundem romulum dicunt ad cenam uocatum. ibi non
multum bibisse. quia postridie negotium haberet. ei dicunt.
romule si istuc omnes homines faciant. uinum uilius sit. his
respondit. immo uero carum. si quantum quisque uolet bibat.
nam ego bibi quantum uolui;

xiiii † Laberius in lacu auerno mulierem amantem. uerbo inusitatius
facto amorabundam dixit. id uerbum caesellius uindex in com-
mentario lectionum antiquarum ex figura scriptum dixit. qua
ludibunda et errabunda dicatur ludens et ridens et errans. et ridibur
terrentius autem scaurus diui hadriani temporibus gram-
maticus uel nobilissimus. inter alia quae de caeselli erroribus
composuit in hoc quoque uerbo errasse eum scripsit. quod
idem esse putauerit ludens et ludibunda ridens et ridibunda
errans et errabunda. nam ludibunda inquit et ridibunda
et errabunda ea dicitur. quae ludentem uel ridentem uel erran-
tem agit aut simulat. sed qua ratione scaurus adductus sit
ut caesellium in eo reprehenderet. non hercle reperiebam. non
enim dubium quin haec genere ipso dumtaxat idem signifi-
cent. quod ea demonstrant a quibus producuntur. quid est autem
ludentem agere uel imitari. non intellegere uideri malumus.
quam insimulare eum tamquam ipsum minus intellegen-
tem. quin magis scaurum oportuit Commentaria caeselli

Ruminantem hoc ab eo praeceptum reiciebat. quod non dixisset
inquit et quantulum discreperet a ludibundo ludens et errabundo
errans. ceteraque horum similia. an a principalibus uerbis pau-
lum aliquid distarent. et quam omnino uim haberet particula
haec extrema. eiusmodi uocabulis addita. hoc enim fuit potius
requirendum in istiusmodi figurae tractatu. sicuti requiri solet
in uinulento et lutulento et turbulento. uacuane et inanis sit ista et
productio. cuiusmodi sunt quae ΠΑΡΑΓωΓΑC. graeci dicunt. an
extrema illa particula habeat aliquid suae propriae signifi-
cationis. cum reprehensionem autem illam scauri notaremus.
in memoriam nobis redit quod sisenna in quarto historiarum.
eiusdem figurae uerbo ita usus sit: populabundus inquit a-
gros ad oppidum peruenit. quod scilicet significat cum agros
popularetur. non ut scaurus in consimilibus uerbis ait. cum
populantem ageret uel cum imitaretur. sed inquirentibus
nobis quaenam ratio et origo esset. huiuscemodi figurae po
pulabundus et errabundus et laetabundus, et ludibundus et mul
torumque aliorum id genus uerborum euepibolos hercle
apollinaris noster uideri sibi ait particulam istam postre-
mam inquam uerba talia exeunt. uim et copiam et quasi ha-
bundantiam rei cuius id uerbum esset. demonstrare. laetabun-
dus is dicatur qui abunde laetus sit. et errabundus qui longo
atque habundanti errore sit. ceteraque omnia ex ea figura

ita dici ostendit. ut productio haec et extremitas largam et fluentem
uim et copiam declararet ;
xvi Ad lecimus saepe animum ad uocabula rerum non paucissima.
quae neque singulis uerbis ut a graecis neque si maxime pluribus
eas res uerbis dicamus. tam dilucide tamque apte demonstra-
ri latina oratione possunt. quam graeci ea dicunt. priuis uoci-
bus. nuper etiam cum allatus esset. ad nos plutarchi liber et eius
libri indicem legissemus qui erat ΠΕΡΙΠΟΛΥΠΡΑΓΜΟϹΥΝΗϹ.
percontanti cuipiam qui et litterarum et uocum graecarum ex
pers fuit. cuius nam liber et qua de re scriptus esset. nomen quidem
scriptoris statim diximus. rem de qua scriptum fuit dicturi haesimus.
ac tum quidem primo quia non satis commode opinabar inter-
pretaturum esse. si dicerem librum scriptum de negotiositate.
aliud institui apud me exquirere. quod ut dicitur uerbum de uerbo
expressum esset. nihil erat prorsus quod aut meminissem legere
me. aut si etiam uellem fingere. quod non insigniter asperum absurdu-
que esset. si ex multitudine et negotio uerbum unum compingerem.
sicuti multiiuga dicimus et multicolora. et multiformia. sed non
minus inlepide ita diceretur quam si interpretari uoce una
uelis ΠΟΛΥΦΙΛΙΑΝ. aut polytropian. aut ΠΟΛΥϹΑΡΚΙΑΝ.
quam ob rem cum diutule tacitus in cogitando fuissem. respondi
tandem non uideri mihi significari eam rem posse uno nomine.
et idcirco iuncta oratione quid uellet graecum id uerbum pararam

dicere. Ad multas igitur res adgressio earumque omnium rerum actio ΠΟΛΥΠΡΑΓΜΟΣΥΝΗ inquam graece dicitur. de qua hunc librum compositum esse inscriptio ista indicat. Tum ille opicus uerbis meis inchoatis et inconditis adductus. uirtutemque esse ΠΟΛΥΠΡΑΓΜΟΣΥΝΗΝ. hortatur inquit uos profecto nescio quis hic plutarchus ad negotia capessenda. et ad res obeundas plurimas cum industria et celeritate. nomenque ipsius uirtutis de qua locuturus esset. libro ipsi sicuti dixisti non incommode praescripsit. Minime inquam uero. neque enim ista omnino uirtus est cuius graeco nomine argumentum hoc libri demonstratur. neque id quod tu opinare. aut ego me dicere sentio. aut plutarchus facit. deterret enim nos hoc quidem in libro quam potest maxime a uaria promiscaque et non necessaria rerum cuiuscemodi plurimarum et cogitatione et petitione. sed huius inquam tui erroris culpam esse intellego in mea scilicet infacundia. quine pluribus quidem uerbis potuerim non obscurissime dicere. quod a graecis perfectissime uno uerbo et planissime dicitur.

XVI Edicta ueterum praetorum sedentibus forte nobis in bibliotheca templi traiani. et aliud quid requirentibus. cum in manus incidissent. legere atque cognoscere libitum est. Tum in quodam edicto antiquiore ita scriptum inuenimus. qui flumina retanda publice redempta habent. si quis eorum ad me eductus fuerit. qui dicatur quod eum ex lege locationis facere oportuerit

non fecisse. pretanda igitur quid esset. quaerebatur. dixit ibi quispiam nobiscum sedens amicus meus. in libro se gaui de origine uocabulorum. VII. legisse pretas uocari arbores. quae autem ex ripis fluminum eminerent. aut in alueis eorum extarent. appellatasque esse a pretibus. quod praetereuntes naues impedirent et quasi impedirent. idcircoque sese arbitrari pretanda flumina locari solita esse. id est purganda. ne quid aut morae aut periculi nauibus in ea uirgulta incidentibus fieret;

XVII Draco atheniensis uir bonus multaque esse prudentia existimatus est. iurisque diuini et humani peritus fuit. is draco leges quibus athenienses uterentur primus omnium tulit. in illis legibus furem cuius modi cumque furti supplicio capitis puniendum esse et alia pleraque nimis seue censuit sanxit. eius igitur leges quoniam uidebantur impendio acerbiores. non decreto iussoque sed tacito inlitteratoque atheniensium consensu oblitteratae sunt. postea legibus aliis mitioribus a solone compositis usi sunt. is solon e septem illis inclitis sapientibus fuit. is sua lege in furem non ut draco antea mortis sed dupli poena uindicandum existimauit. decem uiri autem qui post reges exactos leges quibus p. r. uteretur in XII tabulis scripserunt. neque pari seueritate in puniendis omnium generum furibus. neque remissa nimis lenitate usi sunt. nam furem qui manifesto furto prensus esset. tum demum occidi

permiserunt. Si aut cum faceret furtum nox esset. aut interdiu telo se cum prenderetur defenderet. Ex ceteris autem manifestis furibus liberos verberari. addicique iusserunt ei cui furtum factum esset. si modo id luci fecissent. neque se telo defendissent. servos item furti manifesti prensos verberibus adfici et e saxo praecipitari. sed pueros inpuberes praetoris arbitratu verberari voluerunt. noxiamque ab his factam sarciri. Ea quoque furta quae per lancem liciumque concepta essent. proinde ac si manifesta forent vindicaverunt. Sed nunc a lege illa decemvirali discessum est. nam si qui super manifesto furto iure et ordine experiri velit. actio in quadruplum datur. manifestum autem furtum est ut ait Masurius. quod deprehenditur dum fit. faciendi finis est. cum perlatum est quo ferri coeperat. Furti concepti item oblati tripli poena est. sed quod sit oblatum quod conceptum et pleraque alia ad eam rem ex egregiis veterum moribus accepta. neque inutilia cognitu neque iniucunda qui legere volet. inveniet Sabini librum cui titulus est de furtis. In quo id quoque scriptum est. quod volgo inopinatum est. non hominum tantum neque rerum moventium quae auferri occulte et subripi possunt. sed fundi quoque et aedium fieri furtum. Condemnatum quoque furti colonum qui fundo quem conduxerat vendito possessione eius dominum intervertisset. atque id etiam quod magis inopinabile est.

sabinus dicit furem esse hominis iudicatum. qui cum fugitiuus
praeter occulos forte domini iret obtentu togae tamquam se
amiciens. ne uideretur a domino. obstitisset. aliis deinde furtis
omnibus quae nec manifesta appellantur. poenam imposue-
runt dupli. id etiam memini legere me in libro aristonis iure
consulti. haud quamquam indocti uiri apud ueteres aegyptios
quod genus hominum constat et in artibus reperiendis sollertes
extitisse. et in cognitione rerum indaganda sagaces. furta
omnia fuisse licita et inpunita. apud lacedaemonios quoque
sobrios illos et acres uiros cuius rei non adeo ut aegyptiis fides
longinqua est. non pauci neque ignobiles scriptores qui de mo
ribus legibusque eorum memorias condiderunt ius atque usum
fuisse furandi dicunt. idque a iuuentute eorum non ad tur-
pia lucra. neque ad sumptum libidini praebendum. compa
randam ue opulentiam. sed pro exercitio disciplinaque rei belli-
cae factitatum. quod et furandi sollertia et adsuetudo acueret
firmaretque animos adulescentium. et ad insidiarum astus. et
ad uigilandi tolerantiam. et obrependi celeritatem. sed enim .m.
cato in oratione quam de praeda militibus diuidenda scrip-
sit. uehementibus et inlustribus uerbis de inpunitate peculatus
atque licentia conqueritur. ea uerba quoniam nobis inpense pla
cuerant adscripsimus. fures inquit priuatorum furtorum
in neruo atque in compedibus aetatem agunt. fures in publice

in auro atque in purpura. quam capite autem acerbiore
adprudentissimus unus quod est furtum destinatum sit praeter-
eundum non puto. neque eum solum esse furem putat qui occulte
tollit aut clam surripit. verba sunt sabini ex libro iuris civilis
secundo. qui alienam rem attrectavit cum id se invito domino
facere iudicare deberet. furti tenetur. Item alio capite. qui
alienum tacens lucri faciendi causa sustulit. furti obstringitur.
sive scit cuius sit. sive nescit. haec quidem sabinus in eo quo nunc dixi
sabinus scripsit de rebus furti faciendi causa attrectatis.
sed meminisse debemus secundum ea quae supra scripsi. furtum
sine ulla quoque attrectatione fieri posse. sola mente atque
animo ut furtum fiat adnitente. quocirca ne id quidem sabinus
dubitare se ait quin dominus furti sit condemnandus. qui
servo suo uti furtum faceret imperavit;

A gellii noctium atticarum liber XII (XI) explicitur
Incipit liber XIII (XII) feliciter.

TERCIO DECIMO COMMENTARIO HAEC INSUNT.

I Dissertatio fauorini philosophi qua suasit nobili feminae uti liberos quos peperisset non nutricum adhibitarum sed suo sibi lacte aleret;

II Quod annaeus seneca iudicans de q. ennio de q. m. tullio leui futilique iudicio fuit;

III Lictoris uocabulum qua ratione conceptum ortumque sit et super eo diuersae sententiae ualgii rufi et tulli ciceronis uersus accepti;

IIII Ex q. ennii septimo annalium quibus depingitur finiturque ingenium comitasque hominis minoris erga amicum superiorem;

V Sermo tauri philosophi de modo atque ratione tollerandi doloris secundum stoicorum decreta;

VI De enigmate

VII Quam ob causam. Gn. dolabella proconsul ream mulierem ueneficii confitentemque ad areopagitas reiecerit;

VIII Reditiones in gratiam nobilium uirorum memoratu dignae;

VIIII Quae dicantur uocabula ancipitia et quod honoris quoque uocabulum ancipiti sententia fuerit;

X Quod aeditumus uerbum latinum sit;

XI Errare istos qui spe et fiducia latendi peccant cum latebra peccati perpetua nulla sit et super ea re peregrino philosophi sermo et sophocli poetae sententia;

XII · Faceta responsio .M. Ciceronis amolientis a se crimen mani
festi mendacii ;

XIII · Infra kalendas cum dicitur quid significet utrum ante
~~XIIII~~ kalendas an calendis an utrumque atque inibi quid sit in
oratione .M. Tullii infra octavum & infra montem taurum
& in quadam aepistola infra modum ;

XIIII · Saltem particula quam vim habeat & quam originem ;

XV · Quod Sisenna in libris historiarum adverbiis huiuscemodi
saepe numero usus est celatim uellicatim saltuatim ;

NUNTIATUM QUONDAM EST FAUO
rino philosopho nobis praesentibus uxorem auditoris sec-
tatorisque sui paululum ante enixam. auctumque eum esse
nato filio. Eamus inquit et puerperam visum. et patri gratu-
latum. Is erat loci senatorii ex familia nobiliore. Imus una
qui tum aderamus. prosecutique eum sumus ad domum quo per-
gebat. Et cum eo simul introgressi sumus. Tum in primis aedibus
complexus hominem congratulatusque adsedit. atque ibi per-
contatus est. quam diutinum puerperium. et quam laboriosi
nixus fuissent. puellamque defessam labore ac vigilia somnum
capere cognovit. fabulari instituit prolixius. et nihil inquit
dubito quin filium lacte suo nutritura sit. sed cum mater pu-
ellae parcendum esse ei diceret. adhibendasque puero nutrices.
ne ad dolores quos in enitendo tulisset. munus quoque nutrica-
tionis grave ac difficile accederet. Oro te inquit mulier.
sine eam totam integram matrem esse filii sui. quod est enim
hoc contra naturam imperfectum atque dimidiatum
matris genus. peperisse ac statim ab sese abiecisse. aluisse
in utero sanguine suo nescio quid quod non videret. non alere
nunc suo lacte quod videat. iam viventem. iam hominem.
iam matris officia implorantem. An tu quoque inquit putas
naturam feminis mammarum ubera quasi quosdam venus-

t liberorum

tiores naeuulos non liberum alendorum. sed ornandi pectoris
causa dedisse. sic enim quod a uobis scilicet abest. pleraeque
istae prodigiosae mulieres fontem illum sanctissimum corporis
generis humani educatorem arefacere et extinguere cum
periculo quoque auersi corruptique lactis laborant. tamquam
pulchritudinis sibi insignia deuenustet. quod quidem faciunt
eadem uecordia qua quibusdam commenticiis fraudibus ni-
tuntur. ut fetus quoque ipsi in corpore suo concepti aboriantur.
ne aequor illud uentris inrugetur. ac de grauitate oneris et
labore partus fatiscat. quod cum sit publica detestatione
communique odio dignum. in ipsis hominem primordiis dum
fingitur. dum animatur. inter ipsas artificis naturae ma
nus interfectum ire quantulum hinc abest iam perfectum.
iam genitum. iam filium. proprii atque consueti atque cogniti
sanguinis alimonia priuare. sed nihil interest. hoc enim
dicitur dum alatur et uiuat. cuius id lacte fiat. Cur igitur
iste qui hoc dicit si in capessendis naturae sensibus tam
obsurduit. non id quoque nihil interesse putat. cuius in cor
pore cuiusque ex sanguine concretus homo et coalitus sit.
an quia spiritu multo et calore exalbuit. non idem sanguis
nunc in uberibus qui in utero fuit. nonne haec quoque in re soller
tia naturae euidens est. quod postquam sanguis ille opifex
in penetrabilibus suis omne corpus hominis finxit. aduentante

Iam partus tempore in superna parte parvis perfertur ad
fovenda vitae atque lucis rudimenta. praesto est. & recens
natis notum & familiarem victum offert. quam ob rem non
frustra creditum est. sicut valere ad fingendas corpo-
ris atque animi similitudines vim & naturam seminis. non se-
cus ad eandem rem lactis quoque ingenia & proprietates vale-
re. neque in hominibus id solum sed in pecudibus quoque anim-
adversum. nam si ovium lacte haedi aut caprarum agni
alantur. constat ferme in his lanam duriorem. in illis capil-
lum gigni teneriorem. in arboribus etiam & frugibus maior
plerumque vis & potestas est ad earum indolem vel detrac-
tandam vel augendam. aquarum atque terrarum quae alunt.
quam ipsius quod iacitur seminis; ac saepe videas arborem
laetam & nitentem in locum alium transpositam deterioris
terrae suco deperisse. quae malum igitur ratio est nobi-
litatem istam nati modo hominis corpusque & animum bene
ingeniatis primordiis inchoatum insitivo degenerique alimen-
to lactis alieni corrumpere. praesertim si ista quam ad
praebendum lactem adhibebitis aut serva aut servilis ÷.
ut & plerumque solet externae & barbarae nationis ÷. si inpro-
ba. si informis. si inpudica. si temulenta est. nam plerumque
sine discrimine quaecumque id temporis lactens est.
adhiberi solet. patiemur ne igitur infantem hunc nostrum

pernicioso contagio depravatum ducere in animum atque
in corpus suum ex corpore et animo deterrimo? id hercle ipsum
est. quod saepe numero miramur. quosdam pudicarum mulierum
liberos parentum suorum neque corporibus neque animis si
miles existere; scite igitur et perite noster Maro, quo cum versus
illos Homeri consectaretur. ΟΥΚΑΡΑ ΣΟΙΓΕ ΠΑΤΗΡΗΝΙΠΠΟ
ΤΑΠΗΛΕΥΣΟΥΔΕ ΘΕ ΤΙΣΜΗΤΗΡΓΛΑΥΚΗΔΕΣΕ ΤΙΚΤΕ ΘΑΛΑ
ΑΣΣΑ ΠΕ ΤΡΑΙΤΗΛΙΒΑΤΟΙ ΟΤΙ ΤΟΙΝΟΟΣΕ ΣΤΙΝΑΠΗΝΗΣ.
Non partionem solam tamquam ille quem sequebatur. sed
alituram quoque feram et saevam criminatus est. addidit
enim hoc de suo. hyrcaneaeque admorunt ubera tigres. quoniam
videlicet in moribus inolescendis magnam fere partem ingenium
altricis et natura lactis tenet. quae iam a principio imbuta pa
terni seminis concretione ex matris etiam corpore et animo re
centem indolem configurat. et praeter haec autem quis illud etiam
neglegere aspernarique possit. quod quae partus suos deserunt
ablegantque a sese et aliis nutriendos dedunt. vinculum illud coagu
lumque animi atque amoris quo parentes cum filiis natura
consociat interscindunt. aut certe quidem diluunt deteruntque.
nam ubi infantis aliorsum dati facta ex oculis amolitio est. vigor
ille maternae flagrantiae sensim atque paulatim restinguitur.
omnisque inpatientissimae sollicitudinis strepitus consilescit. neque
multo minor amendati ad nutricem aliam filii quam morte

sic

amissi obliuio. stipzuis quoque infantis adfectio animi. amoris.
consuetudinis. in ea sola unde alitur occupatur. et proinde ut
in expositis usu uenit. matris quae genuit neque sensum ullum
neque desiderium capit. ac propterea oblitteratis et abolitis
natiuae pietatis elementis. quicquid ita educati liberi amare
patrem atque matrem uidentur. magnam fere partem non
naturalis ille amor est sed ciuilis et opinabilis; haec fauorinum
dicentem audiui graeca oratione. cuius sententias communis
utilitatis gratia quantum meminisse potui rettuli. amoenitates
uero et copias ubertatesque uerborum. latina omnis facundia
uix quaedam indipisci potuerit; mea tenuitas nequaquam ,

n De annaeo seneca partim existimant ut de scriptore mi
nime utili. cuius libros attingere. nullum pretium operae sit.
quod oratio eius uulgaris uideatur. et protritas. res atque sen
tentiae aut inepto inanique impetu sint. aut leui et quasi
dicaci argutia. eruditio autem uernacula et plebeia. nihilque
ex ueterum scriptis habens neque gratiae. neque dignitatis,.
alii uero elegantiae quidem in uerbis parum esse non infitias
eunt. sed et rerum quas dicat scientiam doctrinamque ei non
deesse dicunt. et in uitiis morum obiurgandis seueritatem gra
uitatemque non inuenustam; mihi de omni eius ingenio deque
omni scripto iudicium censuramque facere. non necessum est.
sed quod de marco cicerone et q. ennio et p. uergilio iudicauit.

ea res cuiusmodi sit ad considerandum ponemus. In libro enim uicesi-
mo secundo epistolarum moralium quas ad lucilium composuit.
deridiculos uersus q. ennium de cethego antiquo uiro fecisse hos dicit. is
dictus ollis popularibus olim qui tum uiuebant homines atque aeuum
agitabant flos delibatus populi. suada medulla. ac deinde scribit
de isdem uersibus uerba haec. admiror eloquentissimos uiros et de-
ditos ennio pro optimis ridicula laudasse; cicero certe inter bonos
eius uersus et hos refert. atque id etiam de cicerone dicit. non miror
inquit fuisse qui hos uersus scriberet. cum fuerit qui laudaret.
nisi forte cicero summus orator agebat causam suam. et uolebat
hos uersus uideri bonos; postea hoc etiam addidit insulsissime;
apud ipsum quoque inquit ciceronem inuenies etiam in prosa
oratione quaedam. ex quibus intellegas illum non perdidisse operam.
quod ennium legit; ponit deinde quae apud ciceronem reprehendat.
quasi enniana. quod ita scripserit in libris de rep. ut menelao
laconi quaedam fuit suauiloquens iucunditas. et quod alio in loco
dixerit breuiloquentiam in dicendo colat. atque ibi homo nuga-
tor ciceronis errores deprecator. et non fuit inquit ciceronis hoc
uitium. sed temporis. necesse erat haec dici cum illa legerentur.
deinde adscribit ciceronem haec ipsa interposuisse ad effu-
giendam infamiam nimis lasciuae orationis et nitidae. de uergilio
quoque eodem in loco uerba haec ponit. uergilius quoque noster
non ex alia causa duros quosdam uersus et enormes et aliquid

supra mensuram trahentis interposuit. quam ut ennianus
populus adgnosceret in novo carmine aliquid antiquitatis;
sed iam verborum senecae piget. haec tamen inepti et insubidi insipidi
hominis ioca non praeteribo. quidam sunt inquit tam magni
sensus. q. enni ut licet scripti sint inter hircosos. possint tamen
inter unguentatos placere. et cum reprehendisset versus quos
supra de cethego posuimus. qui huiuscemodi inquit versus
amant. liqueat tibi eosdem admirari et sotherici lectos. dignus
sane seneca videatur lectione ac studio adulescentium. qui
honorem coloremque veteris orationis soterici lectis compa-
rarit. quasi minime scilicet gratis et relictis iam contemp-
tisque. audias tamen commemorari ac referri pauca quae-
damque idem ipse seneca bene dixerit. quale est illud quod in ho-
minem avarum et cupidum et pecuniae sitientem dixit. quid enim
refert quantum habeas. multo illud plus est quod non habes. bene
hoc sane bene. sed adulescentium indolem non tam iuvant quae
bene dicta sunt. quam inficiunt quae pessime. multoque tanto
magis si et plura sunt quae deteriora sunt. et quaedam in his
non pro ΕΝΘΥΜΗΜΑΤΑ aliquo rei parvae ac simplicis. sed
in re ancipiti pro consilio dicuntur ;

III Valgius rufus in secundo librorum quos inscripsit de rebus
per epistolam quaesitis. lictorem dicit a ligando appellatum esse.
quod cum magistratus p. r. virgis quempiam verberari iussissent

crura eius et manus ligari uincirique a uiatore solita sint. isque qui
ex collegio uiatorum officium ligandi haberet. lictor sit appellatus.
utiturque ad rem eam testimonio .m. tulli. uerbaque eius refert ex
oratione quae dicta est pro c. rabirio. lictor inquit colliga manus;
haec ita ualgius. et nos sane cum illo sentimus. sed tiro tullius. m. cice
ronis libertus. lictorem uel a limo uel a licio dictum scripsit. licio
enim transuerso quod limum appellatur. qui magistratibus inquit
praeministrabant cincti erant. si quis autem est qui propterea
putat probabilius esse. quod tiro dixit. quoniam prima syllaba in lictore
sicuti in licio producta est. et in eo uerbo quod est ligo correpta est.
nihil ad rem istuc pertinet; nam sicut a ligando lictor. et a legendo
&c. pita lector. et a uiuendo uictor. et tuendo tutor. et struendo structor.
productis quae corripiebantur uocalibus dicta sunt;

IIII Descriptum definitumque a quinto ennio in annali septimo gra-
fice admodum scite quae sub historia gemini seruilii uiri nobilis.
quo ingenio. qua comitate. qua modestia. qua fide. qua linguae parsi
moniam. qua loquendi opportunitate. quanta rerum antiquarum
morumque ueterum ac nouorum scientia. quantaque seruandi tuendique
rerum religione. qualibus denique ad minuendas uitae molestias
fomentis. leuamentis. solaciis. amicum esse conueniat hominis genere
et fortuna superioris. eos ego uersus non minus frequentique adsiduoque
memoratu dignos puto quam philosophorum de officiis decreta.
ad hoc color quidam uetustatis in his uersibus tam reuerendus est

suauitas tam sine prauitate tamque a fuco omni remota esset. ut mea
quidem sententia, pariaquis sciatque amicitiae legibus obser-
uandi tenendi colendique sint. quapropter adscribendos eos exis-
timaui. si quis iam statim desiderat. haec elocutus uocat. quod
cum bene. saepe. libenter. mensam sermonesque suos. rerum que
suarum comiter impertit. magnam cum lassus diei partem su
isset de summis rebus regundis consilio indu foro lato sanctoque
senatu cui res audacter magnas paruasque iocumque eloqueretur.
et cuncta malusque et bona dictu euomeret. si qui uellet tutoque loca
N̄ — ret. quo cum multa uolup gaudia clamque palamque ingenium.
cui nulla malum sententia suadet ut faceret facinus. leuis
haud malus doctus. fidelis. suauis. homo facundus. suo conten
tus. beatus. scitus. secunda loquens. in tempore commodus. uerbum
paucorum multa tenens antiqua sepulta. uetustas quae facit
et mores ueteresque nouosque tenentem multorum ueterum leges.
diuumque hominumque prudentem. qui dicta loqui ue tacereque
posset. hunc inter pugnas compellat seruilius sic. L. aelium
stilonem dicere solitum ferunt. Q. ennium de semet ipso haec
scripsisse. picturamque istam morum et ingenii ipsiusque ennii
factam esse;

v Cum delphos ad pythia conuentumque totius prope graeciae
uisendum. philosophus taurus iret. nosque ei comites essemus.
inque eo itinere lebadiam uenissemus. quod est oppidum anticum. inter pa

boetia adferunt sibi ad taurum. amicum eius quempiam nobilem. in stoica
disciplina philosophum. aegra ualitudine oppressum decumbere.
tunc omisso itinere quod alioquin maturandum erat. relictis uehiculis
pergit eum propere uidere. nosque de more quem in locum cumque
ire pergeret sequebamur. Et ubi ad aedes inquit ille aegrotus erat peruenimus.
uidemus hominem doloribus cruciatibusque albi quod greci ΚΟΛΟΝ
dicunt et febri simul rapida adflictari. gemitusque ex eo compresso
coφττας erumpere. spiritusque et anhelitus e pectore eius euadere. non dolorem
magis indicantes quam pugnam aduersum dolorem. post deinde cum
taurus et medicos accersisset. conlocutusque de facienda medella esset.
et eum ipsum ad retinendam patientiam testimonio tolerantiae quam
uidebat perhibito stabilisset. egressique inde ad uehicula et ad comites
rediremus. uidistis inquit taurus non sane iucundum spectaculum.
sed cognitu tamen utile. congredientes conpugnantesque philosophum
et dolorem. faciebat uis illa et natura morbi. quod erat suum. dis
tractionem cruciatumque membrorum. faciebat contra ratio et na
tura animi quod erat aeque suum. perpetiebatur. et cohibebat
coercebatque intra sese uiolentias effrenati doloris. nullos heiulatus.
nullas conplorationes. ne ullas quidem uoces indecoras edebat. signa
tamen quaedam sicut uidistis existebant uirtutis et corporis de pos
·H· sessione hominis pugnantium. tum e sectatoribus tauri iuuenis in
disciplinis philosophiae non ignauus. si tanta inquit doloris acerbi
tas est. ut contra uoluntatem contraque iudicium animi nitatur.

inuitum que hominem cogat ad gemendum. confitendumque de malo
morbi saeuientis. cur dolor apud stoicos indifferens est. dicatur.
non malum. cur deinde aut stoicus homo cogi aliquid potest aut
dolor cogere. cum et dolorem stoici nihil cogere. et sapientem nihil
cogi posse dicant. ad ea taurus uultu iam propemodum laetiore, -
- delectatus enim uidebatur inlecebra quaestionis. si iam amicus
inquit hic noster melius ualeret. gemitus eiusmodi necessarios
a calumnia defendisset. et hanc opinor tibi quaestionem dissoluis
set; me autem scis cum stoicis non bene conuenire. uel cum stoica
potius; est enim pleraque et sibi et nobis incongruens. sicut libro
quem super ea re composuimus declaratur; sed ut tibi a me mos
geratur. dicam ego indoctius ut aiunt et apertius. quae fuisse
dicturum puto strenuosius atque sollertius si quis nunc adest.
stoicorum; nosti enim credo uerbum illud uetus et peruulgatum;
ΑΜΑΘΕΣΤΕΡΟΝ ΠΩΣ ΕΙΠΕ ΚΑΙ ΣΑΦΕΣΤΕΡΟΝ ΛΕΓΕ atque hinc
exorsus de dolore atque de gemitu stoici aegrotantis ita disseruit;
natura inquit omnium rerum quae nos genuit, induit nobis
inoleuitque in ipsis statim principiis quibus nati sumus. amorem
nostri et caritatem. ita prorsus ut nihil quicquam esset. carius
pensiusque nobis. quam nos met ipsi; atque hoc esse. fundamentum
ratast conseruandae hominum perpetuitatis. si unus quisque
nostrum simul atque editus in lucem foret. harum prius rerum
sensum adfectionemque caperet. quae a ueteribus philosophis

ΤΑ ΠΡΩΤΑ ΚΑΤΑ ΦΥCΙΝ appellaverunt. ut omnibus scilicet
corporis sui commodis gauderent. ab incommodis omnibus abhor-
rerent. postea per incrementa aetatis exorta e seminibus suis
ratio est et utendi consilii reputatio. et honestatis utilitatisque
verae contemplatio. subtiliorque et exploratior commodorumque
dilectus; atque ita praeter omnia enituit et praefulsit decori
et honesti dignitas. ac si ei retinendae obtinendaeve incommodum
extrinsecus aliquod obstaret. contemptum est. neque aliud esse
vere et simpliciter bonum nisi honestum. aliud quicquam malum
nisi quod turpe esset. existimatum est; reliqua omnia quae in
medio forent. ac neque honesta essent. neque turpia. neque
bona esse. neque mala decretum est; productiones tamen et relationes
suis quaeque momentis distinctae divisaeque sunt. quae
ΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ ΚΑΙ ΑΠΟΠΡΟΗΓΟΥΜΕΝΑ ipsi vocant;
propterea voluptas quoque et dolor quantum ad finem ipsum bene
beateque vivendi pertinet. et in mediis relicta et neque in bonis
neque in malis iudicata sunt; sed enim quoniam his primis sensibus do-
loris voluptatibusque ante consilii et rationis exortum recens
natus homo imbutus est. et voluptati quidem natura conciliatus.
a dolore autem quasi a gravi quodam inimico abiunctus aliena-
tusque est. idcirco adfectiones istas primitus penitusque
inditas ratio post addita convellere ab stirpe atque extin-
guere vix potest, pugnat autem cum his semper et exultantis

tas opprimit obteritque. resistere sibi atque obordire cogit;
Itaque vidimus philosophum ratione decertantem utrimque cum pe
tulantia morbi dolorisque exultantia conluctantem. nihil ce
dentem. nihil confitentem neque ut plerique dolentes solent
heiulantem atque lamentantem. ac miserum sese et infelicem
appellantem. sed acres tantum anhelitus et robustos gemitus
edentem. signa atque indicia non victi nec oppressi a dolore.
sed vincere eum atque opprimere enitentis; sed haud scio
inquit an dicat aliquis ipsum illud quod pugnat. quod gemit.
si malum dolor non est. cur necesse est gemere et pugnare; quia
enim omnia quae non sunt mala. molestia quoque omni non
carent. sed sunt pleraque noxa quidem magna et pernicie.
privata. quia non sunt turpia. contra naturae tamen man
suetudinem lenitatemque opposita sunt. et infesta per obscu
ram quandam et necessariam ipsius naturae consequentiam;
haec ergo vir sapiens tolerare et vincere potest. non ad
mittere omnino in sensum sui non potest. ΑΝΑΛΓΗΣΙΑ enim
atque ΑΠΑΘΙΑ. non meo tantum inquit sed quorundam
etiam ex eadem porticu prudentiorum hominum sicuti iudi
cio panaetii gravis atque docti viri improbata abiectaque est.
sed cur contra voluntatem suam gemitus facere cogitur.
philosophus stoicus. quem nihil cogi posse dicunt. nihil sane
potest cogi vir sapiens. cum est rationi optinendae locus.

cum uero natura cogit. ratio quoque quae a natura data cogitur;
quapropter etiam coniuidetur cum manum alicuius ab oculis suis repente
agitata inminens commouet. cum fulgente caelo a luminis iactu non
sua sponte et caput et oculos declinat. cum tonitru uehementius
facto sensim pauescat. cum sternumentis quatiatur. cum in ardo
ribus solis aestu. et cum in rigoribus inmanibus obrigescat. haec enim
et pleraque alia non uoluntas nec consilium nec ratio moderatur.
sed naturae necessitatisque decreta sunt. fortitudo autem
non est quae contra naturam monstri similem nititur. ultraque
modum eius egreditur aut stupore animi. aut inmanitate.
aut quadam misera et necessaria in perpetiendis doloribus ex
ercitatione. qualem fuisse accepimus ferum quendam in ludo
caesaris gladiatorem. qui cum uulnera eius a medicis exseca
bantur. ridere solitus fuit. sed ea uera et proba fortitudo est
quam maiores nostri scientiam esse dixerunt rerum tolerandarum
et non tolerandarum. per quod apparet esse quaedam intolerabilia.
quibus fortes uiri aut obeundis abhorreant. aut sustinendis;
cum haec taurus dixisset. uidereturque in eandem rem plura
etiam dicturus. peruentum est ad uehicula et conscendimus;

VI Quae graeci dicunt enigmata hoc genus quidam e nostris ueteribus
scirpos appellauerunt. quale est quod nuper inuenimus per hercle
antiquum perquam lepidum tribus uersibus senariis compositum aenigma.
quod reliquimus inenarratum. ut legentium coniecturam inrequi

rendo acceperimus, uersus tres hi sunt. semel minusne an bis minus Vers
non sit scio, an utrumque eorum. ut quondam audiui ipsi dici
er ioui regi. noluit concedere. hoc qui nolet diutius apud sese
quaerere. inueniet in .m. uarronis de sermone latino
ad marcellum libro secundo ;

vii Cum Cn. dolabellam proconsulari imperio prouinciam asiam
obtinentem. deducta mulier smyrnea est; eadem mulier uirum
et filium eodem tempore uenenis clam datis uita interfecerat.
atque id fecisse se confitebatur. dicebatque habuisse se faci-
endi causam. quoniam idem illi maritus et filius alterum filium mu-
lieris ex uiro priore genitum. adulescentem optimum et inno-
centissimum. exceptum insidiis occidissent. idque ita esse factum.
controuersia non erat. At dolabella rettulit ad con-
silium. nemo quisquam ex consilio sententiam ferre in causa
tam ancipiti audebat. quod et confessum ueneficium quo maritus et
filius necati forent. non admittendum impunitum uidebatur.
et digna tamen poena in homines sceleratos uindicatum fuisset.
dolabella eam rem athenas ad areopagitas ut ad iudices grauio-
res exercitatioresque reiecit. areopagitae cognita causa ac-
cusatorem mulieris et ipsam quae accusabatur. centesimo anno
adesse iusserunt. sic neque absolutum mulieris ueneficium est
quod per leges non licuit. neque nocens damnata poenitaque. quae
digna uenia fuit; scripta haec historia est in libro ualerii

maximi factorum et dictorum memorabilium nono ;

viii P. Africanus superior. et tiberius gracchus tiberii et c. grac-
chorum pater. rerum gestarum magnitudine et honorum atque
uitae dignitate. Inlustres uiri. dissenserunt sepe numero
de re p. et ea siue quam alia re non amici fuerunt. eaque simultas
cum diu mansisset. et sollemni die epulum Ioui libaretur. atque
ob id sacrificium senatus in capitolio epularetur. fors fuit
ut apud eandem mensam duo illi iuncti collocarentur. tum quasi
dis inmortalibus arbitris in conuiuio iouis optimi maximi dex-
teras eorum conducentibus. repente amicissimi facti. neque solum
amicitia incepta. sed adfinitas simul instituta. Nam p. scipio
filiam uirginem habens iam uiro maturam. ibi tunc eodem
in loco despondit eam tiberio graccho. quem probauerat. elegerat-
que exploratissimo iudicii tempore. dum inimicus est; Aemilius
quoque lepidus et fuluius flaccus nobili genere. amplissimisque
honoribus. et summo loco in ciuitate praediti. odio inter se
graui et simultate diutina conflictati sunt; postea populus
eos simul censores fecit. atque illi ubi uoce praeconis renun-
tiati sunt. ibidem in campo statim nondum dimissa contione
ultro utrique et pari uoluntate coniuncti complexique sunt. ex quo
eo die et in ipsa censura et postea iugi concordia fidissime
amicissimeque uixerunt ;

De concordia diu discordantium.

viiii Est plurifariam uidere atque animaduertere in uxoribus

plurifariã

scriptis pleraque uocabula. quae nunc in sermonibus uulgi
unam certamque rem demonstrent. ita fuisse media et in-
communia. ut significare et capere possent duas inter se res
contrarias. Ex quibus quaedam satis nota sunt. ut tempestas.
ualitudo. facinus. dolus. gratia. industria. haec enim haec enim
fere iam uulgatum est ancipitia esse. et utroque uersus dici
posse. periculum etiam. et uenenum. et contagium non uti nunc
dicuntur. pro malis tantum dicta esse. multum exemplorum eius
modi reperias. sed honorem quoque mediam uocem fuisse. et
ita appellatum. ut etiam malus honor diceretur. et significaret
iniuriam, id profecto rarissimum est. quintus autem metellus
numidicus in oratione quam de triumpho suo dixit. his uerbis
usus est. qua in re quanto uniuersi me unum antistatum. is tan
to uobis quam mihi maiorem iniuriam atque contumeliam facit
quirites. et quanto probi iniuriam facilius accipiunt quam
alteri tradunt. tanto ille uobis quam mihi peiorem honorem
habuit. nam me iniuriam ferre. uos facere uult. quirites.
ut hic conquestio. istic uituperatio relinquatur. honorem inquit. conquestio
peiorem uobis habuit. quam gratiam mihi. cuius uerbi senten
tia est. quam ipse quoque supra dicit. maiore uos adfecit
iniuria et contumelia. quam me. praeter huius autem uerbi
notionem. adscribendam esse hanc sententiam ex oratione
quinti metelli existimaui. ut designerem. scriptoris esse. decretum.

ΚΑΚΙ ΟΝ ΕΙ ΝΑΙ ΤΟ ΑΔΙ ΚΕΙΝ Η ΤΟ ΑΔΙ ΚΕΙϹΘΑΙ .

X· Aeditimus uerbum latinum est & uetus. ea forma dictum
quafinitimus & legitimus. sed pro eo a plerisque nunc aeditu
us dicitur. noua & commenticia usurpatione. quasi a tuendis
aedibus appellatus; satis hoc ē. potuit admonendi gratia
dixisse propter agrestes quosdam & indomitos certatores.
quinisi auctoritatibus adhibitis non comprimuntur; .m̄. uarro
in libro secundo admarcellum delatino sermone aeditumum
dici oportere censet. magisquam aedituum. quod alterum sit
recenti nouitate fictum. alterum antiqua origine incorrup-
tum. laeuius quoque ut opinor in protesilaodamia claus-
tritumum dixit qui claustris ianuae praeesset. eadem scilicet
& figura qua aeditumum dici uidebat. qui aedibus praeesset;
In uerrem .m. tullii in exemplaribus fidelissimis ita inueni
scriptum; aeditumi custodesque mature sentiunt. in libris
autem hoc uulgariis aeditui scriptum est. pomponii fabula
atellania est. quae ita scripta est; aeditumus in qua hic
uersus est qui postquam tibi appareo atque aeditumor
in templo tuo; titus autem lucretius in carmine suo pro aedituis
aeditumentes appellat;

XI Philosophum nomine peregrinum cui postea cognomen-
tum proteus factum est. uirum grauem atque constan-
tem uidimus. cum athenis essemus. diuersantem in quodam

tugurio extra urbem; cumque ad eum frequenter uen-
titaremus. multa hercle dicere eum utiliter et honeste
audiuimus. In quibus id fuit quod praecipuum auditum
meminimus. uirum quidem sapientem non peccaturum esse. ħ.
dicebat etiam si peccasse eum dii atque homines ignora-
turi forent. non enim poenae aut infamiae metu non esse
peccandum censebat. sed iusti honestique studio et offici
si qui tamen non essent tali uel ingenio uel disciplina prae-
diti. uti se ui sua ac sponte facile a peccando tenerent.
eos omnis tunc peccare procliuius existimabat. cum late-
re posse id peccatum putarent. et inpunitatem ex ea
latebra sperarent. At si sciant inquit homines nihil om
nium rerum diutius posse celari. repressius pudentiusque
peccabitur. propterea uersus istos sophocli prudentis-
simi poetarum. in ore esse habendos dicebat.
ΠΡΟCΤΑΤΑ ΚΡΥΠΤΕ ΜΗΔΕΝ ѠCΑΠΑΝΤΟΡѠΝ ΚΑΙ
ΠΑΝΤΑΚΛΟΥѠΝ ΠΑΝΤΑΝΑΠΤΥCCΕΙ ΧΡΟΝΟC. Alius
quidam ueterum poetarum cuius nomen mihi nunc memo
riae non est. ueritatem temporis filiam esse dixit.

XII. Haec quoque disciplina rhetorica est. callide et cum astu
per criminosas citra periculum consistere. ut si obiectum
sit turpe aliquid quod negari non queat. responsione
iocularia eludas. et rem facias risu magis dignam quam

crimine. sicut fecisse ciceronem scriptum est. cum id
quod infitiari non poterat urbano facetoque dicto diluit;
nam cum emere uellet in palatio domum. et pecuniam in praesens
non haberet. a. p. sylla qui tum reus erat mutua sestertium
uiciens tacito accepit. ea res tamen priusquam emeret prodita
est. et in uulgus exiuit. obiectumque ei est quod pecuniam domus
emendae causa a reo accepisset. tum cicero inopinata obprobra-
tione permotus accepisse se negauit. ac domum quoque se
empturum negauit. atque adeo inquit uerum sit accepisse
me pecuniam si domum emero. sed cum postea emisset. et hoc
mendacium in senatu ei ab inimicis obiceretur. risit satis.
atque inter ridendum ΑΚΟΙΝΟΝΟΗΤΟΙ inquit homi-
nes estis. cum ignoratis prudentis et cauti patris familias
esse. quod emere uellit. empturum sese negare propter
competitores emptionis;

xiii Cum pro consilio iudex extra ordinem datus
pronuntiare intra kal. iussus essem. sulpicium apol-
linarem doctum hominem percontatus sum. an in his
uerbis. intra kal. ipsae quoque kalendae tenerentur.
dixique ei me iudicem datum. kal. quae mihi prodic-
tas ut intra eum diem pronuntiarem. cur inquit
hoc me potius rogas quam ex istis aliquem peritis
studiosisque iuris quos adhibere in consilium iudi-

catum solitis. Tum illi ego ita respondi. si aut de iure in-
quam lege aut praecepto aut controverso et ambiguo aut
novo et constituto discendum esset. venissem plane percontatum
ad istos quos dicis; sed cum verborum latinorum senten-
tia. usus. ratio exploranda sit. scaevus profecto et cae-
cus animi forem. si cum haberem tanti copia. mitterem ma-
gis ad alium quam ad te. Audi igitur inquit de ratione
verbi quid existimem. sed eo tamen pacto. ut id facias
non quod ego de proprietate vocis disseruero. sed quod
in ea re omnium pluriumve consensu observari cog-
noveris; non enim verborum tantum communium verae
atque propriae significationes longiore usu mutan-
tur. sed legum quoque ipsarum iussa consensu tacito
oblitterantur. Tum deinde disseruit me et plerisque
aliis audientibus in hunc ferme modum; cum dies inquit
ita praefinita est. ut iudex intra kal. pronuntiet. occu-
pavit iam haec omnes opinio. non esse dubium quin ante
kal. iure pronuntietur. et id tantum ambigi video quod tu quae-
ris. an kalendis quoque iure pronuntietur. Ipsum autem
verbum sic procul dubio natum est. atque ita sese habet.
ut cum dicitur intra kal. non alius accipi dies debeat
quam solae kalendae; nam tres istae voces intra. citra.
ultra. quibus certi locorum fines demonstrantur. singularibus

apud ueteres syllabis appellabantur.

In. cis. uls. Haec deinde particulae quo paruo exiguoque
sonitu obscurius promebantur. addita est tribus omnibus
eadem syllaba; et quod dicebatur. cis. tiberim. et uls. tiberim.
dici coeptum est citra tiberim et ultra tiberim. item quod
erat in accedente eadem syllaba. intra factum est. sunt
ergo haec omnia quasi contermina iuncta inter se fini-
bus cohaerentia. intra oppidum. ultra oppidum. citra op-
pidum ex quibus intra sicuti dixi in significat. namque qui
dicit intra oppidum. intra cubiculum. intra ferias. non
dicit aliud quam in oppido. in cubiculo. in feriis. intra kal
igitur non ante kal est. sed in kalendis. id est eo ipso
die quo kalendae sunt; itaque secundum uerbi ipsi-
us rationem qui iussus est intra kalendas pronuntiare.
nisi kalendis pronuntiat contra iussum uocis facit;
Nam si id ante fiat. non intra pronuntiat. sed citra; nescio
quo autem pacto recepta uulgo interpretatio est ab-
surdissima. ut intra kalendas significare uideatur
etiam citra kal. uel ante kal. nihil enim ferme in-
ter est atque in istis re dubitatur. ante kalendis
quoque pronuntiari posse. quando neque ultra neque
citra sed quod inter haec medium est intra kal id est kal
pronuntiandum sit; sed nimirum consuetudo uicit. quae cum

nsuetudinem

omina reru

omnium dominam rerum. tum maxime uerborum est; ea
omnia cum apollinaris scite perquam atque enucleate
disputauisset. tum ego haec dixi; cordi inquam mihi fuit
priusquam ad te irem quaerere explorareque quonam
modo ueteres ipsa particula ista qua de agitur usi sint;
atque ita inuenimus tullium intra in uerrem posuisse;
aut modo locus intra oceanum iam nullus est. neque tam lon-
ginquus neque tam reconditus. quo non per haec tempora
nostrorum hominum libido iniquitasque peruaserit;
intra oceanum dicit contra rationem tuam; non enim
uult opinor dicere in oceano. terras enim demonstrat
omnis quae oceano ambiuntur. ad quas a nostris homi-
nibus adiri potest. quae sunt citra oceanum. non in
oceano; neque enim uideri potest insulas significare
nescio quas. quae penitus esse intra aequora ipsa ocean(i)
dicuntur; tunc sulpicius apollinaris renidens non mehercu-
le inargute inquit nec incallide opposuisti hoc tul-
lianum; sed cicero intra oceanum non ita interpretare
citra oceanum dixit; quid enim potest dici citra oceanum
esse. cum undique oceanus circum sepibat omnis ter-
ras et ambiat. nam citra quod est. id extra est; qui autem
potest intra esse dici. quod extra est. sed quae extima tantum
parte orbis oceanus foris est. citra oceanum esse dici.

possit. uelut intra oceanum; cum uero omnis terras omni pa
rtem et undique uersum circumfluat. nihil citra eum
est. redundatione illius ambitae terrae omnibus conuallatae.
in medio eius sunt omnia. quae intra oras eius inclusa sunt.
sicuti herele pol non citra caelum ueratur. sed in caelo et in
tra caelum. haec tunc apollinaris scite acuteque dicere
uisus est. sed postea in libro m. tullii epistolarum ad seru
um sulpicium sic dictum esse inuenimus intra modum ut
intra kal. dicunt qui dicere citra kalendas uolunt; uer
ba haec ciceronis sunt quae adscripsi; sed tamen quoniam effu
gi eius occasionem qui fortasse arbitraretur me hanc
rem imperite non putare. si perpetuo tacerem. modice
hoc faciam aut etiam intra modum. ut et illius uoluntati
et meis studiis seruiam; modice dixerat. hoc id est cum modo
aequo et pari deinde quasi hoc displicuisset et coercere
id uellet. addit aut etiam intra modum. per quod osten
dit minus sese id facturum esse. quam quod fieri mo
dice uideretur. id est non ad ipsum modum sed retro pau
lulum et citra modum; in oratione etiam quam pro p.
sestio scripsit. intra montem taurum sic dicit. ut non significet
esse in monte tauro sed usque ad montem cum ipso monte.
uerba sunt haec ipsius m. tullii ex ea qua dixi oratione. an
tiochum magnum illum maiores nostri magna belli contentione

terra marique superatum intra montem taurum regnare iusserunt; asiam quam illi multarant attalo utis ineu regnaret condonarunt. intra montem inquit taurum regnare iussere. quod non proinde est ut intra cubiculum dicimus. nisi videri potest id esse intra montem. quod est intra regiones. quae tauri montis obiectu separantur. Nam sicut qui intra cubiculum esse dicitur. non in cubiculi parietibus sed intra parietes est. quibus cubiculum includitur. qui tamen ipsi quoque parietes in cubiculo sunt. ita qui regnat intra montem taurum. non solum in monte tauro regnat. sed in his etiam regionibus quae tauro monte clauduntur; Num igitur secundum istam verborum m. tullii similitudinem qui iubetur intra kal pronuntiare. is et ante kalendas et ipsis kal iure pronuntiare potest. neque id fit quasi privilegio quodam inscitae consuetudinis. sed certa rationis observatione. quo omne tempus quod kalendarum die includitur. intra kalendas esse recte dicitur;

XIIII Saltem particula quam haberet principem significationem. quaeque vocis istius origo esset. quaerebamus. Ita enim primitus facta esse apparet ut non videatur sicut quaedam supplementa orationis temere et inconditae adsumpta. atque erat qui diceret legisse se in grammaticis commentariis p. nigidii saltem ex eo dictum quod esset si aliter. idque ipsum dici solitum per defectionem; nam plenam esse sententiam si aliter non potest; sed id nos in isdem commentariis nigidii cum eos non opinor incuriose

legissemus nusquam invenimus, videntur autem verba ista si aliter non potest, ex significatione quidem vocularum huius de qua quaerimus non abhorrere. Sed et verba tamen in paucissimas litteras cludere inprobae cuiusdam subtilitatis est. Sunt etiam qui diceret homo in libris atque in litteris adsiduus saltem per sibi dictum inde a .u. littera media quidem. Salutem enim ante dictum prior salute dixerimus. Nam cum alia quaedam petita se non impetraturum tum solem inquit quasi extremum aliquid petiturum pernegare minime debeat dicere hoc saltem fieri aut dari oportere. tamquam salutem postremo petenter, quam impetrari certe et oportere sit aequissimum. Sed hoc itidem non inlepide quidem fictum, nimis tamen est videtur commenticium; censuimus igitur amplius quaerendum.

XV Cum lectitaremus historiam Sisennae adsidue huiuscemodi figurae adverbia in oratione eius animadvertimus, cuimodi sunt haec: cursim, properatim, celatim, vellicatim, saltuatim. Ex quibus duo prima quia sunt notiora exemplis non indigebant. Reliqua in historiarum sexto sic scripta sunt: quam maxime celatim poterat in insidiis suos disponit. Item alio in loco: nos una aestate in Asia et Graecia gesta litteris idcirco continentia mandavimus, ne vellicatim aut saltuatim scribendo lectorum animos impediremus.

A. Gellii noctium atticarum liber XIII explicitur.

Incipit liber XIIII feliciter

In quinto decimo commentario haec insunt;

·I· Inquisitio uerborum istorum m. tulli curiosior quae sunt in primo antonianarum lib. ro· multa autem inpendere uidentur · praeter naturam etiam praeter que fati tractatumque an idem duo ista significent fatum atque natura an di uersum;

·II· Super poetarum pacuuii et accii conloquio familiari in oppido tarentino;

·III· An uocabula haec necessitudo et necessitas differenta significatione sint et descripta alexandrus;

·IIII· De aristotele et theophrasto et menedemo philosophis deque eleganti uerecundia aristotelis successorem diatribae suae eligentis;

·V· Quid ueteres latini dixerunt quas greci appellant quod uocabulum barbarissimi n̄ usurpauerunt neque romani antiquiores neque attici;

·VI· Diuersum de natura leonum dixisse homerum in carminibus et herodotum in historiis;

VII · Quod affranius poeta prudenter et lepide sapientiam filiam esse usus et memoriae dixit;

VIII Quid tullius tiro incommentariis scribserit de suculis et hyadib; quae sunt stellarum uocabula,

VIIII Quem sororis etymon esse dixerit labeo antistius et quod fratris nigidius,

X · Quem · m · uarro aptumque [iustum] esse numerum conuiuarum extimauerit ac de mensis secundis et de bellariis;

XI Tribunos plebis prensionem habere uocationem non habere;

XII Quod inlibris humanarum · m · uarronis scriptum est aediles et questores populi · r · iniura priuato adpretorem uocari posse,

XIII Verba exlibro messalae auguris quibus docet quis sint minores magistratus et consulem pretoremque collegas esse quaedam alia de auspiciis.;

XIIII Item [uerba] eiusdem messalae disserentis aliud esse adpopulum loqui aliud cum populo agere et qui magistratus aquibus auocent comitiatum;

XV Humanitatem non significare id quod uulgus putat

sed eo uocabulo qui sinceriter locuti sunt ma
gis proprie esse uxor;
XVI Quid aput . m . catonem significent uerba haec
inter os atque offam;
XVII De genere atque nominibus familiae porciae;
XVIII Quod a scriptoribus elegantissimis maior ratio
habita sit sonitu suo cum atque uerborum
iucundioris quae a grecis dicitur quam regulae
disciplineque quae grammaticis reperta est
XVIIII Uerba t. castricii rhetoris ad discipulos ad
ulescentes de uestitu atque calciatu non decoro,
XX Quaesitum tractatumque quid sint manubiae
atque inibi dicta quaedam de ratione utendi uer
bis pluribus idem significantibus;
XXI Uerba . p . nigidii quibus dicit in nomine ualeri
in casu uocandi primam syllabam acuendam
esse et item alia ex eiusdem uerbis ad rectam
scripturam pertinentia,
XXII De uersibus quos uergilius sectatus uidetur
homeri ac parthenii;
XXIII De sententia panetii philosophi quam scripsit
in libro de officiis secundo qua hortatur ut
homines ad cauendas iniurias in omni loco

in cena paratique sint;

XXIIII. Quod quadrigarius cum multis mortalibus
dixit an quid et quantum differret si dixisset
cum multis hominibus

XXV. Non hactenus esse faciem qua uulgo dicatur

XXVI. Quid sit in satura M. Varronis caninum pran
dium.

I. M. cicero in primo antonianarum ita
scriptum reliquit; hunc igitur ut sequerer
properaui quem praesentes non sunt secuti.
non ut proficerem aliquid. neque enim sperabam
id. nec praestare poteram. sed ut si quid mihi hu
manitus accidisset. multa autem impendere
uidentur. praeter naturam etiam praeterque
fatum huius diei uocem testem rei p. relin
querem meae perpetuae erga se uoluntatis;
praeter naturam inquit praeterque fatum. an
utrumque idem ualere uoluerit fatum atque
naturam et duas res ΚΑΤΑ ΕΝΟϹ ΥΠΟΚΕΙ
ΜΕΝΟΥ posuerit. an uero diuiserit separa
ritque. ut alios casus natura ferre uideatur.
alios fatum. considerandum equidem puto atque

Id maxime requirendum qua ratione dixerit
accidere multa humanitus posse praeter fatum.
quando sic ratio et ordo et insuperabilis quaedam
necessitas fati constituatur. ut omnia intra fa-
tum claudenda sint nisi illud sane homeri secu-
tus est, ΜΗΚΑΙΥΠΕΡΜΟΙΡΑΝΔΟΜΟΝΑΕΙ
ΔΟCΕΙCΑΦΙ ΚΗΑΙ; Nihil autem dubium est
quin uiolentam et inoppinatam mortem signifi-
cauerit. quae quidem potest recte uideri accidere
praeter naturam; sed cur id quoque genus mortis
extra fatum posuerit. neque operis huius est
explorare neque temporis. illud tamen non prae-
mittendum est quod uergilius quoque id ipsum
quod cicero de fato opinatus est cum hoc in quarto
libro dixit de elissa quae mortem per uim potita est.
Nam quia nec fato merita nec morte peribat. tam-
quam in faciendo fine uitae quae uiolenta sunt non
uideantur e fato uenire. Demosthenis autem uiri
prudentia pariter atque facundia praediti uerba idem
fere significantia de natura atque fato. M.
cicero secutus uidetur. Ita enim scriptum est
in oratione illa egregia cui titulus est,
ΥΠΕΡ CΤΕΦΑΝΟΥ ΟΜΕΝ ΤΟΙC ΓΟΝΕΥCΙ

Id maxime requirendum qua ratione dixerit
accidere multa humanitas posse preter fatum.
quando sic ratio et ordo et insuperabilis quaedam
necessitas fati constituatur. ut omnia intra fa-
tum claudenda sint nisi illud sane homeri secu-
tus est, ΜΗ ΚΑΙ ΥΠΕΡ ΜΟΙΡΑΝ ΔΟΜΟΝ ΑΕΙ
ΔΟϹ ΕΙϹΑΦΙ ΚΗΑΙ; Nihil autem dubium est
quin uiolentam et inoppinatam mortem signifi-
cauerit. quae quidem potest recte uideri accidere
preter naturam; sed cur id quoque genus mortis
extra fatum posuerit. neque operis huius est
explorare neque temporis. illud tamen non prae-
mittendum est quod uergilius quoque idipsum
quod cicero de fato opinatus est cum hoc in quarto
libro dixit de elissa quae mortem per uim potita est
nam quia nec fato merita nec morte peribat. tam-
quam in faciendo fine uitae quae uiolenta sunt non
uideantur e fato uenire. demosthenis autem uiri
prudentia pariatque facundia praediti uerba ide
fere significantia de natura atque fato. m.
cicero secutus uidetur. Ita enim scriptum est
in oratione sua illa egregia cui titulus est,
ΥΠΕΡ ϹΤΕΦΑΝΟΥ ΟΜΕΝ ΤΟΙϹ ΓΟΝΕΥϹΙ

ΝΟΜΙΖωΝ ΜΟΝΟΝ ΓΕΓΕΝΗΣΘΑΙ ΤΟ ΤΗΣ ΕΙΜΑΡ
ΜΕΝΗΣ ΚΑΙ ΤΟΝ ΑΥΤΟΜΑΤΟΝ ΘΑΝΑΤΟΝ ΠΕΡΙΜΕ
ΝΕΙ Ο ΔΕ ΚΑΙ ΤΗ ΠΑΤΡΙΔΙ ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΜΗ ΤΑΥΤΗΝ
ΕΠΙΔΕΙΝ ΔΟΥΛΕΥΟΥΣΑΝ ΑΠΟΘΝΗΣΚΕΙΝ ΒΟΥ
ΛΕΥΣΕΤΑΙ. Quod cicero fatum atque naturam
uideatur dixisse id multo ante demosthenes ΤΗΝ
ΠΕΠΡωΜΕΝΗΝ ΚΑΙ ΤΟΝ ΑΥΤΟΜΑΤΟΝ ΘΑΝΑΤΟΝ
appellauit ΑΥΤΟΜΑΤΟΣ enim ΘΑΝΑΤΟΣ quasi natura
lis et fatalis nulla extrinsecus ui coactus uenit.

II. Quibus otium et studium fuit uitas atq; aetates doc
torum hominum quaerere ac memoriae tradere. de m.
paccuuio et l. accio tragicis poetis historiam scripse
runt huiuscemodi; cum paccuuius inquiunt grandi
iam aetate et morbo corporis diutino adfectus ta
rentum ex urbe roma concessisset. accius tunc haud
paruo iunior proficiscens in asia. cum in oppidum
uenisset deuertit ad paccuuium. comiterque inui
tatus. plusculisque ab eo diebus retentus. tragoedia
suam cui atreus nomen est desideranti legit; tum pac
cuuium dixisse aiunt sonora quidem esse quae scrip
sisset et grandia. sed uideri tamen ea sibi durio
ra paulum et acerbiora; ita est inquit accius.
ita dicis; neque id me sane penitet. meliora enim

ΝΟΜΙΖΩ ΜΟΝΟΝ ΓΕΓΕΝΗϹΘΑΙ ΤΟ ΙΗϹ ΕΙΜΑΡ
ΜΕΝΗϹ ΚΑΙΤΟΝ ΑΥΤΟΜΑΤΟΝ ΘΑΝΑΤΟΝ ΠΕΡΙΜΕ
ΝΕΙ ΟΔΕ ΚΑΙΤΗ ΠΑΤΡΙΔΙ ΥΠΕΡ ΤΟΥ ΜΗ ΤΑΥΤΗΝ
ΕΠΙΔΕΙΝ ΔΟΥΛΕΥ ΟΥϹΑΝ ΑΠΟΘΝΗϹΚΕΙΝ ΒΟΥ
ΛΕΥϹΕΤΑΙ. Quod cicero fatum atque naturam
uidetur dixisse id multo ante demosthenes. ΤΗΝ
ΠΕΠΡΩΜΕΝΗΝ ΚΑΙΤΟΝ ΑΥΤΟΜΑΤΟΝ ΘΑΝΑΤΟΝ
appellauit. ΑΥΤΟΜΑΤΟϹ enim ΘΑΝΑΤΟϹ quasi natura
lis et fatalis nulla extrinsecus ui coactus uenit.

· II · Quibus otium et studium fuit uitas atque aetates doc
torum hominum quaerere ac memoriae tradere. de m.
pacuuio et l. accio tragicis poetis historiam scripse
runt huiuscemodi; cum pacuuius inquiunt grandi
iam aetate et morbo corporis diutino adfectus ta
rentum ex urbe roma concessisset. accius tunc haud
paruo iunior proficiscens in asiam. cum in oppidum
uenisset deuertit ad pacuuium. comiterque inui
tatus. plusculisque ab eo diebus retentus. tragoediam
suam cui atreus nomen est desideranti legit; tum pac
uuium dixisse aiunt sonora quidem esse quae scrip
sisset et grandia. sed uideri tamen ea sibi durio
ra paulum et acerbiora; ita est inquit accius
uti dicis; neque id me sane paenitet. meliora enim

sore spero quae deinceps scribam. Nam quod in pomis est,
itidem inquit esse aiunt in ingeniis. quae dura et acer
ba nascuntur, post fiunt mitia et iucunda; sed quae
gignuntur statim vieta et mollia atque in principio
sunt uvida. non matura mox fiunt sed putria; re
linquendum igitur visum est in ingenio. quod dies atque
aetas mitificet.

X. III Risu prorsus atque ludo res digna est. Et cum plerique
grammaticorum adseverant necessitudinem et ne
cessitatem mutare longe differreque; ideo quod neces
sitas sit vis quaepiam premens et cogens. necessitudo
autem dicatur ius quoddam et vinculum religiosae
coniunctionis. idque unum solitarium significet;
sicut autem nihil quicquam interest suavitudo dicas
an suavitas. sanctitudo an sanctitas. acerbitudo an
acerbitas. acritudo an quod Accius in Neoptolemo scrip
sit acritas. ita nihil rationis dici potest quin necessi
tudo et necessitas separentur. Itaque in libris veterum
vulgo reperias necessitudinem dici pro eo quod necesse
est. sed necessitas rarenter pro iure officioque obser
vantiae adfinitatisve infrequens est. quamquam
qui ob hoc ipsum ius adfinitatis familiaritatisve
coniuncti sunt. necessarii dicuntur. Repperi tamen

de necessitate et necessitudine

in oratione . c . caesaris qua plautiam rogationem
suasit . necessitatem dictam pro necessitudine id est
iure adfinitatis . uerba haec sunt equidem mihi uideor
pro nostra necessitate . non labore . non opera . non indus
tria defuisse : hoc ego scripsi de utriusque uocabuli
indifferentia . admonitus forte uerbi istius cum le
gerem sempronii asellionis ueteris scriptoris quar
tum ex historia librum . in quo de p . africano pauli
filio ita scriptum est . nam se patrem suum audisse dicere
. l . aemilium paulum nimis bonum imperatorem signis
conlatis decertare nisi summa necessitudo aut sum
IIII ma ei occasio data esset ; pleraque monumenta
rerum ab alexandro gestarum . et paulo ante in libro
. m . uarronis qui inscriptus est orestes . uel de insania
olympiadem philippi uxorem festiuissime rescripsisse
legimus alexandro filio ; nam cum is ad matrem ita
scripsisset . rex alexander iouis hammonis filius
olympiadi matri salutem dicit ; olympias ei rescrip
sit ad hanc sententiam ; amabo inquit mi fili quiescas
neque deferas me neque criminere aduersum iunonem .
malum mihi prorsum illa magnum dabit . cum tu me
litteris tuis pelicem esse illi confiteris . ea mulieris
scitae adque prudentiae erga ferocem filium comitas .

sensim et comiter admonuisse eum uisus est. de
ponendam esse opinionem uanam. quam ille ingentibus uictoriis
et adulantium blandimentis et rebus supra fidem
prosperis inbiberat. genitum esse sese de ioue.

IIII Aristoteles philosophus annos iam fere natus et duo
sexaginta. corpore aegro adfectoque. ac spe uitae
tenui fuit. tunc omnis eius sectatorum cohors ad
eum accedit. orantes obsecrantesque ut ipse deligeret
loci sui et magisterii successorem. quo post summum
eius diem proinde ut ipso uterentur ad studia doctri
narum complenda. excolendaque. quibus ab eo im
buti fuissent. erant tunc in eius ludo boni multi sed
precipui duo. theophrastus et menedemus; ingenio hi
atque doctrinis ceteros prestabant. alter ex insula
lesbo fuit. menedemus autem rhodo; aristoteles
respondit facturum esse quod uellent. cum id sibi fo
ret tempestiuum; post ea breui tempore cum idem illi
qui de magistro destinando petierant presentes es
sent. uinum ait quod tum biberet non esse id ex ualitu
dine sua. sed insalubre esse atque asperum. ac prop
terea quaeri debere exoticum uel rhodium aliquod.
uel lesbium; id sibi utrumque ut curarent petiuit;
usurumque eo dixit quod sese magis iuuisset.

de eleganti uerecundia aristotelis successorem sibi eligentis.

eunt. cupiant. inveniunt. adferunt. tum aristoteles
rhodium petit. degustat; firmum inquit hercle vi-
num et iucundum. petit mox lesbium; quo item degustato
utrumque inquit oppido bonum. sed ΗΔΕΙΩΝ Ο ΛΕC;
id ubi dixit nemini fuit dubium quin lepide simul et
verecunde successorem illa voce sibi non vinum dele-
gisset. erat e lesbo theophrastus suavitate homo in-
signi linguae pariter atque vitae; itaque non diu post
aristotele vita defuncto. ad theophrastum omnes con-
cesserunt

λ. ·VI· Quas greci ΠΡΟCΩΔΙΑC dicunt. eas veteres docti tum
notas vocum. tum moderamenta. tum accentiunculas.
tum voculationes appellabant. Quod nunc autem
barbare quemloqui dicimus. id vitium sermonis non
barbarum esse sed rusticum. et cum eo vitio loquentes.
de barbarismo. rustice loqui dictitabant; p. nigidius in commentariis
grammaticis. rusticus fit sermo inquit si adspi-
res perperam. itaque id vocabulum quod dicitur
vulgo barbarismus. qui ante divi augusti aetatem
pure atque integre locuti sunt. an dixerint non-
dum equidem inveni.

·VII· Leaenas inter omnem vitam semel parere. eoque
uno partu numquam edere plures quam unum. herodo-

tur integra historia scriptam reliquit; uerba
ex eo libro haec sunt; ΗΔΕΔΗΛΕΑΙ ΛΕΟΝ ΙΣΧΥ
ΡΟΝ ΚΑΙ ΘΡΑΣΥΤΑΤΟΝ ΑΠΑΞ ΕΝ ΤΩ ΒΙΩ ΤΙΚΤΕΙ
ΕΝΤΙΚΤΟΥΣΑ ΓΑΡ ΣΥΝΕΚΒΑΛΛ ΕΙ ΤΩ ΤΕΚΝΩ ΤΑΣ
ΜΗΤΡΑΣ; homerus autem leones. sic enim feminas
quoque uirili genere appellat. quod grammatici
ΕΠΙΚΟΙΝΟΝ uocant. pluris gignere atque educa-
re catulos dicit. uersus quibus hoc aperte demons-
trat hi sunt; ΙΣΤΗΚΕΙ ΩΣ ΤΙΣ ΤΕ ΛΕΩΝ ΠΕΡΙ ΟΙ
ΣΙ ΤΕΚΕΣΙΝ ΩΡΑΤΕ ΝΗΠΙ ΑΓΟΝΤΙ ΣΥΝΑΝΤΗΣΩΝ
ΤΑΙ ΕΝ ΥΛΗ ΑΝΔΡΕΣ ΕΠΑΚΤΗΡΕΣ; Item alio
in loco idem significat; ΠΥΚΝΑ ΜΑΛΑ ΣΤΕΝΑ
ΧΩΝ ΩΣ ΤΕ ΛΕΙΣ ΗΥΓΕΝΕΙΟΣ ΩΡΑΘ ΥΠΟ ΣΚΥ
ΜΝΟΥΣ ΕΛΑΦΗΒΟΛΟΣ ΑΡΠΑΣΗ ΑΝΗΡ ΥΛΗΣ
ΕΚ ΠΥΚΙΝΗΣ; Ea nos dissensio atque diuersitas
cum agitaret inclitissimi poetarum et historicorum
nobilissimi. placuit libros aristotelis philosophi
inspici. quos de animalibus exquisitissime composuit.
in quibus quod super ista re scriptum inuenerimus.
cum ipsius aristotelis uerbis in his commentariis
scribemus.

VIII. Eximie hoc atque uerissime afranius poeta de
gignenda comparanda que sapientia opinatus est. Capitulum de ...

multum

sapientia filia e(st) usus et memoriae

quod eam filiam esse usus et memoriae dixit; eo nam que
argumento demonstrat, qui sapiens rerum esse huma-
narum velit, non libris solis neque disciplinis rhetoricis
dialecticisque opus esse; sed oportere eum versariquoque;
exercerique in rebus comminus noscendis periclitandisque;
eaque omnia acta et eventa firmiter meminisse et proin
sapere atque consulere ex his quae pericula ipsa rerum
docuerunt; non quae libri tantum aut magistri per quasdam
inanitates verborum et imaginum tamquam in mimo
aut in somnio delectaverint; versus afranii sunt in

Versus affranii

togata, cui sellae nomen est; usus me genuit. mater
peperit memoria. sophiam vocant me grai. vos sa-
pientiam; Item versus est in eandem ferme sententiam
pacuvii. quem macedo philosophus vir bonus. fami-
liaris meus. scribi debere censebat pro foribus
omnium templorum; Ego odi homines ignava opera

sententia pro foribus omnium templorum scribenda

et philosopha sententia; nihil enim fieri posse indig-
nius neque intollerantius dicebat. quam quod homi-
nes ignavi ac desides operti barba et pallio mores
et emolumenta philosophiae in linguae verborumque
artes convertere. et vitia facundissime accu-
sare intercutibus ipsi vitiis madentes;

XIIII Tullius tiro m. ciceronis alumnus et libertus adiu-

torque in litteris studiorum eius fuit. is libros com-
plures de usu atque ratione linguae latinae. item de
uariis atque promiscis quaestionibus composuit. In
his esse praecipui uidentur quos graeco titulo ΠΑΝΔΕ- PANDECTAS
ΚΤΑϹ inscripsit. tamquam in omne rerum atque doc-
trinarum genus continentes. ibi de his stellis quae appel-
A. lantur suculae. hoc scriptum est. adeo inquit ueteres
romani litteras graecas nescierunt. et rudes graecae
linguae fuerunt. ut stellas quae in capite tauri sunt
propterea suculas appellarint quod eas graeci ΥΑΔΑϹ
uocant. tamquam id uerbum latinum graeci uerbi interp-
pretamentum sit. quia graece ΥΕϹ sues latine dican-
tur. sed ΥΑΔΕϹ inquit ΟΥ ΚΑΠΟ ΤΩΝ ΥΩΝ. id est
non a subus ita ut opici putauerunt. sed ab eo quod
est ΥΕΙΝ appellantur. nam et cum oriuntur et cum
occidunt. tempestates pluuias. imbres cient. pluere largosq;
autem greca lingua ΥΕΙΝ dicitur. haec quidem tyro
in pandectis. sed enim ueteres nostri non usque eo rupi-
ces et agrestes fuerunt. ut stellas hyadas idcirco
suculas nominarent quod ΥΕϹ latine sues dicantur.
sed ut quod greci ΥΠΕΡ nos super dicimus. quod
illi ΥΠΤΙΟϹ nos supinus. quod ΥΦΟΡΒΟϹ nos
subulcos. quod item illi ΥΠΝΟϹ nos primo somn(us).

deinde p[ro]p[ter] grecę latineque litterę cognationem, som-
nus, sicquod abillis · ΥΑΔΕC · anobis primas cades.
deinde suculae appellatę; stelle autem istę non
In capite tauri sunt. ut tiro dicit. Nullum enim ui-
detur praeter eas stellas tauri caput. sed ea ita cir-
culo qui zodiacus dicitur sitae locateq; sunt. ut ex ea-
rum positu species quędam & simulacrum ee uide-
atur tauri capitis. sicuti cętere partes & reliqua ima-
go tauri conformata & quasi depicta est locis regi-
onibusq; earum stellarum. quas greci · ΠΛΕΙΑ
ΔΑC · nos uergilias uocamus;

· uiiij · Labeo antistius iuris quidem ciuilis disciplinam
principali studio exercuit & consulentib; de iure
publice responsitauit; ceterarum quoque bonarum
Expers artium non expers fuit & In grammaticam sese
atq; dialecticam litterasque antiquiores alti-
oresq; penetrauerat. latinarumq; uocum origines
rationesq; percalluerat. eaque precipue scientia
ad enodandos plerosq; iuris laqueos utebatur; sunt
adeo libri post mortem eius editi. qui posteriores In-
scribuntur. quorum librorum tres continui tricen-
simus octauus & tricensimus nonus & quadragen-
simus pleni sunt id genus rerum ad enarrandam

& inlustrandam linguam latinam conducentium. praeter
ea in libris quos ad praetoris edictum scripsit. multa posuit
partim lepide atque arguta reperta. sicuti hoc est. quod Soror
in quarto ad edictum libro scriptum legimus. soror inquit
appellata est. quod quasi seorsum nascitur. separatur
-que ab ea domo in qua nata est. & in aliam familiam Fr
transgreditur. fratris autem uocabulum p. nigidius
homo inpense doctus non minus arguto subtilique
ETYMω interpretatur. fr inquit est dictus quasi
fere alter.

Lepidissimus liber est. m. uarronis ex satyris menippeis.
qui inscribitur nescis quid uesper serus uehat. in quo
disserit de apto conuiuarum numero. deque ipsius quale conuiuium esse debeat
conuiuii habitu cultuque. dicit autem conuiuarum nu-
merum incipere oportere a gratiarum numero. & pro
gredi ad musarum. id est proficisci a tribus. & consis-
tere in nouem. ut cum paucissimi conuiuae sunt. non
pauciores sint quam tres. cum plurimi non plures quam
nouem. nam multos inquit esse non conuenit. quod
turba plerumque est turbulenta. & romae quidem
constat. sed & athenis. nusquam autem cubat. ipsum
deinde conuiuium constat inquit ex rebus quattuor.
& tum denique omnibus suis numeris absolutum est.

si belli homunculi collecti sunt. si electus locus. si tempus
lectum. si apparatus non neglectus. Nec loquaces aut
inquid conuiuas nec mutos legere oportet. quia eloquen
tia in foro et apud subsellia. silentium uero non in conuiuio
sed in cubiculo esse debet. Sermones igitur id temporis
habendos censet non super rebus anxiis aut tortuosis.
sed iucundos atque inuitabiles. et cum quadam inlece
bra et uoluptate utiles. ex quibus ingenium nostrum ue-
nustius fiat et amoenius. Quod profecto inquid eueniet.
si de id genus rebus ad communem uitae usum pertinenti-
bus confabulemur. de quibus in foro atque in negotiis
agendis loqui non est otium. dominum aut inquid
conuiuii esse oportet non tam lautum quam sine
sordibus. Et in conuiuio legi non omnia debent
sed ea potissimum quae simul sint. ΒΙΩΦΕΛΗ.
et delectent. neque non de secundis quoque men-
sis cuiusmodi esse eas oporteat praecipit. his enim
uerbis utitur. bellaria inquit ea maxime sunt mel
lita quae mellita non sunt ΠΕΜΜΑCΙΝ ΕΝΙΜ CΥ
ΠΕΨΕΙ . societas infida. quod uarro hoc in loco
dixit bellaria. ne quis forte in ista uoce haereat signi
ficat id uocabulum omne mensae secundae genus.
nam quae ΠΕΜΜΑΤΑ graeci aut ΤΡΑΓΗΜΑΤΑ

qui sermones in conuiuio
habendi.

dixerunt. ea ueteres nostri bellaria appellauerunt. uina
quoque dulciora ē inuenire in comoediis antiquiorib;
hoc nomine appellata dictaq; eē ea liberi bellaria.
XI. In quadam epistola atei capitonis scriptum legimus.
labeonem antistium legum atq; morū populi romani
iurisq; ciuilis doctū apprime fuisse. sed agitabat in
quit hominē libertas quaedam nimia atque uecors.
usque eo ut diuo augusto iam principe & rem publicam
obtinente ratū tamen pensumq; nihil haberet nisi quod
iustū sanctūq; eē in romanis antiquitatib; legisset. ac
deinde narrat quid idem labeo p uiatorem a tribunis
plebis uocatus responderit. cum a muliere inquid quadā
tribuni plebis aduersum eū aditi gelliū ad eū misis
sent ut ueniret & mulieri responderet. iussit eum qui
missus erat redire & tribunis dicere. ius eos non habere
neque se neque alium quemquā uocandi quōm morib; q̄m
maiorū tribuni plebis prensionem haberent uocati
onem non haberent. posse igitur eos uenire & prense t p̄ndi
iubere. sed uocandi absentem ius non habere. cum hoc
in ea capitonis epistola legissemus. id ipsum postea
in m̄. uarronis rerum humanarum uno & uicesimo
libro enarratius scriptū inuenimus. uerbaque ipsa sup
ea re uarronis adscripsimus. In magistratu inquid

habent. alii uocationem alii prensionem alii neutrum.
uocationē ut consules & ceteri qui habent imperiū. pren
sionem ut tribuni plebis & alii qui habent uiatorē. neq;
neque uocationem neq; prensionē ut quęstores. & ceteri
qui neq; lictorem habent. neq; uiatorem. qui uocationē
habent idem prendere. tenere. abducere possunt. & hęc
omnia siue adsunt quos uocant siue acciri iusserunt.
tribuni plebis uocationē habent nullā. neq; minus multi
imperiti proinde atq; haberent. ea sunt usi. nam quidam nō
modo priuatū sed & iam consulem in rostra uocari iusse-
runt. ego triumuirum uocatus a p. postio tribuno pleb
nō iui auctoribus principib;. & uetus ius tenui. Item tribu
nus cū essem uocari neminem iussi. nec uocatum a collega
parere inuitum. huius ego iuris quod M. uarro tradit. labe
onem arbitror uanam tunc fiduciam cum priuatus esset.
uocatū a tribunis non isse. quę malum aut ratio fuit
uocantib; nolle obsequi. quos confiteare ius habere
prendendi. nam qui iure prendi potest. & iam in uin
cula duci potest. sed quęrentib; nobis quam ob cau
sam tribuni qui haberent summam coercendi po
testatem ius uocandi non habuerint. quod tribuni
plebis antiquitus creati uidentur non iuridicundo.
nec causis querellisq; de absentib; noscendis. sed inter-

cessionibus faciendis quibus praesens fuiss&. ut in
iuria quae coram fier& arcer&ur; ac propterea ius
abnoctandi ademptum quo ut uim fieri uetarent.
adsiduitate eorum & praesentium oculis opus erat.

XII Cum ex angulis secretisq; librorum ac magistrorum
in medium iam hominum & in lucem fori prodissem.
quaesitum esse memini in plerisq; romae stationibus ius
publice docentium aut respondentium. an quaestor po
puli r. ad praetorem in ius uocari poss&. id autem non ex otio
sa quaestione agitabatur. sed usus forte natus ita erat.
ut uocandus ess& in ius quaestor; non pauci igitur existi
mabant ius uocationis in eum praetori non esse quoniam ma
gistratus populi r. procul dubio ess&. & neque uocari neq;
si uenire noll& capi atq; prendi salua ipsius magis
tratus maiestate poss&; sed ego qui tum adsiduus
in libris m. uarronis fui. cum hoc quaeri dubitariq;
animaduertissem. protuli unum & uicensimum rerum
humanarum in quo ita scriptum fuit. Qui potestatem
neq; uocationis populi uiritim habent. neq; pren
sionis. eos magistratus a priuato in ius quoq; uoca
ri est potestas; m. leuinus aedilis curulis a priuato
ad praetorem in ius est eductus; nunc stipati seruis
publicis non modo prendi non possunt. sed &iam

ultro summouent populum. hoc uarro in eadem libri parte
de aedilibus; supra autem in eodem libro questores neq;
uocationem habere neque prensionem dicit. utraq;
igitur libri parte recitata. in uarronis omnes senten-
tiam concesserunt. questorq; in ius ad praetorem uo-
catus est;

XIIII Pomerium quid esset. augures p. r. qui libros de auspi- Pomerium
ciis scripserunt istiusmodi sententia definierunt. pome-
rium est locus intra agrum effatum per totius urbis circu-
itum pone muros regionibus certis determinatus qui
facit finem urbani auspicii. antiquissimum autem pomeri-
um quod a romulo institutum est. palati montis radi-
cibus terminabatur; sed id pomerium pro incrementis
rei p. aliquotiens prolatum est. et multos editosq; collis cir-
cumplexum est; habebat autem ius proferendi pomerii qui po-
pulum r. agro de hostib; capto auxerat; propterea
quesitum est. ac nunc etiam in questione est. quam ob
causam ex septem urbis montib; cum ceteri sex intra po-
merium sint. auentinus solum quae pars non longinqua
nec infrequens est extra pomerium sit. neque id seru-
ius tullius rex neq; silla qui proferendi pomerii titulum
quesiuit. neque postea diuus iulius cum pomerium
proferret intra effatos urbis fines incluserint. huius rei

messala aliquod causa sui uideri scripsit; sed praeter eas
omnis ipse unam probat quod in eo monte remus urbis
condendae gratia auspicauerit. auesque inritas ha
buerit superatusque in auspicio a romulo sit; idcirco
inquit omnes qui pomerium protulerunt montem istum
excluserunt quasi auibus obscenis ominosum; sed de
auentino monte praetermittendum non putaui quod non
pridem ego in elydis grammatici ueteris commen
tario offendi in quo scriptum erat. auentinum antea
sicuti diximus extra pomerium exclusum. post auctore
diuo claudio receptum et intra pomerii fines obserua
tum. in edicto consulum quo edicunt quis dies comitiis
centuriatis futurus sit. scribitur ex uetere forma per
petua. ne quis magistratus minor de caelo seruasse
uelit; quaeri igitur solet qui sint magistratus mino
res; super hac re meis uerbis nihil opus fuit. quoniam liber m.
messalae auguris de auspiciis primus. cum hoc scribere
mus forte adfuit; propterea ex eo libro uerba ipsius
messalae subscripsimus; patriciorum auspicia in du
as sunt diuisa potestates; maxima sunt consulum praetorum
censorum neque tamen eorum omnium inter se eadem
aut eiusdem potestatis. ideo quod collegae non sunt
censores consulum aut praetorum. praetores consulum

sunt, ideo neq; consules aut praetores censoribus. neq;
censores consulibus. aut praetoribus. turbant aut re
tinent auspicia. at censores inter se rursus praetores con
sulesq; inter se et uitiant et obtinent. praetor etsi collega con
sulis est neque praetorem neque consulem iure rogare
potest. ut quidem nos a superiorib; accepimus aut ante
haec tempora seruatum est et ut in commentario tertio deci
mo c. tuditani patet. quia imperium minus praetor.
maius habet consul et a minore imperio maius aut ma
iore collega rogari iure non potest. nos his temporib; prae
tore praetores creante ueterum auctoritatem sumus secuti.
neque his comitiis in auspicio fuimus. censores aeque non
eodem rogantur auspicio atque consules et praetores. re
liquorum magistratuum minora sunt auspicia. ideo illi
minores. hi maiores magistratus appellantur. minori
bus creatis magistratib; tributis comitiis magistratus
sed iustus curiata datur lege. maiores centuriatis comitiis
fiunt. ex his omnib; uerbis messalae manifestum fit et qui
sint magistratus minores. et quamobrem minores appel
lentur. sed et collegam ee praetorem consuli docet et quod
eodem auspicio creantur. maiora autem dicuntur
auspicia habere quia eorum auspicia magis rata
sunt quam aliorum;

XIIII Idem messala in eodem libro de minoribus magistratib;
Ita scribit; consul ab omnib; magistratib; & comitiatū
& contionē auocare potest. praetor & comitiatum & con-
tionem usque quaque auocare potest. nisi a consule
minores magistratus nusquam nec comitiatū nec contio-
nem auocare possunt. ea re qui eorum primus uocat ad
comitiatum is recte agit. quia bifariam cum populo
agi non potest. nec auocare alius aliū posset. si contionē
habere uolunt. uti ne cum populo agant. quamuis mul-
ti magistratus simul contionem habere possunt. ex his
uerbis messalae manifestū est aliud eē. cū populo agere.
aliud contionē habere; nam cū populo agere. est rogare — Quid int sit cū p[o]p[u]lo agere & con[tionem] h[abe]re
quid populū quod suffragiis suis aut iubeat aut uetet. con-
tionem aut habere ē. uerba facere ad populū sine ulla rogatione;

XV Qui uerba latina fecerunt quiq; his probe usi sunt humani-
tatem non id esse uoluerunt quod uulgus existimat quodq; a grecis
ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΙΑ dicitur & significat dexteritatē
quandam beniuolentiamq; erga omnis homines
promiscam. sed humanitatem appellauerunt id propé-
modū quod greci ΠΑΙΔΕΙΑ uocant. nos eruditionē
institutionemq; in bonas artis dicimus. quas qui since-
riter cupiunt adpetuntq; hi sunt uel maxime huma- — Nota; q[uo]d sit humanitas
nissimi. huius enim scientiae cura & disciplinae ex uniuersis

animantib; uni homini data sit. idcircoque humanitas
appellata ē. sic igitur eo uerbo ueteres ee. usos & cumprimis
m. uarronē. m. q; tullium omnis ferme libri declarant.
quamobrem satis habui unum interim exemplum p̄
merere. itaq; uerba posui uarronis e libro rerum huma
narū primo. cuius principium hoc ē. praxiteles qui pp
ter artificium egregium nemini ē paulum modo huma
niori ignotus. humaniori inquid n̄ ita ut uulgo dr̄
facili & tractabili & beniuolo tam & si rudis littera
rum sit. hoc enim cum sententia nequaquam conuenit.
sed eruditiori doctiorique. qui praxitelem quid fuerit
& ex libris & ex historia cognouerit;

xuij. Oratio est m. catonis censorii de aedilib; uitio creatis. ex ea
oratione uerba haec sunt. nunc ita aiunt in segetib; in
herbis bona frumenta ee. nolite ibi nimiā spem ha
bere. saepe audiui inter os atq; offam multa interueni
re posse. uerum uero inter offam atq; herbam ibi uero
longum interuallū est. erucius clarus qui p̄fectus urbi
& bis consul fuit. uir & morū & litterarū ueterū studiosis
simus. ad sulpiciū apollinarem scripsit hominem me
moriae nostrae doctissimumq; rere. sese & p̄cere uti sibi re
scriberet quaenam ee& eorum uerborum sententia. tum a
pollinaris nobis praesentib; nam id tem poris ego ad

Zet
P̄ubium

alescens romę sectabar eu discendi gratia. rescripsit claro ut
uiro erudito breuissime; uetus eē· prouerbiū inter os & offā
idem significans quod grecus ille· ΠΑΡΟΙΜΙΩΔΗϹ·
uersus· ΠΟΛΛΑ ΜΕΤΑΞΥ ΠΕΛΕΙ ΚΥΛΙΚΟϹ ΚΑΙ Χ
ΕΛΕΟϹ ΑΚΡΟΥ· Uersus est notę uenustatis senarius
ϹΟΦΟΙ ΤΥΡΑΝΝΟΙ ΤΩΝ ϹΟΦΩΝ ΞΥΝΟΥϹΙΑ· eū
uersum plato in theaetito euripidi eē· dicit quod quidē
nos admodū miramur nam scriptū eū legimus in tra
goedia sofocli quę inscripta est· ΑΙΑϹ ΛΟΚΡΟϹ· prior
autē natus fuit sophocles quam euripides; sed etiam ille
uersus non minus notus· ΓΕΡΩΝ ΓΕΡΟΝΤΑ ΠΑΙΔΑΓ
ΩΓΗϹΩ ϹΕ ΕΓΩ· & in tragoedia sophocli scriptum ē·
cui titulus est· ΦΙΛΟΤΙΔΕϹ· & in bacchis euripidi. id quo
que animaduertimus aput aeschylum· ΕΝ ΤΩ ΠΥΡ
ΦΟΡΩ ΠΡΟΜΗΘΕΙ· & apud euripidem in tragoedia
quę inscripta est· ΕΙΝΩ· eundem eē uersum absq; pau
cis syllabis. aeschylus sic· ϹΕΙΓΩΝ ΤΕ ΟΠΟΥ ΔΕΙ
ΚΑΙ ΛΕΓΩΝ ΤΑ ΚΑΙΡΙΑ· euripides ita· ϹΕΙΓΑΝ
ΤΕ ΟΠΟΥ ΔΕΙ ΚΑΙ ΛΕΓΕΙΝ ΙΝ ΑϹΦΑΛΕϹ
Λ fuit autē aeschilus non breui antiquior.

XVIII Cum in domus tiberianę bybliothecā sederemus ego
& apollinaris sulpicius & quidam alii mihi aut
illi familiares· prolatus forte liber ē· ita inscriptus.

alercens romę sectabar eu discendi gratia · rescripsit clarvo
intimo erudito breuissime; u(ersum) aut ēē · puerbiu Inter os & offā
idem significans quod grecus ille · ΠΑΡΟΙΜΙΩΔΗC ·
uersus · ΠΟΛΛΑΜΕΤΑΖΥΠΕΛΕΙΚΥΛΙΚΟCΚΑΙΧ
ΕΛΕΟCΑΚΡΟΥ · Uersus est notę uenustatis senarius
COΦOITYPANNOITΩNCOΦΩNΖYNOYCIA · eū
uersum plato In theaeteto euripidi ēē · dicit quod quidē
nos admodū miramur nam scriptū eū legimus In tra-
goedia sofocli quę Inscripta est · ΑΙΑCΛΟΚΡΟC · prior
aut natus fuit sophocles quam euripides; sed etiam ille
uersus non minus notus · ΓΕΡΩΝΓΕΡΟΝΤΑΠΑΙΔΑΓ
ΩΓΗCΩCΕΕΓΩ · & In tragoedia sophocli scriptum ē ·
cui titulus est · ΦΙΛΟΤΙΔΕC · & In bacchis euripidi · id quo-
que animaduertimus aput aechylum · ΕΝΤΩΠΥΡ
ΦΟΡΩΠΡΟΜΗΘΕΙ · & apud euripidem In tragoedia
quę Inscripta est · ΕΙΝΩ · eundem ēē uersum absq; pau-
cis syllabis · aeschylus sic · CΕΙΓΩΝΤΕΟΠΟΥΔΕΙ
ΚΑΙΛΕΓΩΝΤΑΚΑΙΡΙΑ · eripides ita · CΕΙΓΑΝ ... tribu-
ΤΕΟΠΟΥΔΕΙΚΑΙΛΕΓΕΙΝΙΝΑCΦΑΛΕC ... obiit ·
fuit aut aeschilus non breui antiquior ... bello ciui-
Λ · XVII Cum In domus tiberianę bybliothecas sederemus ego
& apollinaris sulpicius & quidam alii mihi aut
illi familiares; platus forte liber ē · ita Inscriptus ·

m· catonis nepotis, tum queri ceptum est quis nam is fuisset &
m· cato nepos; atque ibi adulescens quispiam quod ex eius
sermonibus coniectare potui non abhorrens a litteris. hic
inquit est m· cato non cognomento nepos. sed m· catonis
censorii ex filio nepos. qui pater fuit m· catonis praetorii
uiri qui bello ciuili uticae necem sibi gladio manu sua
consciuit. de cuius uita liber est m· ciceronis qui inscribi
tur. laus catonis, quem in eodem libro idem cicero prone
potem fuisse dicit m· catonis censorii. eius dicitur quem
cicero laudauit pater. hic fuit m· cato, cuius orationes
feruntur inscriptae m· catonis nepotis. tum apollinaris.
ut mos eius in reprehendendo fuit placide admodum leniter
Tantula aetate — que. laudo inquit te mi fili quod in tantula aetate etiamsi
Auditiuncula — hunc m· catonem de quo nunc queritur quis fuerit ignoras.
auditiuncula tamen quadam de catonis familia as
persus es. non unus autem sed complures m· illius cato
nis censorii nepotes fuerunt geniti non eodem patre;
duos enim m· ille cato qui et orator et censor fuit
filios habuit et matribus diuersos et aetatibus
longe dispares. nam iam adulescente altero
matre eius amissa ipse quoque iam multum senex
saloni clientis sui filiam uirginem duxit in matrimo
nium. ex qua natus est ei m· cato salonianus. hoc enim illi

m. catonis nepotis tum queri ceptum est quis is fuisset.
m. cato nepos. atq; ibi adulescens quispiam quod ex eius
sermonib; conlectare potui non abhorrens a litteris. hic
inquid e m. cato non cognomento nepos. sed m. catonis
censorii ex filio nepos qui pater fuit m. catonis praetorii
uiri qui bello ciuili uticae necem sibi gladio manu sua
consciuit. de cuius uita liber e m. ciceronis qui inscribi
tur. laus catonis. quem in eodem libro idem cicero pronepotem fuisse dicit m. catonis censorii. eius dicitur que
cicero laudauit pater. hic fuit m. cato. cuius orationes
feruntur inscribtae. m. catonis nepotis. tum apollinaris.
ut mos eius in reprehendendo fuit placide admodum leniter
q;. laudo inquit te mi fili quod in tantula aetate etiamsi
hunc m. catonem de quo nunc queritur quis fuerit ignoras.
auditiuncula tamen quadam de catonis familia as
persus es. non unus autem sed complures m. illius cato
nis censorii nepotes fuerunt geniti non eodem patre.
Lo duos enim m. ille cato qui et orator et censor fuit
&bis filios habuit et matrib; diuersos et aetatib;
simus longe dispares. nam iam adulescente altero
matre eius amissa ipse quoque iam multum senex
soloni clientis sui filiam uirginem duxit in matrimo
nium. ex qua natus est ei m. cato solonianus. hoc enim illi

Tantula aetate

Auditiuncula

cognomentum fuit a salonio patre matris ducti. ex maiore
autem catonis filio qui praetor designatus patre uiuo
mortuus est et egregios de iuris disciplina libros reliquit.
nascitur hic de quo queritur. M. cato. M. filius. M. nepos.
is satis uehemens orator fuit. multasq; orationes ad ex
emplum aui scriptas reliquit. et consul cum q. mar
cio rege fuit. In quo consulatu In africam profectus. In ea — t In q; eo
prouincia mortem obiit. sed is non ita ut dixisti. m. cato — t In qn̄to · t In q̄to
nis praetorii pater qui se uticae occidit et quem cicero lau
dauit pater fuit. nec quia hic nepos catonis censorii.
ille autem pronepos fuit. propterea necessum est patrem
hunc eius fuisse. hic enim nepos cuius haec modo lecta
oratio est filium quidem maiorem catonem habuit.
sed non eum qui uticae periit; sed qui cum aedilis curu
lis et praetor fuisset. In galliam narbonensem profec
tus ibi uita functus est; ex altero autem uiro censorii fi
lio longe natu minore quem salonianum esse appellatum
dixi duo nati sunt. l. cato. et m. cato. is m. cato tribu
nus plebis fuit et praeturam petens mortem obiit.
ex eoq; natus est m. cato praetorius qui se bello ciui
li uticae interemit. de cuius uita laudibusq; cum m.
tullius scriberet pronepotem eum catonis censorii
dixit fuisse. uidetis igitur hanc partem familiae

que ex minore catonis filio progenita est. Non solum
generis ipsius tramitib; sed temporum quoque spatio
differre. Nam quia ille solonianus in extrema patris
aetate sicut dixi natus fuit. progeniti quoque ab eo ali
quanto posteriores fuerunt. Nam quia maiores fratris eius
geniti erant. hanc temporis differentiam facile anim
adverteris ex hac ipsa oratione. cum eam legeris. hec sul
picius apollinaris audientib; nobis dixit. que post
ea ita esse. ut dixerat cognovimus. cum et laudatio
nes funebres et librum commentarium de familia
porcia legeremus;

XVIII Interrogatus est probus valerius quod ex familiari eius
quodam comperi. has ne urbis. an has urbes et hanc tur
rim an hanc turrem diceret. si aut uersum inquit
pangis aut orationem solutam struis. atque ea uerba tibi
dicenda sunt. non finitiones illas praerancidas neq; fetu
tinas grammaticas spectaueris. sed aurem tuam interroga
quo quid loco conueniat dicere. quod illa suaserit. id
profecto erit rectissimum. Tum is qui quesierat quonammodo
inquit uis aurem meam interrogem? et probus ait respondis
se. quo suam uergilius percontatus e. qui diuersis in locis
urbis et urbes dixit arbitrio consilioq; usus auris. Nam
in primo georgicon quem ego inquit librum manu ipsius

collectum legi urbis p i. litteram scripsit, uerba e uersib;
eius hec sunt urbis ne lenuisse te ceterorumq; uelis
curam. iste enim & mutet ut urbes dicas insubidius
nescio quid facies & pinguius contra in tertio eneidis
urbes dixit. per e litteram centum urbes habitant magnas
hic item muta ut urbis dicas nimis exilis uox erit & exanguis.
tanta quippe iunctura differentia est in consonantia uo
cum proximarum. praeterea idem uergilius turrim dix
it non turrem & securim non securem turrim in prae (i. turrim l turrem)
cipitis tantem & incestam excussit ceruice securim. que (securim l securem.)
sunt opinor iucundioris gracilitatis quam si suo utrum
que loco per e litteram dicas. at ille qui interrogauerat
rudis profecto & aure agresti homo cur inquid aliud
alio in loco potius rectiusq; ee dicas non sane intellego;
tum probus iam commotior noli inquid igitur labora
re utrum istorum debeas dicere urbis an urbes. nam cu
id genus sis quod uideo ut sine iactura tui pecces nihil
perdes utrum dixeris. his tum uerbis probus & hac fine homi
nem dimisit ut mos eius fuit erga indociles prope inclemen
ter. nos autem aliud quoq; postea consimiliter a uergilio
duplici modo scriptum inuenimus. nam & tres & tris
posuit eodem in loco ea iudicii subtilitate. ut si aliter
dixeris mutaueris q; & aliquid tamen auris habeas

sententiae suauitatem sonitus claudere. uersus ex decimo
hi sunt. Tres quoque threicios boreae de gente suprema;
et tris quos idas pater et patria ismara mittit. tres illic.
et tris hic. periculare utrumque modulareque. reperies suo quid-
que in loco sonare aptissime. sed in illo quoque itidem uergilii
uersus. haec finis priami fatorū. simul ut et hic finis dicas
durum atque absonū erit. respuentque aures quod mutaue-
ris. sicut illud contra eiusdem uergilii In suauius facias
si mutes quem das finem rex magne laborū. Nam si ita
dicas quē das fine. In iucundū nescio quo pacto et laxi-
orem uocis sonum feceris. Ennius item rectos cupressos
dixit contra receptum uocabuli genus hoc uersu. capiti-
bus nutantes pinos rectosque cupressos. firmior ei credo
et uiridior sonus esse uocis uisus est. rectos dicere cupressos.
quam rectas. contra uero idem ennius In annali duodeuice-
simo. aere fuluo dixit. non fuluo. non ob id solum quod
homerus. ΗΕΡΑ ΒΑΘΕΙΑΝ. dicit. sed quod hic sonus
opinor uocabilior est uisus et amoenior. sicut a marco
etiam ciceroni mollius teretiusque uisum In quinta In
uerrem. fretu scribere quam freto. per angusto Inquid fre-
tu diuisa. erat enim crassius uetustiusque per angusto freto
dicere. Itidem In secunda similis usus modulamine ma-
nifesto peccatu Inquid non peccato. hoc enim scriptū

In uno atq; in altero antiquissime fidei libro tironiano
repperi. uerba sunt ciceronis haec. nemo ita uiuebat ut nul-
la eius uitae pars summe turpitudinis esset expers. nemo
ita in manifesto peccatu tenebatur. ut cum impudens fu-
isset in facto tum inpudentior uideretur si negasset. huius
autem uocis cum elegantior hoc in loco sonus est. tum ratio certa
et probata est. hic enim peccatus quasi peccatio recte latineq;
dicitur sicut hic incestus non qui admisit sed quod admissum est. et hic tri- NB Hic incestus
butus quod tributum nos dicimus a plerisq; ueterum dicta sunt.
hic quoq; adlegatus et hic arbitratus per arbitrationem dicun-
tur; qua earum ratione seruata arbitratu et adlegatu eo dicimus;
sic igitur in manifesto peccatu dixit. ut in manifesto incestu
ueteres dixerunt non quin latinum esset peccato dicere sed quia
in loco isto positum subtilius ad aurem molliusq; est lucretius
aeque auribus inseruiens funem feminino genere appellauit
in his ce uersibus; haud opinor enim mortalia saecla superne
aurea de caelo demisit funis in arua. cum dicere usitatius ma-
nente numero posset; aureus e caelo dimisit funis in arua. sacer-
dotes quoq; feminas m. cicero antistitas dicit. non secundum
grammaticam legem antistites. nam cum insolentias uer-
borum a ueteribus dictorum plerumq; respueret. huius tamen uer-
bi in ea parte sonitu delectatur. sacerdotes in quit cereris atq;
illius fani antistitae. usque adeo in quibusdam neq; rationem

uerbi neq; consuetudinem sed solam aurem secuti sunt. suis
uerba modulis pensitantem. quod qui non sentiunt. Inquit idem
ipse · m · cicero cum de numerosa & apta oratione dissereret ·:
quas aures habeant aut quid In his hominis simile sit nescio ·
Illud uero cum primis aput homerū ueteres grammatici ad
notauerunt quod cum dixiss& quodam In loco · ΚΟΛΟΙΟΥC
ΤΕΨΗΡΑCΤΕ · alio In loco non · ΨΗΡΩΝΤΕ · sed · ΨΑΡΩΝ
dixit · ΤΩΝΔΩCΤΕΨΑΡΩΝΝΕΦΟCΕΡΧΕΤΕΗΕΚΟ
ΛΟΙΩ; secutus non communem sed propri con In quoque uo
cis situ iucunditatem nam si alterū In alterius loco ponas ·
utrūq; feceris sonitu Insuaue;

XVIIII T · castricius rhetoricę disciplinę doctor qui habuit romę locū
principem declamandi ac docendi summa auctoritate graui
tateq; & a diuo hadriano In mores atq; litteras spectatus ·
cū me forte presente usus fuisset eo magistro · discipulos quos
dam suos senatores uidiss& die feriato tunicis & lacernis In
dutos & gallicis calciatos equidem Inquit maluissem uos
togatos eē · pigitū est cinctos saltem eē · & penulatos · sed si
hic uester huiusmodi uestitus de multo iam usu ignorabi
lis ē · soleatos tamen uos populi · r · senatores per urbis uias
Ingredi nequaquam decorum non hercle uobis minus quam
illi turpe fuit cui hoc · m · tullius pro turpi crimine obiecta
uit hec me audiente castricius & quędam alia ad eā rem

con ducentia romane et severe dixit. plerique autem ex
his qui audierant requirebant cur soleatos dixisset qui
gallicas non soleas haberent. sed castricius profecto scite
atque incorrupte locutus est. omnia enim ferme id genus
quibus plantarum calces tantum infime teguntur. cetera Calces f. s.
prope nuda et teretibus habenis vincta sunt. soleas dixerunt.
non numquam voce greca crepidulas. gallicas autem verbum esse
opinor novum non diu ante aetatem M. Ciceronis usurpari
ceptum. itaque ab eo propositum est in secunda antonianarum.
cum gallicis inquit et lacerna cucurristi. neque in ea significati-
one id apud quemquam alium scriptum lego gravioris
dumtaxat auctoritatis scriptorem. sed ut dixi crepidas et
crepidulas prima syllaba correpta id genus calciamenti CREPIDAS
appellaverunt quod greci ΚΡΗΠΕΙΔΑΣ vocant. eius-
que calciamenti sutores crepidarios dixerunt. sempronius
asellio in libro rerum gestarum XIIII. crepidarium inquit
cultellum rogavit a crepidario sutore. Comprecationes XXI
deum immortalium que ritu romano fiunt expositae. in li-
bris sacerdotum p. r. et in plerisque antiquis orationibus. in
his scriptum est luam saturni salaciam neptuni horam qui-
rini virites quirini maiam volcani heriem iunonis moles
martis nerienemque martis. ex quibus id quod postremum posui
sic plerosque dicere audio ut primam in eo syllabam producant

NERIDAS

quo greca modo dicunt · ΝΕΡΕΙΔΑϹ · Sed qui proprie locuti
sunt primam correptam dixerunt · tertiam produxerunt ·
est enim rectus casus eius uocabuli sicut in libris ueterum scriptum
est · nerio · quamquam · M · uarro in satyra menippea quae
inscribitur · ΣΚΙΟΜΑΧΙΑ · NON nerio sed nerienes uo-
catiue dicit in his uersibus; te anna ac peranna panda te
lato pales nerienes minerua fortuna ac ceres · ex quo nomi-
nandi quoque casum eundem fieri necessum est; sed nerio
a ueteribus sic declinatur quasi anio nam proinde ut anienem
sic nerienem dixerunt tertia syllaba producta; id autem siue nerio
siue nerienes est sabinum uerbum est · eoque significatur uirtus
et fortitudo; itaque ex claudiis quos ex sabinis oriundos ac-
cepimus qui erat egregia atque praestanti fortitudine nero
appellatus est; sed id sabini accepisse a grecis uidentur · qui

NEYRA id est neruos

uincula et firmamenta membrorum neura dicunt · unde
nos quoque latine neruos appellamus; nerio igitur martis uis
et potentia et maiestas quaedam esse martis demonstratur;
plautus autem in truculento coniugem esse nerienem martis dicit;
atque id sub persona militis in hoc uersu; mars peregre adueniens
salutat nerienem uxorem suam; super eo autem audiui non incelebrem
hominem dicere nimis comice plautum imperito et incondito

Perite magis quam comice

militi falsam nouamque opinionem tribuisse ut nerienem con-
iugem esse martis putaret; sed id perite magis quam comice

dictum intellegit qui legit gn. gellii annalem tertium in quo
scriptum est hersiliam cum apud t. tatium uerba faceret.
pacemque oraret. ita precatam esse; neria martis te obsecro
pacem da te uti liceat nuptiis propriis et prosperis uti quod
de tui coniugis consilio contigit uti nos itidem integras
raperent. Unde liberos sibi et suis posteris patriae para-
rent. de tui inquit coniugis consilio martem scilicet sig-
nificans. per quod apparet non esse id poetice a plauto dic-
tum, sed eam quoque traditionem fuisse ut nerio a qui-
busdam uxor esse martis diceretur; Nibi autem animaduer-
tendum est quod gellius neria dicit per a litteram. non nerio neque
nerienes; praeter plautum etiam praeterque gellium licinius
imbrex uetus comoediarum scriptor in fabula quae neaera
inscripta est ita scripsit; nolo ego neaeram te uocent sed ne-
rienem. cum quidem marti es in conubium data. Ita autem se nu-
merus huiusce uersus habet ut tertia in eo nomine syllaba
contra quam supra dictum est corripienda sit. cuius so-
nitus quanta apud ueteres indifferentia sit. notius est
quam ut pluribus id uerbis sumendum sit. ennius autem in pri-
mo annali in hoc uersu nerienem mauortis et herclem si quod
minime solet numerum seruauit primam syllabam inten-
dit. tertiam corripuit. aeneid quidem praeter mittendum
puto cuius modi est quod in commentario quodam seruii

cladiis scriptũ inuenimus. nerio dictum quasi neirio hoc est
sine ira et cum placiditate. ut eo nomine mitem tranquil-
N
lumq; fieri martem precemur; ne enim particula ut
Ne priua
apud grecos. ita plerumque in latina quoque lingua pri-
tiuam ee
uatiua est.

M. cato consularis et censorius. publicas iam priuatasq;
opulentas rebꝫ; uillas suas inexcultas et rudes. ne tectorio
quidem prelitas fuisse dicit ad annum usq; aetatis suę
septuagensimũ. atq; ibi postea his uerbis utitur; neq;
mihi inquid aedificatio neq; uasum neq; uestimentũ
ullũ est manu pretiosum. neque pretiosus seruus. neq;
ancilla si quid est inquit quod utar utor; si non est ego sũ.
·H·
cuiq; p me uti atq; frui licet; tum deinde addit. uitio uer-
tunt. quia multa egeo. at ego illis quia nequeunt egere;
Mera ueri tas
hec mera ueritas tusculani hominis egere se multis rebus.
et nihil tamen cupere dicentis. plus hercle promouet ad
exhortandam parsimoniam sustinendamque inopi-
pstigie
am quam grecę istorum pstrigię filosofari se dicen-
tium umbrasq; uerborum inanes fingentiũ qui se nihil
habere et nihil tamen egere ac nihil cupere dicunt cũ et
habendo et egendo et cupiendo ardeant;

XX
IN fastigiis fori traiani simulacra sunt sita circumundiq;
inaurata equorum atque signorũ militarium subscriptũ.

q; est ex manubiis. querebat fauorinus cum in area fori
ambularet et amicum suum consulem operiretur causas
pro tribunali cognoscentem. nosq; tunc eum sectaremur.
querebat inquam quid nobis uideretur significare
proprie manubiarum illa inscriptio. tum quispiam
qui cum eo erat homo in studiis doctrine multa atq; cele
brata nominis. ex manubiis inquit significat ex preda;
manubie enim dicuntur preda que manu capta est. et si · II ·
inquit fauorinus opera mihi princeps et prope omnis
in litteris disciplinisque grecis sumpta est. non usque eo
tamen infrequens sum uocum latinarum quas subsi subsecivo
ciuo aut tumultuario studio colo. ut hanc ignorem
manubiarum interpraetationem uulgariam quod esse
dicantur manubie prede. sed quero an m. tullius uerbor
homo diligentissimus in oratione quam dixit de le
ge agraria kal. ianuariis contra rullum inani et in
lepida geminatione iunxerit manubias et praedam.
si duo hec uerba idem significant neque ulla re aliqua
dissident. atq; ut erat fauorinus egregie uel diuina
quadam memoria uerba ipsa m. tullii statim dixit.
ea nos hic adscripsimus. predam. manubias. sectionem.
castra denique gn. pompei sedente imperatore decem
uiri uendent. et infra idem duo hec simul iuncti.

posita dixit: ex praeda ex manubiis ex auro coronario ac
deinde ad eum convertit qui manubias esse praedam dix-
erat. & videturne tibi inquit utroque in loco M. Cicero
duobus verbis idem sicuti tu putas significantib; in-
epte & frigide esse usus. ac tali loco dignus quali apud
aristofanen facetissimum comicorum euripides aeschy-
lum insectatus est. cum ait· ΔΙC ΤΑΥΤΟΝ Η ΜΕΙΝ ΕΙ
ΠΕΝ Ο COΦΟC ΑΙCΧΥΛΟC ΚΜΩ ΓΑΡ ΕΙC ΓΗΝ ΦΗ
CI· ΚΑΙ ΚΑΤΕΡΧΟΜΑΙ Η ΚΩΔΕ ΤΑΥΤΟΝ ΕCΤΙ ΤΩ
ΚΑΤΕΡΧΟΜΑΙ ΔΗ ΤΟΝ ΔΙ ΩC ΠΕΡ ΓΕΙ ΤΙC ΕΙΠΟΙ
ΓΕΙΤΟΝΙ ΧΡΙCΟΝ CΥ ΜΑΚΤΡΑ ΕΙ ΔΕ ΒΟΥ ΛΕΙ ΚΑΡ
ΔΟΠΟΝ; Nequaquam vero inquit ille tali eam viden-
tur quale est· ΜΑΚΤΡΑ ΕΤ ΚΑΡΔΟΠΟC que vel a po-
etis vel oratoribus grecis nostrisque celebrande & ornan-
de rei gratia duobus eadem pluribusve nominibus fre-
quentantur. quid igitur inquit favorinus vel & haec re-
petitio instauratioq; eiusdem rei sub alio nomine in ma-
atr nubiis & in praeda num ornat ut alioqui solet & orationem
Nu ęam modulationem aptioremq; reddit num oneran-
di vel exprobrandi criminis causa exaggerationem ali-
quam speciosam facit sicut in libro eiusdem· M· tullii
qui est de constituendo accusatore est. una eademq; res
pluribus verbis vehementer atque atrociter dicitur.

Sicilia tota si una uoce loqueretur hoc diceret. quod auri quod
argenti quod ornamentorum in meis urbibus sedibus delu-
bris fuit; nam cum urbes semel totas dixisset. sedes delubraque
addidit. quae sunt ipsa quoque in urbibus. Item in eodem
libro simili modo; siciliam inquit prouinciam. c. uer
res per triennium depopulatus esse. siculorum ciuitates
uastasse domos exinanisse fana spoliasse dicitur. haec quid
uidetur. cum siciliam prouinciam dixerit atque insuper
etiam ciuitates addiderit. domos etiam et fana quae
infra posuit comprehendisse? Verba haec item mul-
ta atque uaria depopulatus esse uastasse. exinanisse spo
liasse. nonne unam et eandem uim in se habent.
sane. sed quia cum dignitate orationis et cum grauitatis
uerborum copia dicuntur. quamquam eadem fere sint
et ex una sententia cooriantur plura tamen esse existi-
mantur. quoniam et aures et animum saepius feriunt. hoc orna-
tus genus in crimine uno uocabulis multis atque saeuis
extruendo ille iam tunc. m. cato antiquissimus in o-
rationibus suis celebrauit. sicut in illa quae inscripta
est de decem hominibus cum thermum accusauit.
quod decem liberos homines eodem tempore interfe-
cisset. hisce uerbis eandem omnibus rem significantibus
usus est. quae quoniam sunt eloquentiae latinae tunc primum

exorientas luminaque dam sub lustricali britum est ea mihi
ΑΠΟΜΝΗΜΟΝΕΥΕΙΝ· tuu nefariu facinus pe
iore facinore operire postulas. succidias humanas facis.
tantam trucidationem facis. decem funera facis. decem
capita libera Interficis. decem hominib; uitam eripis.
Indicta causa Iniudicatis. Incondemnatis. Item · m · cato In
orationis principio quam dixit In senatu pro rhodi
ensib; cu uellet res nimis prosperas dicere. tribus uoca
bulis idem sententib; dixit. uerba eius haec sunt. scio
solere plerisq; hominib; In rebus secundis atq; prolix
is atq; prosperis animum excellere atque superbiam.
atque ferociam augescere. itidem cato ex originu
VII In oratione quam contra ser. galbam dixit com
plurib; uocabulis super eadem re usus est. multa me
dehortata sunt huc prodire. anni aetas. uox uires senec
tus. uerum enim uero cum tantam rem p agier arbi
trarer. sed ante omnis apud homerum eiusdem rei
atq; sententiae luculenta exaggeratio sunt; ΕΚΤΟΡΑ
ΔΕΚΒΕΛΕΩ̄· ΥΠΑΓΕΖΕΥCΕΚΤΕΚΟΝΕΙΗ
CΕΚΑΤΑΝΔΡΟΚΤΑCΙΗC ΕΚΘΑΙΜΑΤΟC·ΕΚ
ΤΕΚΥΔΟΙΜΟΥ· Item In alio uersu; ΥCΜΕΙΝΑΙ
ΤΕΜΑΧΑΙΤΕΦΟΝΟΙΤΑΝΔΡΟΚΤΑCΙΑΙΤΕ
antiq̄ ḡmatica
Nam cum omnia ista utrubiq; multa & continua

nomina nihil plus demonstrent quam proeliu huius
tamen rei uarie facies delectabiliter ac decore multis
uariisq; uerbis depicta est. neque non illa quoq; apud
eundem poetam una in duob; uerbis sententia cum
egregia ratione repetita est. id autem est cum inter
aiacem & hectorem decertantes armis intercederet.
his adeos uerbis usus est. ΜΗΚΕΤΙΠΑΙΔΕΦΙΛ
ΩΠΟΛΕΜΙΖΕΤΕΜΗΔΕΜΑΧΕΣΘΕ;
In quo uersu non oportet uideri alterum uerbum idē
qđ superius significans supplendi numeri causa ex
trinsecus additum & consarcinatū. est enim hoc ina
ne admodū & futtile, sed cum in iuuenib; gloriae stu
dio flagrantibus peruicaciam ferociamq; & cupidinē
pugnae leniter tamen ac placide obiurgaret atroci
tatem rei & culpam perseuerandi bis idē dicendo alio
atq; alio uerbo auxit. Inculcauitq; duplexq; eadem
compellatio admonitionem facit instantiorem.
neque illa quidem significationis eiusdem repetitio ignaua
uel frigida uideri deb&. ΜΝΗΣΤΗΡΕΣ ΔΑΡΑ
ΤΗΛΕΜΑΧΩ ΘΑΝΑΤΟΝ ΤΕ ΜΟΡΟΝ ΤΕ ΗΡΤΥ
ΟΝ. qđ bis idem ΘΑΝΑΤΟ ΚΑΙ ΜΟΡΟΝ dixerit;
Indignitas enim molientium caedem acerbae tamque in
lustre necis miranda nostris iteratione deflecta est;

caeterum quis tam obtunso ingenio sunt [est] qui non intellegat.
BACKI ΘΙ ΟΥΛΕ ΟΝΕΙΡΕ ΚΑΙ BACKIΘ ΙΙΡΙ ΤΑΧΕΙΑ;
Verba eadem duo significantia non frustra posita e(st). EK ΠΑ
ΡΑΛΛΗΛΩΝ · ut quidam putant. sed hostamentum e(st) acris im
peratae celeritatis uerba quoque illa m. ciceronis in l. piso
nem trigemina dicam si duriae auris hominibus non pla
cent uenustatem modo numerisque sierunt. sed figuram
simulationemque oris pluribus simul uocibus uerberauerunt.
uultus denique inquit totus qui sermo quidam tacitus men
tis est hic in fraudem homines inpulit hic eos quibus erat
ignotus decepit fefellit induxit. quid igitur simile est in
quit apud eundem in praeda et manubiis nihil profec
to istius modi n(ec) connequeor n(e)c caus fit additis manubiis.
neque exaggeratius. modulatiusue. sed aliud omnino prae
da est ut in libris rerum uerborumque ueterum scriptum e(st).
aliud manubiae. nam praeda dicitur corpora ipsa rerum.
quae capta sunt; manubiae uero appellatae sunt pecunia.
a questore ex uenditione praedae redacta. utrumque ergo
dixit m. tullius cumulandae inuidiae gratiam decem uiror[um]
ab iis uiros. p(er)secuturos q(ue) et praedam quae non dum esset uenun
data et pecuniam quae ex uenditione praedae p(er)cepta esset.
itaque haec inscriptio quam uidetis ex manubiis. non res corpo
raque ipsa praedae demonstr[a]t nihil enim captum est horum

MANU
BIAE

a traiano ex hostibus. sed facta esse. haec comparataque
ex manubiis. id est ex pecunia praedaticia. declarat. ma-
nubiae enim sunt sicuti iam dixi non praeda sed pecunia
per questorem populi r. ex praeda uendita contracta;
quod per questorem autem dixi. intellegi nunc oportet prae-
fectum erario significari nam cura aerarii a questorib;
ad praefectos tralata est; est tamen nonnusquam inue-
nire ita scripsisse quosdam non ignobiles scriptores. ut
aut temere aut incuriose praedam pro manubiis et ma-
nubias pro praeda posuerint. aut tropica quadam
figuratione mutationem uocabuli fecerint. quod facere con-
cessum est scite id periteque facientib; sed enim qui pro-
prie atque signate locuti sunt. sicuti hoc in loco m. tul-
lius. manubias pecuniam dixerunt;

XXVI. P. nigidii uerba sunt ex commentariorum grammati-
corum uicesimo quarto. hominis in disciplinis doctri-
narum omnium praecellentis. deinde inquit uoculatio
qui poterit seruari si non sciemus in nominibus ut ualeri
utrum interrogandi an uocandi sint. nam interrogan-
di secunda syllaba superiore tonost quam prima
deinde nouissima deicitur. at in casu uocandi summo
tono est prima deinde gradatim descendunt. sic quidem
nigidius dici praecepit. sed si quis nunc ualerium appellans-

In casu uocandi secundum id praeceptum nigidii acuerit
primam. non habebit qui inrideatur. Summum autem tonum
ΠΡΟCΩΔΙΑΝ acutam dicit. & quem accentum nos
dicimus uoculationem appellat. & casum Interrogandi
eum dicit quem nunc nos genetiuum dicimus. Id quoque
In eodem libro nigidiano animaduertimus. Si huius In
quit amici uel huius magni scribas unum i facito extre
mum. sin uero hi magni. hi amici casu multitudinis
recto. tum ante .i. scribendum erit .e. atq; id ipsum facies In simi
libus. Item si huius terrae scribas .i. littera sit extrema. si huic
terrae per e scribendum est. Item mei qui scribit In casu Interro
gandi uelut cum dicimus mei studiosus. per .i. unum scribat. non
per .e. At cum mei tum per .e. & .i. scribendum est. quia dandi ca
sus est. Haec nos auctoritate doctissimi hominis adducti prop
ter eos qui harum quoq; rerum scientiam quaerunt non prae
termittenda existimauimus.

XXII Parthenii poetae uersus est. ΓΛΑΥΚΩ ΚΑΙ ΝΗΡΕΙ ΚΑΙ
ΕΙΝΑΛΙΩ ΙΜΕΛΙΚΕΡΤΗ; eum uersum uergilius
aemulatus est. itaq; fecit duobus uocabulis uenuste Inmu
tatis parem glauco & panopeae & Inoo melicertae. sed illi
homerico non sane re parem neq; similem fecit. esse enim ui
detur homeri simplicior & sincerior. uergilii autem
ΝΕΩΤΕΡΙΚΩΤΕΡΟC. & quodam quasi ferumine

lin misso fucatior· ΤΑΥΡΟΝ ΔΑΛΦΕΙΩ ΤΑΥΡΟΝ
ΔΕ ΠΟCΕΙΔΑΩΝΙ· Neptuno taurum tibi pulcher
apollo.

XXVIII Legebatur panaetii philosophi liber de officiis secun-
dus ex tribus illis inclitis libris quos· m· tullius magno
cum studio maximoq; opere emulatus est. ibi scriptum
est cum multa alia ad bonam frugem ducentia. tum
uel maxime quod ee̅ herereq; in animo debet. id autem
est ad hanc ferme sententiam· uita inquit hominum
qui aetatem in medio rerum agunt. ac sibi suisq; ee̅
usui uolunt. negotia periculaq; ex inprouiso adsidua
& prope cotidiana fert. ad ea cauenda atq; declinan-
da perinde ee̅· oportet animo prompto semper atq;
intento. ut sunt athletarum qui pancratiae uocantur. PANCRATIA
Nam sicut illi ad certandum uocati proiectis alte bra-
chiis consistunt. caputque & os suum manibus oppositis
quasi uallo premuniunt. membraq; eorum omnia
priusquam pugna mota est. aut ad uitandos ictus
cauta sunt. aut ad faciendos parata. ita animus atq; animus uiri
mens uiri prudentis aduersus uim & petulantias iniu- prudentis
riarum. omni in loco atq; in tempore prospiciens de- ee̅ debeat
bet ee̅ erecta. ardua. saepta solide. expedita. numquam coniuens
coniuens. nusquam aciem suam flectens. consilia.

cogitationesq; contra fortunae uerbera contraque in-
sidias iniquorum quasi brachia et manus protendens.
neque aliter aduersa et in repentina incursio. inpugnatam
inprotectumq; nobis oboriatur.

xiiii Verba sunt claudi quadrigarii ex annali eius xiii. con-
tione dimissa metellus in capitolium uenit cum morta-
lib; multis. inde domum proficiscitur. tota ciuitas eum
reduxit. cum is liber eaque uerba · m · frontoni nobis ei ac
plerisq; aliis adsidentib; legerentur. et cuidam haud sane
uiro indocto uideretur multis mortalib; pro hominibus
multis inepte frigideque in historia. nimisq; id poetice
dixisse. tum fronto illi cui hoc uidebatur. ain tu inquit
aliarum homo rerum iudex elegantissime mortalibus
multis ineptum tibi uideri et frigidum. nil autem arbi-
trare causae fuisse quod uir modestus atq; puri ac pro-
pe cotidiani sermonis. mortalib; maluit quam homi-
nib; dicere. eandemq; credis futuram fuisse multitudi-
nis demonstrationem. si cum multis hominib; ac non cum
multis mortalib; diceret. ego quidem inquit sic existimo.
nisi si me scriptoris istius omnisq; antiquae orationis
amor atq; ueneratio caeco esse iudicio facit. longe longeq;
esse amplius. prolixius. fusius in significanda totius pro-
pe ciuitatis multitudine. mortales quam homines ·

dixisset. cum q; multorum hominu(m) appellatio intra modicu(m)
quoq; numerum cohiberi atque includi potest, multi aut(em)
mortales. nescio quo pacto & quodam sensu inenarrabili
omne fere genus quod in ciuitate est. & ordinum. & aetatu(m).
& sexus conprehendunt; q(uo)d scilicet & quadrigarius ita
uti res erat ingentem atq; promiscam multitudinem
uolens ostendere. cum multis mortalib; in ca
pitolium uenisse dixit. ΕΜΦΑΤΙΚΩΤΕΡΟΝ.
quam si cum multis hominibus dixisset. Ea nos omnia
quae fronto dixit cum ita ut par erat non ad probantes
tantum. sed admirantes quoq; audiremus. Videte
tamen ne existimetis semper atque in omni loco mor
tales multos pro multis hominib; dicendum. ne plane
fiat grecum illud de uarronis satira prouerbium;
ΤΟ ΕΠΙ ΤΗ ΦΑΚΗ ΜΥΡΟΝ. hoc iudicium fronto
nis etiam in paruis minutisq; uocabulis non praetermit
tendum putaui. ne nos forte fugeret lateretq; subti
lior huiuscemodi uerborum consideratio;

XXX Animaduertere est pleraq; uerborum latinorum ex ea
significatione in qua nata sunt decessisse uel in aliam
longe uel in proximam. eamq; decessionem factam ee.
consuetudine & inscitia temere dicentium. quae cuimo
di sint non didicerint. sicuti quidam faciem esse hominis

putant os ac tantum & oculos & genas. quod greci ΠΡΟCωΠΟΝ
dicunt. quando facies sit forma omnis & modus & factura
quedam corporis totius. a faciendo dicta ut ab aspectu spe-
cies. & a fingendo figura. Itaq; pacuuius in tragoedia que in p-
tea inscribitur. faciem dixit hominis pro corporis longitu-
pcera dine. Aetate inquit integra fero ci ingenio facie uirum non
solum autem in hominum corporib; sed etiam in rerum cuius-
quemodi aliarum facies dicitur. Nam montis & caeli & ma-
ris facies si tempestiue dicatur probe dicitur; Salustii uerba
sunt ex historiarum secunda. Sardinia in africo mari facie
uestigii humani in orientem quam occidentem latior pro-
minet. Ecce autem id quoq; in mentem uenit. quod etiam plautus
in poenulo faciem pro totius corporis colorisq; habitu dixit.
uerba plauti haec sunt. Sed earum nutrix qua sit facie mihi
expedi. statura non magna corpore aquilo est. ipsa est spe-
cie uenusta. ore atq; oculis pernigris. formam quidem hercle
uerbis depinxit probe; Praeterea memini quadrigarium
in undeuicesimo faciem pro statura totiusq; corporis
29 figura dixisse;
XXVI Laudabat uenditabatq; se nuper quispiam in libra-
ria sedens. homo inepte gloriosus. tamquam unus esset
sub omni caelo saturarum m. uarronis enarrator. quas
partim cynicas. alii menippeas appellant. & iactabat

In de quędam non admodum difficilia, ac suaq; commendat·
adspirare posse neminem dicebat. cum forte ego eum librū
ex istem saturis ferebam. qui ΥΔΡΟΚΥΩΝ inscriptus   iisdem
est. propius igitur accessi & nosti inquam magister uer
bum illud scilicet egregie uetus. musicam quę sit abscon   h̄ t egge
dita· eton ēē· nulli rei. oro ergo te legas hos uersus paucu
los. & pro uerbi istius quod in his uersibus est sententiam
dicas mihi. lege inquit tu mihi potius quę non intellegis.
ut ea tibi ego enarrem. quonam inquam pacto legere
ego possum quę non adsequor. indistincta namque
& confusa fient quę legero. & tuam quoq; impedient in
tentionem. tunc aliis etiam qui ibi aderant compluribus
idem cum probantibus desiderantib; que. accipit a me
librum ueterem fidei spectatę. luculente scriptum. accipit
autem inconstantissimo uultu & mestissimo. sed quid de
inde dicam. non audeo herc postulare. ut id credatur   hercle
mihi pueri in ludo rudes si eum librum accepissent.
non hi magis in legendo deridiculi fuissent. ita & sen
tentias intercidebant. & uerba corrupte & pronuntia   uicium lectoris &c
bat. reddit igitur mihi librum multis iam ridentib;
& uides inquit oculos meos egros. adsiduisq; lugubra
tionibus prope iam perditos uix ipsos litterarum apices
potui conprendere. cum ualebo ab oculis reuise ad me.

& librum istum tibi totum legam. re & in quo cum si toculis
magister tuus. sed in quo ille nihilo purus est. id tu ergo ut di
cas mihi. caninum prandium in hoc loco quem legisti quid
significat; atque ille egregius nebulo quasi difficili
questione proterritus exsurgit statim & habiens. non in
quit parvam rem queris. talia ego gratis non doceo. eius autem
·A· loci in quo id proverbium est verba haec sunt. non vides
apud mnestheum scribi tria genera esse vini. nigrum. album. medium.
quod vocant ΚΙΡΡΟΝ ΕΙ· Novum. vetus. medium. & efficere
nigrum virus. album urinam. medium ΠΕΨΕΙΝ· Novum
refrigerare. vetus calefacere. medium esse. prandium esse cani
num. Quid significat prandium caninum. rem leviculam
diu & anxie quesivimus. prandium autem abstemium in quo
·N· nihil vini potatur caninum dicitur. quo canis vino caret;
Cum igitur medium vinum appellasset. & quod neque novum
esset neque vetus. & plerumque homines ita loquantur ut om
ne vinum aut novum esse dicant aut vetus. nullam vim
habere significavit neque novi neque veteris. quod medium
esset. idcirco pro vino non habendum. quia neque refrigera
ret neque calefaceret. refrigerare id dicit quod grece dicitur;

A GELLII NOCTIUM ATTICARUM LIBER XIII. EXPLICITUS;

XIIII

INCIPIT LIBER XVI · FELICITER · SEXTODECIMO COM
MENTARIO HEC INSUNT;

I Dissertatio fauorini philosophi aduersus eos qui chal
dei appellantur & ex coetu motibusq; siderum & stellarum
fata hominum dicturos pollicentur.

II Quem in modum disseruerit fauorinus consultus a me sup
officio iudicis.

III An emuli offensiq; inter sese fuerint xenofon & plato

IIII Quod apte chrysippus & grafice imaginem iustitiae modulis
coloribusq; uerborum depinxit.

V Lis atq; contentio grammaticorũ romę inlustrium enar
rata sup casu uocatiuo uocabuli quod est egregius.

VI Cuimodi sint que speciem doctrinarum habeant sed neq;
delectent neq; utilia sint atq; inibi de uocabulis singu
larum urbium regionumq; inmutatis.

VII Quod m. uarro gn. pompeio consuli primum designato
commentarium dedit quem appellauit ipse isagogicũ
de officio senatus habendi.

VIII Quesitum ēē dissensumq; an praefectus latinarum causa
creatus ius senatus conuocandi consulendiq; habeat.

INCIPIT LIBER XVI · FELICITER · SEXTO DECIMO COMMENTARIO HEC INSUNT;

I Dissertatio fauorini philosophi aduersus eos qui chaldei appellantur & ex coetu & motibusq; siderum & stellarum fata hominum dicturos pollicentur.

II Quem in modum disseruerit fauorinus consultus a me sup[er] officio iudicis.

III An emuli offensiq; inter sese fuerint xenofon & plato

IIII. Q[uo]d capite chrysippus & grafice imaginem iustitiae modulis coloribusq; uerborum depinxit.

V Lis atq; contentio grammaticoru[m] rome in lustrium enarrata sup[er] casu uocatiuo uocabuli quod est egregius.

VI Cuimodi sint que speciem doctrinarum habeant sed neq; delectent neq; utilia sint atq; inibi de uocabulis singularum urbium regionumq; inmutatis.

VII. Q[uo]d m. uarro gn. pompeio consuli primum designato commentarium dedit quem appellauit ipse isagogicu[m] de officio senatus habendi.

VIII Quesitum esse. dissensumq; an praefectus latinarum causa creatus ius senatus conuocandi consulendiq; habeat.

q̄ q(uo)d nimis dolend(um) est. a q(ui)b(us)da(m) xp(ist)ianis contra legis diuine scripturæ q; p(ro)p(he)tarum indicta: uera credunt(ur). & falsissima sint.

I. ADUERSUM ISTOS QUI SESE CHALDAEOS SEU GENETHLIACOS appellant. ac de motu deq; positu stellarum dicere posse quae futura sunt profitentur: audiuimus quondam fauorinum philosophum romae graece disserentem egregia atq; inlustri oratione. exercendi autem non ostentandi gratia ingenii. an quod ita serio iudicatoq; existimaret non habeo dicere. capita autem locorum argumentorumque quibus usus est. quod eius meminisse potui. egressus ibi ex auditione propere adnotaui. eaque fuerunt ad hanc ferme sententiam; disciplinam istam chaldeorum. tantae uetustatis non esse. quantae uideri uolunt. neque eos principes eius auctoresque esse. quos ipsi ferant. sed id praestigiarum atq; offuciarum genus commentos esse homines aeruscatores (i. es querentes s. pecunia) & cibum quaestumq; ex mendaciis captantes. atq; eos quoniam uiderent terrena quaedam inter homines sita caelestium rerum sensu atq; ductu moueri. quale est quod oceanus quasi lunae comes cum ea simul senescit adolescitq; hinc uidelic& sibi argumentum ad persuadendum parauisse. ut crederemus omnia rerum humanarum & parua & minima tamquam stellis atq; sideribus euincta duci & regi. esse autem nimis quam ineptum absurdumq; ut quoniam aestus oceani cum lunae curriculo congruit. negotium quoq; alicuius quod ei forte de aque

e ab offuscando dir.

q qd nimis dolend ÷. a qbda xpianis contra legis diuine scoxq; petru indicta. uera credunt. c falsissima sint.

I ADUERSUM ISTOS QUI SESE CHALDAEOS SEU GENETHLIACOS appellant. ac de motu deq; positu stellarum dicere
posse que futura sunt profitentur. audiuimus quondam
fauorinum philosophum rome grece disserentem egre
gia atq; inlustri oratione. exercendi aut non ostendandi
gratia ingenii. an qd ita serio iudicaret. non
habeo dicere. capita autem locorum argumentorumque
quibus usus est. quod eius meminisse potui. egressus ibi ex
auditione propere adnotaui. eaque fuerunt ad hanc
ferme sententiam; disciplinam istam chaldeorum. tan
te uetustatis non esse. quante uideri uolunt. neque eos
principes eius auctoresque esse. quos ipsi ferant. sed id
praestigiarum atq; offuciarum. genus commentos esse.
(i. es grentes s. pecunia)
homines aerucatores & cibum questumq; ex mendaciis
captantes. atq; eos quo uiderent terrena quedam
inter homines sita caelestium rerum sensu atq; duc
tu moueri. quale est quod oceanus quasi lune comes cum
ea simul senescat adolescatq; hinc uidelic& sibi argumen
tum ad persuadendum parauisse. ut crederemus omnia rerum
humanarum & parua & maxima tan quam stellis atq;
siderib; euincta duci & regi. esse aut nimis quam ineptum
absurdumq; ut quo aestus oceani cum lune curriculo con
gruit. negotium quoq; alicuius quod ei forte de aque

c ab offuscando dr.

ductu cum riualibus. aut de communi pariete cum uicino
apud iudicem est. ut existimemus id negotium quasi
habena quadam de caelo uinctum gubernari. quod
et si ui et ratione quapiam diuina fieri potest. neque
quam id tamen censebat in tam breui exiguoque ui-
te spatio. quantó uis hominis ingenio comprehendi pos-
se et percipi. sed coniectari pauca quaedam ut uerbo ipsius
utar ΠΑΧΙΜΕΡΕCΤΕΡΟΝ. Nullo scientiae fundo
concepta. sed fusa et uaga et arbitraria qualis longinqua
oculorum acies est per interualla media caligantium. Tol-
li enim quod maxime inter deos atque homines differret.
si homines quoque res omnis post futuras praenoscerent.
Ipsam deinde siderum stellarumque obseruationem. quam
esse originem scientiae suae praedicarent. haud quaquam pu-
tabat liquide consistere. Nam si principes Chaldaei qui in
patentibus campis colebant stellarum motus et uias et dis-
cessiones et coetus. intuentes quid ex his efficeretur obser-
uarunt. procedat inquit haec sane disciplina sed sub ea
modo inclinatione caeli sub qua tunc Chaldaei fuerunt.
Non enim potest inquit ratio Chaldeorum obseruationis
manere. si quis ea uti uelit sub diuersis caeli regionibus.
Nam quanta inquit partium circulorumque caeli ex de-
uergentia et conuexionibus mundi uarietas sit.

quis non uidet. easdem igitur stelle per quas omnia diui-
na humanaq; fieri contendunt. sicuti non usquequaq;
pruinas aut calores cient. sed mutant & uariant. tem per-
tatesq; eodem in tempore alibi placidas. alibi uiolentas
mouent. cur non euenta quoq; rerum ac negotiorum alia
efficiunt in chaldeis. alia in getulis. alia apud danubium.
alia apud nilum. per autem inquit inconsequens. ipsum
quidem corpus & habitum tam profundi caeli sub alio
atque alio caeli curuamine non eundem manere. in ho-
minum aut negotiis stellas istas opinari idem semper osten-
dere. si eas ex quacumq; terra conspexeris. Praeterea
mirabatur id cuiquam pro percepto liquere. stellas istas
quas a chaldeis & babiloniis siue egyptiis obseruatas
ferunt quas multi erraticas. nigidius errones uocat. non
esse plures quam uulgo dicerentur. posse enim fieri exis-
timabat. ut & aliqui quidam planetae pari potestate essent.
sine quibus recta atque perpetua obseruatio perfici non
quiret. neque eos tamen cernere homines possint prop-
ter exsuperantiam uel splendoris uel altitudinis. nam
& quaedam inquit sidera ex quibusdam terris conspiciuntur.
earumq; terrarum hominibus nota sunt. sed eadem ipsa ex
alia omni terra non uidentur. & sunt aliis omnino igno-
tissima. Atque ut uideamus inquit & has tantum modo

stellas. et ex una parte terrae obseruari debuisse. quis tandem
finis obseruationis istius fuit. et quae tempora satis esse uisa
sunt ad percipiendum quid praemonstraret. aut meatus *q tpra*
stellarum. aut circumitus. aut transitus. Nam si isto modo
coepta fieri obseruatio est. ut animaduerteretur quo ha-
bitu. quaq; forma quaq; positura stellarum aliquis
nasceretur. tum deinceps ab ineunte uita fortuna eius. et
mores. et ingenium. et circumstantia rerum negotiorū-
que. et ad postremum finis etiam uitae spectaretur. eaque
omnia ut usu uenerant litteris mandarentur. ac postea
longis temporibus cum ipsae illae eodem in loco eodemq;
habitu forent. eadem ceteris quoque euentura existima-
rentur. qui eodem illo tempore nati fuissent. si isto inquit
modo obseruari coeptum est. exque ea obseruatione cōposita
quaedam disciplina est; nullo id pacto potest procedere;
dicant enim quot tandem annis uel potius quot saeculis
orbis hoc obseruationis perfici quiuerit; constare quip-
pe inter astrologos dicebat. stellas istas quas erraticas
dicerent. quae esse. omnium rerum fatales uiderentur. Infi-
nito prope et innumerabili numero annorum ad eun-
dem locum cum eodem habitu simul omnes profectae *q*
sunt. ut neque ullus obseruationis tenor. neque memo-
riae ulla effigies litterarum tanto aeuo potuerint edurare. *redire*

Atque illud etiam cuimodi esset considerandum puta
bat. quod aliud stellarum agmen foret quo primum
tempore conciperetur homo in utero matris. aliud post
ea cum in decem mensibus proximis in lucem ederetur.
quaerebatque qui convenirẽ diversam super eodem fieri
demonstrationem. si ut ipsi putarent alius atque alius
earundem stellarum situs atque ductus. aliam atque
aliam fortunam daret; sed et nuptiarum tempore ex quib;
liberi quaererentur. atque ipso etiam illo maris ac femi
nae coitu iam declarari oportere dicebat certo quodam
et necessario stellarum ordine. quales qualique for
tuna homines gignerentur; ac multo etiam ante quam
pater ipse atque mater nascerentur. ex eorum genitura
debuisse iam tunc prospici qui aliquando olim futuri essent
quos hii creaturi forent. et supra longe atque longe per infi
nitum. ut si disciplina ista fundamento aliquo veritatis
nixa est. centesimo usque abhinc seculo. vel magis primo
caeli atque mundi exordio. atque inde iam deinceps con
tinua significatione. quotiens generis auctores eiusdem
hominis nascerentur. stellae istae praemonstrare debuerint
qualis qualique fato futurus sit, quisquis hodie natus est;
quo autem inquit pacto credi potest. uniuscuiusq; stellarū
formae et positionis sortem atque fortunam uni omnino

homini certam destinationemque esse. eamque formam post
longissima saeculorum spatia restitui. si ut idem fortuna-
rumque eiusdem hominis indicia. in tam brevibus inter-
vallis per singulos maiorum eius gradus. perque infini-
tum successionum ordinem tam saepe ac tam multipli-
citer. eadem ipsa non eadem stellarum facie denotan-
tur. quod si id fieri potest. eaque diversitas atque va-
rietas admittitur per omnes antiquitatis gradus.
ad significanda eorum hominum qui post nascentur
exordia. imparilitas haec turbat observationem.
omnisque ratio disciplinae confunditur; Iam vero
id minime ferundum censebat. quod non modo
casus et eventaque evenirent extrinsecus. sed consilia
quoque ipsa hominum. et arbitria et varias volun-
tates. appetitionesque. et declinationes. et fortuitos repen-
tinosque in levissimis rebus animorum impetus re-
cessusque moveri agitarique desuper e caelo putarent.
tamquam quod forte ire in balneas volueris. ac de-
inde nolueris. atque id rursum volueris. non ex ali-
qua dispari variaque animi agitatione. sed ex neces-
saria quadam errantium siderum reciprocatione
contigerit. ut plane homines non quod dicitur
logica zoa .i. rationalia animalia
ΛΟΓΙΚΑ ΖΩΑ. sed ludicra et ridenda quaedam

n̄r̄os pasta ēē uideantur. si nihil sua sponte. nihil arbi-
tratu suo faciunt. sed ducentibus stellis & aurigantib;
actis inquit potuisse & praedici adfirmant. pyrrhus
rex an manius curius proelio uicturus esset. cur tandem
non de alea quoque. ac de calculis & alueolo. audent
dicere. quis ibi ludentium uincat. an uidelic& mag-
na sciunt. paruula nesciunt. & minora maioribus inp̄cep-
tiora sunt. sed si magnitudines rerum sibi uindicant.
magisque ēē p̄spicua & facilius conprehendi pos-
se dicunt. Uolo inquit mihi respondeant. Quid in hac
totius mundi contemplatione praestantis naturae ope-
ribus in tam paruis atque breuib; negotiis fortunisq;
hominum magnum putent. atque id uelim & iam in-
quit ut respondeant. si tam paruum atque rapidum
est momentum temporis. in quo homo nascens fatum
accipit. ut in eodem illo puncto sub eodem circulo caeli
plures simul ad eandem competentiam nasci non que-
ant. & si idcirco gemini quoque non eadem uitae sorte sunt.
quo non eodem temporis puncto editi sunt. peto inquit
respondeant. cursum illum temporis transuolantis qui
uix cogitatione animi comprehendi potest. quonam pac-
to aut consulto adsequi queant. aut ipsi p̄spicere & rep-
hendere. cum in tam praecipiti dierum noctiumque

uertigine minimo momenta ingentes facere dicant muta
tiones. Ad postremu͞ autem & quidem & quo aduersum hoc
dici posset requirebat. quod homines utriusque sexus.
omnium aetatum. diuersis stellarum motib; in uitam
edita regionibus sub quib; geniti sunt longe distantib;
omnes tamen isti aut hiantibus terris. aut labentibus
tectis. aut oppidorum expugnationibus. aut eadem in naui
fluctu obruti. eodem genere mortis. eodemque ictu tempo
ris. uniuersi simul interierunt. quod scilicet inquit nu͞quam
euenisset. si momenta nascendi singulis attributa
suas unumquodque leges haberent. quod si quaedam inquit
in hominu͞ morte atque uita etiam diuersis temporib;
editorum per stellarum pares quosdam postea conuen
tus parilia nonnulla & consimilia posse dicunt optinge
re. Cur non aliquando possint omnia quoq; paria usu
uenire. ut existant per huiuscemodi stellaru͞ concursiones
& similitudines. socrates. simul & antisthenes. & platones
multi genere. forma ingenio. moribus. uita omni & mor
te pari. quod nequaquam inquit prorsus fieri potest.
Non igitur hac causa probe uti queunt aduersum ho
minum impares ortus. interitus pares. Illud autem con
donare se his dicebat. quod non id quoq; requireret.
si uitae mortisq; hominu͞. rerumque humanarum

omnium tempus. & ratio. & causa in caelo & apud stellas
foret: quid de muscis aut uermiculis aut echinis
multis aliis minutissimis terrae mariq; animantib;
dicerent. An istae quoq; iisdem quibus homines legi
bus nascerentur. iisdemq; itidem extinguerentur. ut
aut ranunculis quoq; & culicib; nascendi fata sint de
caelestium siderum motib; adtributa. Aut si id non puta
rent. nulla ratio uideretur. cur ea siderum uis in homi
nib; ualeret. deficeret in ceteris; Haec nos sicca & incondita
& prope modum una oratione attingimus; Sed fauorinus
ut hominis ingenium fuit. utque est graecae facundiae
copia simul & uenustas. latius ea & amoenius & splendi
dius & profluentius exsequebatur. Atq; identidem commo
i. calumniatores
nebat. ut caueremus ne qua nobis isti syco fantae ad faci
endam fidem inrreperent. quod uiderentur quaedam
interdum uera effutire aut spargere; Non enim com
prensa inquit. neq; definita neq; percepta dicunt. sed lu
brica atq; ambagiosa coniectatione nitentes. inter falsa
atq; uera pedetemtim quasi per tenebras ingredientes
eunt. & aut multa temptando incidunt repente im
prudentes in ueritatem. Aut ipsorum qui eos consulunt
multa credulitate ducentes perueniunt callide ad ea
quae uera sunt. & idcirco uidentur in praeteritis reb;

quam in futuris facilius imitari. Ista tamen omnia quae
aut temere aut astute uera dicunt. prae ceteris inquit
quae mentiuntur pars ea non sit mi[l]lesima. Praeter haec
haec autem quae dicentem fauorinum audiuimus. multa
etiam memini poetarum ueterum testimonia. quib; huius-
cemodi ambages fallaciose confutantur. ex quib; est pa-
cuuianum illud. nam si quae euentura sunt prouideant.
aequiperent ioui. Item accianum illud. nihil inquit
credo auguribus. qui aures uerbis diuitant alienas.
suas ut auro locupletent domus. Idem fauorinus de-
terrere uolens ac depellere adulescentes a genethliacis
istis. et quibusdam aliis id genus. qui prodigiosis artib;
futura omnia dicturos pollicentur. nullo pacto adeundos
eos esse consulendosq; huiuscemodi argumentis conclude-
bat. Aut aduersa inquit euentura dicunt. aut prospera.
si dicunt prospera. et fallunt. miser fies frustra expectan-
do. si aduersa dicunt. et mentiuntur. miser fies frustra
timendo. Sin uera respondent eaque sunt non prospera.
iam inde ex animo miser fies. antequam e fato fias. si felicia
promittunt eaque euentura sunt. tum plane duo erunt
incommoda. et expectatio te spei suspensum fatigabit.
et futurum gaudii fructum spes tibi iam praefloraue-
bit. Nullo igitur pacto utendum est istiusmodi homi-

ditant

nibus rer futurarũ praesagientibus.

II Quo primum tempore a praetorib; lectus in iudices sum.
ut iudicia quae appellantur privata susciperem libros utri
usque linguae de officio iudicis scriptos conquisivi ut homo
adulescens a poetarũ fabulis & a rhetorũ epilogis ad iudican
dus liter uocatus rem iudiciariam quo uocis ut dicitur uiuae
penuria erat ex mutis quod aiunt magistris cognoscerent.
atq; in rerum quidem diffisionibus comperendinationibusq;
& aliis quibusdam legitimis ritibus ex ipsa lege iulia & ex sa
bini masyrii & quorundam aliorum iuris peritorum commen
tariis commoniti & adminiculati sumus. In his autẽ quae existere
solent negotiorũ ambagib; & in ancipiti rationum diuersa
rum circumstantia nihil quicquam nos huiuscemodi libri
iuuerunt. nam & si consilia iudicibus ex praesentiũ causarũ
statu capienda sunt. generalia tamen quaedam praemonita
& praecepta sunt. quib; ante causam praemuniri iudex prae
parariq; ad incertos casus futurarũ difficultatium debeat.
sicut illa mihi tunc accidit inexplicabilis reperiendae senten
tiae ambiguitas. petebatur apud me pecunia quae dicebatur
data numerataq; sed qui petebat neq; tabulis neq; testibus
id factum docebat. & argumentis admodum exilib; nitebat.
sed eum constabat uirum esse ferme bonum. notaeque &
expertae fidei & uitae inculpatissimae. multaq; & inlustria

exempla probitatis sinceritatisque eius exprimebantur.
Illum autem unde petebatur, hominem esse non bonae rei.
uitaque turpi et sordida conuictumque uolgo in mendaciis.
plenumque esse perfidiarum et fraudum ostendebatur.
Is tamen cum suis multis patronis clamitabat probari
apud me debere pecuniam datam consuetis modis. expensi
latione mensae rationibus. chirographi exhibitione. tabula
rum obsignatione. testium intercessione. ex quibus omnibus
si nulla re probaretur. dimitti iam se oportere. et aduer
sarium de calumnia damnari. quod de utriusque autem uita
atque factis diceretur. frustra id fieri atque dici. rem enim
de petenda pecunia apud iudicem priuatum agi. non apud
censores de moribus. tunc ibi amici mei quos rogaueram in
consilium. uiri exercitati atque in patrociniis et in operis fori
celebres. semperque se circum undique distrahentibus causis
festinantes non sedendum diutius. ac nihil esse dubium di
cebant. quin absoluendus foret quem accepisse pecuniam
nulla probatione sollemni docebatur. sed enim ego homines
cum considerabam. alterum fidei. alterum probri plenum.
spurcissimaeque uitae ac defamatissimae nequaquam adduci
potui ad absoluendum. iussi igitur diem diffindi. atque inde
a subselliis pergo ire ad fauorinum philosophum. quem
in eo tempore romae plurimum sectabar. atque ei de causa

ac de hominib; quae apud me dicta fuerant uti res erat
narro omnia ac peto ut & ipsum illud in quo herebam.
& cetera etiam quae obseruanda mihi forent in officio
f iudicis. facere me uti earum rerum essem prudentior.
Tum fauorinus religione illa cunctationis & sollicitudi-
nis nostrae comprobata id quidem inquit sup quo nunc deli-
beras. uideri potest specie tenui paruaq; esse. sed si de omni
p̄ire tibi quoq; officio iudicis praeire & tibi me uis. nequaquam est
uel loci huius uel temporis. est enim disceptatio ista multi-
iugae & sinuosae quaestionis. multaq; & anxiae curae & circum-
spicientia indigens. namq; ut pauca tibi nunc quaestionum
capita attingam. iam omnium primum hoc de iudicis officio
quaeritur. si iudex forte id sciat. sup quare apud eum litigatur.
eaque res uni ei priusquam agi coepta aut in iudicium deducta sit.
ex alio quodam negotio casuq; alio quo cognita liquido & comperta
sit; neq; id tamen in agenda causa probatur. oporteat ne eum
r secundum ea quae sciens uenit iudicare. an secundum ea quae
aguntur. id etiam inquit quaeri solet an deceat atq; conue-
niat iudici causa iam cognita si facultas esse uideatur com-
ponendi negotii officio paulisper iudicis dilato communis
amicitiae & quasi pacificatoris partes recipere. atq; illud am-
plius ambigi ac dubitari scio debeat ne iudex inter cognoscen-
dum ea quae dicto quaestioque opus est dicere & quaerere.

&iam sinunt ea dici quaerique quae liti .e. neq; dicat neq;
postul&; patronū enim prorsus hoc .ēē. aiunt. non
iudicare; praeter haec sup ea quoq; rē dissentitur. an
ex usu ex que officio sit iudicis. rem causamq; de qua cog-
noscit interlocutionib; suis ita exprimere consignareq;.
ut ante sententiae tempus ex his quae apud eum in praesens
confuse uarieq; dicuntur. p inde ut quo quo in loco
ac tempore mou&ur signa & indicia faciat motus atq;
sensus sui. nam qui iudices inquit acres atq; celeres ui-
dentur non aliter existimant rem qua de agitur inda-
gari conp hendique posse. nisi is qui iudicat crebris in-
terrogationib; necessariisq; interlocutionib; & suos sensus
aperiat. & litigantiū dep hendat; contra autē qui seda-
tiores & grauiores putantur. negant iudicem debere
ante sententiam dum causa utrimq; agitatur. quotiens
aliqua rē p posita motus est. totiens significare quid
sentiat; euenturū enim aiunt ut quia p uarie-
p positionum argumentorumq; alius atq; alius motus
animi patiendus est. aliter atq; aliter eadem in causa
eodemq; in tempore sentire & interloqui uideatur;
sed de his inquit & ceteris huiuscemodi iudicialis officii
tractatib;. & nos post hac cum erit otium dicere quid
sentiamus conabimur. & p cepta aelii tuberonis sup.

officio iudicis quae nuperrime legi recensebimus; quod autem
ad pecuniam pertinet quam apud iudicem peti dixisti. Suadeo
hercle tibi utare .m. catonis prudentissimi uiri consilio.
qui in oratione quam pro .l. turio contra gn. gellium dixit.
ita esse a maioribus; maiorum traditum obseruatumque ait.
ut si quod inter duos actum est neque tabulis neque testibus
planum fieri possit. tum apud iudicem qui de ea re cognos-
ceret. uter ex his uir melior esset. quaereretur. & si pares essent
seu boni pariter seu mali. tum illi unde petitur crederetur.
ac secundum eum iudicaretur; In hac autem causa de qua tu am-
bigis. optimus est. qui petit; unde petitur. deterrimus; & res
est. inter duos acta sine testibus; eas igitur & credas ei qui
petit. condemnesque eum de quo petitur. quod sicuti dicis duo
pares non sunt. & qui petit melior est; hoc quidem mihi tum
fauorinus ut uirum philosophum decuit suasit. Sed maius
ego altiusque id esse existimaui quam quod meae aetati &
mediocritati conueniret. ut cognouisse & condemnasse
de moribus; non de probationibus rei gestae uiderer. ut absolue-
rem tamen inducere in animum non quiui. & propterea iu-
raui mihi non liquere. atque ita iudicatu illo solutus sum;
uerba ex oratione .m. catonis cuius commeminit fauo-
rinus haec sunt; atque ego a maioribus memoria sic accepi.
si quis quid alter ab altero peterent. si ambo pares essent

siue boni siue mali. essent quod duo res gessissent uti
testes non inter essent illi unde petitur ei potius creden
dum esse. nunc responsionem fecisset gellius cum tyrio. ni uir
melior esset gellius quam tyrius nemo opinor tam insanus
esset qui iudicaret meliorem esse gellium quam tyrium.
si non melior gellius est tyrio potius oportet credi unde
II petitur; Quid exeno fontis platonisque uita & moribus
pleraque omnia exquisitissime scripsere non afuisse abeis
motus quosdam tacitos & occultos simultatis aemulati-
onisque mutuae putauerunt. & eius rei argumenta quaedam
coniectatoriae ex eorum scriptis protulerunt. ea sunt pro-
fecto huiuscemodi. quod neque a platone in tot numero
libris mentio usquam facta sit exeno fontis. neque item contra
ab eo in suis libris platonis. quamquam uterque ac maxime
plato complurium socratis sectatorum in sermonibus quos
scripsit commeminerit. id etiam esse non sincerae neque
amicae uoluntatis indicium crediderunt. quod exenofon
inclyto illo peri platonos quod de optimo statu rei p. ciuitatisque
administrandae scriptum est lectis ex eo duobus fere libris.
qui primi in uolgus exierant. opposuit contra conscripsitque
diuersum regiae administrationis genus. quod ΠΙΔΑΕΙ
ΑCΚΥΡΟΥ — inscriptum est. eo facto scriptoque eius usque adeo
permotum esse platonem ferunt. ut quodam in libro mentione

cyri regis habitare tractandi leuandiq; eius operis gratia
uirum quidem cyrum nauum & strenuum fuisse dixerit.
ΠΑΙΔΕΙΑϹ ΔΕ ΟΥΚ ΟΡΘΩϹ ΗΦΘΑΙ ΤΟ ΠΑΡΑΠᾹ. haec enim
uerba sunt de cyro platonis; praeterea putant id quoq; ad ista
quae dixi accedere. quod xenofon in libris quos dictorum atq;
factorum socratis commentarios conposuit. negat socraten de
caeli atq; naturae causis rationibusq; umquā disputauisse. ac
ne disciplinas quidem ceteras quae. ΜΑΘΗΜΑΤΑ. graeci
appellant. quae ad bene beateq; uiuendum non pergerent.
aut attigisse aut conprobasse; idcircoque turpiter eos
mentiri dicit. qui dissertationes istiusmodi socrati attribu-
erent; hoc autem inquiunt xenofon cum scripsit. platonē
uidelicet notat. in cuius libris socrates physica & musica
& geometrica disserit; sed enim de uiris optimis & grauis-
simis si credendum hoc aut suspicandum fuit. causam equi-
dem esse arbitror non obtrectationis. nec inuidiae. neq;
de gloria maiore parienda certationis; haec enim procul
a moribus philosophiae absunt. in quib; illi duo omniū
iudicio excelluerunt; quae igitur est opinionis istius ratio.
haec profecto est; equiperatio ipsa plerumq; & parilitas
uirtutum inter sese consimilium etiam si contentionis stu-
dium & uoluntas abest. speciem tamen aemulationis
creat; nam cum ingenia quaedam magna duorum

plurimumue in eiusdem rei studio inlustrium aut pari sunt
fama aut proxima oritur apud diuersos fautores eorum in
dustriae laudisq; aestumandae contentio, tum postea ex ali
eno certamine ad eos quoq; ipsos contagium certationis
adspirat, cursusq; eorum ad eundem uirtutis calcem pergen
tium quando est compar uel ambiguus. In aemulandi suspi
ciones non suo sed fauentium studio delabitur, proinde igitur
& xenofon & plato socraticae amoenitatis duo lumina certare
aemularique inter sese existimati sunt. quia de his apud alios
uter esset exsuperantior certabatur, & quia duae eminentiae
cum simul iunctae in arduum nituntur, simulacrum quoddam
contentionis aemulae pariunt,

III Condigne me hercule & condecore chrysippus in librorum
qui inscribuntur ΠΕΡΙ ΚΑΛΟΥ ΚΑΙ ΗΔΟΝΗϹ, primo os &
oculos iustitiae. uultumque eius. seueris atq; uenerandis uer
borum coloribus depinxit, facit quippe imaginem iustitiae. fieri que solitam esse dicit a pictoribus rhetoribusq; antiqui
oribus; ad hunc ferme modum forma atq; filo uirginali.
aspectu uehementi & formidabili. luminibus oculorum
acribus. neq; humilis neq; atrox sed reuerendae cuiusdam
tristitiae dignitate, ex imaginis autem istius significatione
intellegi uoluit iudicem qui iustitiae antistes est oportere
esse grauem. sanctum. seuerum. incorruptum. inadulabilem.

i calce f. g

Imago iustitiae

NB quales iudex esse d

contraq; inprobos nocentesq; inmisericordem atq; inexora
bilem erectumq; et arduum ac potentem ui et maiestate
aequitatis ueritatisq; terrificum. uerba ipsa chrysippi
de iustitia scripta haec sunt. ΠΑΡΘΕΝΟϹΔΕΕΙΝΑΙΛΕ
ΓΕΤΑΙΚΑΤΑϹΥΜΒΟΛΟΝΤΟΥΑΔΙΑΦΘΟΡΟϹΕΙΝΑΙΚΑΙ
ΜΗΔΑΜωϹΕΝΔΙΔΟΝΑΙΤΟΙϹΚΑΚΟΥΡΓΟΙϹΜΗΔΕ
ΠΡΟϹΕΙΕϹΘΑΙΜΗΤΕΤΟΥϹΕΠΙΕΙϹΛΟΓΟΥϹΜΗΤΕΠΑΡΑΙ
ΤΗϹΙΝΚΑΙΔΕΗϹΙΝΜΗΤΕΚΟΛΑΚΕΙΑΝΜΗΤΕΑΛΛΟΜ
ΗΔΕΝΤωΝΤΟΙΟΥΤωΝΟΙϹΑΚΟΛΟΥΘωϹΚΑΙϹΚΥΘ
ΡωΠΗΓΡΑΦΕΤΑΙΚΑΙϹΥΝΕϹΤΗΚΟϹΕΧΟΥϹΑΤΟΠΡΟ
ϹωΠΟΝΚΑΙΕΝΤΟΝΟΝΚΑΙΔΕΔΟΡΚΟϹΒΛΕΠΟΥϹΑω
ϹΤΕΤΟΙϹΜΕΝΑΔΙΚΟΙϹΦΟΒΟΝΕΝΠΟΙΕΙΝΤΟΙϹΔΕΔΙ
ΚΑΙΟΙϹΘΑΡϹΟϹΤΟΙϹΜΕΝΠΡΟϹΦΙΛΟΥϹΟΝΤΟϹΤΟΥ
ΤΟΙΟΥΤΟΥΠΡΟϹωΠΟΥΤΟΙϹΔΕΕΤΑΙΡΟΙϹΠΡΟϹΑΝΤΟΥϹ.
haec uerba chrysippi eo etiam magis ponenda existimaui
ut promptum ad considerandum iudicandumq; sit quo
legentib; ex nobis delicatiores quidam disciplinarum
philosophi saeuitiae imaginem istam esse non iustitiae dixerunt.
V Defessus ego quondam diutina commentatione laxandi
leuandiq; animi gratia in agrippae campo deambulabam
atque ibi duos forte grammaticos conspicatus non parui
in urbe romani nominis. certationi eorum acerrime
adfui. cum alter in casu uocatiuo uir egregi oportere
dicendum contenderet. alter uir egregie. ratio autem eius qui egregi

dici censebat. huiuscemodi fuit; quaecumq; inquit nomina
seu uocabula recto casu numero singulari. us. syllaba
finiuntur. in quib; ante ultimam syllabam posita .ē. .i. lit
terae terminantur. ut caelius caeli. modius modi. testius
testi. accius acci. titius titi. & similia omnia; sic igitur
egregius quo us syllaba in casu nominandi finitur.
eamq; syllabam p̄cedit .i. litterae. habere debebit in casu
uocandi .i. litterem extremam. & idcirco egregi non
egregiae rectius dicetur; nam diuus & riuus & cliuus non
u. syllaba terminantur. sed ea quae p duo .u. scribendu .ē.
propter cuius syllabae sonū declarandū repesta erat
noua litterae quae digamma appellabatur; hoc ubi ille
alter audiuit. o inquit egregie grammatice. uel si id
mauis egregissime. dic oro te inscius & impius & sobri-
us & ebrius & p̄prius & p̄pitius & anxius & contrarius
quae us. syllaba finiuntur. in quib; ante ultimā syllabā
.i. litterae est. quem casum uocandi habent; me enim pu-
dor & uerecundia tenet. pronuntiare ea secundum tuā
definitionem; sed cum ille paulisper oppositu horū uoca-
bulorum commotus reticuisset. & mox tamen se colle-
gisset. eundemq; illum quam definierat regulam reti-
neret & propugnaret. diceretq; & p̄prium & p̄pitium &
anxium & contrarium itidem in casu uocatiuo dicendum

ea omnia casu
uocatiuo .i. littera

ut aduersarius & extrarius diceretur. Inscium quoque
& impium & ebrium & sobrium insolentius quidem paulo
sed rectius per .i. litteram non per .e. in eodem casu pronunti-
andum. eaque inter eos contentio longius duceretur. non ar-
bitratus ego operae pretium esse eadem ista haec diutius
audire. clamantes compugnantesque illos reliqui.

VI Homo nobis familiaris in litterarum cultu non ignobilis.
magnamque aetatis partem in libris uersatus. adiutum inquit
ornatumque uolo ire noctes tuas. & simul dat mihi librum
grandi uolumine. doctrinis omnigenis ut ipse dicebat
praescatentem. quem sibi elaboratum esse ait ex multis &
uariis & remotis lectionibus. ut ex eo sumerem quantum li-
beret rerum memoria dignarum. Accipio cupidus & libens.

Nota

Copiae cornu nactus sum

tamquam si copiae cornum nactus essem. & recondo me peni-
tus. ut sine arbitris legam. atque ibi scripta erant. pro Iuppiter
mera miracula. quo nomine fuerit qui primus gram-
maticus appellatus est. & quot fuerint Pythagorae nobi-
les. quot Hippocratae. & cuiusmodi fuisse Homerus dicat
in Ulixis domo ΛΑΥΡΗΝΕC. quam ob causam Telemachus
cubans iunctum sibi cubantem Pisistratum non manu
attigerit. sed pedis ictu excitarit. & Eurycleia Telemachum
quo genere claustri incluserit. & quapropter idem poeta
rosam non norit. oleum ex rosa norit. atque illud etiam

Hec disce non omnes scripturas legendas. nisi illas que aut utile aliquid aut delectabile in se habent.

scriptum fuit quae nomina fuerint sociorum ulyxis. qui a
sylla rapti laceratiq; sunt. utrum · ΕΝΤΗΕCΩ ΘΑΛΑ
CCH · ulixes erraverit. ΚΑΤΑ ΑΡΙCΤΑΡΧΟΝ ΑΝ ΕΝ
ΤΗ ΕΖΩ ΚΑΤΑ ΚΡΑΤΗΤΑ. idem etiam istic scrip-
tum fuit. qui sint apud homerum uersus isosephi. & quorum
ibi nominum. ΠΑΡΑCΤΙΧΙC. reperiatur. & quis adeo uersus
sit. qui per singula uocabula singulis syllabis increscat. ac
deinde qua ratione dixerit. singulas pecudes in singulos
annos terna parere. & ex quinq; operimentis quib; achillis
clipeus munitus est. quod factum ex auro est. summum sit
an medium; & praeterea quib; urbib; regionibusq; uocabula
iam mutata sint. quod boetia ante appellata sit. fuerit
aonia. quod aegyptus aeria. quod creta quoq; eodem nomine
aeria dicta est. quod attice ΑΚΤΗ. quod corinthus ephyre.
quod macedonis. ΕΜΑΘΙΑ. quod thesalia ΑΙΜΟΝΙΑ quod
tyros sarra. quod thracia antesithon dicta sit. quod sestum
ΠΟCCΙΔΟΝΙΟΝ. haec atq; item alia multa istiusmodi scripta
in eo libro fuerunt; quae cum statim properans redderem
ΟΝΑΙΟCΟΥ. inquam doctissime uirorum · ΤΑΥΤΗC ΤΗC ΠΟ
ΛΥΜΑΘΙΑC. & librum hunc opulentissimum recipe nil
prorsus ad nostras paupestinus litteras congruentem. nam
meae noctes quas instructum ornatumq; isti de uno maxi-
me illo uersu homeri quaerunt quae socrates prae omnibus

scriptum fuit quae nomina fuerint sociorum ulixis. qui a
sylla rapti laceratique sunt. utrum. ΕΝΤΗΕCΩ ΘΑΛΑ
CCΗ. ulixes erraverit. ΚΑΤΑ [illegible] ΑΡΙCΤΑΡΧΟΝ ΑΝ ΕΝ
ΤΗΕΞΩ ΚΑΤΑ ΚΡΑΤΗΤΑ. [illegible]dendi idem etiam istic scrip-
tum fuit. qui sint apud homerum versus isopsephi. et quorum
ibi nominum. ΠΑΡΑCΤΙΧΙC. reperiatur. et quis adeo versus
sit. qui per singula vocabula singulis syllabis increscat. ac
deinde qua ratione dixerit. singulas pecudes in singulos
annos terna parere. et ex quinque operimentis quibus achillis
clipeus munitus est. quod factum ex auro est. summum sit
an medium; et praeterea quibus urbibus regionibusque vocabula
iam mutata sint. quod boetia ante appellata sit. fuerit
aonia. quod aegyptus aeria. quod creta quoque eodem nomine
aeria dicta est. quod attice ΑΚΤΗ. quod corinthus ephyre.
quod macedonis. ΕΜΑΘΙΑ. quod thessalia ΑΙΜΟΝΙΑ quod
tyros sarra. quod thracia antesithon dicta sit. quod sestum
ΠΟCCΙΔΟΝΙΟΝ; haec atque item alia multa istiusmodi scripta
in eo libro fuerunt; quae cum statim properans redderem
ΟΝΑΙΟCΟΥ. inquam doctissime virorum ΤΑΥΤΗCΤΗCΠΟ
ΛΥΜΑΘΙΑC. et librum hunc opulentissimum recipe nil
prorsus ad nostras paupertinas litteras congruentem; nam
meae noctes quas instructum ornatumque isti de uno maxi-
me illo versu homeri quaerunt quem socrates prae omnibus

semper rebus sibi esse cordi dicebat. ΟΠΙΤΟΙΕΝΜΕΤΑΡΟ
ICIKAKONTATAΘΟΝΤΕΤΕΥΚΤΑΙ ,

VII Gneo pompeio consu[hole]latus primus cum m. crasso
designatus est, [hole] cum magistratu pompeius
cum initurus for&. quo p̄ militiae tempora senatus ha
bendi consulendiq; rerum expers urbanarū fuit. m. uar
ronem familiarem suum (rogauit) uti commentariū facer&. ICAΓ
ωΓΙΚΟΥ. sic enim uarro ipse appellat. ex quo dicer&
quid facere dicereq; dicereq; deber&. cum senatum consule
r&. eum librum commentarium quem sup̄ ea re pompeio
fecerat. perisse uarro ait in litteris quas ad oppianum
dedit. quae sunt in libris epistolicarum quaestionū quarto;
in quib; litteris quo quae ante scripserat non compare
bant. doc& rursum multa ad eam rem ducentia,

VIII Primum ibi ponit qui fuerint p̄ quos more maiorum se
natus haberi soler&. eosq; nominat dictatorem. consules.
praetores. tribunos plebi. interregem. praefectum urbi.
neq; alii praeter hos ius fuisse dixit facere senatus consul
tum. quotiensq; usus uenisset. ut omnes isti magistratus
eodem tempore romae essent. tum quo supra ordine scrip
ti essent. qui eorum prior aliis esset. ei potissimum sena
tus consulendi ius fuisse; addit deinde. extraordinario
iure tribunos quoq; militares qui p̄ consulib; fuissent.

semper rebus sibi esse cordi dicebat. ΟΠΙΤΟΙΕΝΜΕΓΑΡΟ
ΙCΙΚΑΚΟΝΤΑΓΑΘΟΝΤΕΤΕΥΚΤΑΙ,

A VII Gneo pompeio consu[...]um no[...]latus primus cum m. crasso
designatus est, eor com[...] eum magistratu pompeius
cum initurus foret. quo per militiae tempora senatus ha-
bendi consulendiq; rerum expers urbanaru fuit. m. uar-
ronem familiarem suum [rogauit] uti commentariu faceret. ICAΓ
ωΓΙΚΟΥ. sic enim uarro ipse appellat. ex quo diceret
quid facere diceretq; dicereq; deberet. cum senatum consule-
ret. eum librum commentarium quem super eare pompeio
fecerat. perisse uarro ait in litteris quas ad oppianum
dedit. quae sunt in libro epistolicarum quaestionu quarto;
In quib; litteris quo quae ante scripserat non compare-
bant. docet rursum multa ad eam rem ducentia,

VIII Primum ibi ponit qui fuerint per quos more maiorum se-
natus haberi soleret. eosq; nominat dictatorem. consules.
praetores. tribunos plebi. interregem. praefectum urbi.
neq; alii praeter hos ius fuisse dixit facere senatus consul-
tum. quotiensq; usus uenisset ut omnes isti magistratus
eodem tempore romae essent. tum quo supra ordine scrip-
ti essent. qui eorum prior aliis esset. ei potissimum sena-
tus consulendi ius fuisse; addit deinde. extraordinario
iure tribunos quoq; militares qui pro consulib; fuissent.

Item decem uiros quib; imperium consulare tum esset. -
- Item triumuiros rei p. reconstituendae causa creatos. -
- Ius consulendi senatum habuisse; postea scripsit de in-
tercessionibus. dixitq; intercedendi ne senatus consultum
fieret. ius fuisse. iis solis. qui eadem potestate qua ii qui
senatus consultum facere uellent. maioreue essent; tum
ad scripsit de locis in quib; senatus consultum fieri iure
posset. docuitq; confirmauitq; nisi in loco per augurem consti-
tuto quod templum appellaretur senatus consultum factum
esset. iustum id non fuisse; propterea et in curia hostilia.
et in pompeia. et post in iulia cum profana ea loca fuissent.
templa esse per augures constituta ut in iis senatus consulta
more maiorum iusta fieri possent; Inter quae id quoque
scriptum reliquit. non omnes aedes sacras templa esse.
ac ne aedem quidem uestae templum esse; post haec deinceps
dicit senatus consultum ante exortum aut post occasum
sol[tis]em factum ratum non fuisse; opus etiam censorium
fecisse existimatos. per quos eo tempore senatus consultum
factum esset; docet deinde in ibi multa quib; dieb; haberi
senatum ius non sit. Immolare[t]q; hostiam prius auspicariq;
debere. qui senatum habiturus esset. de rebusq; diuinis pri-
usquam humanis ad senatum referendum esse; tum porro
referri oportere. aut infinite de republica aut de singulis

rebus finitae; senatusque consultum fieri duobus modis. aut
per discessionem si consentiretur. aut si res dubia esset. per sin
gulorum sententias exquisitas; singulos autem debere
consuli gradatim. Incipique a consulari gradu. ex quo gradu
semper quidem antea primum rogari solitum qui prin
ceps in senatum lectus est; tum autem cum haec scriberet.
nouum morem institutum refert per ambitionem gra
tiamque. ut is primus rogaretur. quem rogare uellet
qui haberet senatum. dum is tamen ex gradu consu
lari est; praeter haec de pignore quoque capiendo dis
serit. deque multa dicenda senatori qui cum in senatum
uenire deberet non adest. haec et alia quaedam id genus
in libro quo supra dixi m. uarro epistola ad oppianum
scripta executus est; sed quod ait senatus consultum duo
bus modis fieri solere. aut conquisitis sententiis. aut
per discessionem. parum conuenire uidetur cum eo quod
ateius capito in coniectaneis scriptum reliquit. nam
in libro cclviiii. tu ueronem dicere ait. nullum s.c.
fieri posse. non discessione facta. quia in omnibus se
natus consultis etiam in is quae per relationem fierent
discessio est necessaria. idque ipse capito uerum esse
adfirmat; sed de hac omni re alio in loco plenius
VIII. accuratiusque nos memini scribere. Praefectum urbi

latinarum causa relictum senatum habere posse iu-
nius negat. quo ne senator quidem sit. neq; ius habeat
sententiae dicendae. cum ex ea u&ate praefectus fiat.
quae non sit senator. iam. autem uarro in quarto episto-
licarum quaestionum. u&ate ius capito in coniectane-
orum cclviiii ius ee praefecto senatus habendi di-
cunt. deque ea re adsensum esse capitonem tuberoni
contra sententiam iunii refert; nam tribunis inquit
plebis senatus habendi ius erat. quamquam senato-
res non essent. ante atinium plebi scitum.

AGELLII NOCTIUM ATTICARUM LIBER XVI EXPLICITUS

INCIPIT LIBER XVII. SEPTIMO DECIMO COMMENTARIO HAEC INSUNT

I Quod Inquirita claudii annalib; scriptum est lignum
alumine oblitum non ardere

II Quod plato In libris quos de legib; composuit largiores
laetioresq; In conuiuiis Inuitatiunculas uini non In
utiles esse existimauit.

III Quid m. cicero de particula ista senserit scripseritque
quae p̄posita .ē. uerbis aufugio & aufero & an In uerbo
autumo eadē ista haec p̄positio eē uideri debeat.

IIII Historia de uentidio basso Ignobili homine quē primū de
parthis triumphasse memoriae traditum est

V Verbū p̄fligo a plerisq; dici Inp̄prie Inscieteque

VI In libro m ciceronis de gloria secundo manifestū erratū
In ea parte In qua scriptum .ē. sup hectore & aiace

VII Obseruatum .eē. In senib; qd annū fere aetatis tertiū &
sexagesimū agunt aut laborib; aut Interitu aut clade
aliqua Insignitū atq; Inibi sup eadem obseruatione ex
emplū adpositū epistolae diui augusti ad gaium filium.

VIII Locus ex oratione fauorini ueteris oratoris de cenarū
atq; luxoriae obprobratione qua usus .ē. cum lege lici
niam de sumptu minuendo suasit

VIIII Quod caecilius poeta frontem genere uirili non poetice
sed cum p̄batione & cum analogia appellauit

X De uoluntario & admirando Interitu uirginū milesiarū

XI Verba senatus consulti de exigendis urbe roma philosophis

XII Item uerba edicti censorum quo inprobati & coerciti sunt qui disciplinam rethoricam instituere & exercere romae coeperunt

XIII Locus ex oratione gracchi de parsimonia ac de pudicitia sua memoratissimus

XIIII De uerbis inopinatis quae utroq; uersum dicuntur & a grammaticis communia uocantur

XV Quod metellus numidicus figuram orationis nouam ex orationib; graecis mutuatus est

XVI Passis uelis & passis manib; dixisse ueteres non a uerbo suo quod est patior sed ab alieno quod est pando

XVII De nouo genere interitus crotoniensis milonis

XVIII Quam ob causam nobiles pueri atheniensium tibiis canere desierint cum patrium istum morem canendi haberent

XVIIII Quod pugna belli ciuilis uictoriaq; gai caesaris quam uicit in pharsalicis campis nuntiata praedictaq; est per cuiuspiam remigis uaticinium eodem ipso die in italia patauii

XX Verba m. uarronis memoria digna ex satyra quae inscribitur peri edesmaton.

XXI Notata quaedam de euripidis poetae genere uita moribus; deque eiusdem fine uitae

XXII Quod a poetis iouis filii prudentissimi humanissimiq; neptuni autem ferocissimi & inhumanissimi traduntur

XXIII . H istoriae de sertorio egregio duce deq; astu eius commenticiisq;
. simulamentis quib; ad barbaros milites continendos con
. ciliandosq; sibi utebatur. // didis

XXIIII . D e aetatib; historicorū nobiliū hellanici herodoti thucy

XXV . Q uid uulcacius sedigitus in libro quē de poetis scripsit de
. comicis latinis iudicarit // offenderamus

XXVI . D e uerbis quibusdam nobis quae in gnei matii mimiambis

XXVII . Q uib; uerbis aristoteles philosophus definierit syllogismū
. eiusq; definitionis interpretamentū uerbis latinis factum

XXVIII . Q uid sint comitia calata quid curiata quid censoria quid
. tributa quid conciliū atq; inibi quaedā eiusdemmodi

XXVIIII . Q uod erraverit cornelius nepos cū scripsit ciceronē tres &
. uiginti annos natū causam p sexto roscio dixisse

XXX . Q uali figura orationis & quā noua l piso annaliū scrip
. tor usus sit

XXXI . U ehiculū quod petoritum appellatur cuiatis linguae
. uocabulū sit graecae an gallicae

XXXII . Q uae uerba legauerint rhodii ad hostiū ducē demetriū
. cū ab eo obsiderentur sup illa inclita ialysi imagine.

·1· Declamauerat antonius iulianus rhetor praeter
quam semper alias tum uero nimium quantum
delectabiliter & feliciter. Sunt enim ferme scholas-
ticae istae declamationes. eiusdem hominis. eiusdemq;
facundiae. non eiusdem tamen cotidie felicitatis;
nos ergo familiares eius circum fusi undiq; eum pro-
sequebamur domum; cum deinde subeuntes monte
caspium conspicimus insulam quandam occupatam
igni. multis arduisque tabulatis editum. & propinqua
iam omnia flagrare uasto incendio; tum quispiam
ibi ex comitib; iuliani. magni inquit reditus urba-
norum praediorum. sed pericula sunt longe ma-
xima; siquid autem posset remedii fore. ut ne
tam adsidue domus romae arderent. uenum hercle
dedissem res rusticas. & urbicas emissem. atq; illi
iulianus laeta ut mos eius fuit inter fabulandum
uenustate. si annalem inquit undeuicesimumque
claudii legisses. optimi & sincerissimi scriptoris.
docuisset te profecto archelaus regis mitridati prae-
fectus. qua medella quaq; sollertia ignem defende-
res. ut ne ulla tua aedificatio e ligno correpta atq;
insinuata flammis arderet; percontatus ego sum.

.quid ess& illud mirum quadrigarii rep&it In eo igitur
libro scriptum inueni. cum oppugnar&. l. sylla In terra
attica piraeum. & contra archelaus regis mithridati
praefectus. ex eo oppido propugnar& turrim ligneam defen
dendi gratia structum. cum ex omni latere circumplexa
igni for& ardere non quisse. quod alumine ab archelao
oblita fuiss&. uerba quadrigarii ex eo libro haec sunt.
tum sylla conatus est. & tempore magno eduxit co
pias ut archelai turrim unam quam ille interposuit
ligneam Incender&. uenit. accessit. ligna subdidit.
submouit graecos. ignem admouit. satis sunt diu co
nati. numquam quiuerunt Incendere. Ita archelaus
omnem materiam obleuerat alumine. quod sulla atque
milites mirabantur. & postquam non succendit. redu
xit copias. nicum esse se philosophum dicebat
II. Ex Insula creta quispiam aetatem athenis agens. plato
& uideri gestibat. erat autem nihili homo & nuga
tor. atque In graecae facundiae gloria iactabundus.
& praeterea uini libidine adusque ludibria ebriosus.
is In conuiuiis iuuenum quae agitare athenis eb
domadibus lunae sollemne nobis fuit. simul atque
modus epulis factus. & utiles delectabilesque sermo
nes coeperant. tum silentio ad audiendum petito

loqui coeptabat. atq; id genus uili & incondita uerbo-
rum cateruā hortabatur omnes ad bibendum; idque
se facere ex decreto platonico p̄dicabat. tamquā plato
In libris quos de legib; composuit leges ebrietatis copio-
sissime scripsisset. utilemq; ēē eam bonis ac fortibus
uiris censuisset. ac simul Inter eiusmodi orationem
crebris & ingentib; poculis omne Ingenium Ingurgi-
tabat. fomitem esse quendam dicens. & incitabulū In
genii uirtutisq; si mens & corpus hominis uino flagrar-
et. sed enim plato In primo & secundo de legibus non
ut ille nebulo opinabatur. ebrietatem istam turpissi-
mam quae labefacere & inminuere hominum mentes
solet laudauit. sed hanc largiorem paulo iucundi-
oremq; uini Inuitationem quae fieret sub quibusdam
quasi arbitris & magistris conuiuiorum sobriis. non
Inprobauit. nam & modicis honestisq; Inter bibendū
remissionib; refici Integrariq; animos ad instauran-
da sobrietatis officia existimauit. reddiq; eos sensim
laetiores. ad intentiones rursum capiendas fieri habi-
liores. & simul si qui penitus In his adfectionum cupidi-
tatumq; errores Inessent. quos aliqui pudor reuerens
concelaret. ea omnia sine graui periculo libertate
p uinum data detegi. & ad corrigendum medendumq;

fieri oportuniorem. Atque hoc etiam plato ibidem dicit. non defu
giendas esse. neque respuendas huiuscemodi exercitationes ad
uersum propulsandam uini uiolentiam. neque ullum umquam
continentem prorsum ac temperantem satis fideliter uisum
esse. cuius uita uictusque non inter ipsa errorum pericula et in
mediis uoluptatum inlecebris explorata sit. nam cui libentiae
gratiaeque omnes conuiuiorum incognitae sint. quique illarum
omnino expers sit. si eum forte ad participandas eiusmodi uolupta
tes aut uoluntas tulerit. aut casus induxerit. aut necessitas compulerit.
deleniri plerumque et capi. neque mentem animumque eius consistere.
sed ui quadam noua ictum labascere. Congrediendum igitur censuit.
et tamquam in acie quadam cum uoluptariis rebus. cumque ista uini
licentia comminus decernendum. ut aduersum eas non fuga simus
tuti nec absentia. sed uigore animi. et constanti praesentia modera
toque usu temperantiam continentiamque tueamur. et calefacto
simul refotoque animo. si quid in eo uel frigidae tristitiae. uel torpen
tis uerecundiae fuerit. deluamus.

·III· Legimus librum Marci ciceronis qui inscriptus est orator. In eo libro
cicero cum dixisset uerba haec aufugio. et aufero composita
quidem esse ex praepositione ab. et ex uerbis fugio et fero. sed
eam praepositionem quo fieret uox pronuntiatu auditu
que lenior. uersam mutatamque esse in au syllabam. coeptumque
esse dici aufugio et aufero. pro abfugio et abfero. cum haec inquam

Ita dixiss&; tum postea ibidem super eadem particula
ita scripsit. haec inquit praepositio praeter haec duo uerba.
nullo alio in uerbo reperietur; inuenimus autem in com
mentario nigidiano uerbum autumo compositum ex au
praepositione & uerbo aestumo, dictumque intercise autumo — Autumo
quasi ab aestumo. quod significaret totum aestumo tamquam
ab numero. sed quod sit cum honore multo dictum p. nigidii
hominis eruditissimi audacius hoc argutiusque esse uide-
tur quam uerius. autumo enim non id solum significat aestu-
mo. sed & dico & opinor & censeo. cum quibus uerbis praepositio
ista neque coherentia uocis neque significatione sententiae
conuenit. praeterea uir acerrimae in studio litterarum licen-
tiae m. tullius non solum esse haec duo uerba dixiss& si reperiri
posset ullum tertium. sed illud magis inspici quaerique dignum
est. uersa ne sit et mutata ab praepositio in au sillabam
propter lenitatem uocis. an potius au particula sua sit
propria origine. & proinde ut pleraeque aliae praepositiones
a graecis. ita haec quoque inde accepta sit. sicuti est in illo
uersu homeri. ΑΥΕΡΥCΑΝ ΜΕΝ ΠΡΩΤΑ ΚΑΙ ΕCΦΑ
ΖΑΝ ΚΑΙ ΕΔΕΡΑΝ· ΚΑΙ ΑΒΡΟΜΟΙ ΑΥΙΑΧΟΙ·

II In sermonibus nuper fuit seniorum hominum & erudito-
rum multos in uetere memoria altissimum digni-
tatis gradum ascendisse. ignobilissimos prius homines.

ita dixisse & tum postea ibidem super eadem particula
ita scripsit. haec inquit praepositio praeter haec duo uerba.
nullo alio in uerbo repperietur. inuenimus autem in com
mentario nigidiano uerbum autumo compositum ex au
praepositione & uerbo aestumo. dictumque intercise autumo Autumo
quasi ab aestumo. quod significaret totum aestumo tamquam
ab numero. sed quod sit cum honore multo dictum p. nigidii
hominis eruditissimi audacius hoc argutiusque esse uide-
tur quam uerius. autumo enim non id solum significat aestu-
mo. sed & dico & opinor & censeo. cum quibus uerbis praepositio
ista neque coherentia uocis neque significatione sententiae
conuenit. praeterea uir acerrimae in studio litterarum licen-
tiae m. tullius non solum esse haec duo uerba dixisse. si repperiri
posset ullum tertium. sed illud magis inspici quaerique dignum
est. uersa ue sit & mutata ab praepositio in au sillabam
propter lenitatem uocis. an potius au particula sua sit
propria origine. & proinde ut pleraeque aliae praepositiones
a graecis. ita haec quoque inde accepta sit. sicuti est in illo
uersu homeri. ΑΥΕΡΥϹΑΝ ΜΕΝ ΠΡΩΤΑ ΚΑΙ ΕϹΦΑ
ΖΑΝ ΚΑΙ ΕΔΕΡΑΝ. ΚΑΙ ΑΒΡΟΜΟΙ ΑΥΙΑΧΟΙ.

I In sermonibus nuper fuit seniorum hominum & erudito-
rum multos in uetere memoria altissimum digni-
tatis gradum ascendisse. ignobilissimos prius homines.

& despicatissimos. nihil adeo de quo quam tantae admira-
tioni fuit quantae fuerunt quae de uentidio basso scripta
sunt. eum picentem fuisse genere & loco humili & matrem
eius a pompeio strabone pompei magni patre bello sociali
quo asculanos subegit. captam cum ipso ee. mox trium-
phante pompeio strabone. eum quoque puerum inter
ceteros ante currum imperatoris sinu matris uectum
esse. post cum adoleuiss& uictum sibi aegre quaesisse.
eumque sordide inuenisse comparandis mulis & uehiculis
quae magistratibus qui sortiti prouincias forent praeben-
da publice conduxiss&. in isto quaestu notum ee coepisse
c. caesari & cum eo profectum esse in gallias. tum quia in ea
prouincia satis nauiter uersatus eet. & deinceps ciuili
bello mandata sibi pleraque impigre & strenue feciss&.
non modo in amicitiam caesaris sed ex ea in amplissimum
quoque ordinem peruenisse. mox tribunum quoque plebi.
ac deinde praetorem creatum atque in eo tempore
iudicatum ee a senatu hostem cum m. antonio. post uero
coniunctis partibus non pristinam tantum dignitatem recu-
perasse sed pontificatum. ac deinde consulatum quoque
adeptum ee. eamque rem tam intolleranter tulisse
pr. qui uentidium bassum meminerat curandis mulis
uictitasse. ut uulgo per uias urbis uersiculi proscriberen-
tur;

concurrite omnes augures. haruspices. portentum in-
usitatum conflatum est recens. nam mulos qui fricabat.
consul factus est. eundem bassum suetonius tranquillus
praepositum esse a m antonio provinciis orientalibus. par
thosque in syriam inrumpentis tribus ab eo proeliis
fusos scribit. eumque primum omnium de parthis
triumphasse. & morte obita publico funere sepultum esse.

V. Sicut alia uerba pleraque ignoratione & inscitia im-
probe dicentium quae non intellegant. deflexa ac de-
prauata sunt a ratione recta & consuetudine. ita huius
quoque uerbi quod est profligo significatio uersa & cor-
rupta est. nam cum ab adfligendo & ad pernitiem interitum-
que deducendo inclinatum id tractatumque sit. semper-
que eo uerbo qui diligenter locuti sunt ita usi sint. ut
profligare dicerent prodigere & deperdere. profligatasque
res quasi proflictas & perditas appellarent. nunc
audio edificia & templa. & alia fere multa quae prope
absoluta adfectaque sunt. in profligato esse dici. ipsaque
esse iam profligata. quapropter urbanissime respon
disse praetorem non indoctum uirum barbarusculo cuidam
ex aduocatorum turba sulpicius apollinaris in quadam
epistola scriptum reliquit. nam cum ille inquit rabula
audaculus ita postulasset. uerba quae ita fecisset omnia

uir clarissime negotia de quibus te cogniturũ
esse hodie dixisti. diligentia & uelocitate tua p̄fli-
gata sunt. unum id solum relictum est. de quo. rogo audi-
as; tum pyxc&or scitis ridicule an illa negotia de quib;
iam cognouisse medicis profligata sint. equidem nes-
cio hoc autem negotium quod inte incidit procul
dubio siue id audiam siue non audiam p̄fligatum est.
quod significare autem uolunt qui profligatum
dicunt hi qui latine locuti sunt. non p̄fligatum sed
adfectum dixerunt. sicuti m. cicero in oratione quã
habuit de p̄uinciis consularibus; eius. uerba haec sunt.
bellum adfectum uidemus. & uere ut dicam paene
confectum. item infyx; nam ipse caesar quid est quod
in ea p̄uincia commorari uelit. nisi ut ea quae per eum
adfecta sunt. p̄fecta rei p. tradat. idem cicero in oe
conomico; cum uero adfectulum p̄pe aestate uasu
sole mitescere tempus est;

§ VI. IN libro m tulli qui est secundus de gloria. manifestus
error est non magnae rei. quem errorem esse possit
cognoscere nam aliquis eruditorum. sed qui tantum
legerit OMHPOYTOH. quamobrem non tam admiraba-
mur. errasse in eac re m. tullium. quam non ēē anim-
aduersum hoc postea correptumq; uel ab ipso. uel a tirone

libesto tiur. diligentissimo homine. & librorum patroni sui studiosissimo. Ita enim scriptum in eo libro est apud eundem poetam. AIAX cum hectore congrediens de pugnandi causa. agit ut sepeliatur, si sit forte uictus. declaratque se uelle ut suum tumulum multis etiam post saeculis praetereuntes sic loquantur, Hic situs est uitae iam pridem lumina linquens, qui quondam hectoreo perculsus concidit ense; fabitur haec aliquis. mea semper gloria uiuet, huius autem sententiae uersus quos cicero in linguam latinam uertit. non AIAX apud homerum dicit. neque AIAX agit ut sepeliatur. sed haector dicit & hector de sepultura agit. priusquam sciat an AIAX secum de pugnandi causa congressurus sit;

VII. Obseruatum in multa hominum memoria expertumque est. senioribus plerisque omnibus ad sexagesimum tertium uitae annum cum periculo & clade aliqua uenire. aut corporis morbique grauioris. aut uitae interitus. aut animi aegritudinis; propterea qui rerum uerborumque istiusmodi studio tenentur. eum aetatis annum appellant ΚΛΕΙΜΑΚΤΗΡΙΚΟΝ; nocte quoque ista proxima superiore. cum librum epistolarum diui augusti quas ad c. nepotem suum scripsit. legeremus. ducerenturque elegantia orationis. neque morosa neque anxia.

t simplici

sed facili hercle & simpli. id ipsum in qua dicam epistola
super eodem anno scriptum offendimus. eiusque aepis
tulae exemplum hoc est. VIIII kal octobres haue mi gai.
meus asellus iucundissimus quem semper medius fidius
desidero. cum a me ab esset. praecipue diebus talibus
qualis est hodiernus. oculi mei requirunt meum gaium.
quem ubicumque hoc die fuisti spero laetum. & bene
ualentem celebrasse quartum & sexagessimum
natalem meum; nam ut uides ΚΛΕΙΜΑΚΤΗΡΑ·
communem seniorum omnium testium & sexages
simum annum euasimus; deos autem oro ut mihi
quantum cumque super est temporis. id saluis uobis
traducere liceat in statu rei p. felicissimo.
ΑΝΔΡΑΓΑΘΟΥΝΤΩΥΜΩΝΚΑΙΔΙΑΔΔΕΧΟΜ
ΕΝΩΝ· & uiri stationem meam·

VIII. Cum legeremus orationem ueterem fauorini non indiserti
qua oratione totum ut meminisse possemus. odio esse
hercle istiusmodi sumptus atque uictus perdidicimus. uerba
haec quae apposuimus fauorini sunt; praefecti popinae atque
luxoriae. negant cenam lautam esse nisi cum lubentissi-
me edis tum auferatur. & alia esca melior atque amplior
succenturietur; is nunc flos cenae habeatur inter istos. quibus
sumptus & fastidium pro facetiis procedit. qui negant ulla

autem praeter ficedulam totam comesse oportere; ceterarum
auium atq; altilium nisi tantum apponatur ut a cluniculis
inferiore parte saturi fiant conuiuium putant inopia sordere,
superiorem partem auium atq; altilium qui edint eos palatum
habere. si proportione pergit luxuriam crescere, quid relin-
quitur nisi uti delibari sibi cenas iubeant ne edendo defa-
tigentur. quando stratus auro argento purpura amplior
aliquot hominibus quam dis immortalibus adornatur;

VIIII. Vere ac diserte Caecilius hoc in Subditiuo scripsit, nam hi sunt
inimici pessumi fronte hilaro corde tristi quos neque ut adpre-
hendas neque ut mittas scias; hos ego uersus cum de
quodam istiusmodi homine sermones essent in circulo forte
iuuenum eruditorum dixi, tum de grammaticorum uolgo
quispiam nobiscum ibi adsistens non sane ignobilis, quanta
inquit licentia audaciaque Caecilius hic fuit, cum fronte
hilaro non fronte hilara dixit. & tam inmanem soloecismum
nihil ueritus est; immo inquam potius nos & quam audaces
& quam licentes sumus qui frontem improbe indocteque non uirili
genere dicimus, cum & ratio proportionis quae analogia appel-
latur. & ueterum auctoritates non hanc sed hunc frontem
debere dici suadeant; quippe M. Cato in quinto originum
ita scripsit; postridie signis conlectis aequo fronte pedi-
tatu equitibus atque alis cum hostium legionibus pugnauit.

recto quoque fronte idem cato in libro eodem dicit; at ille
semidoctus grammaticus missas inquit auctoritates facias.
quas quidem ut habeas posse fieri puto sed rationem dic quam
non habes; atque ego his eius uerbis ut tum ferebat aetas
inritatior. audi inquam mi magister rationem falsam quidem.
sed quam redarguere falsam esse tu non queas; omnia inquam
uocabula tribus litteris finita quibus frons finitur. generis
masculini sunt. si in genetiuo quoque casu eadem sillaba fini
antur. ut mons pons frons. at ille contra renidens audi inquit
discipule plura alia consimilia quae non sint generis mas-
culini; quaerebant ibi omnes ut uel unum statim diceret; sed
cum homo uoltum intorqueret. et non hisceret. et colores
mutaret. tum ego intercessi et uade inquam nunc et habeto
ad requirendum triginta dies; postquam inueneris repetes
nos; atque ita hominem nulli rei ad indagandum uocabulum.
quo rescinderet finitionem fictam dimisimus;

de fronde lgit agelli dulcissime quid dicis.

X Plutarchus in librorum quos ΠΕΡΙ ΨΥΧΗϹ inscripsit primo cum
de morbis dissereret in animos hominum incidentibus uir-
gines dixit milesii nominis fere quot tum in ea ciuitate
erant repente sine ulla euidenti causa uoluntatem
cepisse obeundae mortis; ac deinde plurimas uitam suspen-
dio amisisse; id cum accederet in dies crebrius neque animis
earum mori perseuerantium medicinam adhiberi quiret decre-
uisse.

milesios ut uirgines quae corporib; suspensis demortuę
forent. ut heae omnes nudae cum eodem laqueo qui essent
praeuinctę efferrentur; post id decretum uirgines
uoluntariam mortem non petisse. pudore solo deter-
ritas tam inhonesti funeris;

XI. C. fannio strabone. m. ualerio. c. messala coss. senatus con-
sultum de philosophis & rhetoribus latinis factū ē; m.
pomponius praetor senatum consuluit. q uerba facta st
de philosophis & rhetoribus; de ea re ita censuerunt.
ut m. pomponius praetor animaduerteret curaretque
uti ei e re p. fideque sua uideretur. uti romae ne essent
aliquod deinde annis post id senatus consultum gn. domiti-
us ahenobarbus & l. licinius crassus censores de coercen-
dis rhetoribus latinis ita edixerunt; renuntiatum est
nobis esse homines qui nouum genus disciplinae institu-
erunt. ad quos iuuentus in ludum conueniat; eos sibi nom
inposuisse latinos rhetoras. ibi homines adulescentulos
dies totos desidere. maiores nostri quae liberos suos
discere. & quos in ludos itare uellent instituerunt;

XII. Haec noua quae praeter consuetudinem ac morē maio-
rū fiunt. neque placent neque recta uidentur. qua-
propter & his qui eos ludos habent. & his qui eo uenire
consuerunt. uisu ē. faciundū. ut ostenderemus nr̄am

sententiam nob non placere; neq; illis solum temporibus
nimis rudibus necdum graeca disciplina expolitis philosophi
ex urbe roma pulsi sunt. uerum etiam domitiano imperan-
te senatus consulto eiecti atque urbe & italia interdicti
sunt; qua tempestate epictetus quoque philosophus.
propter id senatus consultum nicopolim roma decessit;

XIII. C. gracchus cum ex sardinia rediit. orationem ad populum
in contionem habuit; ea uerba haec sunt; uersatus sum inquid
in prouincia. quomodo ex usu uestro existimabam esse. non quo-
modo ambitioni meae conducere arbitrabar; nulla apud
me fuit popina neque pueri eximia facie stabant. sed
in conuiuio liberi uestri modestius erant quam apud principia.
post deinde haec dicit; ita uersatus sum in prouincia uti nemo
poss& uere dicere assem aut eo plus in muneribus me acce-
pisse. aut mea opera quemquam sumptum fecisse; biennium
fui in prouincia si ulla meretrix domum meam introibit aut
cuiusquam seruulus propter me sollicitatus est. omnium nationum
postremissimum nequissimumque existimatote. cum a seruis
eorum tam caste me habuerim. inde poteritis considerare
quomodo me putetis cum liberis uestris uixisse; atque ibi
ex interuallo; itaq; inquit quirites cum romam profectus sum.
zonas quas plenas argenti extuli. eas ex prouincia inanes
rettuli; alii uini amphoras quas plenas tulerunt. eas argento
repletas domum reportauerunt;

XIIII. Utor & uereor & hortor & consolor. communia uerba sunt. ac dici
utroque uersus possunt. uereor te & uereor abs te. id est
tu me uereris. sic utor te & utor abs te. id factum. hortor
te & hortor abs te. id est tu me hortaris. consolor te & con
solor abs te. id est tu me consolaris; testor quoque & inter
pretor significatione reciproca dicuntur; sunt autem
uerba haec omnia ex altera parte inusitata & un dicta
sint inde quoque parte quaeri solet; afrannius in con
solobrinis. hemisto parentum est uitabilis liberis. ubi
malunt metui quam uereri se ab suis; hic uereri ex ea parte
dictum est. qua est non usitatior; nouius in ligaria.
Verbum quod est utitur ex contraria parte dicit; quia
suppellex multa quae non utitur. emitur tamen. id est quae
usui non est. m. cato in quinta origine; exercitum inquit
suum pransum. paratum. cohortatum eduxit foras. atque
instruxit; consolor quoque in partem alteram praeter
quam dici solitum est. scriptum inuenimus in epistola q. me
telli quam cum in exilio esset ad gn & ad l domitios dedit; at
cum animum inquit uestrum ergo me uideo. uehementer
consolor. & fides uirtusque uestra mihi ante oculos ante
oculos uersatur; testata itidem & interpretata eadem
ratione dixit m. tullius in primo libro de diuinatione. ut
testor interpretorque uerba communia uideri debeant.

sallustius quoque eodem modo dilargitis proscriptorū bonis
dicit tamquam uerbum largior sit ex uerbis communibus;
ueritum autem sicut puditum & pigitum n personaliter
per infinitum modum dictum ee non a uetustioribus
tantum uidemus sed a m. quoque tullio in secundo de fi-
nibus; primum inquit aristippi cyrenaicorumque omniū
quos non est ueritum in ea uoluptate quae maxima dulce-
dine sensum moueret summum bonum ponere; dignor
quoque & ueneror & confiteor & testor habita sunt in
uerbis communibus; sic illa in uergilio dicta sunt; coniugio
anchisa ueneris dignate superbo & cursusque dabis uene-
rata secundos. confessi autē aeris de quo facta confessio
est; in duodecim tabulis scriptum ē. his uerbis aeris con-
occidi. t ioneri fessi rebusq; iudicatis triginta dies iussi sunt. item
ex hisdē tabulis id quoque est; qui se sierit testarier libri-
pensue fuerit ni testimonium fariatur inprobus intesta-
bilique esto;

XV Apud q. metellum numidicum in libro accusationis in ua-
lerium messellā tertio noue dictum ee adnotauimus.
uerba ex oratione eius haec sunt; cum sese sciret
in tantum crimen uenisse. atque socios ad senatum questū
flentes uenisse. sese pecunias maximas exactos ee. pecu-
nias se maximas exactas id nobis uidebatur graeca

figurae dictum graeci enim dicunt ΕΙCΕΠΡΑΞΑΤΟ
ΜΕ ΑΡΤΥΡΙΟΝ · id significat · exegit me pecuniam quod
si id dici potest. etiam exactus esse aliqui pecuniam dici potest.
caeciliusque eadem figura in hypobolimaeo aeschino usus
uidetur; ego illud minus nihilo exigor portorium id est nihil-
-ominus exigitur de me portorium;

XVI Ab eo quod est pando passum ueteres dixerunt. non pansum.
& cum praepositione expassum non expansum; caecilius in
sinaristosis; heri uero prospexisse eum se ex tegulis haec nun
tiasse & flammeum expassum domi; capillo quoque esse mulier
passo dicitur. quasi porrecto & expanso; & passis manibus.
& uelis passis dicimus. quod significat diductis atque
distentis; itaque plautus in milite glorioso a littera in e
mutata per compositi uocabuli morem dispessis dicit. pro eo quod
est dispassis; credo ego istoc exemplo tibi esse eundum extra
portam. dispessis manibus patibulum cum habebis;

XVII Milo crotoniensis athleta inlustris quem in chronicis scriptum
est olympiade prima coronatum esse. exitum habuit
uitae miserandum & mirandum. cum iam natu grandis
artem athleticam desisset & iter faceret forte solus
in locis italiae siluestribus quercum uidit proxime uiam.
patulis in parte media rimis hiantem. tum experiri
credo etiam tunc uolens an ullae sibi reliquae uires

adessent. Inmissis in cauernas arboris digitis diducere
& rescindere querc̄. cum conatus ē. ac mediā quidem
partem discidit diuellitque; quercus autem In duas
diductę partes cum ille quasi pfecto quod erat conixus
manus laxasset. cessante ui redit In naturā. manibus-
-que eius retentis Inclusisque. stricta denuo & cohaeta.
dilacerandū hominem feris praebuit;

XVIII. Alcibiades atheniensis cum apud auunculum periclen puer
artibus ac disciplinis liberalibus erudiretur, & arcessi
pericles antigenidā tibicinem iussiss& ut eum canere
tibiis quod honestissimum tum uidebatur doceret.
traditas sibi tibias cum ad os adhibuiss&. Inflass&-
-que. pudefactus oris deformitate abiecit. Infregit-
-que; ea res cum percrebruiss&. omniū tum atheniensiū
Desita consensu disciplina tibiis canendi desitast; scriptum
hoc ē. In commentario pamphilae nono & uicesimo;

XVIIII. Quod c. cesar & gn pompeius die pciuile bellū signis conlatis
In thessalia conflixerunt res accidit patauii In trans
padana Italia memorari digna; cornelius quidam
sacerdos & loco nobilis & sacerdotii religionibus
uenerandus. & castitate uitae sanctus. repente
mota mente conspicere se pcul dixit pugnā acer-
-rimam pugnari. ac deinde alios cedere. alios urgere.

109

caedem. fugam. tela uolantia. instaurationem pugnae. Inpres-
sionē. gemitus. uulnera. proinde ut si ipse in praelio uersaretur,
coram uidere sese uociferatus est. ac postea subito excla- ... uincere
mauit caesarem uicisse; At cornelii sacerdotis hariolatio
leuis tum quidem uisa ē. & uecors. magnae mox admi-
rationi fuit. quo non modo pugnae dies quae in thessalia
pugnata ē. neque praelii exitus qui erat praedictus idē fuit.
sed omnes quoque pugnandi reciprocae uices. & ipsa exerci-
tuum duorum conflictatio uaticinantis motu atque uerb
repraesentata est;

Non paucissimi sunt in quos potest conuenire id quod m. uarro
dicit in satyra quae inscribitur ΠΕΡΙΕΔΕCΜΑΤΩΝ.
uerba haec sunt; si quantum operae sumpsisti ut tuus
pistor bonum faceret panem. eius duodecimam philo-
sophiae dedisses. ipse bonus iampridē eēs factus. nunc illū
qui norunt. uolunt emere milibus centum. te qui nouit.
nemo centussis; — memoria dignum

Euripidis poetae matrem theopompus agrestia holera uen-
dentem uictum quaesisse dicit; patri autem eius nato illo
responsū ... est a chaldeis. eum puerum cū adole-
uiss& ... uictorem in certaminibus fore; id ei puero
fatum eē pater interpretatus. athletam debere eē.
roborato exercitatoque filii sui corpore olimpiā certatu-
rum.

caedem. fugam. tela uolantia. instaurationem pugnae. Inpraes
sionem. gemitus. uulnera. proinde ut si ipse inpraelio uersaretur.
coram uidere sese uociferatus est. ac postea subito excla-
mauit caesarem uicisse; a cornelii sacerdotis hariolatio — uincere
leuis tum quidem uisa est. & uecors. magnae mox admi-
rationi fuit. quo non modo pugnae dies quae Inthessalia
pugnata est. neque praelii exitus qui erat praedictus idem fuit.
sed omnes quoque pugnandi reciprocae uices. & ipsa exerci-
tuum duorum conflictatio uaticinantis motu atque uerbis
repraesentata est;

Non paucissimi sunt Inquos potest conuenire. idquod m. uarro
dicit Insatyra. quae Inscribitur ΠΕΡΙΕΔΕCΜΑΤΩΝ;
uerba haec sunt; si quantum operae sumpsisti ut tuus
pistor bonum faceret panem. eius duodecimam philo- — memoria dignum
sophiae dedisses. ipse bonus iampridem esses factus; nunc illum
qui norunt. uolunt emere milibus centum; te qui nouit.
nemo centussis;

Euripidis poetae matrem theopompus agrestia holera uen
dentem uictum quaesisse dicit; patri autem eius nato illo
responsum est a chaldeis. eum puerum cum adole-
uisset ar ac uictorem In certaminibus fore; id ei puero
fatum esse. pater interpretatus athletam debere esse.
roborato exercitatoque filii sui corpore olimpiam certaturum.

eum inter athletas pueros deduxit; ac primo quidem in cer-
tamen pambiguā aetatem receptus non est; postea eleu-
sino & theseo certamine pugnauit. & coronatus est;
mox a corporis cura ad excolendi animi studiū trās-
gressus. auditor fuit physici anaxagore. & prodici
rethoris; In morali autem philosophia socratis; tragoe-
ediā scribere natus annos duodeuiginti adorsus ē;
philochorus refert In insula salamine speluncam
esse taetram & horridam quam nos uidimus. In qua
euripides tragoedias scriptitarit. mulieres fere
omnes In maiorē modum exosus fuisse dicitur. siue
quod natura abhorruit a mulierum coetu. siue quod
duas simul uxores habuerat. cum id decreto ab athe
niensibus facto licuisset. quarum matrimonii ptae-
debat; eius odii In mulieres aristophanes quoque memi-
nit. ΕΝΤΑΙCΠΡΟΤΕΡΑΙCΘΕCΜΟΦΟΡΑΖΟΥCΑΙC.
In his uersibus. ΝΥΝΟΥΝΑΠΑCΑΙCΙΝΠΑΡΑΙΝΩ
ΚΑΙΛΕΓΩΤΟΥΤΟΝΚΟΛΑCΑΙΤΟΝΑΝΔΡΑΠΟΛ
ΛΩΝΟΥΝΕΚΑΑΓΡΙΑΓΑΡΤΙΝΑCΩΓΥΝΑΙΚΕC
ΔΡΑΚΑΛΛΑΓΕΕΝΑΓΡΙΟΙCΤΟ [illegible] ICΛΑΧΑ
ΝΟΙCΑΥΤΟCΤΡΑΦΕΙC. alexander [illegible] autem
aetolus hos de euripide uersus composuit. ΟΔΕΑΝΑ
ΖΑΓΟΡΟΥΤΡΟΦΙΜΟCΑΡΧΑΙΟΥCΤΡΕΙΦΝΟCΜΕΝΕ

eum inter athletas pueros deduxit; ac primo quidem in cer-
tamen per ambiguā aetatem receptus non est; post eleu-
sino & theseo certamine pugnavit. & coronatus est;
mox a corporis cura ad excolendi animi studiū trās-
gressus. auditor fuit physici anaxagore. & prodici
rethoris; In morali autem philosophia socratis. tragoe-
ediā scribere. natus annos duodeviginti, adortus ē;
philochorus refert In insula salamine speluncam
esse, taetram & horridam. quam nos vidimus. In qua
euripides tragoedias scriptitarit. mulieres fere
omnes In maiorē modum exosus fuisse dicitur. sive
q natura abhorruit a mulierum coetu. sive quod
duas simul uxores habuerat. cum id decreto ab athe-
niensibus facto ius esset. quarum matrimonii ptae-
debat; eius odii ī mulieres aristophanes quoque memi-
nit. ΕΝΤΑΙC ΠΡΟΤΕΡΑΙC ΘΕCΜΟΦΟΡΑΖΟΥCΑΙC.
In his versibus. ΝΥΝΟΥΝ ΑΠΑCΑΙCΙΝ ΠΑΡΑΙΝΩ
ΚΑΙ ΛΕΓΩ ΤΟΥΤΟΝ ΚΟΛΑCΑΙ ΤΟΝ ΑΝΔΡΑ ΠΟΛ
ΛΩΝ ΟΥΝΕΚΑ ΑΓΡΙΑ ΓΑΡ ΤΙΝΑC Ω ΓΥΝΑΙΚΕC
ΔΡΑ ΚΑ ΑΛΛΑ ΓΕ ΕΝ ΑΓΡΙΟΙC ΤΟ ligio ΙC ΛΑΧΑ
ΝΟΙC ΑΥΤΟC ΤΡΑΦΕΙC. alexander autem
aetolus hos de erupide versus composuit. Ο ΔΕ ΑΝΑ
ΞΑΓΟΡΟΥ ΤΡΟΦΙΜΟC ΑΡΧΑΙΟΥ CΤΡΕΙΦΝΟC ΜΕΝΕ

.ΜΟΙΓΕ ΠΡΟCΕΙΠΕΙΝ ΚΑΙ ΜΕΙCΟΓΕΛΩC ΚΑΙ ΤΩΘ
ΑΖΕΙΝ ΟΥΔΕ ΠΑΡΟΙΝΟΝ ΜΕΜΑΘΗΚΩC ΑΛΛΟΤΙ
ΓΡΑΨΑΙ ΤΟΥΤΑΝ ΜΕΛΙΤΟC ΚΑΙ CΕΙΡΗΝΩΝ ΕΤΕΥΧΕΙ.
Is cum in macedonia apud archelaum regem ēēt uteretur-
-que eo rex familiariter. rediens nocte ab eius céna canib;
a quodam aemulo inmissis dilaceratus est. & ex his uulne-
ribus mors secuta est; sepulchrum autem eius & memoriā
macedones eo dignati sunt honore. ut in gloriae quoque
loco praedicarent. ΟΥΠΟΤΕ CΟΝ ΜΝΗΜΑ ΕΥΡΕΙΠΙΔΕ
CΟΛΟΙΤΟΠΟΥ. quod egregius poeta morte obita sepultus
in eorum terra foret; quā obrem cū legati ad eos ab athe-
niensibus missi petissent. ut ossa athenas in terram
illius patriam ꝑmitterent transferri. maximo consensu.
per
macedones in ea re deneganda praestiterunt;
Praestantissimos uirtute. prudentia. uiribus. iouis filios
poetae appellauerunt. ut aeacum & minoa & sarpedona;
ferocissimos & inmanes & alienos ab omni humanitate. tāquā
e mari genitos neptuni filios dixe runt. cyclopa.
& cercyona. & scirona. & ler trigonas;
III Sertorius uir acer. egregius que
dux. & utendi regendique exercitus peritus
fuit; is in temporibus difficillimis & mentiebatur ad mi
lites. si mendacium ꝓdesse& & litteras cōpositas pueris.

ΜΟΙΓΕΠΡΟCΕΙΠΕΙΝ ΚΑΙΜΕΙCΟΓΕΛΩC ΚΑΙΤΩΘ
ΑΖΕΙΝ ΟΥΔΕΠΑΡΟΙΝΟΝ ΜΕΜΑΘΗΚΩC ΑΛΛΟΤΙ
ΓΡΑΨΑΙ ΤΟΥΤ' ΑΝ ΜΕΛΙΤΟC ΚΑΙ CΕΙΡΗΝΩΝ ΕΤΕΥΧΕΙ.
Is cum in macedonia apud archelaum regem eet uteretur-
-que eo rex familiariter. rediens nocte ab eius cena canib;
a quodam aemulo inmissis dilaceratus est. & ex his uulne-
ribus mors secuta est; sepulchrum autem eius & memoriā
macedones eo dignati sunt honore. ut in gloriae quoque
loco praedicarent. ΟΥ ΠΟΤΕ CΟΝ ΜΝΗΜΑ ΕΥΡΕΙΠΙΔΕ
CΟΛΟΙΤΟ ΠΟΥ. quod egregius poeta morte obita sepultus
in eorum terra foret; quā obrem cum legati ad eos ab athe-
niensibus missi petissent. ut ossa athenas in terram
illius patriam permitterent transferri maximo consensu
macedones in ea re deneganda praestiterunt;

Praestantissimos uirtute. prudentia uiribus iouis filios
poetae appellauerunt. ut aeacum & minoa & sarpedona;
ferocissimos & inmanes & alienos ab omni humanitate. tamquam
e mari genitos neptuni filios dixerunt. cyclopa.
& cercyona. & scirona. & lestrygonas;

II Sertorius uir acer. egregiusque
dux. & utendi regendique exercitus peritus
fuit; is in temporibus difficillimis & mentiebatur ad mi
lites. si mendacium prodesset. & litteras cōpositas pueris

av sertorii

legebat. & somnium simulabat. & falsas religiones confe-
rebat. si quid istae res eum apud militum animos adiuta-
bant; illud adeo sertorii nobile est; cerua alba eximiae
pulchritudinis. & uiuacissimae celeritatis. a lusitano
ei quodam dono data e; hanc sibi oblatam diuinitus
& instinctā dianae numine conloqui secum monere-
que & docere. quae utilia factu essent. psuadere om-
nibus instituit. ac si quid durius uidebatur ql imperandū
militibus for&. ā cerua sese monitum praedicabat; id cū
dixerat uniuersi tamquā si deo libentes parebant. ea
cerua quodam die cum incursio esset hostiū nuntiata
festinatione ac tumultu consternata in fugam se prupit
atque in palude proxima delituit. & postea requisita
perisse credita est; neque multis diebus post inuentam ēē
ceruam sertorio nuntiat; tum qui nuntiauerat iussit
tacere. ac ne cui palam diceret interminatus ē; pce-
pitque ut eam postero die repente in eum locū in quo
ipse cum amicis ess& inmitter&. admissis
deinde amicis postridie uisum sibi ēē ait
in quie&e. ceruam quae periss& ad
se reuerti. & ut prius consueu&at quod opus
ēē facto praedicere. tum seruo ql imperauerat signi-
ficat; cerua emissa in cubiculū sertorii introrupit;

legebat. & somnium simulabat. & falsas religiones conferebat. si quid istaec res eum apud militum animos adiutabant; illud a de sertorii nobile est; cerua alba eximiae pulchritudinis. & uiuacissimae celeritatis. a lusitano ei quodam dono data est; hanc sibi oblectam diuinitus & instinctam dianae numine conloqui secum monereque & docere. quae utilia factu essent. persuadere omnibus instituit. ac si quid durius uidebatur quod imperandum militibus foret. a cerua sese monitum praedicabat; id cum dixerat uniuersi tamquam si deo libentes parebant. ea cerua quodam die cum incursio esset hostium nuntiata festinatione ac tumultu consternata in fugam se proripuit atque in palude proxima delituit. & postea requisita perisse credita est; neque multis diebus post inuentam esse ceruam sertorio nuntiat; tum qui nuntiauerat iussit tacere. ac ne cui palam diceret interminatus est; praecepitque ut eam postero die repente in eum locum in quo ipse cum ... amicis esset immitteret; admissis deinde ... amicis postridie uisum sibi esse ait in ... quiete. ceruam quae perisset ad se re...uerti. & ut prius consueuerat quod opus esset facto praedicere. tum seruo quod imperauerat significat; cerua emissa in cubiculum sertorii introrupit;

āū sertorii

r

clamor factus & ostã admiratio est; eaque hominū barbarorum credulitas sertorio in magnis rebus magno usui fuit; memoriae p̄ditum est. ex his nationibus quae cum sertorio faciebant. cum multis proeliis superatus ēēt. neminem umquā ab eo desciuisse quamquam id genus hominū ēē mobilissimum ;

Hellanicus herodotus thucydides historiae scriptores. XXIIII.

In hisdē temporibus fere laude ingenti floruerunt. & non nimis longe distantibus fuerunt aetatibus; nam hellenicus initio belli belli peloponnesiaci fuisse quinq; & sexaginta natus uidetur. herodotus tres & quinquaginta. thucydides quadraginta; scriptum hoc est in libro undecimo pamphyle; annos

Sedigitus in libro quem scripsit de poetis quid de his XXV.

sentiat qui comedias fecerunt. & quē ꝉ praestare ex omnibus ceteris putet. ac deinceps quo quēque in loco & honore ponat. his uersibus suis demonstrat. multos incertos certare hanc rem uidemus; palmā poetae comico cui deferant. eum meo iudicio errorē dissoluam tibi ut contra siquis sentiat nihil sentiat. caecilio palmam statio do comico ;

Plautus secundus facile exsuperat ceteros de in naeuius. qui seruet pretio in tertio est. si erit q̄ quarto d&ur ba bitur licinio.

post Insequi licinium facio atilium. In sexto conse-
quitur hos terrennius turpilius septimum tenet trabea
octauum optin& nono loco ee facile facio luscium decimu
addo antiquitatis causa ennium. Cn. mattius uir eruditus

XXVI. In mimiambis suis non absurde neque absone finxit re-
centatur per id quod graeci dicunt ΑΝΑΝΕΟΥΤΑΙ. Id est
denuo nascitur atque iterum fit recens; uersus in quib;
hoc uerbum est hi sunt; Iam iam albicascit phoebus &
recentatur; Commune lumen hominibus & uolupta-
tis; idem mattius in hisdem mimiambis edulcare dicit
quod est dulcius reddere. in his uersibus; quapropter
edulcare conuenit uitam. curasque acerbas sensibus
gubernare;

XXVII. Aristoteles quid syllogismus ee(t) his uersibus definiuit.
ΛΟΓΟΣ ΕΝ Ω ΤΕΘΕΝΤΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ ΕΖΑΝΑΝ
ΚΗΣ ΣΥΜΒΑΙΝΕΙ ΔΙΑ ΤΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ; eius defini
tionis non uidebatur habere incommode interpreta-
tio facta hoc modo; syllogismus & oratio in qua consensis
quibusdam & concessis aliud quiddam quam quae conces-
sa sunt per ea quae concessa sunt necessario conficit

XXVIII. In libro laelii felicis ad q. mucium primo scriptum est
labeonem scribere calata comitia esse quae pro col
legio pontificum habentur. aut regis. aut flaminu.

In augurandorum causa. eorum autem alia esse curiata
alia centuriata. curiata per lictorem curiatum calari.
Id est conuocari. centuriata per cornicinem. hisdem comi-
tiis quae calata appellari diximus. & sacrorum deste-
statio & testamenta fieri solebant. tria enim genera
testamentorum fuisse accepimus. unum quod calatis
comitiis In populi contione fieret. alterum in procinctu.
cum uiri ad proelium faciendum In aciem uocabantur.
tertium per familiae emancipationem cui aes & libra adhiberetur.
In eodem laeli felicis libro haec scripta sunt. is qui non uni-
uersum populum sed partem aliquam adesse iubet. non
comitia sed concilium edicere debet. tribuni autem
neque aduocant patricios. neque ad eos
referre ulla de re possunt. ita ne leges quidem proprie.
sed plebiscita appellantur. quae tribunis plebis feren-
tibus accepta sunt. quibus rogationibus ante patri-
cii non tenebantur. donec q. hostensius dictator eam
legem tulit. ut eo iure quod plebs statuisset & omnes qui-
rites tenerentur. Item in eodem libro hoc scriptum est. cum
ex generibus hominum suffragium feratur. curiata
comitia esse. cum ex censu & aetate. centuriata. cum
ex regionibus & locis. tributa. centuriata autem
comitia Intra pomerium fieri nefas esse. quia exercitum

Not(a)

Tria genera testamentor(um)

Inaugurandorum causa. Eorum autem alia esse curiata,
alia centuriata. curiata per lictorem curiatum calari.
id est conuocari. centuriata per cornicinem. hisdem comi-
tiis quae calata appellari diximus. & sacrorum deste-
statio & testamenta fieri solebant. tria enim genera
testamentorum fuisse accepimus. unum quod calatis
comitiis in populi contione fieret. alterum in procinctu.
cum uiri ad pyelium faciendum in aciem uocabantur.
tertium per familiae emancipationem cui aes & libra adhiberetur.
In eodem laeli felicis libro haec scripta sunt. is qui non uni-
uersum populum sed partem aliquam adesse iubet. non
comitia sed concilium edicere debet. tribuni autem
neque aduocant patricios. neque ad eos
refeyre ulla de re possunt. ita ne leges quidem proprie.
sed plebiscita appellantur. quae tribunis plebis feren-
tibus accepta sunt. quibus rogationibus ante patri-
cii non tenebantur. donec q. hortensius dictator eam
legem tulit. ut eo iure quod plebs statuisset omnes quiri-
tes tenerentur. Item in eodem libro hoc scriptum est. cum
ex generibus hominum suffragium feratur. curiata
comitia esse. cum ex censu & aetate. centuriata. cum
ex regionibus & locis. tributa. centuriata autem
comitia intra pomerium fieri nefas esse. quia exercitum

Tria genera testamentorum

extra urbem imperari oportet. intra urbem imperari
ius non sit; propterea centuriata in campo martio haberi
exercitumque imperari praesidii causa solitum quo
populus esset in suffragiis ferendis occupatus;

XXVIIII. Cornelius nepos & rerum memoriae non indiligens.
& m. ciceronis fuit qui maxime amicus familiaris
fuit; atque is tamen in primo librorum quos de uita
illius composuit. errasse uidetur. cum eum scripsit
tres & uiginti annos natum primam causam iudicii
publici egisse. sextumque roscium parricidii reum defen-
disse; dinumeratis quippe annis a q. caepione & q. ser
rano. quibus consulibus ante diem. III. nonas
ianu … arias. m. cicero natus ē. ad m.
tul … lium & gn. dolabellam quibus cons causam

r Priuatam pro quintio apud aquilium gallum iudicem
dixit. sex & uiginti anni reperiuntur; neque du
bium est. quin post annum quam pro quintio dixerat
sex. roscium reum parricidii defenderit. annos ia
septem atque uiginti natus; l. sylla felice II. q. metell
pio cos; in qua re etiam fenestellam errasse pedianum
asconius animaduertit. quod eum scripserit sexto uice
simo aetatis anno pro sexto roscio dixisse; longior
autem nepotis quam fenestelle error ē. nisi quis uul

extra urbem imperari oporteat. intra urbem impera-
rius non sit; propterea centuriata in campo martio haberi
exercitumque imperari praesidii causa solitum quo
populus esset in suffragiis ferendis occupatus;

XXVIIII. Cornelius nepos & rerum memoriae non indiligens.
& m. ciceronis ut qui maxime amicus familiaris
fuit; atque is tamen in primo librorum quos de uita
illius composuit errasse uidetur. cum eum scripsit.
tres & uiginti annos natum primam causam iudicii
publici egisse. sextumque roscium parricidii reum defen-
disse; dinumeratis quippe annis a q. caepione & q. ser-
rano. quibus consulibus ante diem. III. nonas
ianu nare; ariccrum. m. cicero natus est. ad m.
tul liu & gn. dolabellam quibus consulibus causam
priuatam pro quintio apud aquilium gallum iudicem
dixit. sex & uiginti anni reperiuntur; neque du-
bium est. quin post annum quam pro quintio dixerat.
sex. roscium reum parricidii defenderit. annos iam
septem atque uiginti natus; l. sylla felice II. q. metello
pio cos; in qua re etiam fenestellam errasse pedianus
asconius animaduertit. quod eum scripserit sexto uice-
simo aetatis anno pro sexto roscio dixisse; longior
autem nepotis quam fenestelle error est. nisi quis uult

In animum inducere nepotem studio amoris & amicitiae
adductum. amplificandae admirationis gratia qua
driennium suppressisse. ut m. cicero orationem floren-
tes dixisse p(ro) roscio admodum adulescens uideretur;
illud adeo ab utriusque oratoris [illegible] studiosis
anim aduersum & scriptum est. q(uod) [illegible] demost-
henes & cicero pari aetate inlustrissimas ora-
ones in causis dixerint. alter KATAANAPOTIω
NOCKAIKATATETEIMOKPATOYC. septem &
uiginti annos natus. alter anno minor pro p. quintio.
septimoque & uicesimo p(ro) sexto roscio. uixerunt
quoque non nimis numerum annorum diuersum.
alter tres & sexaginta annos. demosthenes sexaginta;

Quae istae in loquendo figurae notae satis usitatae- XXX
-que sunt. mihi nomen est. iulio. testiã figuram nouã
hercle repperi apud pisonem in secundo annaliũ;
uerba pisonis haec sunt. l. tarquinium collegam
suum quia tarquinio nomen esset. metuere. eu-
-que orat. uti sua uoluntate romam contendat.
quia tarquinnio inquit nomine esset. hoc p(er)inde
est tamquam si ego dicam. mihi nom. est. iulium;;

Qui ab alio genere uitae detriti iam & retorridi XXXI
ad litterarum disciplinas serius adeunt. si forte

t sime

In animum Inducere nepotem studio amoris & amicitiae
adductum. amplificandae admirationis gratia qua
driennium suppressisse. ut M. cicero orationem floren
t m
tes dixisse pro roscio admodum adulescens uideretur;
t et u
illud adeo ab utriusque oratoris [illegible] studiosis — t sime
anim aduersum & scriptum est. q[illegible] demost-
henes & cicero pari aetate Inlustrissimas orati-
ones In causis dixerint. alter ΚΑΤΑ ΑΝΔΡΟΤΙΩ
ΝΟϹ ΚΑΙ ΚΑΤΑ ΤΕ ΤΕΙΜΟΚΡΑΤΟΥϹ. septem &
uiginti annos natus. alter anno minor pro p. quintio.
septimoque & uicesimo pro sexto roscio. uixerunt
quoque non nimis numerum annorum diuersum.
alter tres & sexaginta annos. demosthenes sexaginta;

Quae istae In loquendo figurae notae satis usitata- XXX
que sunt. mihi nomen est. Iulio. tertiam figuram nouam
hercle repperi apud pisonem In secundo annalium;
uerba pisonis haec sunt. L. tarquinium collegam
suum quia tarquinio nomen esset. metuere. eum-
que orat. uti sua uoluntate romam contendat.
quia tarquinio Inquit nomine esse. hoc proinde
est tamquam si ego dicam. mihi nomen est Iulium;;

Qui ab alio genere uitae detriti iam & retorridi XXXI
ad litterarum disciplinas serius adeunt. si forte

idem sunt garruli natura & subarguculi oppido quam fiunt.
in litteris ostentatione inepti & friuoli. quod genus profecto
ille homo est qui de petorrito nuper argutissimas nugas
dixit. nam cum quaereretur petorritum quali forma
uehiculum. cuiatisque linguae uocabulum esset.
& faciem [illegible] uehiculi ementitus est. longe alienam
falsamque. & uocabulum graecum esse dixit. atque id
significare uolucres rotas interpretatus est. com-
mutataque una littera petorritum esse dictum
uolebat quasi petorotum scriptum. etiam hoc esse
auctore probo contendit. ego cum probi multos admodum
commentationum libros adquisierim neque scriptum
in his inueni. nec usquam alio quin probum scripsisse credo.
petorritum enim est non ex graecia dimidiatum.
sed totum trans alpibus. nam est uox gallica. Id scriptum est
in libro m. uarronis quarto decimo rerum diuinarum
quo in loco uarro cum de petorrito dixisset. esse id
uerbum gallicum. lanceam quoque dixit non
latinum sed hispanicum uerbum esse.

XXXII. Rhodum insulae celebritatis antiquissimae oppidum
que in ea pulcherrimum ornatissimumque obsi-
debat obpugnabatque demetrius dux aetatis
suae inclitus cuius peritia disciplinaque faciendi

[Margin: ia contrariorum; petorritum; t / de]

idem sunt garruli natura & subargutuli oppido quam fiunt.
in litterarum ostentatione inepti & friuoli. quod genus profec
to ille homo est qui de petorrito nuper argutissimas nugas
dixit. nam cum quaereretur. petorritum quali forma
uehiculum. cuiatisque linguae uocabulum esset.
& faciem. m. uehiculi ementitus est. longe alienam
falsamque. & uocabulum graecum esse dixit. atque id
significare uolucres rotas interpretatus est; com-
mutataque una littera petorritum esse dictum
uolebat quasi petorotum. scriptum &iam hoc esse
a ualerio probo contendit; ego cum probi multos admodum
commentationum libros adquisierim neque scriptum
in his inueni. nec usquam alio qui probum scripsisse credo;
petorritum enim est non ex graecia dimidiatum.
sed totum transalpibus. nam est uox gallica. Inscriptum est
in libro. m. uarronis quarto decimo rerum diuinarum
quo in loco uarro cum de petorrito dixisset. esse id
uerbum gallicum; lanceam quoque dixit non
latinum sed hispanicum uerbum esse;

XXXII. Rhodum insulam celebritatis antiquissimae. oppidum
que in ea pulcherrimum ornatissimumque obsi-
debat obpugnabatque demetrius. dux aetatis
suae inclitus. cui a peritia disciplinaque faciendi

ia commentationum

petorritum.

obsidium machinasque sollertia ad capienda oppida reper-
tarum cognomentum ΠΟΛΙΟΡΚΗΤΗϹ fuit; tum
ibi in obsidione illa aedes quasdam publice factas.
quae extra urbis muros cum paruo praesidio erant.
adgredi & uastare atque absumere igni parabat.
in his aedibus erat memoratissima illa imago.
ialysi protogenis manu facta inlustris pictoris. cuius
operis pulchritudinem praestantiamque ira perci-
tus rhodiis inuidebat; mittunt tunc rhodii ad deme-
trium legatos cum his uerbis. quae malum inquiunt
ratio est ut tu imaginem istam uelis incendio aedium
facto disperdere. Nam si nos omnes superaueris &
oppidum hoc totum ceperis. imagine quoque illa
integra & incolumi per uictoriam potieris. sin uero
nos uincere obsidendo nequiueris. petimus con-
sideres ne turpe tibi sit quia non potueris bello
rhodios uincere bellum cum protogene mortuo ges-
sisse; hoc ubi ex legatis audiuit. oppugnatione
desita & imagini & ciuitati pepercit.

AGELLI NOCCIUM ATTICARUM LIBER XUII EXPLI
TUS FELICITER

OCTAUODECIMO COMMENTARIO HAEC INSUNT.

I. Verba musonii philosophi graeca digna atque utilia
audiri obseruarique eiusdemque utilitatis senten
tiam a M. catone multis ante annis numantiae ad
equites dicta;;

II. Cuiusmodi sit lex apud dialecticos percontandi disse
rendique & quae sit eius legis reprehensio;

III. Quanam ratione effici dixerit erasistratus medicus
si cibus forte deerit ut tolerari aliquantisper ine
dia possit & tolerari fames; uerbaque ipse erasis
trati super ea re scripta;;

IIII. Quo ritu quibusque uerbis fetialis populi romani
bellum indicere solitus sit his quibus populus
bellum fieri iusserat & item in quae uerba concep
tum fuerit iusiurandum de furtis militaribus
sanciendis & uti milites scripti intra praedictum diem
in loco certo frequentarent causis quibusdam excep
tis propter quas id iusiurandum remitti aequum esset;

V. Uestibulum quid significet deque eius uocabuli rationibus;

VI. Hostiae quae dicuntur bidentes quid sint & quam ob
causam ita appellatae sint superque ea re;

VII. P. Nigidii & iulii hygini sententiae; [tiusque

VIII. Quod laberius uerba pleraque licentius petulan

finxit et quod multis item verbis utitur de quibus an sint
latina quaeri solet.

VIIII. Quid significet et quid a nostris appellatum sit quod axio
ma dialectici dicunt et quaedam alia quae prima
in disciplina dialectica traduntur.

X. Quid significet verbum in libris veterum creberrime
positum usque deque.

XI. Quid sint proletarii quid capite censi quid item sit in
duodecim tabulis adsiduus et quae eius vocabuli ratio sit.

XII. Historia ex Herodoti libris sumpta de Psyllorum interitu
qui in Syrtibus Africanis colebant.

XIII. De his vocabulis quae Cloatius Verus aut satis commode
aut nimis absurde et inlepide ad origines linguae
graecae redigit.

XIIII. Quid sit municipium et quid a colonia differat et quid sint
municipes quaeque sit eius vocabuli ratio ac proprietas
atque inibi quod divus Hadrianus in senatu de iure
atque vocabulo municipum verba fecit.

XV. Quod M. Cato differre dixit properare et festinare
et quam incommode Verrius Flaccus verbi quod est
festinat interpretatus sit.

XVI. Quid Theophrastus mirum de perdicibus scrip
tum reliquerit et quid Theopompus de leporibus.

XVII. Agrippas a partus aegris & inprosperi uitio appellatos.
de que his deabus quae uocantur prorsa & postuerta;

XVIII. Quae ratio uocabuli sit agri uaticani ;

XVIIII. Lepida quaedam memoratu & cognitu de parte geo
metriae quae · ΟΠΤΙΚΗ · appellatur & item alia
quae · ΚΑΝΟΝΙΚΗ · & tertia itidem quae dicitur · ΜΕΤΡΙΚΗ ·

XX. Sumpta historia ex herodoti libro super fidicine arione ;

I Adulescentuli cum etiam tum in scolis essemus ΕΝΘΥΜΗ-
ΜΑΤΙΟΝ · hoc graecum quod adposui dictum esse
a musonio philosopho audiebamus & quo uere atque
luculente dictum uerbisque est breuibus & rotun-
dis uinctum perquam libenter meminerAmus ;
ΑΝ ΤΙ ΠΡΑΞΗC · ΚΑΛΟΝ · ΜΕΤΑ ΠΟΝΟΥ Ο ΜΕΝ ΠΟΝΟC
ΟΙΧΕΤΑΙ ΤΟ ΔΕ ΚΑΛΟΝ ΜΕΝΕΙ ΑΝ ΤΙ ΠΟΙΗCΗC
ΑΙCΧΡΟΝ ΜΕΤΑ ΗΔΟΝΗC · ΤΟ ΜΕΝ ΗΔΥ ΟΙΧΕΤΑΙ
ΤΟ ΔΕ ΑΙCΧΡΟΝ · ΜΑΙΝΕΙ · Postea istam ipsam senten-
tiam in catonis oratione quam dixit numantiae

apud equites positum legimus, quae et si lexi-
oribus paulo longioribusque verbis comprehensa est,
prolixe quam illud graecum quod diximus, quo tamen
priore tempore antiquiorque est, venerabi-
lior videri debet. verba ex oratione haec sunt.
cogitate cum animis vestris, si quid vos per laborem
recte feceritis, labor ille a vobis cito recedet,
bene factum a vobis dum vivitis non abscedet.
sed si qua per voluptatem nequiter feceritis,
voluptas cito abibit, nequiter factum illud apud
vos semper manebit.

II. Legem esse aiunt disciplinae dialecticae, si de quapiam
re quaeratur disputeturque, atque ibi quid rogere
ut respondeas, tum ne amplius quid dicas quam
id solum quod es rogatus aut aias aut neges. eosque
qui legem non servent, et aut plus aut aliter
quam sunt rogati respondeant, existumant in-
doctique esse disputandique morem atque
rationem non tenere. hoc quidem quod dicunt
in plerisque disputationibus procul dubio fieri oportet.
Indefinitus namque inexplicabilisque sermo
fiet, nisi interrogationibus responsionibusque
simplicibus fuerit determinatus. sed enim esse

diligentissime

aiis

apud equites positum legimus; quae et si laxi-
oribus paulo longioribusque verbis comprehensa est
pyte quam illud graecum quod diximus quo tamen
priore tempore antiquiorque est venerabi-
lior videri debet. verba ex oratione haec sunt.
cogitate cum animis vestris si quid vos per laborem
recte feceritis; labor ille a vobis cito recedet; diligentissime
bene factum a vobis dum vivitis non abscedet;
sed si qua per voluptatem nequiter feceritis.
voluptas cito abibit; nequiter factum illud apud
vos semper manebit;

II. Legem esse aiunt disciplinae dialecticae. si de quapiam
re quaeratur disputeturque. atque ibi quid rogere
ut respondeas. tum ne amplius quid dicas. quam
id solum quod es rogatus aut aias. aut neges. eumque
legem qui non seruent. et aut plus. aut aliter
quam sunt rogati respondeant. existumant in- aut
doctique esse. disputandique morem atque
rationem non tenere. hoc quidem quod dicunt.
in plerisque disputationibus procul dubio fieri opor-
tet. Indefinitus namque inexplicabilisque sermo
fiet. nisi interrogationibus responsionibusque
simplicibus fuerit determinatus. sed enim esse

quaedam uidentur. Inquib; sibreuiter &adid quodrogatus
fueris respondeas. capiere. nam siquis his uerbis Inter-
rog& postulo uti respondeas. desierisne facere ad
ulterium an non utrumcumque dialectica lege res-
ponderis. siue aias. seu neges. haerebis in captione.
tamquam site dicas adulterum negent; nam qui
facere n̄ desiuit. non id necessario &iam fecit;
falsa igitur est species istius captionis. & nequaquā
pcedere ad id potest ut colligi concludique possit.
eum facere adulterium qui se negauerit facere
desisse. quid autem legis istius ppugnatores in illa
captiuncula facient. in qua haerere eos necessū ē.
si nihil amplius quā qd Interrogati erunt responde
rint nam si ita ego istorum aliquem rogem. quidqd
n̄ pdidisti habeasne an non habeas postulo ut aias
aut neges utrum. cumque breuiter responderit
capietur; nam si non habere se negauerit qd n̄
pdidit. colligetur oculos eum non habere quos
non pdidit. sin uero habere se dixerit colligetur
habere eum cornua quae non pdidit. rectius igitur
cautiusque ita respondebitur; quidqd habui
id habeo si id non pdidi sed huiuscemodi responsio
n̄ fit ex ea lege quam diximus plus enim quā qd

quaedam uidentur. In quib; si breuiter & ad id quod rogatus
fueris respondeas. capiaris. nam si quis his uerbis inter-
rog& postulo uti respondeas. desierisne facere ad
ulterium an non utrum cumque dialectica lege res-
ponderis. siue alas. seu neges. haerebis in captione.
tam quam si te dicas adulterum negent. nam qui
facere n̄ desiuit. non id necessario & iam fecit.
falsa igitur est species istius captionis. & nequaquā
pcedere ad id potest ut colligi concludique possit.
eum facere adulterium qui se negauerit facere
desisse. quid autem legis istius ppugnatores in illa
captiuncula facient. in qua herere eos necessū ē.
si nihil amplius quā qđ interrogati erunt responde-
rint. nam si ita ego istorum aliquem rogem. quidqd
n̄ pdidisti habeasne. an non habeas postulo ut alas
aut neges utrum. cumque breuiter responderit.
capietur. nam si non habere se negauerit qđ n̄
pdidit. colligetur oculos eum non habere quos
non pdidit. sin uero habere se dixerit colligetur
habere eum cornua quae non pdidit. rectius igitur
cautiusque ita respondebitur. quidquid habui.
id habeo si id non pdidi. sed huiuscemodi responsio
n̄ fit ex ea lege quam diximus plus enim quā qđ

rogatus est respondeat; et propterea id quoque ad eam
legem addi solet non esse captiosis interrogationib;

III · Cum fauorino romae dies plerumque respondendi;
totus eramus. tenebatq; animos nostros homo ille
fandi dulcissimus. atque eum quoquo iret quasi
ex lingua prorsum eius capti prosequebamur. ita
sermonibus usquequaque amoenissimis demul-
cebat. tum ad quendam aegrum cum isset uise-
re nosque cum eo una introissemus. multaque
ad medicos qui tum forte istic erant ualetu-
dinis eius gratia oratione graeca dixisset.
Ac ne hoc quidem mirum inquit uideri debet.
quod cum ante hac semper edundi fuerit adpetens.
nunc post inperatam inediam tridui omnis eius
adpetitio pristina elanguerit. nam quod erasistra-
tus scriptum inquit reliquit. propemodum uerum est;

Esuritionem faciunt inanes patentesque intes- — unde esuries ueniat
tinorum fibrae. et caua intus uentris ac stoma-
chi uacua et hiantia. quae ubi aut cibo complen-
tur. aut inanitate diutina contrahuntur. et
coniuent. tunc loco inquem cibus capitur uel stipato.
uel adducto. uoluptas capiendi eius desideran-
dique restinguitur. scythas quoque ait eundem

erasistratum dicere. cum sit usus ut famē longius
tolerent fasceis uentrem strictissime circumligare.
ea uentris compressione esuritionem posse depelli
creditum est. haec tum fauorinus. multaque istius
modi alia adfabilissime dicebat; nos autem postea
cum librum forte erasistrati legeremus; ΔΙΑΙ·ΡΕϹΕω·
primum id ipsum in eo libro quod fauorinum audie-
bamus dicere scriptum offendimus; uerba erasis-
trati ad eā rem ptinentia haec sunt. ΕΛΟΓΙΖΟΜΕ
ΘΑΟΥΝΠΑΡΑΤΗΝΙϹΧΥΡΑΝϹΥΝΠΤωϹΙΝΤΗϹ·ΚΟΙ
ΛΙΑϹΕΙΝΑΙΤΗΝϹΦΟΔΡΑΑϹΕΙΤΕΙΑΝΚΑΙΓΑΡΤΟΙϹ
ΕΠΠΛΕΟΝΑϹΕΙΤΟΥϹΙΝΚΑΤΑΠΡΟΑΙΡΕϹΙΝΕΝΤΟ
ΙϹΠΡωΤΟΙϹΧΡΟΝΟΙϹΗΠΕΙΝΑΠΑΡΑΚΟΛΟΥΘϹ
ΤΕΡΟΝΔΕ·ΟΥΚΕΤΙ· deinde paulum infra·
ΕΙΘΙϹΜΕΝΟΙΔΕΕΙϹΙΝΚΑΙΟΙϹΚΥΘΑΙΟΤΑΝΔΙΑΤΙ
ΝΑΚΑΙΡΟΝΑΝΑΓΚΑΖωΝΤΑΙΑϹΕΙΤΙΝΖωΝΑΙϹΠΛΑ
ΤΕΙΑΙϹΤΗΝΚΟΙΛΙΑΝΔΙΑϹΦΙΝΤΙΝωϹΤΗϹΠΕΙΝ
ΗϹΑΥΤΟΥϹΗΤΤΟΝΕΝΟΧΛΟΥϹΗϹϹΧΕΔΕΚΑΙΟΤΑ
ΝΠΛΗΡΗϹΚΟΙΛΙΑ·ΗΔΙΑΤΟΚΑΙΝωΜΑΕΝΑΥΤΗ
ΜΑΕΝΑΥΤΗΜΗΔΕΝΕΙΝΑΙΔΙΑΤΟΥΤΟ·ΟΥΠΕΙΝω
ϹΙΝΟΤΑΝΔΕϹΦΟΔΡΑϹΙΝΠΕΠΙΤωΚΥΙΑΗΚΑΙΝ
ωΜΑΟΥΚΕΧΕΙ;
In eodem libro erasistratus uix quandā famis non

tollerabilem quam graeci ΒΟΥΛΕΙΜΟΝ appellant.
In diebus frigidissimis multo facilius accidere ait.
quam cum serenum atque placidum est; atque e
rei causas cur is morbus in eo plerumque tempore
oriatur. non dum sibi ee̅ compertas dicit. uerba
quibus id dicit haec sunt. ΑΠΟΡΟΝ ΔΕ ΚΑΟΜΕΝΟ̄
ΕΠΙCΚΕΨΕΩC ΚΑΙ ΕΠΙ ΤΟΥΤΟΥ ΚΑΙ ΕΠΙ ΤΩΝ
ΛΟΙΠΩΝ ΒΟΥΛΕΙΜΙΩ ΤΩΝ ΔΙΑ ΤΙ ΕΝ ΤΟΙC ΨΥΧΕ
CΙΝ ΜΑΛΛΟΝ ΤΟ CΥΜΠΤΩΜΑ ΤΟΥΤΟ ΓΕΙΝΕΤΑΙ
Η ΕΝ ΤΑΙC ΕΥΔΕΙΑΙC ;

IIII. Cincius in libro tertio de re militari. fetialem populi ro̅ma-
ni bellum indicentem hostibus. telumque in agru̅ eor̅
iacientem hisce uerbis uti scripsit. quod populus her-
mundulus. homines que populi hermunduli aduersus
populum ro̅manum bellum fecere. deliqueruntque.
quodque populus romanus cum populo hermundulo bellu̅
iussit. ob eam rem ego populusque romanus populo
hermundulo hominibusque hermundulis bellum
dico facioque; Item in libro eiusdem cincii de re mili-
tari quinto. ita scriptum est; cum dilectus antiquitus
fieret. & milites scriberentur. iusiurandum eos
tribunus militaris adigebat in uerba haec;
IN magistratu uerba. c. laeli. c. fili consulis l. corneli

p. fili consulis. in exercitu decemque milia passuū prope.
furtum non facies. dolo malo solus. neque cum pluribus.
pluris nummi argentei Indies singulos. extraque hastā.
hastile. ligna. pompabulum. utrem. follem. faculam. si
quid ibi inueneris sustulerisue. quod tuum n̄ erit.
quod pluris nummi argentei erit. uti tu ad. c. laeliū
c. filium consulem lucium ue cornelium p. filium
consulem. siue quem ad utrum eorum iusserit. pfe-
res. aut pfitebere in triduo proximo qd quid inue-
neris sustulerisue Indolo malo. aut domino suo
cuium id censebis ēē reddes. uti qd recte factum ēē
uoles. militibus autem scriptis dies praefiniebatur quo
die adeent. & citandi consuli responderent. deinde
ita concipiebatur iusiurandum. ut adeent his addi-
tis exceptionibus. nisi harunce quae causa erit
funus familiare. feriae ue deinicales. quę n̄ eius
rei causa Ineum diem conlatae sint. quo is eo die
minus ibi eet. morbus sonticus. auspiciumue. qd
sine piaculo praeterire non liceat. sacrificiū
ue anniuersarium. qd recte fieri non poss&.
nisi ipsus eo die ibi sint. uis. hostes ue status.
condictus ue dies cum hoste. sicui eorum harun
ce quae causa erit. tum se postridie quā

per eas causas licebit. eo die uenturū aduturumque eum. qui
eum pagum. uicum. oppidum ue delegerit. Item in eodē
libro uerba haec sunt. miles cum die qui prodictus est
aberat neque excusatus erat. infrequens dabatur.
Item in libro sexto hoc scriptum est. alae dictae exer-
citus equitum ordines. quod circum legiones dextra
sinistraque tamquam alae in auium corporibus
locabantur. In legione sunt centuriae sexaginta.
manipuli xxx. cohortes x.

V. Plerique sunt uocabula quibus uulgo utimur. neque
tamen liquido scimus quid ea propriae atque uere
significent. sed in compertum & uolgariam tradi-
tionem rei non exploratae secuti. uidemur magis
dicere quod uolumus. quam dicimus sicuti ē. ues
tibulum uerbum in sermonibus celebre atque ob
uium. non omnibus tamen qui illo facile utuntur
satis spectatum. animaduerti enim quosdam haud-
quaquam indoctos uiros opinari uestibulum esse
partem domus primorem. quam uulgus atrium
uocat. caecilius gallus in libro de significatione
uerborum quae ad ius ciuile pertinent secundo.
uestibulum ēē dicit non in ipsis aedibus. neque
partem aedium sed locum ante ianuā domus uacuū. q(uid) sit uestibulum

per quem a uia aditus accessusque ad aedis est.
cum dextra sinistraque ianuam tecta quae sunt
uiae iuncta atque ipsa ianua procul a uia est area
uacanti intersita quae porro huic uocabulo ratio
sit. quaeri multum solet; sed quae scripta legi ea
ferme omnia inconcinna atque absurda uisa sunt;
quod sulpicium autem apollinarem memini dicere uirum
eleganti scientia ornatum huiuscemodi est; ue par-
ticula sicuti quaedam alia tum intentionem
significat tum minutionem; nam uetus et uehe-
mens alterum ab aetatis magnitudine compo
situm elisumque est. alterum a mentis ui atque
impetu dicitur; uescum autem quod ex ue particula
et esca copulatum est. utriusque diuersae signifi
cationis uim capit. aliter enim lucretius uescum
salem dicit ex edendi intentione. aliter lucilius
uescum appellat cum edendi fastidio; qui domos
igitur amplas antiquitus faciebant. locum ante
ianuam uacuum relinquebant. qui inter fores
domus et uiam medius esset; in eo loco qui dominum eius
domus salutatum uenerant. priusquam admit-
terentur consistebant. et neque in uia stabant
neque intra aedis erant; ab illa ergo grandis

loci consistione & quasi quadam stabulatione. uestibula · Unde uestibula dic
appellata sunt spatia sicuti diximus grandia ante fores ·
aedium relicta. in quibus starent qui uenissent priusquā ·
in domum intromitterentur; meminisse autem debe ·
bimus id uocabulum non semper a ueteribus scripto- ·
ribus proprie. sed p̄ quasdam translationes eē dictū ··
quę tamen ita sunt factae. ut ab ista de qua dixim̄ ·
ppriętate non longe desciuerint; sicut illud in sexto ·
uergilii; uestibulum ante ipsum primisque in fauci- ·
bus orci luctus & ultrices posuere cubilia curae; ·
non enim uestibulum priorem partem domus infernę
esse dicit. quod obrepere potest. tamquam si ita dica ·
tur. sed loca duo demonstrat extra orci fores. uestibulū
& fauces. ex quib; uestibulum appellat ante ipsum
domum. & ante ipsa orci penetralia. fauces autē uocat
iter angustum. per quod ad uestibulum adiretur ·

VI. Redeuntes graecia brundisium nauem aduertimus ·
ibi quispiam linguae latinę litterator roma a brun- ·
disinis accersitus experiundum sese uulgo dabat imus
ad eum nos quoque oblectamenti gratia; erat enim ·
fessus atque languens animus de aestu maris. legebat ·
barbare insciteque uergilii septimum; in quo libro hic
uersus est. centum lanigeras mactabat rite- ·

loci consistione & quasi quadam stabulatione. uestibula (Unde uestibula dic)
appellata sunt spatia sicuti diximus grandia ante fores
aedium relicta. in quibus starent qui uenissent priusquā
in domum intromitterentur; meminisse autem debe-
bimus id uocabulum non semper a ueteribus scripto-
ribus proprie. sed p quasdam translationes ēē dictū.
quę tamen ita sunt factae. ut ab ista de qua dixim⁹
ppriętate non longe desciuerint; sicut illud in sexto
uergilii. uestibulum ante ipsum primisque in fauci-
bus orci luctus & ultrices posuere cubilia curae;
non enim uestibulum priorem partem domus inferne
esse dicit. quod obrepere potest. tamquam si ita dica-
tur. sed loca duo demonstrat extra orci fores. uestibulū.
& fauces. ex quib; & uestibulum appellat ante ipsam
domum. & ante ipsa orci penetralia. fauces autē uocat
iter angustum. per quod ad uestibulum adiretur;

VI. Redeuntes graecia brundisium nauem aduertimus.
ibi quispiam linguae latine litterator. roma a brun-
disinis accersitus experiundum sese uulgo dabat. imus
ad eum nos quoque oblectamenti gratia. erat enim
fessus atque languens animus de aestu maris. legebat
barbare insciteque uergilii septimum. in quo libro hic
uersus est. centum lanigeras mactabat rite

bidentis & iubebat rogare se siquis quid omnium rerũ uell& dicere.
tum ego indocti hominis confidentiam demiratus doces
ne inquam nos magister cur bidentes dicantur. biden
tes inquit oues appellatae. idcircoque lanigeras dixit.
ut oues planius demonstraret. post hac inquam uidebim(us)
an oues solae ut tu ais bidentes dicantur. & an pompo
nius atellanarum poeta in gallis transalpinis errauerit.
cum hoc scripsit mars tibi uoueo facturum siumquam
redierit bidenti uerre. sed nunc ego a te rogatum & quã
scias esse huiusce uocabuli rationem. atque ille nihil
cunctatus. sed nimium quantum audacter. oues inquit
bidentes dictae quod duos tantum dentes habeant. ubi
terrarum quaeso te inquam duos solos per naturã dentes
habere ouem uidisti. ostentum enim est. & piaculis factis
procurandum. tum ille ꝑmotus mihi & inritatus. quaere
inquit ea potius quae grammatico quaerenda sunt.
nam de ouium dentibus opiliones ꝑcontantur. face
ętias nebulonis hominis risi & reliqui ;
VII P. autem nigidius in libro quem de extis composuit biden
tes appellari ait non oues solas. sed omnes bimas hostias.
neque tamen dixit apertius cur bidentes. sed quod ultro
existumabamus. id scriptum inuenimus in commen
tariis quibusdam ad ius pontificum ꝑtinentib;

bidentis, & iubebat rogare se siquis quid omnium rerum uellet dicere.
Tum ego indocti hominis confidentiam demiratus; doces
ne inquam nos magister cur bidentes dicantur; biden
tes inquit oues appellatae. idcircoque lanigeras dixit.
ut oues planius demonstraret; post hac inquam uidebimus
an oues solae ut tu ais bidentes dicantur. & an pompo
nius atellanarum poeta in gallis transalpinis errauerit.
cum hoc scripsit mars tibi uoueo facturum si umquam
redierit bidenti uerre. sed nunc ego a te rationem & quam
scias esse huiusce uocabuli rationem; atque ille nihil
cunctatus. sed nimium quantum audacter. oues inquit
bidentes dictae quod duos tantum dentes habeant; ubi
terrarum quaeso te inquam duos solos per naturam dentes
habere ouem uidisti ostentum enim est. & piaculis factis
procurandum. tum ille permotus mihi & irritatus. quaere
inquit ea potius quae grammatico quaerenda sunt.
Nam de ouium dentibus opiliones percontantur; face
tias nebulonis hominis risi & reliqui;

VII. P. autem nigidius in libro quem de extis composuit biden
tes appellari ait non oues solas. sed omnes bimas hostias;
neque tamen dixit apertius cur bidentes. sed quod ultro
existumabamus id scriptum inuenimus in commen
tariis quibusdam ad ius pontificum pertinentibus;

bidenntes primo dictas d littera inmissa quasi biennes.
tum longo usu loquendi corruptam uocem esse. ex bi
dennibus bidentes factum quo id uidebatur esse dictu
facilius leniusque. hyginus tamen iulius qui ius pon
tificum non uidetur ignorasse. in quarto librorum
quos de uergilio fecit. bidentes appellari scripsit
hostias quae per aetatem duos dentes altiores habe
rent. uerba illius ipsa posui. quae bidens est inquit
hostia oportet habeat dentes octo. sed ex his duo cete
ris altiores. per quos appareat ex minore aetate
in maiorem transcendisse. haec hygini opinio an
uera sit. non argumentis sed oculis iudicari potest.

Unde bidentes dicte.

II. Laberius in mimis quos scriptitauit. oppido quam uerba
finxit praelicenter. nam et mendicimonium dicit.
et moechimonium. et adulterionem. adulteritate-
-que pro adulterio. et depudicauit pro stuprauit. et
abluuium pro diluuio. et quod in mimo ponit quem cophi
num scripsit. manuatus est pro furatus est. et item
in fullone furem manuarium appellat. manuari
inquit pudorem perdidisti. multaque alia huius
cemodi nouat. neque non obsoleta quoque et
maculantia ex sordidiore uulgi usu ponit. quale
est in staminariis. tollet bona fide uos orcus nudas.

furem manuarium uoc

bidennes primo dictas d littera immissa quasi biennes.
tum longo usu loquendi corruptam uocem esse. ex bi
dennibus bidentes factum quoniam id uidebatur esse dictu — Unde bidentes dicte.
facilius leniusque. hyginus tamen iulius qui ius pon
tificum non uidetur ignorasse. in quarto librorum
quos de uergilio fecit. bidentes appellari scripsit
hostias quae per aetatem duos dentes altiores habe
rent. uerba illius ipsa posui. quae bidens est inquit
hostia oportet habeat dentes octo. sed ex his duo cete
ris altiores. per quos appareat ex minore aetate
in maiorem transcendisse. haec hygini opinio an
uera sit. non argumentis sed oculis iudicari potest.

II. Laberius in mimis quos scriptitauit. oppido quam uerba
finxit praelicenter. nam et mendicimonium dicit.
et moechimonium. et adulterionem. adulteritate
que pro adulterio. et depudicauit. pro stuprauit. et
abluuium pro diluuio. et quod in mimo ponit quem cophi
num scripsit. manuatus est pro furatus est, et item — N(ota) furem manuarium uoc…
in fullone furem manuarium appellat. manuari
inquit pudorem perdidisti. multaque alia huius
cemodi nouat. neque non obsoleta quoque et
maculantia ex sordidiore uulgi usu ponit. quale
est in staminariis tolle et bona fide uos ostus nudas.

in catomum & elutriare lintea. & lavandaria dicit
quae ad lavandum sint data. & coctior inquit
in fullonicam. & quid p pe vas. quid praecussis caldonia.
item in vestione talabarriunculos dicit quos vulgus
talabarriones. item in compitalibus malas malaxavi.
item in cacomnemone. hic est inquit ille gurdus.
quem ego me abhinc duos menses ex africa veni
entem excepisse tibi narraveram. item in mimo qui in
scribitur natal(is) cippum dicit & obbam & camellam
& pittacium & capitium. induis inquit capitium
tunica epittacium praetereas in annea panna gu
bernium p(ro) gubernatore. & planum pro sycophanta.
& nanum p(ro) pumilione dicit. quamquam planum
pro sycophanta m. quoque cicero in oratione scrip
tum reliquit. quam pro cluentio dixit atque item in mi
mo qui saturnalia inscribtus est. botulum pro far
cimine appellat. & hominem levennam p(ro) levi. item
in necyomantia cocionem p(ro) vulgate dicit. quem
veteres arillatorem dixere. verba laberii haec sunt.
duas uxores hoc hercule plus negoti est inquit coctio
sex aediles viderat. sed enim in mimo quem inscrip
sit alexandream. eodem quidem modo quo vulgus
se probe latine que usus est graeco vocabulo.

in plaustrum enim dixit, ΟΥΔΕΤΕΡΩϹ. Non genere
feminino ut isti novicii semidocti; verba ex eo mimo adpo-
sui; quidē ius iurandum in plaustrum aeris alieni;

VIIII Cum in disciplinas dialecticas induci atque imbui vellemus.
necessus fuit adire atque cognoscere quas vocant dialec-
tici · ΕΙϹΑΓΩΓΑϹ; tum quia in primo · ΠΕΡΙ ΑΞΙΩΜ
ΑΤΩΝ ——— discendum; quae · m · varro alias profa-
ta alias proloquia appellat. commentarium de pro-
loquiis l. aelii docti hominis qui magister varronis
fuit; studiose quaesiuimus; eumque in pacis byblio-
theca repertum legimus. sed in eo nihil edocenter. ne-
que ad instituendum explanate scriptum ē; fecisse-
que videtur eum librum aelius sui magis admonen-
di quam aliorum docendi gratia; redimus igitur
necessario ad grecos libros. ex quibus accepimus
ΑΞΙΩΜΑ. esse his verbis. ΛΕΚΤΟΝΑΥΤΟΤΕΛΕ
ϹΑΠΟΦΑΝΤΟΝΟϹΟΝΕΦΑΥΤΩ. hoc ego superse-
di vertere quia nobis & con ditis vocibus utendū
fuit. quas pati aures per insolentiam vix possent. inconditas
sed m. varro in libro de lingua latina ad cice-
ronem quarto vicensimo expeditissime. ita fi-
nit; proloquium ē. sententia. In qua nihil de-
sideratur; erit autem planius quid istud sit.

Contulimus

Axioma

si exemplum eius dixerimus. ΑΞΙΩΜΑ igitur siue id pro-
loquium dicere placet huiusmodi est. hannibal poenus fu-
it. scipio numantiam deleuit. milo caedis damnatus est. ne-
que bonum est uoluptas neque malum. et omnino quicquid
ita dicitur plena atque perfecta uerborum sententia ut id
necesse sit aut uerum aut falsum esse. id a dialecticis
ΑΞΙΩΜΑ appellatum est. a m. uarrone sicuti dixi pro-
loquium. a m. autem cicerone pronuntiatum. quo ille
tamen uocabulo tantisper uti se attestatus est. quoad
melius inquit inuenero. sed quod greci ΣΥΝΗΜΜΕΝΟΝ
ΑΞΙΩΜΑ dicunt. id alii nostrorum adiunctum. alii
conexum dixerunt. id conexum tale est. si plato ambulat.
plato mouetur. si dies est. sol super terras est. item quod illi
ΣΥΜΠΕΠΛΕΓΜΕΝΟΝ. nos uel coniunctum uel copu-
latum dicimus. quod est eiusdem modi. p. scipio pauli fi-
lius et bis consul fuit. et triumphauit. et censura functus est.
et collega in censura l. mummii fuit. in omni autem con-
iuncto si unum est mendacium dicitur. nam si ad ea
omnia quae de scipione illo uera dixi addidero et han-
nibalem in affrica superauit. quod est falsum. uniuersa
quoque illa quae coniuncte dicta sunt. propter hoc
unum quod falsum accesserit quia simul dicentur uera
non erunt. est item aliud quod greci ΔΙΕΖΕΥΓΜΕΝΟΝ

% etiam si cetera uera sunt. totum esse mendacium

ΑΞΙΩΜΑ nos diiunctum dicimus; id huiuscemo-
di ē. aut malum ē. uoluptas aut bonum aut neque
bonum neque malum ē. omnia autem quae diiungun-
tur pugnantia ee. inter sese oposita. eorumque ap-
posita quae ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΑ graeci dicunt, ea quo-
que ipsa inter se aduersa ee; ex omnibus quae diiun-
guntur unum ee uerum deb&. falsa c&era. quod si
aut nihil omnium uerum. aut omnia pluraue quam
unum uera erunt. aut quae diiuncta sunt non pugna-
bunt. aut quae opposita eorum sunt. contraria in-
ter sese non erunt. tunc id diiunctum mendacium
ē. & appellatur ΠΑΡΑΔΙΕΖΕΥΓΜΕΝΟΝ.
Sicuti hoc ē. in quo quae obposita non sunt contra-
ria. aut curris aut ambulas aut stas. nam ipsa quidē
inter se aduersa sunt. sed opposita eorum non pug-
nant; non ambulare enim & non stare & non currere.
contraria inter sese non sunt. quo contraria ea
dicuntur quae simul uera ee non queunt; possis enim
simul eodemque tempore neque ambulare neque
stare neque currere. sed hoc iam breue ex dialecti-
tica libamentum dedisse nunc satis erit. atque
id solum addendum admonendumque ē. quod
huius disciplinae studium atque cognitio in prin-

cipius quidem tetra & aspernabilis insuccuisque esse.
& inutilis uideri sol&. sed ubi aliquantum processeris.
tum denique & emolumentum eius in animo tuo di-
lucebit. & sequ&ur quaedam discendi uoluptas insati-
abilis. cui sane ni modum feceris. periculum non mediocre
erit. ne ut plerique alii tu quoque in illis dialecticae
gyris atque meandris tamquam apud sirenios sco-
pulos consenescas.

IX

Susque deque fero aut susque deque habeo. his enim om-
nibus modis dicitur. uerbum est ex hominum doctorum
sermonibus. In poematis quoque & in epistolis ueterum
scriptum est plurifariam. sed facilius repperias qui
uerbum ostentent quam qui intellegant. ita pleri-
que nostrum quae remotiora uerba inuenimus. dicere
ea properamus non discere. significat autem sus
que deque ferre animo aequo esse. & quod accidit non
magni pendere atque interdum neglegere & con
temnere. & propemodum id ualet quod dicitur
grece ΑΔΙΑΦΟΡΕΙΝ. laberius in compitalibus. nunc
tu lenis es. nunc tu susq; deque fers. mater familias
tua in lecto aduerso. sed & seruos sex tantis uerbis
nefariis utitur. m. uarro in sisenna uel de historia.
quid si non horum omnium similia essent prin-

auctiu nrm.

Susq; Deq;

cipia. ac post principia susque deque esset; lucilius in
tertio; uerum haec ludus ibi susque omnia deque fuerunt.
susque & deque fuere inquam omnia ludus iocusque
illud opus durum ut setinum accessimus finem. ΑΙΠΙ
ΑΙΠΟΙ. ait montes aetne omnes aperi athones, ·XI·

Otium erat quodam die romae in foro a negotiis. & laeta
quaedam celebritas feriarum. legebaturq; in consessu
forte complurium enni liber ex annalibus; in eo libro
uersus hi fuerunt; proletarius publicitus scutis
isq; ferroq; ornatur ferro: muros urbemq; forumq;
excubiis curant; tum ibi quaeri coeptum est. quid esset
proletarius; atq; ego aspiciens quempiam in eo circulo
ius ciuile callentem. familiarem meum. rogabam ut
id uerbum nobis enarraret; & cum illic se iuris non rei
grammaticae peritum esse respondisset. eo maxime
inquam te dicere hoc oportet; quando ut praedicas peri
tus iuris es; namq; ennius uerbum hoc ex duodecim
tabulis uestris accepit. in quibus si recte commemini
ita scriptum est; adsiduo uindex adsiduus esto prolae
tario. cui quis uolet uindex esto; petimus igitur. ne
annalem nunc. q. ennii. sed duodecim tabulas legi
arbitrere. & quid sit in ea lege proletarius ciuis in
terpretere; ego uero inquit ille dicere atq; interpretari

hoc deberem. si iura faunorum & aboriginum didicissem.
sed enim quom proletarii & adsidui & sanates & uades
& subuades & uiginti quinq; asses. & taliones. furtorumq;
quaestio cum lance & licio euanuerint, omnisq; illa
duodecim tabularum antiquitas nisi in legis actionib;
centum uiralium causarum lege aebutia lata consopita
sit; studium scientiamque ego praestare debeo iuris &
legum uocumque earum quibus utimur; tum forte qua-
dam iulium paulum poetam memoriae nostrae doctissi-
mum praetereuntem conspeximus; is a nobis salutatur
rogaturq; uti de sententia deque ratione istius uocabuli
nos doceret. qui in plebe inquit romana tenuissimi pauperrimiq;
Proletarii — erant neq; amplius quam mille quingentum aeris in censu defe-
rebant. proletarii appellati sunt. qui uero nullo aut perquam
Capite censos — paruo aere censebantur. capite censi uocabantur; extremus
autem census capite censorum aeris fuit trecentis septuagin-
ta quinq; sed quo res pecuniaq; familiaris obsidis uicem pig-
nerisque esse apud remp. uidebatur. amorisque in patria
fides quaedam in ea firmamentumq; erat. neque proletarii
neque capite censi milites nisi in tumultu maximo scribeban-
r — tur. quia familia quae his aut tenuis aut nulla esset. proleta-
riorum tamen ordo honestior aliquanto & re & nomine.
quam capite censorum fuit; nam & asperis rei publicae

temporibus cum iuuentutis inopia esset. inmilitia tumultu-
ariu legebantur. armaque iis suptu publico praebeban-
tur. & non capitis censione sed prosperiore uocabulo.
a munere officioque prolis edendae appellati sunt.
quod cum re familiari parua minus possent rem publicā
iuuare. subolis tamen gignendae copia ciuitatem frequen-
tarent. capite censos autem primus. c. marius ut quidam
ferunt bello cimbrico difficillimis rei p. temporibus uel
potius ut sallustius ait bello iugurthino milites scripsis-
se traditur. cum id factum ante in nulla memoria exta-
ret; adsiduus in duodecim tabulis pro locuplete & facile
faciente dictus. aut ab assiduis id ē. aere dando. cum id
tempora rei p. postularent. aut a muneris pro famili-
ari copia faciendi adsiduitate; uerba aūt salustii in his-
toria iugurthina de. c. mario consule. & de capite cen-
sis haec sunt; ipse interea milites scribere non more
maiorum. nec ex classib; sed ut libido cuiusq; erat capite-
censos plerosq; id factū alii inopia bonorū. alii p ambi-
tionem consulis memorabant. quod ab eo genere cele-
bratus auctusq. erat. & homini potentiam quaerenti egen-
tissimus quisq. opportunissimus.

XII. Gens in italia marsorū orta ēē fertur a circae filio. prop-
terea marsis hominib; quorum dumtaxat familiae

cum externis cognationibus non dum enim permixtae corruptae-
-que sunt. ui quadam genitali datum ut et serpentium uirulen-
-torum domitores sint. et incentionibus herbarumque sucis faci-
t. incantationibus
unt medellarum miracula. hac eadem ui praeditos esse
quosdam uidemus qui psylli uocantur. quorum super nomine
et genere cum in ueteribus litteris quesissem in quarto denique
herodoti libro fabulam de psyllis hanc inuenimus. psyllos
quondam fuisse in terra africa conterminos nasamonibus.
austrumque in finibus eorum quodam in tempore perquam
ualidum ac diutinum flauisse. eo flatu aquam omnem in
locis in quibus colebant exaruisse. psyllos re aquaria defectos.
eam iniuriam grauiter austro suscensuisse. decretumque
fecisse. uti armis sumptis ad austrum proinde quasi ad hostem
iure belli res petitum proficiscerentur. atque ita profectis
uentum austrum magno spiritus agmine uenisse obuiam.
eoque uniuersos cum omnibus copiis armisque. cumulis montibus
que harenarum super uectis operuisse. eo facto psyllos ad unum
omnis interisse. itaque eorum fines a nasamonibus occupatos.

XIII. Cloatius uerus in libris quos inscripsit uerborum a graecis
tractorum non pauca hercle dicit curiose et sagaciter
conquisita neque non tamen quaedam futtilia et friuo
la. errare inquit dictum est ΑΠΟΤΟΥΕΡΡΕΙΝ.
uersumque infert homeri in quo id uerbum est.

ΕΡΡΕ ΕΚΝΗCCΟΥΘΑCCΟΝΕΛΕΓΧΙCΤΕ ΖΩ
ΟΝΤΩ. Item halucinari factum scripsit. ex eo quod dicitur
graece ΑΛΥΕΙΝ. unde lucum quoq; esse dictum putat d lit
tera in c uersa tarditatem quandam animi & stuporem
qui alucinantibus plerumq; usu uenit. Item fascinum appellat
quasi pascanum. & fascinare. ee̅. quasi bascinare. commode
haec sane omnia & conducenter. sed in libro quarto fenerator
Inquit appellatus est quasi ΦΑΙΝΕΡΑΤΟΡ ΑΠΟ ΤΟΥ ΦΑΙ
ΝΕCΕΑΙ ΕΠΙ ΤΟ ΧΡΗCΤΟΤΕΡΟΝ. quo id genus homi
nē speciem ostentent humanitatis. & commodi ee̅. uide
antur inopibus nummos desiderantib; idque dixisse ait
hypsicraten quempiam grammaticum. cuius libri sane
nobiles sunt sup his que a grecis accepta sunt. siue hoc
aut ipse cloatius siue nescio qui alius nebulo effutiuit.
nil potest dici insulsius. fenerator enim sicuti m. uarro in li
bro tertio de sermone latino scripsit. a fenore est nomi
natus. fenus autem dictum ait a fetu. & quasi a fetura qua
dam pecuniae parientis atque increscentis. idcirco & m.
catonem & ceteros aetatis eius. feneratorem sine a litte
ra pronuntiasse tradit. sicuti fetus ipse & fecunditas
XIIJ. appellata. Municipes & municipia uerba sunt dictu
facilia & usu obuia. & neutiquam reperias qui haec dicit.
quin scire se plane putet quid dicat. sed profecto

aliud est atque aliter dicatur. quotus fere nostrum est qui cum
ex colonia populi romani sit. non & se municipem esse. & populares
lares suos municipes sibi esse. dicat. quod est a ratione &
ueritate longe auersum. sic adeo & municipia quid & quo
iure sint. quantumque a colonia differant ignoremus. exis-
timamusque meliore condicione esse colonias quam muni-
cipia. de cuius opinionis tam promiscae erroribus. diues hadri-
anus in oratione quam de italicensib; unde ipse ortus fuit
in senatu habuit. peritissime disseruit. mirarique se osten-
dit. quod & ipsi italicenses & quaedam item alia municipia
antiqua in quibus uticenses nominat. cum suis moribus legib;
que uti possent. in ius coloniarum mutari gestiuerint;
praenestinos autem refert maximo opere a tiberio impe-
ratore petisse orasseq; ut ex colonia in municipii statum
redigerentur. id que illis tiberium preferenda gratia tribu-
isse. quod in eorum finibus sub ipso oppido ex capitali morbo
reualuisset. Municipes ergo sunt ciues romani ex municipiis.
legibus suis & suo iure utentes. muneris tantum cum populo ro-
mano honerari participes. a quo munere capessendo appellati
uidentur. nullis alius necessitatib; neque ulla populi romani
lege adstricti. nisi in qua populus eorum fundus factus
est. primos autem municipes sine suffragii iure caerites
esse factos accepimus. concessumque illis ut ciuitatis.

Municipes

honoris q;
t oneris q;

romanę honorem quidem caperent. sed negotiis tamen
atque oneribus uacarent. pro sacris bello gallico receptis cus
toditisq; hinc tabulę cerites appellatę uersa uice inquas cen-
sores referri iubebant. quos notę causa suffragiis priuabant.
sed coloniarū alia necessitudo est; non enim ueniunt extrin- Colonia qd sit.
secus in ciuitatem. nec suis radicibus nituntur. sed ex ciuitate
quasi ꝓpagatę sunt. & iura institutaque omnia populi
romani non sui arbitrii habent; quae tamen conditio
cū sit magis obnoxia & minus libera. potior tamen & pres-
tabilior existimatur. propter amplitudinem maiestatem-
que populi romani. cuius istę colonię quasi effigies paruae
simulacraque eē. quędā uidentur. & simul quia obscura
oblitterataq; sunt municipiorū iura. quibus uti iam ꝑ
ignorantiā non queunt.

XV. Festinare & properare idem significare. atque in eandē
rem dici uidentur. sed m. cato id differre existimat. ea
hoc modo diuisa; uerba sunt ipsius ex oratione quam
de suis uirtutibus habuit. aliud ē. properare. aliud festi-
nare; qui unū quid mature transigit is properat. qui mul-
ta simul incipit neque ꝑficit is festinat. uerrius flaccus
rationē dicere uolens differentiae huius. festinat in-
quit a fundo dicitur. quo isti ignauiores qui nihil ꝑficere
possunt. plus uerborū quam operę habent. sed id nimis

coactum atque absurdū uid&ur. neque tanti momenti ēē
potest prima in utroque uerbo littera. ut propter eum
unam tam diuersa uerba festinare & fari eadem uideri
debeant; commodius autem propiusque uisū est. festina-
re ēē. quasi fessum esse; nam qui multis simul rebus pro-
perandis defessus ē. is tum non properat sed festinat.

XVI Theophrastus philosoforū peritissimus. omnes In
paphlagonia pdices bina corda habere dicit; theo-
pompus in bisaltia lepores bina iecora.

XVII Quorum in nascendo non caput sed pedes primi extiterant.
qui partus difficillimus aegerrimusque habetur. agrip-
pae appellati uocabulo ab aegritudine & pedibus con-
fixo [+e ficto]. ēē autem pueros in utero uarro dicit capite infi-
mo nixos rursum pedibus elatis. non ut hominis natura
est sed ut arboris. nam pedes cruraque arboris ramos
appellat. caput stirpem atque caudicem; quando igi-
tur Inquit contra naturam forte conuersi in pedes. bra-
chus plerumque diductis retinere [+i] solent. aegriusq;
tunc mulieres enituntur. huius periculi deprecandi
gratia arae statutae sunt romae duabus carmenti-
bus. quarū altera postuesta cognominata. prosa
altera arecti puersique partus & potestate te
& nomine.

XVIII. Et agrum uaticanum. & eiusdem agri deum presidem appel-
latum acceperamus a uaticiniis. quae ui atq; instinctu eius
dei In eo agro fieri solita esent. sed praeter hanc causam.
m. uarro in libris diuinarum aliam ee. tradit istius nominis
rationem; Nam sicut aius inquit deus appellatus araque
ei statuta e. quae. e. In infima noua uia. quod eo In loco
diuinitus uox edita erat. ita uaticanus deus nominatus.
penes quem esent uocis humanae initia. quo pueri simul
atque parti sunt. eam primam uocem edunt. quae prima
In uaticano sillaba est; idcircoque uagire dicit exprimente
uerbo sonum uocis recentis.

XVIIII. Pars quedam geometriae ΟΠΤΙΚΗ appellatur. quae ad
oculos ptinet. pars altera quae ad auditum. ΚΑΝΟΝΙΚΝ.
uocatur. qua musici ut fundamento artis suae utuntur.
utraque harum spatiis & interuallis linearum & ratione
numerorum constat. ΟΠΤΙΚΗ. facit multa demiranda.
id genus ut In speculo uno Imagines unius rei plures appa-
reant. item ut speculum in loco certo positum nihil imaginet.
aliorsum translatum faciat imagines; Item si recta in spe-
culum spectes imago fiat tua eiusmodi ut caput deorsum
uideatur. pedes sursum. reddit etiam causas ea disciplina.
cur istae quoque uisiones fallant. ut quae In aqua
conspiciuntur. maiora ad oculos fiant. quae procul

ab oculis sunt minora; KANONIKH . autem longitu-
dines & latitudines uocis em&itur. longior mensura uo-
cis. PYΘMOC dicitur; altior. MEΛOC. est & alias
species KANONIKH. quae appellatur METRIKH.
per quam sillabarum longarum & breuiu̅ & mediocriu̅
iuncturae & modus congruens cum principiis geom&ricae
auriu̅ mensurae examinatur; sed haec inquit m. uarro
aut omnino non discimus. aut prius desistimus quam in-
tellegamus cur discenda sint; uoluptas autem inquit uel
utilitas taliu̅ disciplinaru̅. in post principiis existit. cum
perfectae absolutaeque sunt; In principiis uero ipsis ineptae
& insuaues uidentur.

XX. Celeri admodu̅ & cohibili oratione uocumque filo tere-
ti & candido. fabulam scripsit herodotus sup fidicine
illo arione. u&us inquit & nobilis ario cantator fidibus
fuit. is loco & oppido methymnaeus. terra atque insu-
la omni lesbius fuit. eum arionem rex corinthi perian-
der amicum amatumque habuit artis gratia. is inde
a rege proficiscitur. terras inclutas siciliam atque ita-
liam uisere. ubi eo uenit. auresque omniumque mentes
in utriusque terrae urbibus demulsit. in quaestibus istic
& uoluptatibus amoribusque hominu̅ fuit. is tum post-
ea grandi pecunia & re bona multa copiosus corinthum

r

de arione fidicine (tybicine) satis mirabile.

Instituit redire. navem igitur & nautas ut notiores amiciores-
que sibi corinthios delegit; sed eo corinthios homine accepto.
navique in altum provecta. predae pecuniaeque cupidos coe-
pisse consilium de necando arione. tum illum ibi pniciae in-
tellecta pecuniam ceteraque sua ut haberent dedisse.
uitam modo sibi ut parcerent orauisse. nautas precum eius
harum commiseritum esse. illactenus ut ei necem adferre
per vim suis manibus temperarent. sed imperauisse ut iam
statim coram desiliret preceps in mare. homo inquit
ibi territus. spe omni uitae perdita. id unum postea ora-
uit. ut priusquam mortem opp&er& induere permitterent
sua sibi omnia indumenta. & fides capere. & canere
carmen casus illius sui consolabile. feros & immanes na-
utas. prolubium tamen audiendi subit quod orauerat
imp&rat. atque ibi mox de more cinctus. amictus.
ornatus. stansque in summae puppis foro carmen quod
orthium dicitur uoce sublatissima cantauit. ad postre-
ma cantus cum fidibus ornatuque omni sicut stabat
canebatque. iecit sese procul in profundum. nautae
haud quaquam dubitantes quin periss& cursum quem
facere coeperant tenuerunt. sed nouum & mirum & pium
facinus contigit. delphinum repente inter undas adna-
uisse fluitantique sese homini subdidisse. & dorso

sup fluctus edito uectauisse. Incolumique eum corpore & or-
natu taenarum, in terram laconicam deuexisse; tum arion em
prorsus ex eo loco chorinthum p&iuisse. talemq; periandro
regi qualis dulphino uectus fuerat inopinanti sese obtulisse.
eaque rem sicuti acciderat narrauisse; regem istaec parū
credidisse. arionem quasi falleret custodiri iussisse; nautas
requisitos ablegato arione dissimulanter interrogasse.
& quid audissent in his locis unde uenissent sup arione; eos
dixisse hominem cum inde irent in terra italia fuisse.
eumque illic bene agitare. & studiis delectationibusque
urbiū florere atque in gratia pecuniaque magna opu-
lentum fortunatumque eē; tum inter haec eorum uerba
arionem cum fidibus & indumentis cum quibus se in sa-
lum eiaculauerat extitisse nautas stupefactos conuic-
tosq; ire infitias non quisse; eam fabulā dicere lesbios &
corinthios. atque eē fabulę argumentum. qd simulacra
duo aenea ad taenarum uiserentur. dulphinus uehens & homo
in sidens;

+ enea

AGELLII; NOCTIUM ATTICARUM LIBER XVIII.
EXPLICITUS;
INCIPIT LIBER XVIIIJ. FELICITER;

UNDE VICESIMO COMMENTARIO HAEC INSUNT.

I Quod gallus asinius & largius licinius sententiam m. ciceronis reprehenderunt ex oratione quam dixit pro m. caelio & quid aduersus homines studiosissimos eiusdem sententia uere digneq; dici possit.

II Uerba quedam ex quinti claudii annalium primo cursim in legendo notata.

III Uerba m. uarronis ex libro quinto & uicesimo humanarū quib; contra opinionem uulgariam interpretatus ē. homeri uersum.

IIII Quid menander poeta philemoni poetae dixerit a quo saepe indigne in certaminibus comoediarum superatus ē. & qd saepissime euripides in tragoedia ab ignobilibus poetis uictus est.

V Nequaquam ee. uerū qd minutis quibusdam rethoricae artificibus uideatur m. ciceronem in libro quem de amicitia scripsit uitioso argumento usum. ΑΜΦΙCΒΗΤΟΥ ΜΕΝΟΝ ΑΝΤΙΟΜΟ ΛΟΓΟΥΜΕΝΟΥ. posuisse totūq; id consideratius tractatum exploratumque.

VI Falsum ee. quod uerrius flaccus in libro II. quos de obscuris m. catonis composuit de seruo recepticio scriptū reliquit.

VII Uerba haec ex atinia lege quod subruptum erit eius rei aeterna auctoritas

esto p. nigidio & que scaeuolae uisa ee. non minus de pr&erito furto quam de futuro cauisse.

VIII. In sermonibus apud mensam tauri philosophi quaeri agitarique eiusmodi solita cur oleum saepe & facile uinum tardius congelascant acetum haud fere umquam & quod aquae fluuiorum fontiumque durentur mare gelu non dur&ur.

VIIII. De notis litterarum quae in c. caesaris epistolis repperiuntur deque aliis clandestinis litteris ex u&ere historia petitas & quid scytale sit laconica.

X. Quid de uersibus uergilii fauorinus existumarit quibus in describenda flagrantia montis aethnae pindarum po&am secutus e. conlataque ab eo sup eadem re utriusque carmina & diiudicata.

XI. Quod plutarchus in libris symposiacis opinionem platonis de habitu atque natura stomachi fistulaeque eius quae trachia dicitur aduersum erasistratum medicum tutatus e. auctoritate adhibita antiqui medici hippocratis.

XII. De materiis infamibus quas greci ΑΔΟΞΟΥϹ appellant a fauorino exercendi gratia disputatis.

XIII. Quin particula quod qualesq; uarietates significationis habeat & quam saepe in ueterum scriptis obscura sit.

XIIII. Sententiae ex publili mimis selectae lepidiores;

XV. Quod carneades academicus elleboro stomachum purgauit

scribturus aduersus zenonis stoici decreta deque natura et
medellaque ellebori candidi & nigri .,

XVI. Anates ponticas uim habere uenenis degendis potentem atque
inibi de mithridatis regis in id genus medicamentis sollertia

XVII Mithridaten ponti regem quinque & uiginti gentium
linguis locutum quintum que enniu(m) tria corda habere
sese dixisse quod tris linguas p(er)calluisset graecam oscam
latinam .,

XVIII Quod m. uarro c. sallustium historiae scribtorem depren
sum ab annio milone in adulterio scribit & loris caesum
pecuniaque data dimissum .,

XVIIII Quid epictetus philosophus dicere solitus sit hominibus
nequam & inpuris disciplinas philosophiae studiose
tractantibus & quae duo uerba obseruanda praecepe
rit omnium rerum longe salubria .,

XX Uerba sumpta ex symposio platonis numeris coagmen
tisque uerborum scite modulateque apteque exer
cendi gratia in latinam orationem uersa .,

XXI Quibus temporibus post romam conditam graeci ro
manique inlustres uiri floruerint ante secundum
bellum carthaginiensium .,

UT QUIDAM FUERUNT MONSTRA HOMINUM QUOD
de dis inmortalibus impias falsasque opiniones prodiderunt.
ita non nulli tam prodigiosi tamque uecordes extiterunt.
In quibus sunt gallus asinius. et largius licinus. cuius liber
etiam fertur infando titulo. ciceromastix. ut scribere ausi
sint m. ciceronem parum integre atque improprie atque
inconsiderate locutum; atque alia quidem quae reprehen-
derunt neque dictu neque auditu digna sunt; sed enim in
hoc in quo sibimet ipsi praeter caetera esse uisi sunt uerborum
pensitatores subtilissimi. cedo quale id sit consideremus.
m. cicero pro m. caelio ita scribit; Nam quod obiectum
est de pudicitia quodque omnium accussatorum non cri-
minibus sed uocibus maledictisque celebratum est. id num-
quam tam acerbe feret m. caelius. ut eum peniteat
non deformem esse natum; Non existimant uerbo pro-
prio esse usum. quod ait peniteat. atque id prope inep-
tum etiam esse dicunt. Nam penitere inquiunt tum
dicere solemus. cum quae ipsi fecimus. aut quae de nostra
uoluptate nostroque consilio facta sunt. ea nobis post
incipiunt displicere. sententiamque nostram demuta-
mus; neminem autem recte ita loqui. penitere sese quod
natus sit. aut penitere quod mortalis sit. aut quod ex-

offenso forte uulneratoque corpore dolorē sentiat. quan
do istiusmodi rerum nec consiliū sit nr̄m nec arbitrium, sed
ex ingratiis in nr̄is ui ac necessitate naturae nobis accidunt.
sicut hercle inquiunt non uoluntariū fuit m. caelio quali
forma nasceretur. cuius eum dixit non paenitere. tamquā
in ea causa rei & rationem penitendi est. hec quidē
quam dicunt uerbi huiusce sententia. & penitere nisi in uo
luntariis rebus non probe dicitur. tam & si antiqui ores
uerbo ipso alio quoque modo usitati sunt. & penit& a beo
quod ē pene. & a penuria dixerunt. sed id aliorsum.
paenit& atque alio in loco dicetur. nunc autem sub hac
eadem significatione quae uulgo nota ē. non modo
ineptum hoc non est. quod m. cicero dixit. sed festiuis-
simum adeo & facetissimum ē. nam cum aduersarii
& obtrectatores m. caelii quō erat pulchro corpore.
formam eius & faciem in suspiciones inpudicitiae accer-
serent inludens cicero tam absurdam criminationē.
quod formam quam natura fecerat uitio darent.
eodem ipso errore quem inludebat sciens usus ē. &
non penit& inquit m. caelium non deformem eē
natum. ut uel hac ipsa re quod ita dicebat oppro-
bar& aduersariis. ac per facetius ostentar& facere
eos deridiculū. quod proinde caelio formam

Nota. Penit& a pene & penuria

Nota festiuissimū. et facetissimū.

Facetiis

crimini darent. quasi arbitrium eius fuisset quali forma
nasceretur.

II Cum librum ueteris scriptoris legebamus. conabamur postea
memoriae uegetandae gratia indipisci animo. ac recensere quae
in eo libro scripta esse inutrasque existimationes laudis aut culpae
adnotamentis digna. erat que hoc sane quam utile exercitium
ad conciliandas nobis ubi uenisset usus uerborum sententiarum
que elegantiarum recordationes. uelut haec uerba ex q. claudii
primo annali quae meminisse potui notaui. quem librum legi
mus biduo proximo superiore. arma inquit plerique abici
unt atque inermi inlatebrant sese. inlatebrant uerbum po
eticum uisum est. sed non absurdum neque asperum. eam inquit
dum fiunt laetam subnixo animo quasi sublimi et supra nixo.
uerbum bene significans et non fortuitum. demonstrat que
animi altitudinem fiduciamque. quo quibus innitamur, is qua
si erigimur attollimur que. domus inquit suas quemque ire
iubet. et sua omnia frunisci. frunisci rarius quidem fuit in aetate M. tulli.
ac deinceps infra rarissimum dubitatumque est ab imperitis
antiquitatis an latinum foret. non modo autem latinum sed
iucundius amoeniusque etiam uerbum est fruniscor. quam
fruor et ut fatisco a fateor ita fruniscor factum est a fruor.
Quae metellus numidicus qui caste pureque lingua usus latina
uidetur. in epistola quam exul ad domitios misit ita scripsit.

In latebro.

fruniscor

illi uero omni iure atque honestate interdicti, ego neque aqua
neque igni careo. & summa gloria fruniscor. Nouius in a-
tellania quae parcus inscripta est. hoc uerbo ita utitur.
quod magno opere quaesiuerunt id frunisci non que-
unt. qui non sparsit apud se fruniscor est. & romani inquit
multis armis & magno commeatu praedaque ingenti co- Copior
piantur; uerbum castrense est. nec facile id repperias
apud ciuilium causarum oratores; ex eademque figura
ē. qua lignantur. & pabulantur. aquantur. Sole inquit
occaso. sole occaso non insuaui uetustate est. si quis au-
rem habeat n̄ sordidā nec proculcatam; in duodecī au
tabulis uerbum hoc ita scriptum ē; ante meridiem
causā coniciunt. cum perorant ambo p̄sentes; post me-
ridiem praesenti litē addicito. si ambo praesentes.
sol occasus. suprema tempestas; Eos nos inquit
in medium relinquemus uulgus; in medio dicit. nā In mediū ponere
uitium ēē. istuc putat. & si dicas in medium ponere.
id quoque esse soloecon putant; & probabilius crismū
significatiusque si ita dici uideretur. si quis ea uerba
non incuriose introspiciat. graece quoque
ΘΕΙΝΑΙ ΕΙC ΜΕCΟΝ. uitium id non est; postquā
nuntiatum ē. inquit ut pugnatum esset in gallos.
id ciuitas grauiter tulit; in gallos. mundius sub

talius q; est. quam cum gallis. aut contra gallos. nam pin
guiora haec obsoletiora que sunt. simul inquit forma
factis eloquentia dignitate acrimonia confidentia
pariter p̄cellebat. ut facile intellegeretur magnū uiati
cum ex se atque in se ad rem p̄ euertendam
Magnū uiaticū habere. magnum uiaticum pro magna facultate. et
parete tam magno noue positum est. uidetur que graecos
secutus. qui. ΕΦΟΔΙΟΝ. sumptus eius ad aliarum quoq;
rerū apparatus traducunt. ac saepe. ΕΦΟΔΑ CON
pro eo dicunt quod est instrue et instrue. Nam mar
cus inquit manlius quem capitolium seruasse a gal
lis supra ostendi. cuiusque operam cum m̄ furio dic
tatore apud gallos cum prime fortem atque ex
superabilem respublica sensit is et genere et ui et
uir-tute bellica nemini concedebat. at prime cre
at p̄me brius est cum prime rarius. traductum que ex eo
est. quod cū primis dicebant. pro quo dicit inpri
mis. nihil sibi inquit diuitias opus ēē. nos diuitis
dicamus. et uitium hoc orationis nullum est; ac ne id
quidem ē. quod figura dici solet. recta enim istaec
oratio est. et ueteres complusculi ita dixerunt.
nec ratio dici potest cur rectius sit diuitis opus ēē.
quam diuitias. nisi qui grammaticorum noua instituta

ut ΘΕΜΕΝΩΝΙΕΡΑ · obseruaret, nam haec in-
quit maxime uersatur deorum iniquitas. quod de-
teriores sunt incolumiores. neq: optimum quemquā
inter nos sinunt diurnare, inusitate diurnare dix-
p diu uiuere, sed ex ea figuratione est quam dicimur
perennare. cum iis inquit consermonabatur, ser-
monari rusticius uidetur. sed rectius est sermicinari.
rectius ē. sed corruptius, sese inquit ne id quoq: quod
tum suaderet facturum ēē, ne id quoq: dixit pro ne
id quidem. infrequens nunc in loquendo, sed in libris
ueterum creberrimū, tanta inquit sanctitudo fani ē.
ut numquā quisquā uiolare sit ausus, sanctitas quoq:
& sanctimonia non minus latine dicuntur, sed nescio quid
maioris dignitatis ē. uerbum sanctitudo. sicuti. m. cato
in. l. ueturium duritudinē quam duritiā dicere grauius
putauit, qui illius inquit, inpudentiā norat & duritudinem.
cum totius inquit arrabo penes samnites p. r. esset, arra-
bonē dixit. sescentos obsides, & id maluit quam pignus
dicere, quo uis huius uocabuli in ea sententia grauior
acriorque ē, sed nunc arrabo in sordidis uerbis haberi
coeptus. ac multo uidetur sordidius arra quamquam
arra quoque ueteres sepe dixerint & compluriens.
laberius miserrimas inquit uitas exegerunt & hiemi-

diurnare .i. perennare

duritudinē

Arrabonē

coplures

nus in otiis inquit consumptus est. elegantia utrubique ex multitudine numeri quaesita est. comminus inquit qua ascenderat descendit. atque uerba gallis dedit, uerba comminui dedisse gallis dicas. qui nihil quicquam cuiquam dixerat; neque eum galli qui capitolium obsidebant ascendentem uiderant; sed uerba dedit haud secus posuit. quam si tu dicas latuit atque obrepsit; conualles inquit & arbor & ea magna erant. arbor & ea ignobilius uerbum est. arbusta celebratius; putabant inquit eos qui foris atque qui in arce erant. inter se commutationes & consilia facere; commutationes. id est conlationes; commutationesque non usitate dixit. sed non hercle inscite nec ineleganter; haec ego pauca interim super eo libro quorum memoria post lectionem suppetierat. mihi notaui in sermonibus forte quos de temporibus uerum ad usus hominum repetitarum agitabamus.

III. Adulescens quispiam non indoctus. sparti quoque usum intra graecia diu incognitum fuisse dixit. multisque post ilium captum tempestatibus extra hispania aduectum. riserunt hoc ad inludendum ex iis qui ibi aderant unus atque alter. male homines litterati. quod genus ΑΓΟΡΑΙΟΥϹ graeci appellant. atque eum qui id dixerat librum legisse

homeri aiebant. eum uersus hic forte de.e&; ΚΑΙΔ
ΗΔΟΥΡΑC· ΕCΗΠΕΝΕΩΝ ΚΑΙCΠΑΡΤΑ
ΛΕΛΥΝΤΑΙ· Tum ille prorsum irritatus. non in quit
meo libro uersus. sed uobis plane magister defuit.
si creditis in eo uersu CΠΑΡΤΑ· id significare. quod
nos spartum dicimus; maiorem illi risum subiciunt.
neque id destiterunt nisi liber ab eo prolatus. eē m·
uarronis uicensimus quintus humanarum. in quo
de isto homeri uerbo a uarrone ita scriptum est; ego
CΠΑΡΤΑ· apud homerum non plus spartū signi
ficare puto quam. CΠΑΡΤΟΥC. qui dicuntur in
agro thebano nati; in grecia — sparti copia modo
coepit. ēē ex hispania. neque ea ipsa facultate
usi liburni. sed hi plerasque naues loris suebant.
greci magis cannabo & stuppa. ceterisque satiuis
rebus. a quibus CΠΑΡΤΑ· appellabant. quod cum
ita uarro dicat. dubito hercle an posterior sylla
ba in eo uerbo quod apud homerum est acuenda
sit. nisi quia uoces huiusmodi cum ex cōmuni sig
nificatione in rei certae proprietatē concedunt.
diuersitate accentuum separantur.,

IIII· Menander a philemone nequaquam pari scrip
tore. in certaminibus comoediarum abitu gratia

que. & factionib; saepe numero uincebatur. eum cum forte
habuiss& obuiam. quaeso inquit philemo bona uenia dic mihi.
cum me uincis non erubescis. euripiden quoque m uarro ait.
cum quinq; & septuaginta tragoedias scripserit in
quinq; solis uicisse. cum eum saepe uincerent aliquot
poetae ignauissimi; menandrum aut alii centum octo. par
tim centum noue reliquisse comoedias ferunt; sed apollo
dori scriptoris celebratissimi hos de menandro uersus
legimus in libro qui chronica inscriptus est., ΚΗΦΙCΙ
ΕΥCΙϢΝΕΚΑΙΟΠΙΘΟΥC ΠΑΤΡΟC ΠΡΟCΤΟΙC
ΕΚΑΤΟΝΠΕΝΤΕΓΡΑΨΑC ΔΡΑΜΑΤΕΞΕΛΕΙ
ΠΕΠΕΝΤΗΚΑΝΤΑ. ΚΑΙΔΥΕΙΝ ΕΤϢΝ.,
tamen centū & quinque omnib;. solis eum octo uicisse
idem apollodurus eodem in libro scripsit.,
V. M. cicero in dialogo cui titulus est laelius. uel de amicitia.
docere uolens amicitiā n̄ spe exspectationeque
utilitatis. neque pretii mercedisque causa colendam.
sed quo ipsa p se se plena uirtutis honestatisq; sit
expetendam diligendamque eē. &iam si nihil opis
nihilque emolumti ex ea pcipi queāt. hac sententia
atque his uerb usus est. eaque dicere facit c. laeliū
sapientē uirum. qui p. africani fuerat amicissi
mus. quid enim africanus indigens mei. ne ego quidē

illius; sed ego admiratione quadam uirtutis eius. ille uicissim opinione fortasse non nulla. quam de meis moribus habebat me dilexit. auxit beniuolentiam consuetudo; sed quam. quam utilitates multae & magnae consecutae sunt, non sunt tamen ab earum spe causae diligendi profectae; ut enim benefici liberalesque sumus. non ut exigamus gratiam. neq; enim beneficium faeneramur. sed natura propensi ad liberalitatem sumus; sic amicitiam non spe mercedis adducti. sed quod omnis eius fructus in ipso amore inest. expetendam putamus; hoc cum legeretur in coetu forte hominum doctorum. rethoricus quidam sophista utriusq; linguae callens. haut sane ignobilis ex istis acutulis & minutis doctorib;. qui TEXNIKEI appellantur. atque in disserendo tamen non impiger usum esse existimabat argumentum. tullium non probo neque apodictico. sed eiusdem questionis cuius esset ea ipsa res de qua quaereretur. uerb-que idutatū graecis appellat. quod accepisset. ΑΜΦΙCΒΗΤΟΥΜΕΝΟΥΝ ΑΝΤΙΟΜΟΛΟΓΟΥΜΕΝΟΥ. Nam beneficos inquit & liberales sumpsit ad confirmandum id quod de amicitia dicebat. cum ipsum illud & soleat quaeri & debeat. quisquis liberaliter & benigne facit. qua mente. quoue consilio

quis liberat

benignus liberalisque esset, utrum quia mutuam gratiam
speraret et eum in quem benignus sit ad parem curam sup-
uocet, quod facere plerique omnes uidentur, an quia na-
tura sit beniuolus, benignitasque eum per sese ipsa
et liberalitas delectet sine ulla recipiendae gratiae pro-
curatione, quod est omnium ferme rarissimum. argumen-
ta autem censebat aut probabilia esse aut perspicua et
minime controuersa, idque apodixin uocari dice-
bat, cum ea quae dubia aut obscura sunt per ea quae ambigua
non sunt inlustrantur; atque ut ostenderet beneficos libe-
ralesque ad id quod de amicitia quaereretur quasi ar-
gumentum exemplumue sumi non oportere, eodem inquit
simulacro eademque rationis imagine amicitia inuicem
pro argumento sumi potest, si quis adfirmet homines benefi-
cos liberalesque esse debere non spe aliqua compendii
sed amore et studio honestatis. poterit enim consimiliter
ita dicere: namque ut amicitiam non spe utilitatis amplecti-
mur, sic benefici liberalesque non gratiae reciperandae
studio esse debemus. poterit sane inquit ita dicere. sed
neque amicitia liberalitati neque liberalitas amicitiae
praebere argumentum potest, cum de utraque pariter quae-
ratur. haec ille rhetoricas artifex dicere quibusdam
uideatur perite et scienter, sed uidelicet eum uocabula

rerum vera ignoravisse. Nam beneficum & liberalem
cicero appellat. ita ut philosophi appellandum esse cen
sent. non eum qui ut ipse ait beneficia faeneratur.
Sed qui benigne facit nulla tacita ratione ad utilitates
suas redundante. non ergo obscuro neque ambiguo
argumento usus est. sed certo atque perspicuo; siquidem
qui vere beneficus liberalisque est. qua mente bene
aut liberaliter faciat non quaeritur. alius enim longe
nominibus appellandus est. si cum talia facit. sibi potius
quam alterius iuvandi causam facit. processisset & aut
argutatori isti fortasse an reprehensio. si cicero ita
dixisset. ut enim benefice liberaliterque facimus. non
ut exigamus gratiam. videretur enim benefice facere.
& cum in non beneficum cadere posse. si id per aliquam cir
cumstantiam fieret. non per ipsam perpetuae benignitatis
constantiam. sed cum beneficos liberalesque dixerit.
neque alius modi istis sint. quam cuius esse eos supra
diximus. in locis quod aiunt pedibus & verbis. repre
hendit doctissimi viri orationem. nulla

VI. M. cato voconiam legem suadens. verbis hisce usus est.
principio vobis mulier magnam dotem attulit.
tum magnam pecuniam recipit. quam in viri potes
tatem non committit; eam pecuniam viro mutuam

dat. postea ubi irata facta est. servum recepticium sectari
atque flagitare virum iubet. quaerebatur servus re-
cepticius quid esset. libri statim quaesiti allatique sunt
Verrii Flacci de obscuris Catonis. in libro secundo scrip-
tum inventum est. recepticium servum dici nequam
et nulli pretii. qui cum venum esset datus. redhibitus ob a-
liquod vitium receptusque sit. propterea inquit servus
eiusmodi sectari maritum et flagitare pecuniam
iubebatur. ut eo ipso dolor maior et contumelia gravior
viro fieret. quod eum servus nihili petendae pe-
cuniae causa compellaret. cum pace autem cumque ve-
nia istorum. si qui sunt qui Verrii Flacci auctoritate
capiuntur. dictum hoc sit. recepticius enim servus in ea
re quam dicit Cato aliud omnino est. quam Verrius
scripsit. atque id cuivis facile intellectu est. res enim
proculdubio sic est. quando mulier dotem marito
dabat. tum quae ex suis bonis retinebat. neque ad
virum transmittebat. ea recipere dicebatur. sicu-
ti nunc quoque in venditionibus recipi dicuntur
quae excipiuntur neque veneunt. quo verbo plau-
tus quoque in trinummo usus est. in hoc versu. posti-
culum hoc recipit cum aedis vendidit. id est cum
aedis vendidit particulam quandam quae post

eas aedis erat non uendidit. sed retinuit, ipse et id cum ca-
to mulierem demonstrare locupletem uolens. mulier
inquit et magnam dotē dat. et magnam pecuniā
recipit. hoc est. et magnam dotē dat et magnam
pecuniam retinet; ex ea igitur rē familiari quā
dote data retinuit. pecuniam uiro mutuam dat. eā
pecuniam cum uiro forte irata repetere instituit.
adponit flagitatorē seruum receptacium. hoc est
proprium seruum suum. quem cū pecunia reliqua re-
ceperat. neque dederat doti sed retinuerat. nō enī
seruo mariti imperare hoc mulierem fas erat.
sed proprio suo; plura dicere quib; hoc nr̄m tuear
sup sedeo. ipsa enim sunt p se se euidentia. et quod auer-
rio dicitur et a nob; quod utrum ergo uidebitur cui-
que uerius. eo utatur.

VII.

Legis ueteris atiniae uerba sunt; quod subruptum
erit. eius rei aeterna auctoritas esto. quis alius putet
In hisce uerbis quam de tempore futuro legē
loqui. sed que sceuolā patrem suum. et brutū et mani-
lium uiros adprime doctos. quaesisse ait dubitas-
seque. utrumne in post facta modo furta lex uale-
ret. an etiam in ante facta. quo subruptum erit utrū-
que tempus uideretur ostendere. tam p̄teritum.

quam futurum; itaque p. nigidius ciuitatis romanae doc-
tissimus. super dubitatione hac eorum scripsit in tertio
uicensimo commaticorum commentariorum; atque ipse
quoque idem putat incertam esse temporis demonstra-
tionem sed anguste perquam et obscure disserit ut sig-
na rerum ponere uideas ad subsidium magis memo-
riae suae quam ad legentium disciplinam; uidebatur tamen
hoc dicere. suum uerbum et esse et erit quando per sese
ponuntur habent atque retinent tempus suum; cum
uero praeterito iunguntur. uim temporis sui amittunt.
et in praeteritum contendunt; cum enim dico in campo est.
in comitio est. tempus instans significo. Item cum dico in
campo erit. tempus futurum demonstro. At cum dico
factum est. scriptum est. quamquam est uerbum temporis sit
praesentis. confunditur tamen cum praeterito. et praesens esse
desinit. Sic igitur inquit etiam istud quod in lege est.
si diuidas separesque duo uerba haec. subruptum et erit.
ut sic audias subruptum tamquam certamen erit. aut sacrificium
erit. tum uidebitur lex in post futurum loqui; si uero co-
pulate permixteque dictum intellegas. ut subruptum erit non
duo. sed unum uerbum sit. idque unita patiendi declinatio-
ne sit. tum hoc uerbo non minus praeteritum tempus ostenditur
quam futurum. VIII. Filosophus taurus accipiebat nos

athenis cena plerumq; ad id diei ubi iam uesperauerat; id enim
ē. tempus istic cenandi frequens; eius caenae fundus &
firmamentum omne erat. aula una. lentis aegyptiae & cu-
curbitae inibi minutim caese; ea quodã die ubi paratus
& exspectantib; nob adlata atque imposita mensae.
puerum iub& taurus oleum in aulam indere; erat is
puer genere atticus. ad annos maxime natus octo.
festiuissimis aetatis & gentis argutiis scatens. gutum
samium ore tenus inprudens inanem. tamquam si
ĩnēēt oleum adfert. conuertitq; eum. & ut solitũ
circum egit p omnē partē aule manum. nullum in
de ibat oleum. aspicit puer gutum atrocib; oculis
stomacabundus. & concussũ uehementius iterum in
aulam uertit; idque cum omnes sensim atque su-
mussim rideremus. tum puer graece & idquidem
pquam attice. ΜΗΓΕΛΑΤΕ inquit ΕΝΙΤΟΥΛΕΟΝΑ
ΛΛΟΥΚΙCΤΕΟΙΑΦΡΕΙ ΚΗ ΠΕΡΙΤΟΝΟΡΘΡΟΝΓΕ
ΓΟΝΕ ΤΗ ΜΕΡΟΝ ΚΕΚΡΥCΤΑΛΛΩΤΑΙ. uerbero
inquit ridens taurus. nonne is curriculo atque oleũ
p&is. sed cum puer foras emptum isset. nihil ipse
isto mora offensior. aula inquit oleo indig&. & ut
uideo intollerandum feruit; cohibeamus manus at-
que interea quo puer nunc admonuit solere oleũ.

gutum

congelascere; consideremus cur oleū quidē se pe

& facile f&uina rarentur. congelascant; At que

aspicit me. & iub& quid sentiā dicere; tum ego respon

di; coniectare me uinum idcirco minus cito conua

lescere. quod semina quaedā caldoris in sese

haber&. ess& que natura ignitius ob eā que rem dictū

ēē. ab homero. ΑΙΘΟΠΑ ΟΙΝΟΝ. Non ut alii pu

tarent propt̄ colorem; est quidem inquit taurus

ita ut dicis; nam ferme conuenit uinum ubi potum est.

cale facere corpora. sed n secus oleum quoque calori

ficū est. neq; minorem uim incorporib; cale factandis

hab&. Ad hoc si istaec quae calidiora sunt difficilius ge

lu coguntur. congruens est. ut quae frigidiora sunt faci

le cogantur; Ac&um autē omniū maxime frigorificū

ē. atque id num quā tamen concrescit. Num igitur

magis causa oleo coaguli celerioris in leuitate est.

faciliora enim ad coeundū uidentur. quae leuatiora

leuiora que sunt; pret ea id quoq; ait quaeri dignū.

cur fluuiorum & fontiū aquę gelu durentur. mare

omne incongelabile sit. tam & si herodotus inquit

historiae scriptor. contra omniū ferme q͂ in haec quę

siuerunt opinionē. scribit mare bosphoricū quod cy

mirium appellat. earum q; partiū mare omne qd

de vino · oleo ·

aceto ·

Acetū nunq congelascit ·

Leuatiora ·

cibricū

scythicũ dicitur · gelu stringi · & consistere; dum haec taurus.

VIIII· Interea puer uenerat · & aula deferbuerat · tempusq;
ee · coeperat edendi & tacendi ·

Libri sunt epistolarum c · caesaris ad c · oppidum · &
balbum cornelium qui res ei absentis curabant · In his episto-
lis quib; dã in locis inueniuntur litterae singulariae
sine coagmentis syllabarum · quas tu putes positas incon-
dite · nam uerba ex his litteris confici nulla possunt ·
Erat aũt conuentum int̃ eos clam destinatũ de cõmutando situ
litterarũ · ut in scripto quidem alia aliae locũ & nomen
teneret · sed in legendo locus cuiq; suus & potestas re-
stitueretur; quae nã uero littera pro qua scriberetur
ante eis sicuti dixi cõplacebat · qui hanc scribendi la-
tebram parabant; est adeo probi grammatici comm-
tarius satis curiose factus · de occulta litterarũ signifi-
catione epistolarum c · caesaris scriptarũ · lacedae-
monii aũt ueteres cum dissimulare & occultare lit-
teras publicae ad imperatores suos missas uolebant ·
ne si ab hostib; eae captae forent consilia sua noscere-
rent · epistolas id genus factas mittebant; singuli
duo erant teretes · oblonguli pari crassamento eius-
dem que longitudinis derasi atque ornati consimilit̃;
unus imperatori in bellum pficiscenti dabatur · alterũ

…inimitabile commentum
…e litteris celandis.

domi magistratus cum iure atq; cum signo habebant, quan-
do usus uenerat litterarum secretiorum circum eum sur-
culum lorum modicae tenuitatis. longum autem quantum rei sa-
tis erat. complicabant uolumine rotundo et simplici.
ita uti orae adiunctae undiq; et cohaerentes lori quod
plicabatur coirent. litteras deinde in eo loro per trans-
uersas iuncturarum oras uersibus a summo ad imum pro-
ficiscentibus inscribebant. id lorum litteris ita perscrip-
tis reuolutum ex surculo. imperatori commenti istius
conscio mittebant. resolutio autem lori litteras trun-
cas atque mutilas reddebat. membraq; earum et
apices in partis diuersissimas spargebat. propterea
si id lorum in manus hostium inciderat. nihil quicquam
coniectari ex eo scripto quibat. sed ubi ille ad quem erat
missum acceperat surculo compari quem habebat.
capite ad finem proinde ut debere fieri sciebat cir-
cumplicabat. atque ita litterae per eundem ambitum
surculi coalescentes rursum coibant. integramque
et incorruptam epistolam et facilem legi praestabant.
hoc genus epistolae lacedaemonii. CKYTAΛHN.
appellant. legebamus id quoque in uetere historia
rerum poenicarum. uirum indidem quempiam
inlustrem. siue ille hasdrubal siue quis alius est.

non retineo. epistolam scriptam super rebus arcanis hoc mo
do abscondisse; pugillaria noua non dum etiam cera in
lita accepisse. litteras in lignum incidisse; postea
tabulas uti solitum est cera conleuisse. easque tabulas
tamquam non scriptas. cui facturum id prędixerat mi
sisse; eum deinde ceram derasisse. litterasque
incolumes ligno incisas legisse; est et alia in monumentis
rerum graecarum profunda quaedam et inopinabilis
latebra barbarico astu excogitata. histiaeus nomine
fuit loco natus in terra asia non ignobili. asiam tunc
tenebat imperio — Rex darius. is histiaeus cum in per
sis apud darium esset. aristagorae cuipiam res quas
dam occultas nuntiare furtiuo scripto uolebat. com
miniscitur opertum hoc litterarum admirandum.
seruo suo diu oculos aegros habenti. capillum ex capi
te omni tamquam medendi gratia deradit. caput
que eius leue in litterarum formas conpungit. his
litteris quae uoluerat perscripsit; hominem postea
quoad capillus adolesceret domo continuit; ubi id
factum est ire ad aristagoran iubet. et cum ad eum
inquit ueneris. mandasse me dicito. ut caput tuum si
cut nuper egomet feci deradat. seruus ut imperatum
erat ad aristagoran uenit. mandatumque domini

mirum ualde.

adfert, atque ille id n̄ ee̅ frustra ratus. quod erat
mandatū fecit, ita litterae p̄latae sunt..

x Fauorinum philosophum cum in hospitis sui antiatem
uillam aestu anni concessisset. nosque ad eū uidendum
roma uenissemus. memini sup̄ pindaro poeta & uergilio
in hunc ferme modum disserere; amici inquit fami-
liaresq; p. uergilii. in his quę de ingenio morib; que
eius memoriae tradiderunt. dicere eum solitum fe-
runt. parere se uersus more at queritur singnicanq;
ritu ursino ut illa bestia fętum ederet ineffigiatum informemq;
lambendoq; id postea quod ita edidisset conforma-
ret & fingeret p̄inde ingenii quoq; sui partus recen-
tes rudi ee̅ facie & inp̄fecta. sed deincep̄s tractando
colendoq; reddere iis se oris & uultus liniamenta;
hoc uerum iudicii subtilissimi. ingenue atque uere
dixisse res inquit indiciū facit. Nam quae reliquit
p̄fecta expolitaq; quibusque inposuit census atque
dilectus sui suppremam manum. omni poeticae ue-
nustatis laude florent; sed quae procrastinata sunt
ab eo. ut post recenserentur. & absolui quo mors
p̄ire uerterat nequiuerunt. nequaquam poetarū
elegantissimi nomine atq; iudicio digna sunt; itaque
cum morbo oppressus aduentare mortē uideret,

p&iuit orauitq; a suis amicissimis, ut inpensae. ut aeneida quā ñ dum satis elimauisset adolerent; in his aut inquit quae uident re tractari & corrigi debuisse. is maxime locus ÷ qui de monte aethna factus ÷; nam cum pindari ueteris po&ae carmen quod de natura atque flagrantia montis eius compositum est. aemulari uell&. eiusmodi sententias & uerba molitus ÷. ut pindaro quoque ipso qui nimis opima pinguique ēē facundia existimatus ÷. insolentior hoc quidē in loco tumidior que sit. atq; ita uos m&ipsos inquit eius quod dico arbitros faciam. carmen pindari quod ÷ sup monte aethna. quantulum ÷ mihi memoriae dicam.,

ΤΑϹΕΡΕΥΤΟΝΤΑΙΜΕΝΑΠΛΑΤΟΥ ΠΥΡΟϹ ΑΓΝΟ
ΤΑΤΑΙ ΕΚ ΜΥΧΩΝ ΠΑΓΑΙ ΠΟΤΑΜΟΙ ΔΕ ΑΜΕ
ΡΑΙϹΙΝ ΜΕΝ ΠΡΟΧΕΟΝΤΙ ΡΟΟΝ ΚΑΠΝΟΥ ΕΘΩ
ΝΑ ΑΛΛΕΝ ΟΡΦΝΑΙϹΙΝ ΦΟΙΝΙϹϹΑ ΚΥΛΙΝΔΟΜΕ
ΝΑ· ΦΛΟΖΕϹ ΒΑΘΕΙΑΝ ΦΕΡΕΙ ΠΟΝΤΟΥ ΠΛΑΚΑ
ϹΥΝ ΠΑΤΑΓΩ ΚΕΙΝΟ ΔΑΦΑΙϹΤΟΙΟ· ΚΡΟΥΝΟΥϹ
ΕΡΠΕΤΟΝ ΔΕΙΝΟΤΑΤΟΥϹ ΑΝΑΠΕΜΠΕΙ ΤΕΡΑϹ
ΜΕΝ ΘΑΥΜΑϹΙΟΝ· ΠΡΕΙΔΕϹΘΑΙ ΘΑΥΜΑ ΔΕ
ΚΑΙ ΠΑΡΕΝΤΩΝ· ΑΚΟΥϹΑΙ;

Audite nunc inquit uergilii uersus quos inchoasse

25

cum uerius dixerim quam confecisse., Portus ab accessu uentorum
inmotus & ingens; Ipse. sed horrificis iuxta tonat
[ethna] &na ruinis. Interdum que atram prorumpit ad aethera
nubem, Turbine fumantem piceo. & candente fauilla.,
Attollitque globos flammarum. & sidera lambit. In-
terdum scopulos auulsaque uiscera montis. Erigit
eructans. liquefactaque saxa sub auras; cum gemi-
tu glomerat. fundoque exestuat imo. Iam [in] principio
inquit pindarus ueritati magis obsecutus id dixit quod
res erat. quodque istic usu ueniebat. quod que oculis uidebat.
[i. p die] Interdius fumare aetnam. noctu flammigare; uergilius autem
dum in strepitu sonituque uerborum conquirendo
laborat. utrumque tempus nulla discretione facta
confudit; atque ille graecus quidem fontes imitus.
ignis eructari & fluere omnes. fumi & flammarum
fulua & tortuosa uolumina in plagas maris ferre.
quasi quosdam igneos angues luculente dixit; at
hic noster atram nubem turbine piceo & fauilla
fumantem ΡΟΟΝ ΚΑΠΝΟΥ ΑΙΘΩΝΑ. Interprae-
tari uolens. crasse & inmodice congessit. globos
quoque flammarum quod ille grunus dixerat. duri-
ter & ΑΚΥΡΩC transtulit. Item quod ait sidera
lambit. uacanter hoc etiam inquit accumulauit

i. ipe aetros grecus

labit et uacant

& inanit; neq; non id quoq; inenarrabile ee. ait. & p/
pe modum insensibile. quod nubē atram fuma/
re dixit turbine piceo & fauilla candente; ñ enim
fumare inquit solent neq; atra ee. que sunt can/
dentia. nisi si candentia dixit p uulgate & impprie
p feruenti fauilla. non pignea & relucenti; Nam
candens scilicet a candore dictum. non a calore. quod
saxa aut & scopulos eructari & erigi. eosdemq;
ipsos statim lique fieri. & gemere. atque glome/
rari sub auras dixit. hoc inquit nec a pindaro
scriptum. nec umquam fando auditum. & om/
nium quae monstra dicuntur monstruosissimū ē;
.xi. Et plutarchus & alii quidam docti uiri repͤhensum ee.
ab erasistrato nobili medico platonē scripsere.
quod potum dixit defluere ad pulmonem. eoq;
satis humectato. dimanare p eum quia sit rimosior.
& confluere inde in uesicam; errorisque istius
fuisse alceum ducem. qui in poematis suis scribe/
ret. TENTE ΠΝΕΥΜΟΝΑ ΟΙΝ Ω ΤΟ ΓΑΡ ΑCΤ
ΡΟΝ ΠΕΡΙΤΕΛΛΕΤΑΙ. Ipsum autem erasistra/
tum dicere. duas ee quasi canaliculas quasdam
uel fistulas. easque ab oris faucib; proficisci deor/
sum. p earumque alteram deduci delabique in

et inanis neque non id quoque inenarrabile esse aitque pro-
pe modum insensibile. quod et nubem atram fumare
re dixit turbine piceo et fauilla candente; non enim
fumare inquit solent neque atra esse que sunt can-
dentia. nisi si candenti dixit peruulgate et inproprie
pro feruenti fauilla. non pro ignea et relucenti; Nam
candens scilicet á candore dictum. non á calore. quod
saxa autem et scopulos eructari et erigi. eosdemque
ipsos statim lique fieri. et gemere. atque glome-
rari sub auras dixit. hoc inquit nec á pindaro
scriptum. nec umquam fando auditum. et om-
nium quae monstra dicuntur monstruosissimum est;

XI. Et plutarchus et alii quidam docti uiri reprehensum esse
ab erasistrato nobili medico platonem scripsere.
quod potum dixit defluere ad pulmonem. eoque
satis humectato dimanare per eum quia sit rimosior.
et confluere inde in uesicam; erroris que istius
fuisse auctorem alceum ducem. qui in poemate suo scribe-
ret. TENTE ΠΝΕΥΜΟΝΑ ΟΙΝ ω ΤΟ ΓΑΡΑCΤ
PON Π Ε ΡΙΤΕΛΛΕΤΑΙ. Ipsum autem erasistra-
tum dicere. duas esse quasi canaliculas quasdam
uel fistulas. easque ab oris faucibus proficisci deor-
sum. per earumque alteram deduci delabique in

stomachum esculenta omnia & posculenta. ex eo que
ferri in uentriculum qui graece appellatur. Η ΚΑΤω
ΚΟΙΛΙΑ. atque ibi subigi degerique; ac deinde
aridiora ex his recreamenta in aluum conuenire.
quod graece. ΚΟΛΟΝ. dicitur; umidiora per renes
in uesicam; per alteram autem fistulam quae graece no/
minatur trachia ΑΡΤΗΡΙΑ. spiritum a summo
ore in pulmonem. atque inde rursum in os & in na/
ris commeare. per que eandem uiam. uocis quoque
fieri meatum; ac ne si potus cibusue aridior quem o/
porteret in stomachum ire. pcaderet ex ore
laberetur q; in eam fistulam per quam spiritus reci/
procatur. eaque offensione intercluderetur ani/
meae uia. inpositam. ee. arte quadam & opera na/
turae inde apud duo ista foramina quae dicitur.
ΕΠΙΓΛωΤΤΙC. quasi claustra quaedam mobilia.
conuenientia uicissim & resurgentia. eam que
ΕΠΙΓΛωΤΤΕΙΔΑ inter edendum bibendum q; dum q;
operire atque protegere. ΤΗΝ ΤΡΑΧΙΑΝ ΑΡ/
ΤΗΡΙΑΝ. Ne quid ex esca potuue incideret in
illud quasi aestuantis animae iter; ac propter/
ea nihil umoris influere in pulmonem, ore ipso
arteriae communito; haec erasistratus medicus

Aluum colon.

Arteria

stomachum esculenta omnia & posculenta. ex eo que
ferri in uentriculum qui graece appellatur. Η ΚΑΤω
ΚΟΙΛΙΑ. atque ibi subigi degerique; ac deinde
aridiora ex his recreamenta in aluum conuenire.
quod graece ΚΟΛΟΝ dicitur; humidiora per renes
in uesicam; per alteram autem fistulam quae graece no/
minatur trachia ΑΡΤΗΡΙΑ. spiritum a summo
ore in pulmonem. atque inde rursum in os & in na/
ris commeare. per que eandem uiam uocis quoque
fieri meatum; ac ne potus cibusue aridior quem o/
porteret in stomachum ire. procideret ex ore
laberetur que; in eam fistulam per quam spiritus reci/
procatur eaque offensione intercluderetur ani/
meae uia. inpositam esse arte quadam & ope na/
turae inde apud duo ista foramina quae dicitur
ΕΠΙΓΛωΤΤΙC. quasi claustra quaedam mobilia.
conuenientia uicissim & resurgentia. eam que
ΕΠΙΓΛωΤΤΙΔΑ inter edendum bibendumque
operire atque protegere ΤΗΝ ΤΡΑΧΙΑΝ ΑΡ/
ΤΗΡΙΑΝ. Ne quid ex esca potuue incideret in
illud quasi aestuantis animae iter; ac propter/
ea nihil humoris influere in pulmonem, ore ipso
arteriae communito; haec erasistratus medicus

Aluum colon.

Arteria

aduersum platonem; sed plutarchus in libro sympo-
siacorum. auctorem platonis sententiae hippocra-
ten dicit fuisse eidem que esse. opinatos & philis-
tiona locrum & dioxippum hippocraticum, ueteres
medicos & nobiles. atque illam de qua erasistratus
dixerit. ЄΠΙΓΛѠΤΤΙΔΑ. Non idcirco eo in
loco constructam ne quid ex potu influeret in arte-
riam, nam pulmoni quoque fouendo rigando que
utiles necessarios que humores uideri. sed adpositam
quasi moderatricem quandam arbitramque prohibendi
admittendiue quod ex salutis usu foret. ut edulia
quidem omnia defenderet ab arteria depelle-
retque in stomachi uiam; potum autem partiretur
inter stomachum & pulmonem; & quod ex eo admitti in
pulmonem per arteriam deberet. non rapidum id
neque uniuersum. sed quadam quasi obice sustenta-
tum ac repressum. sensim paulatimque transmitteret.
atque omne reliquum in alteram stomachi fistulam diriuaret;

XII. INfames materias siue quis mauult dicere ino-
pinabiles. quas graeci ΑΔΟΞΟΥϹΥΠΟ ΘΕϹΕΙϹ.
appellant. & ueteres adorti sunt. non sophistae
solum sed philosophi quoque. & noster fauorinus
oppido quam libens in eas materias descebat.

uel ingenio exp̄gificando ratus idoneas. uel exercendis
argutiis. t edomandis usu difficultatib;. secuti cum
thersitae laudes quaesiuit. & cum febrim quartis
dieb; recurrentē laudauit, lepida sane multa & non
facilia inuenta in utramq; causā dix. eaque scrip
ta in libris reliquit; sed in febris testem & iā platonē
produxit, quē scripsisse ait; qui quartanā passus con
ualuerit. uiresque integras recuperauerit. fidelius
constantiusque postea uicturum. atque in ibiis
dem laudib; non hercle hac sententiola inuenuste lusit.
uersus inquit est longo hominū aeuo probatus.
ΑΛΛΟΤΕ ΜΗΤΡΥΙΗ ΠΕΛΕΙ ΗΜΕΡΗ ΑΛΛΟΤΕ ΜΗ
ΤΗΡ ΕΟ. uersu significatur. non omni die bene ēē
posse. sed isto bene. atque alio male; quod cum ita
sit inquit. ut in reb; humanis bene aut male uice
altnasit. haec biduo medio intuallata febris quanto
÷ fortunatior. in qua est. ΜΙΑ ΜΗΤΡΥΙΑ ΔΥΟ ΜΗ
XIII De quin c̄iunctione
ΤΕΡΕΣ. quin particula quam grammatici coniunctio
nem appellant. uariis modis sententiisque conectere
orationē uidetur. aliter enim dicitur putatur. cum qua
si increpantes t interrogantes t exhortantes dicim;.
quin uenis. quin legis. quin fugis. aliter cum ita confir
mamus. non dubium est quin m. tullius omnium sit

eloquentissimus. Aliter autem cum sic conponimus: quod quasi po-
rro uidetur contrarium, non idcirco causam isocrates non
defendit quin id utile esse et honestum existumaret a- existimarit
quo illa significatio non abhorret quae est in tertia ori-
gine m. catonis, haud eos inquit eo postremum scribo.
quin populi et boni et strenui sient. in secunda quoque t sint
origine m. cato non longe secus hac particula usus est,
neque satis inquit habuit quod eum in occulto uitiauerat.
quin eius famam prostitueret. praeterea animaduerti-
mus quadrigarium in octauo annalium particula ista usum
esse obscurissime. uerba ipsius posuimus. romam ue-
nit. uix superat quin triumphus decernatur.
Item in sexto annali eiusdem uerba haec sunt. paene
factum est quin castra relinquerent atque cederent
hosti. non me autem praeterit dicere aliquem posse de
summo pectore nihil esse in his uerbis negotii. Nam
quin utrubique positum pro ut planissimumque esse
si ita dicas. romam uenit. uix superat ut triumphus
decernatur. Item alio in loco paene factum est.
ut castra relinquerent atque cederent hostis
educantur. sane qui tam expediti sunt perfugiis com-
mutationum in uerbis quae non intelleguntur
utantur, tamen ubi id facere poterunt uerecun-

dius; hanc uero particulam de qua dicimus. nisi quis didicerit
compositam copulatamque esse. neque uim tantum coniun-
gendi habere. sed certa quadam significatione factam.
numquam profecto rationes ac uarietates istius com-
prehensurus est; quod quia longioris dissertationis est.
poterit cui otium est repperire hoc in p. nigidii com-
mentariis quos grammaticos inscripsit.

XIIII.

Publius mimos scriptitauit; dignusque habitus est
qui sub par laberio iudicaretur. c. autem caesarem
ita laberii maledicentia et adrogantia offende-
bat. ut acceptiores et probatiores sibi esse publilii quam
laberii mimos praedicaret. huius publilii sententiae fe-
runtur pleraeque lepidae. et ad communem sermo-
num usum commendatissimae; ex quibus sunt istae
singulis uersibus circumscriptae. quas libitum her-
cle est adscribere. Malum est consilium quod
mutari non potest; beneficium dando accepit qui
digno dedit; feras non culpes. quod uitari non potest.
cui plus licet quam par est. plus uult quam licet. co-
mes facundus in uia pro uehiculo est. frugalitas in-
serta est rumoris boni; heredis fletus sub persona
risus est. furor fit laesa saepius patientia.

Improbe neptunum accusat qui iterum naufragium

pulcherrima. et memoria dignissima prouerbia

facit. Ita amicum habeas posse ut fieri hunc inimicum putes. Veterem ferendo iniuriam invites novam. Numquam periculum sine periculo vincitur. Nimium altercando veritas amittitur. Pars beneficii est quod petitur si belle neges.

totum

XV. Carneades academicus scripturus adversum stoici Zenonis libros superiora corporis elleboro candido purgavit, ne quid ex corruptis in stomacho humoribus ad domicilia usque animi redundaret et instantiam vigoremque mentis labefaceret; tanta cura tantoque apparatu summum ingenium praestanti ad refellenda quae scripserat Zeno adgressus est. Id cum in historia graeca legissem, quod de elleboro candido scriptum erat, quid esset quaesivi. Tum comperi duas species ellebori esse discrimine coloris insignes, candidi et nigri; eos autem colores non in semine ellebori neque in virgultis, sed in radice dinosci. Candido stomachum et ventrem superiorem vomitionibus purgari, nigro alvum quae inferior vocatur dilui; utriusque esse hanc vim, ut humores noxios in quibus causae morborum sunt extrahant. Esse autem periculum ne inter causas morborum omni corporum via patefacta ea quoque ipsa in quibus

De elleboro

causa uiuendi est, amissoque omni naturalis alimoniae
fundamento, homo exhaustus intereat. Sed elleborum
sumi posse tutissime in insula anticyra, plinius secundus
in libris naturalis historiae scripsit. Propterea liuium drusum qui
tribunus plebi fuit cum morbum qui comitialis dicitur
pateretur. anticyram nauigasse. et in ea insula elleborum
bibisse ait — atque ita morbo liberatum; praeterea
scriptum legimus, gallos in uenatibus tinguere elleboro
sagittas. quod his ictae. exanimatae ferae teneriores
ad epulas fiant; sed propter ellebori contagium. uulnera
ex sagittis facta circumcidere latius dicuntur.
XVII Anates ponticas dicitur edundis uulgo uenenis uictita-
re; scriptum etiam a leneo gn. pompei liberto. mithri-
datem illum ponti regem medicinae rei et remediorum
id genus sollertem fuisse. solitumque earum sanguinem
miscere medicamentis. quae digerendis uenenis ua-
lent. eumque sanguinem uel potentissimum esse in ea
confectione; ipsum autem regem adsiduo talium mede-
larum usu a clandestinis epularum insidiis cauisse. quin
et scientem quoque ultro et ostentandi gratia uenenum
rapidum et uelox saepe numero hausisse. atque id ta-
men sine noxa fuisse; quamobrem postea cum proelio
uictus in ultima regni refugisset. et mori decreuisset.

uenena uiolentissima festinandae necis causa frustra
ex ptus suo seipse gladio transegit. huius regis anti- ΑΝΔΟΤ f. g.
dotus celebratissima est. quae mithridatios uocatur.

XVII. Quintus ennius tria corda habere sese dicebat. quod lo-
qui graece & osce & latine sciret. mithridates autem
ponti atque bithyniae rex inclutus. qui a gn. pompeio inclit⁹
bello superatus est. quinque & uiginti gentium quas
sub dicione habuit linguas percalluit. earumque omnium
gentium uiris haud umquam per interpretem conlocutus est.
sed ut quemque ab eo appellari usus fuit. proinde lingua
& oratione ipsius non minus scite quam si gentilis eius esset eet. eius
locutus est.

XVIII. M. uarro in litteris atque uita fide ho-
mo multa & grauis in libro quem scripsit pius aut de
pace. c. sallustium scriptorem seriae illius & seuerae seriae
orationis. in cuius historia notiones censorias fieri
atque exerceri uidemus. in adulterio deprensum ab
annio milone loris bene caesum dicit. & cum dedis-
set pecuniam dimissum.

XVIIII. Fauorinum ego audiui dicere
epictetum philosophum dixisse. plerosque istos qui phi-
losophari uiderentur. philosophos esse huiuscemodi.
ΑΝΕΥ ΤΟΥ ΠΡΑΤΤΕΙΝ ΜΕΧΡΙ ΤΟΥ ΛΕΓΕΙΝ.
Id significat. factis procul uerbis tenus. iam illud est
uehementius. quod arrianus solitum eum dictitare

In libris quos de dissertationib; eius composuit. scrip-
tu reliquit. Nam cum inquit animaduerterat hominē
pudore amisso importuna industria corruptis
morib; audacē. confidentem lingua. ceteraque
omnia p̄t quam animū procurantē. istius modi in-
quit hominē cum uiderat studia quoq; et discipli-
nas philosophiae contrectare. et physicā adire.
et meditari dialecticā. multaq; id genus theorema-
ta suspicari sciscitariq;. inclamabat deum atque
hominū fidem. ac plerumq; int clamandum his
eum uerbis increpabat. ΑΝΘΡΩΠΕ ΠΟΥ ΒΑΛ
ΛΕΙC CΚΕΥΑΙ ΕΙ ΚΕ ΚΑΘΑΡΤΑΙ ΤΟ ΑΓΓΕΙΟΝ ΑΝ
ΓΑΡ ΕΙC ΤΗΝ ΟΙΗCΙΝ ΑΥΤΑ ΒΑΛΛΗC ΑΠΩΛΕ
ΤΟ ΗC ΑΠ ΗΟΥΡΟΝ ΗΟΞΟC ΓΕΝΟΙΤΟ ΗΕΙ ΤΙ
ΤΟΥΤΩΝ ΧΕΙΡΟΝ. Nil p̄fecto his uerbis grauius.
nil uerius. quibus declarabat maximus philosopho-
rum. litteras atque doctrinas philosophiae cū
in hominem falsum atque degenerē tamquam
in uas spurcū atque pollutū influxissent uerti mu-
tari corrumpi. et quod ipse. ΚΥΝΙΚΩΤΕΡΟΝ urinā
fieri. aut si quid est urina spurcius. p̄terea idem ille
epictetus quod ex eodem fauorino audiuimus so-
litus dicere est. duo. ēē uitia multo omnium gra-

de literato degenere

uissima ac taeterrima · intolerantiā & incontinentiā.
cum aut iniurias quae sunt ferendae n̄ toleramus.
neque ferimus. aut a quib; rebus uoluptatibusque
nos tenere debemus non tenemus; itaq; inquit si
quis haec duo uerba cordi habebat. eaque sibi im-
perando atq; obseruando curauerit erit pleraque
impeccabilis. uitamq; uiuet tranquillissimam. uerba
duo haec dicebat · ΑΝΕΧΟΥ ΚΑΙ ΑΠΕΧΟΥ ·

multu

pleraq;

·XX·

Symposium platonis apud philosophum taurū
legebatur; uerba illa pausaniae inter conuiuas
amorem uice sua laudantis. ea uerba ita rursū
amauimus. ut meminisse etiam studuerimus. s
adeo quae meminimus uerba haec ΠΑCΑΓΑΡ
ΠΡΑΞΙC ΩΔΕ ΕΧΕΙ ΑΥΤΗ ΕΦ ΑΥΤΗC ΠΡΑΤ
ΤΟΜΕΝΗ ΟΥΤΕ ΚΑΛΗ ΟΥΤΕ ΑΙCΧΡΑ ΟΙΟΝ
ΝΥΝ ΗΜΕΙC ΠΟΙΟΥΜΕΝ Η ΠΕΙΝΕΙΝ Η ΑΛΛΕΙΝ
Η ΔΙΑΛΕΓΕCΘΑΙ ΟΥΚ ΕCΤΙ ΤΟΥΤΩΝ ΑΥ
ΤΟ ΚΑΛΟΝ ΟΥΔΕΝ ΑΛΛ ΕΝ ΤΗ ΠΡΑΞΕΙ ΩC
ΑΝ ΠΡΑΧΘΗ ΤΟΙΟΥΤΟΝ ΑΠΕΒΗ · ΚΑΛ
ΩC ΜΕΝ ΓΑΡ ΠΡΑΤΤΟΜΕΝΟΝ ΚΑΙ ΟΡΘ
ΩC ΚΑΛΟΝ ΓΙΓΝΕΤΑΙ ΜΗ ΟΡΘΩC ΔΕ
ΑΙCΧΡΟΝ ΟΥΤΩ ΔΗ ΚΑΙ ΤΟ ΕΡΑΝ · ΚΑΙ Ο
ΕΡΩC ΟΥ ΠΑC ΕCΤΙΝ ΚΑΛΟC ΟΥΔΕ ΑΞΙΟC

ΕΓΚΩΜΙΑΖΕϹΘΑΙ ΑΛΛΟ ΚΑΛΩϹ ΠΡΟΤΡΕ
ΠΩΝ ΕΡΑΝ. haec uerba ubi lecta sunt. atque
ibi taurus mihi; heus inquit tu rhetorisce. sic enim
me in principio recens in diatribam acceptum ap
pellitabat. existimans eloquentiae unius extunden
dae gratia athenas uenisse. uides ne inquit ΕΝΘ
ΥΜΗΜΑ crebrum & coruscum & conuexum. bre
uibusque & rotundis numeris cum quadam aequabili
circumactione deuinctum. habes ne nobis dicere
in libris rhetorum uestrorum. tam apte tamque
modulate compositam orationem. sed hos inquit
tamen numeros censeo uideas ΟΔΟΥ ΠΑΡΕΡ
ΓΟΝ. ad ipsa enim platonis penetralia. ipsarum-
-que rerum pondera & dignitates pergendum est.
non ad uocularum eius amoenitatem. nec ad
uerborum uenustates deuersitandum. haec ad-
monitio tauri de orationis platonicae modulis.
non modo non repressit. sed instrinxit etiam
nos ad elegantiam graece orationis uerbis la
tinis adfectandam. atque uti quaedam anima
lium parua & uilia ad imitandum sunt. quas res
cumque audierint uiderintue. per petulantiam; pro
inde nos ea quae in platonis oratione demira-

mur. non aemulari quidem sed lineas umbrasque
facere ausi sumus. uelut ipsum hoc est. quod ex
hisdem illis uerbis eius effinximus; omne inquit
omnino factum sic sese habet neque turpe est
quantum in eo est. neq; honestum. uelud est quas
nunc facimus ipsi res. bibere. cantare. dissere-
re; nihil namque horum ipsum ex sese hones-
tū est; quali cum fieret modo factū est. tale ex-
itit. si recte honesteque factum est. tum honestū
fit; sin parum recte. turpe fit; sic amare. sic a-
mor non honestus omnis. neq; omnis laude dig-
nus. sed qui facit nos ut honeste amemus.

de honesto facto.

XXI.

Ut conspectum quendam aetatum antiquissima-
rum. item uirorum inlustrium qui in his aetatib;
nati fuissent haberemus. ne in sermonibus
forte inconspectum aliquid sup aetate atque
uita clarorum hominum temere diceremus.
sicuti sophista ille ΑΠΑΙΔΕΥΤΟϹ. qui publice
nup disserens. carneaden philosophum a rege
alexandro philippi filio pecunia donatū et panaetiū
stoicum cum superiore africano uixisse dix.
ut ab istius modi inquam temporum aetatumq;
errorib; caueremus. exercebamur ex libris

qui chronici appellantur. quibus temporibus floruissent
graeci simul atque romani uiri qui uel ingenio uel
imperio nobiles insignesque post conditam romam
fuissent ante secundum bellum carthaginiensium.
easque nunc excerptiones nostras uariis diuersisque
in locis factas cursim digessimus; neque enim id nobis
negotium fuit. ut acri atque subtilicura excellentiu
in utraque gente hominum CYNXPONICMOYC..
componeremus. sed uti noctes istae quadamtenus
his quoque historiae flosculis leuiter iniectis asp-
gerentur; satis autem uisum est in hoc commentario.
de temporibus paucorum hominum dicere. ex quo-
rum aetatibus de pluribus quoque quos non nomina-
remus haud difficilis coniectura fieri posset. incipi-
emus igitur a solone claro. quoniam de homero et he-
siodo inter omnis fere scriptores constitit. aeta-
tem eos egisse uel isdem fere temporibus. uel
homerum aliquanto antiquiorem; utrumque ta-
men ante romam conditam uixisse siluiis albae
regnantibus; annis post bellum troianum ut cassius
in primo annalium de homero atque hesiodo
scriptum reliquit. plus centum atque sexaginta;
ante romam autem conditam ut cornelius nepos in

ł sic
quadamtenus

r

qui chronici appellantur. quib; temporib; floruissent
graeci simul atq; ro mani uiri qui uel ingenio uel
imperio nobiles insignesque post conditā ro mā
fuissent ante secundū bellum carthaginiensium.
easq; nunc excerptiones nostras uariis diuersisq;
in locis factas cursim digessimus. neque enim id nob
negotiū fuit. ut acri atque subtili cura excellentiū
in utraq; gente hominum CΥΝΧΡΟΝΙCΜΟΥC..
componeremus. sed ut noctes istae quadam tenus
his quoque historiae flosculis leuiter iniectis asp
gerentur. satis aūt uisum est in hoc commentario.
de temporib; paucorum hominum dicere. ex quo
rum aetatib;. de plurib; quoque quos non nomina
remus haud difficilis coniectura fieri posset. incipi
emus igitur a solone claro. quō de homero et he
siodo inter omnis fere scriptores constitit. aeta
tem eos egissem uel isdem fere temporibus. uel
homerum aliquanto antiquiorem. utrumque ta
men ante romam conditam uixisse. siluiis albae
regnantib; annis post bellum troianum ut cassius
in primo annalium de homero atque hesiodo
scriptum reliquit. plus centum atque sexaginta;
ante romam aūt conditā ut cornelius nepos in

ł sic
ł qbsda tenus

inprimo chronicorum dehomero dixit. annis circiter
centum & sexaginta; solonem ergo accepimus unum
exillo nobili numero sapientium. leges scripsisse
atheniensium. tarquinio prisco romae regnante.
anno regni eius tricesimo tertio; seruilio autem
tullio regnante. pisistratus athenis tyrannus
fuit. solone ante inexilium uoluntarium profec-
to. quod id ei praedicenti non creditum est; postea py-
thagoras samius initaliam uenit. tarquinii filio
regnum optinente. cui cognomentum superbus fuit;
iisdemque temporibus occisus est athenis abarmo-
dio & aristogitone. hipparchus pisistrati filius.
hippiae tyranni frater; archilochum autem nepos
cornelius tradit. tullio hostilio romae regnante
iam tunc fuisse poematis clarum & nobilem; du-
centesimo deinde & sexagessimo anno post ro
mam conditam. aut non longe amplius. uictos esse aba-
theniensibus persas. memoriae traditum est. pugnam
illam indictam marathoniam miltiade duce qui post
eam uictoriam damnatus a populo atheniensi.
inuinculis publicis mortem obiit. aeschylus
athenis tragoediarum poeta celebris fuit; ro
mae autem istis ferme temporibus tribunos

ꝑ lerisq; ?

& aediles tum primũ ꝑ seditionem sibi plebes
creauit. ac non diu post gn marcius coriolanus
exagitatus uexatusq; a tribunis plebi. ad uulscos qui
tum hostes erant a r. p. desciuit. bellumque p. ro
mano fecit; post deinde paucis annis xerses
rex ab atheniensib; & pleraque graeci a themis-
tocle duce. nauali proelio quod ad salaminã
factum est. uictus fugatusq; est. atque inde
anno fere quarto menenio agrippa m. ora
tio puluillo cos bello ueiente apud fluuium cre
meram. ab his ex trecenti patricii cum familiis
suis uniuersi ab hostib; circumuenti perier̄.
Iuxta ea tempore. empedocles agrigentinus
in philosophiae naturalis studio floruit;
romae aut ꝑ eas tempestates decemuiros le
gib; scribundis creatos constituit. tabulasque
ab his primo decem conscriptas. mox alias duas
additas. bellum deinde intra graecia maximũ
peloponnensiacum quod thucydides memoriae
mandauit. coeptum est circa annum fere
post conditam romam trecentesimum uice
simum tertium. qua tempestate olus postumius
tubertus dictator romae fuit. qui filiũ suum

quod contra suū dictum in hostē pugnauerat se-
curi necauit; hostes tum populi romani fuerant
fidenates; itaq; qui int̄ haec tempora nobiles
celebresq; erant. sofocles. ac deinde euripides.
tragici poetae. & hippocrates medicus. & philosophus
democritus. quibus quib; socrates atheniensis natu
quidem posterior fuit. sed quib; dā temporib; isdē
uixer̄. iam deinde tribunis militarib; consulari
imperio remp. r̄om regentib;. ad annū fere
conditae urbis trecentesimū quadragensimū
septimum. triginta illi tyranni p̄posita sunt a la-
cedaemoniis atheniensib; & in sicilia dionysius su-
perior tyrannidem tenuit. paucisq; annis post so-
crates atheniis capitis damnatus est. & in carcere
ueneno necatus; ea fere tempestate r̄om. m.
furius camillus dictator fuit. & ueios cepit. ac post
ñ longo tempore bellū senonicū fuit; tum galli
r̄omā p̄t capitolium ceperunt; neque multo
postea eudoxus astrologus intra graecia nobi-
litatus ē. lacedaemonii q; ab atheniensib; apud
corinthū superati duce formione. & m. manlius
r̄om qui gallos in obsidione capitolii obrepentes
p ardua depulerat. conuictus ē. consiliū de regno

occupando insse. damnatusq: capitis. saxo tarpeio
ut m. uualerius ait p̄ceps datus. ut cornelius aut̄ ne
pos scripta reliquit. uerberando necatus est; eoq:
ipso anno qui erat post recuperatam Urbem sepa-
m;- aristotelen philosophū natū ēē. memoriae
mandatum est; aliquod deinde annis post bellū se-
nonicum thebani lacedaemonios duce epaminonda
apud leuctra superauerunt. ac breui post tempore
in urbe roma lege licinii stolonis consules creari &iā
ex plebe coepti. Cum antea ius non ēēt nisi ex pa-
triciis generib; fieri consulē; circa annū deinde ur-
bis conditae quadringentesimū philippus amyntae
filius. alexandri pat. regnū macedoniae adeptus;
inq; eo tempore alexander natus ē; paucisque
inde annis post. plato philosophus ad dionysium
siciliae tyrannū posteriorem p̄fectus ē; post de-
inde aliquanto tempore philippus apud cheroneā
proelio magno athenienses uicit; cum demosthe-
nes orator. ex eo proelio sat fuga quaesiuit; cumq:
idei quod fugerat probrose obiceret. uersu illo
ē nouissimo elusit. ΑΝΗΡ. inquit. Ο ΦΕΥΓΩΝ
ΚΑΙ ΠΑΛΙΝ ΜΑΧΗCΕΤΑΙ. postea philippus
ex insidiis occiditur. & alexander regnum adeptus

ad subigendos persas in asiam atque in orientem trans-
gressus est. Alter autem alexander cui cognomentum
molosso fuit. in italiam uenit. bellum populo roma
no facturus; iam enim fama uirtutisq; felicitatis atq;
romanae. apud exteras gentes enitescere incipie-
bat. sed prius quam bellum faceret. uita decessit; eum
molossum cum in italiam transiret dixisse accepimus;.
sequidem ad romanos ire quasi in andronitim. in ma
cedonem isse ad persas quasi in gynaeconitin; post-
ea macedo alexander pleraque parte orientali
subacta. cum annos undecim regnauisset. obiit mor
tis diem. neque ita longe post aristoteles philo-
sophus. et post aliquanto demosthenes. uita functi
sunt. hisdemque ferme tempestatibus; populus obiit
romanus graui ac diutino samnitium bello conflic
tatus est. consulesq; titus ueturius. et spurius
postumius. in locis iniquis apud caudium a sam
nitibus; circumuallati. ac sub iugum missi sunt pro foe-
dere facto discesserunt. ob eamque causam
populi iussu samnitibus; per fetiales dediti. recepti non sunt;
post annum deinde urbis conditae quadringen-
tesimum fere et septuagesimum. bellum cum re-
ge pyrrho sumptum est; ea tempestate epicurus

athemensis. & zenocitiensis philosophi celebres erant.
eodem q; tempore. c. fabricius luscinus & q. aemilius
papus. censores romae fuerunt. & p. cornelium
rufinum quibus consul & dictator fuerat. senatu
mouerunt. causam quae isti notae subscripserunt.
quod eum comperissent argenti facti c. enegra-
tia decem pondo libras habere. Anno deinde post
romam conditam quadringentessimo ferme
& nonagesimo. consulibus appio claudio cui cog-
nomen tunc caudex fuit. appii illius caeci fratre.
& marco fuluio flacco. bellum aduersum poenos
primum coeptum est. neque diu post callimachus
poeta cyrenensis alexandriae. apud ptoloma-
eum regem celebratus est. annis deinde postea
paulo plurib; quam uiginti. pace cum poenis
facta consulib; claudio centone appii caeci filio.
& m. sempronio tuditano primus omnium. l.
liuius poeta fabulas docere romae coepit. post
sophoclis & euripidis mortem annis plus fere
centum & sexaginta. post menandri annis
circiter quinquaginta duob;. claudium & tudita-
num consules secuntur q. ualerius. & c. ma-
nilius quib; natum esse q. ennium poetam. m.

uarro in primo de poetis libro scripsit. eumque
cum septimū & sexagensimū annum ageret. duo-
decimum annalem scripsisse. idque ipsum enni
um in eodem libro dicere. anno deinde post ro-
mam conditam quingentesimo unde uicesimo.
spurius caruilius ruga primus romae de amico-
rum sententia diuortium cum uxore fecit. quod
sterila ēēt. iurassetque apud censores uxorem
se liberorum quaerundorum causa habere. eodē
q; anno c. naeuius poeta fabulas apud populū
dedit. quem m. uarro in libris de poetis primo
stipendia fecisse ait. bello poenico primo. idq;
ipsum naeuium dicere in eo carmine. quod eodem
bello scripsit. porcium autē licinium seruius poetica
romae coepisse dicit. in his uersib; poenico bello se-
cundo musa pinnato gradu intulit se se bellicosā.
in romuli gentē feram. ac deinde annis fere
post quindecī. bellum aduersum poenos sump-
tum est. atque non nimium longe. M. cato
orator in ciuitate & plautus poeta in scena florue-
runt. hisdemque temporib; diogenes stoicus
& carneades academicus & critolaus peripateti-
cus. ab atheniensibus ad senatum p.r. negotii pu-

de

blica gratia legati sunt; neque magno interuallo postea q. ennius. & iuxta caecilius & terentius. ac subinde & pacuuius. & pacuuio iam sene accius. clariorque tunc in poematis eorum obtrectandis lucilius fuit. sed progressi longius sumus. cum finem proposuerimus adnotatiunculis istis bellum poenorum secundum.,

A GELLI· NOCTIUM· ATTICARUM· LIBER· XVIIII· [17]

EXPLICITUS·

INCIPIT· LIBER· XX [VIII] FELICITER·

[decimooctauo]

VICESIMO COMMENTARIO HAEC SUNT·

I Disputationes a philosopho stoico & contra a peripatetico arbitro fauorino factae quaesitumque inter eos quantum in perficienda uita beata uirtus ualeret & quantumque ẽẽ in his quae dicuntur extranea.,

II· Cuius modi quaestionum certationibus saturnalicia ludicra athenis agitare soliti sumus atque inibi inspersa quaedam sophismatia & enigmatia

oblectatoria

·III· Quid aeschines r&hor in oratione qua timarchum de in
pudicitia accusauit lacedaemonios statuisse dixerit
sup̄ sententia probatissima quam inprobatissimus
·homo dixiss&·

·IIII· Quod sulpicius apollinaris p̄dicantē quendam a se se
uno sallusti istorias intellegi inlusit quaestione pro
posita quid uerba ista apud sallustium significarent
·in cestum stolidior anuanior·

·V· Quodq̄· ennius in septimo annali quadrupes equesq; ac n̄
quadrupes eques sit ut legunt multa scribtum reliquit·

·VI· Quod aelius melissus in libro cui titulum fecit de loquen
di p̄prietate quem cum eder& cornum· ēē· copia edi
cebat rem scribsit neque dictu neque auditu dignā·
Cum differre matronā & matrem familias existi
mauit differentia longe uanissima·

·VII· Quem in modum fauorinus tractauerit intempesti
uum quendam de uerborū ambiguitatib; quaerentē
atq; ibi quod significationes capiat contio·

·VIII· ΟΜΟΙΟΤΕΛΕΥΤΑ ΚΑΙ ΟΜΟΙΟΠΤΩΤΑ· atq;
alia id genus quae ornamenta orationis putant
inepta ēē· & puerilia lucili quoque uersib; declarari·

·VIIII· Quid signific& apud m· catonem uerbum insecen
da quodq; insecenda potius legendum sit quam

quod pleriq; existimant insequenda ......

·X· Errare istos qui in exploranda febri uenarum pulsus ptemptari putant non arteriarum ·// sub scribit·

·XI· Verba ex carminib; furianciatis inscite acesellio uindice rephensa uersusq; ipsi inquib; ea uerba st

·XII· Morem istum ueterib; nris fuisse uerba patiendi mutare ac uertere in agendi modum·

XIII· Quali ratione diogenes philosophus usus sit ptemptatus a dialectico quodam sophismatio inpudenti·

·XIIII· Quid sit numerus hemolios quid epitritos & quod uocabula ista non facile nri ausi sint uertere in lingam latinam· | mis anxiae & curiosae obseruationis;

·XV· Quod m̄· uarro in heroicis uersib; obseruauerit rem nimi

·I· FAMILIARES FAUORINI ERANT DUO QUIdam non incelebres in urbe roma philosophi eoz · fuit unus peripateticae disciplinae sectator· alt stoicae· his quondam ego acriter atque contente p suis utrimque decretis propugnantibus· cum ēē mus una omnes hostiae· cum fauorino interfui· ambulabamus aut in litore cum iam aduesperasceret· aestate anni noui· atque ibi stoicus censebat & uitā beatam hominum uirtute animi sola· & miseria

summam malitia sola posse effici. etiam si cetera bona
omnia quae corporalia et externa appellarentur.
uirtuti deessent. malitiae adessent; ille contra pe-
ripateticus. miseram quidem uitam uitiis animi et ma-
litia sola fieri concedebat. sed ad conplendos omnes
uitae beatae numeros. uirtutem solam nequaquam
satis. esse. existimabat. quoniam et corporis integritas.
sanitasque et honestus modus formae et pecunia
familiaris. et bona existimatio. ceteraque omnia
corporis et fortunae bona necessaria uiderentur
perficiendae beatae uitae. Reclamabat hoc in lo-
co stoicus. et tamquam duas ille res diuersas poneret
mirabatur. quod cum essent malitia et uirtus duo con-
traria. uita misera et beata quoque aeque contraria.
non seruaret in utrisque uim et naturam contra-
rii. et ad miseriam quidem uitae conficiendam sa-
tis ualere malitiam solam putaret. ad praestandam
uero uitam beatam non satis solam esse uirtutem
diceret. atque id maxime dissidere. neque con-
uenire dicebat. quod qui profiteretur uitam nullo
pacto beatam effici posse si uirtus sola abesset.
idem contra negaret beatam fieri uitam cum sola
uirtus adesset. et quem daret haberetque uirtuti

ab sentia honorem. eundem p&entia atque p̄sentia
ádimer&. tum peripateticus p̄ quidem hercle
festiue. Rogo te inquit cum bona uenia re
spondeas. an existimes. ēē. uini amphoram, cui
abest ab ea unus congius; minime inquit uini am
phora dici potest. ex qua abest congius. hoc ubi
accepit peripateticus. unus igitur congius
amphoram facere dici debebit. quoniam cum deest
ille unus. non fit uini amphora; & cum accessit.
fit amphora; quod si id dicere absurdum. ē. uno
congio solo fieri amphoram. item absurdum
ē. una sola uirtute uitam fieri beatam dicere.
quoniam cum uirtus abest. beata. ēē. uita num
quam potest; tum fauorinus aspiciens peripa
teticum. ē. quidem inquit argutiola haec qua de
congio uini usus es. exposita in libris. sed ut
scis captio magis lepida quam probum aut
simile argumentum uideri deb&. congius
enim cum deest; efficit quidem ne sit iustae
mensurae amphora; sed cum accedit & additur.
non ille unus facit amphoram sed supplet. uir
tus autem ut isti dicunt. non accessio neque sup
plementum. sed sola ipsa uitae beatae instar ē.

adimeret. Tum

& propt̄ea beatam uitam sola una cum ad est fac;
haec atq; alia quaedam minuta magis & nodosa-
tam quam apud arbitrum fauorinum in suam
utq; sententiā conferebant; sed cum iam prima
fax noctis & densiores ēē tenebrae coepissent;
p̄secuti fauorinum in domum ad quam deuer-
II· tebat discessimus. Saturnalia athenis agita-
bamus hilare prorsum ac modeste. non ut dici-
tur remittentes animum. nam remittere inq̄t N
musonius animum quasi amittere est. sed de-
mulcentes eum paulum atque laxantes iucundis
honestis que sermonum inlectationib; conue-
niebamus aut̄ ad eandem cenam conplusculi.
qui romani in graeciam ueneramus. qui que eas-
dem auditiones eosdem que doctores coleba-
mus; tum qui & cenulam ordine suo curabat.
p̄remium soluendae questionis ponebat. li-
brum ueteris scriptoris ł graecum uel latinū.
& coronam ē lauro plexam. totidem que res
quaerebat quot homines istic eramus. cumq;
eas omnis exposuerat rem locum que dicen-
di sors dabat. questio igitur soluta corona &
p̄mio donabatur. non soluta autem transmitte-

batur ad eum qui sortito successerat, idque in orbem
uice pari seruabatur; si nemo dissoluebat. corona
quaestiones eius deo cuius id festum erat. quaere-
bantur autem res huiuscemodi; aut sententia poetae
ueteris lepidae obscura non anxiae. aut histo-
riae antiquioris requisitio. aut decreti cuiuspiam
ex philosophia perperam inuulgati purgatio aut
captionis sophisticae solutio aut inopinati ra-
riorisque uerbi indagatio aut tempus item in
uerbo perspicuo obscurissimum. itaque nuper
quaesita esse memini numero septem. quorum
prima fuit enarratio horum uersuum quis
in satyris quinti ennii uno multifariam
uerbo concinnite implicati. quorum exemplum
hoc est. Nam qui lepide postulat alterum
frustrari quem frustratur frustra eum dicit
frustra esse. Nam qui sese frustrari quem frus
tra sentit qui frustratur is frustrast. si non ille
est frustra. secunda quaestio fuit quonam mo-
do audiri atque accipi deberet quod plato in
ciuitate quam in libris suis condidit.
ΚΟΙΝΑϹ ΓΥΝΑΙΚΑϹ id est communes esse mu
lieres censuit et praemia uiris fortibus summisque

bellatorib; posuit salutationes puerorum & puella-
rum; tertio in loco hoc quaesitum est. In quib; uerbis
captionum istarum fraus esset. & quo pacto distingui re-
solui q; possent. Quod non perdidisti habes; cornua non per-
didisti; habes igitur cornua; item altera captio; quod
ego sum, id tu non es; homo igitur tu non es; quaesitum
ibi est. quae esset huius quoq; sophismatis resolutio.
Cum mentior & mentiri me dico; mentior, an uerum
dico; postea quaestio ista haec fuit. quam ob causam
patricii megalensib; mutitare soliti sint plebes
cerealib;. secundum ea hoc quaesitum est uerbum, uerant.
quod significat uera dicunt. quisnam poeta rum
ueterum dixerit; sexta quaestio fuit asphodelum
cuiusmodi herba sit. quod hesiodus in isto uersu posue-
rit. ΝΗΠΙΟΙΟΥΔΕΙCΑCΙΝ ΟCѠ ΠΛΕΟΝ ΗΜΙCΥ
ΠΑΝΤ ΟCΟΥΔΟCΟΝ ΕΝ ΜΑΛΑΧΗ ΤΕ ΚΑΙ ΑC
ΦΟΔΕΛΟΜΕΙΟΝΙΑΡ. Et quid item hesiodus se-
dicere sentiat. cum dimidium plus esse toto dicit; pos-
trema quaestionum omnium haec fuit. scripserim.
legerim. uenerim. cuius temporis uerba sint. praeteriti
an futuri. an utriusq;. haec ubi ordine quo dixi proposi-
ta atq; singulis sorte ductis disputata explanataque
sunt libris coronisque omnes donati sumus. nisi ob una

bellatorib; posuit salutationes puerorum & puella-
rum; tertio in loco hoc quaesitum est. In quib; uerbis
captionum istarum fraus esset. & quo pacto distingui resolui-
q; possent. Quod non perdidisti habes. cornua non per-
didisti. habes igitur cornua; item altera captio; quod
ego sum. id tu non es. homo igitur tu non es. quaesitum
ibi est. quae esset huius quoque sophismatis resolutio.
Cum mentior & mentiri me dico mentior. an uerum
dico; postea quaestio ista haec fuit. quam ob causa
patricii megalensib; mutitare soliti sint plebes
cerealib;. secundum ea hoc quaesitum est uerbum uerant.
quod significat uera dicunt. quisnam poetarum
ueterum dixerit; sexta quaestio fuit asphodelum
cuiusmodi herba sit. quod hesiodus in isto uersu posue-
rit. ΝΗΠΙΟΙΟΥΔΕΙCΑCΙΝ ΟCω ΠΛΕΟΝ ΗΜΙCΥ
ΠΑΝΤ ΟCΟΥΔΟCΟΝ ΕΝ ΜΑΛΑΧΗΤΕΚΑΙΑC
ΦΟΔΕΛΟΜΕΙΟΝΙΑΡ. Et quid item hesiodus se-
dicere sentiat. cum dimidium plus esse toto dicit; pos-
trema quaestionum omnium haec fuit. scripserim.
legerim. uenerim. cuius temporis uerba sint. praeteriti
an futuri. an utriusq;. haec ubi ordine quo dixi proposi-
ta atq; singulis sorte ductis disputata explanataque
sunt libris coronisque omnes donati sumus. nisi ob unam

quaestionem que fuit de uerbo uerant. nemo enim tum
commeminerat dictum esse a q. ennio id uerbum inter
tio decimo annalium in isto uersu. satin uates uerant
aetate in agunda. corona igitur huius quaestionis
deo feriarum istarum saturno data est.

·III· Aescines uel acerrimus prudentissimusque oratorum
qui apud contiones athemensium floruerunt. in orati-
one illa saeua criminosaque et uirulenta qua timar-
chum de impudicitia grauiter insigniterque accusauit.
nobile et inlustre consilium lacedaemonius dedisse
dicit uirum indidem ciuitatis eiusdem principem.
uirtute atque aetate magna praeditum. popu-
lus inquit lacedaemonius de summa republica
sua quidnam esset utile et honestum deliberabat. tum
exsurgit sententiae dicendae gratia homo quispiam.
turpitudine pristinae uitae defamatissimus. sed
lingua tunc atque facundia nimium quantum praes-
tabilis. consilium quod dabat quodque oportere
fieri suadebat. acceptum ab uniuersis et conplaci-
tum est. futurumque erat ex eius sententia populi
decretum. ibi unus ex illo principum ordine quos
lacedaemonii aetatis dignitatisque maiestate
tamquam arbitros et magistros disciplinae publicae

quaestionem que fuit de uerbo uerant. nemo enim tum
commeminerat dictum esse. atque ennio id uerbum inuen-
tum decimo annalium. in isto uersu. Satin uates uerant
aetate in agunda. corona igitur huius quaestionis
deo feriarium factum saturno data est.

IIII. Aeschines uel acerrimus prudentissimusque oratorum
qui apud contiones atheniensium floruerunt. in orati-
one illa saeua criminosaque et uirulenta qua timar-
chum de impudicitia grauiter insigniterque accusauit.
nobile et inlustre consilium lacedaemonus dedisse
dicit uirum indidem ciuitatis eiusdem principem.
uirtute atque aetate magna preditum. populus
inquit lacedaemonius de summa re publica
sua quid nam esset utile et honestum deliberabat. tum
exsurgit sententiae dicende gratia homo quispiam.
turpitudine pristinae uitae defamatissimus. sed
lingua tunc atque facundia nimium quantum praes-
tabilis. consilium quod dabat quodque oportere
fieri suadebat. acceptum ab uniuersis et conplaci-
tum est. futurumque erat ex eius sententia populi
decretum. ibi unus ex illo principum ordine quos
lacedaemonii aetatis dignitatisque maiestate
tamquam arbitros et magistros disciplinae publicae

uerebantur. commoto irritatoque animo exilit. et quae-
nam inquit Lacedaemonii ratio. aut quae tandem sper
erit urbem hanc et hanc rem p. saluam inexpugna-
bilem que esse diutius posse. si huiuscemodi ante-
actae uitae hominibus consiliariis utemur. quod si proba
istaec et honesta sententia est. quaeso uos non sina-
mus eandem dehonestari turpissimi auctoris
contagio. Atque ubi hoc dixit. eligit uirum fortitu-
dine atque iustitia praeter alios praestantem. sed ino-
pi lingua et infacundum. iussitque eum consensu
petituque omnium eandem illam sententiam disser-
ti uiri cuicuimodi posset uerbis dicere. ut nulla prio-
ris mentione habita scitum atque decretum populi
ex eius unius nomine fieret. quod ipsum denuo dixe-
rat. Atque ita ut suaserat prudentissimus senex.
factum est. sic bona sententia mansit. turpis auc-
IIII. tor mutatus est. Cum iam adulescentuli Ro-
mae praetextam et puerilem togam mutassemus.
magistrosque tunc nobis nosmet ipsi exploratiores
quaereremus. in sandaliario forte apud libra-
rios fuimus. cum ibi in multorum hominum coetu
Apollinaris Sulpicius uir in memoria nostra praeter
alios doctus. iactatorem quempiam et uendi-

tatorem sallustianae lectionis inrisit. inlusitq; genere
illo facetissimae dissimulationis. qua socrates ad so-
phistas utebatur; nam cum ille se unum & unicum
lectorem . ee. narratoremque sallustii diceret ne-
q; primam tantum cutem ac speciem sententia-
rum. sed sanguinē quoq; ipsum ac medullam uer-
borum eius eruere atque introspicere penitus
p̄dicaret. tum apollinaris amplecti uenerariq;
se doctrinas illius dicens. p inquit magister
optime exoptatus mihi nunc uenis. cum san-
guine & medulla sallustii uerborum. hesterno
enim die quaerebatur ex me quidnam uerba
haec eius in quarto historiarum libro gn. lentu-
lo scripta significent. de quo incertum fuisse
ait. stolidior que . e&. an uanior. eaque ipsa
uerba uti sunt a sallustio scripta dixit. at gn.
lentulus patriciae gentis. collega eius cui cog-
nomentum clodiano fuit. p incertum stolidior
an uanior. legem de pecunia quam sylla emp-
torib; bonorum remiserat exigenda. promul-
gauit; quaesitum ergo ex se apollinaris neq;
id sedis soluere potuisse adseuerabat. quid
. e&. uanior & quid stolidior. quo sallustius sic

ea separasse atque opposuisse inter se uideretur.
tamquam diuersa ac dissimilia, nec eiusdem
utraq; uitii forent; ac propterea petebat uti se do
ceret significationes utriusq; uocis & origines.
tum ille rictu oris labearum que ductu contemp
nare se ostendens & rem de qua quaereretur.
& hominem ipsum qui quaereret. priscorum in-
quit & remotorum ego uerborum medullas
& sanguinem sicuti dixi perspicere & elicere soleo.
non istorum quae perculcata uulgo & protrita sunt.
ipso illo quippe .GN. lentulo stolidior est &
uanior. qui ignorat eiusdem stultitiae esse. ua
nitatem & stoliditatem. sed ubi hoc dixit media ipsa
sermonum reliquit. & abire coepit. Nos deinde
eum tenebamus urgebamusq;. & cum primis apol-
linaris ut de uocabulorum istorum uel differen
tia uel si ei ita uideretur similitudine plenius
aptiusq; dissereret & ut ne sibi inuideret disce-
re uolenti orabat; atq; ille se iam plane inludi
ratus. negotium sibi esse causatur. & digreditur.
Nos autem postea ex apollinari didicimus uanos
proprie dici non ut uulgus diceret desipientis aut
hebetes aut ineptos. sed ut ueterum doctissimi dixer.

labiorum

uanu(m) .i. stolid(os)

sent mendaces & infidos. & leuia inaniaque p(ro) graui-
b; & ueris astutissime componentes; stolidos aut(em)
uocari non tam stultos & excordes. quam tae-
tros & molestos & inlepidos quos graeci
ΜΟΧΘΗΡΟΥϹ ΚΑΙ ΦΟΡΤΙΚΟΥϹ. dicerent. ετυμα
quoq; harum uocum & origines scriptas ee. dicebat
in libris nigidianis. quos requisitos ego & repertos cu(m)
primarum significationum exemplis ut com-
mentariis harum noctium inferrem. notaui & intu-
lisse iam me aliquo in lo(co) commentationib; istis
existimo.

V.

Cum antonio iuliano rethore uiro her-
cle bono & facundiae florentis. complures adules-
centuli familiares eius puteolis aestiuarum feria-
rum ludum & iocum in litteris amoenioribus & in
uoluptatib; pudicis. honestisq; agitabamus. atq;
ibi tunc iuliano nuntiatur. ΑΝΑΓΝΩϹΤΗΝ.
quendam non indoctu(m) homine(m). uoce admodum
scita & canora. ennii annales legere ad populu(m)
in theatro. eamus inquit auditum nescio quem istu(m)
ennianistam. hoc enim se ille nomine appellari uo-
lebat. quem cum iam int(er) ingentes clamores le-
gentem inuenissemus. legebat aut(em) librum ex
annalib; ennii septimum hos eum primum uer-

sus perperam pronuntiantem audiuimus. denique ui mag
na quadrupes eques atque elephanti proiciunt sese.
neque mutas postea uersibus additis celebrantibus
eum laudantibusque omnibus discessit. tum iulianus
egrediens e theatro. quid uobis inquit de hoc anagno
sta & de quadrupede equo uidetur. sic enim profecto
legit. denique ui magna quadrupes eques atque elephanti
piciunt sese. & quid putatis si magistrum praelecto
remque habuisset alicuius aeris. quadrupes eques dictu
rum fuisse. ac non quadrupes eques. quod ab ennio ita
scriptum relictumque esse. nemo unus litterarum
ueterum diligens dubitauit. cumque aliquod eorum
qui aderant quadrupes eques apud suum quisque
grammaticum legisse se dicerent. & mirarentur
quidnam esse. quadrupes eques. uellem uos inquit
optimi iuuenes tam accurate q. ennium legisse.
quam p. uergilius legerat. qui hunc eius uersum
secutus in georgicis suis equitem pro equo posuit.
his in uersibus. frena pelethronii lapithae gyros
que dedere. inpositi dorso atque equitem docue
re sub armis. Insultare solo & gressus glome
rare superbos. In quo loco equitem si quis mo
do non inscite inepteque argutior sit nihil potest

VS VIRG.

sus ꝑperam pronuntiantē audiuimus. demq; ui mag
na quadrupes eqūs atq; elephanti proiciunt sese;
in neq; multis postea uersib; additis. celebrantib;
eum laudantib; q; omnib; discessit tum iulianus.
egrediens e theatro. quid uobis inquit, de hoc anagno
sta. & de quadrupede equo uidetur. sic enim profecto
legit. demq; ui magna quadrupes eqūs atq; elephanti
ꝓiciunt sese. & quid putatis si magistrum p̄relecto
rem q; habuisset alicuius aeris. quadrupes ec̄us dictu-
rum fuisse. ac ñ quadrupes eques. quod ab ennio ita
scriptum relictum q; ēē. nemo unus litterarum
u&erum diligens dubitauit. cum q; aliquod eorum
qui aderant quadrupes eqūs apud suum quisque
grammaticum legisse se dicerent. & mirarent
quidnam eēt. quadrupes eques. uellem uos inquit
optimi iuuenes tam accurate. q. ennium legisse.
quam p. uergilius legerat. qui hunc eius uersum
secutus in georgicis suis equitem pro equo posuit.
his in uersib; frena pelethronii lapithae gyros
q; dedere. impositi dorso atque equitem docue-
re sub armis insultare solo & gressus glome-
rare superbos. In quo loco equitem si quis mo-
do non insicte ineptæq; argutior sit nihil potest

VS VIRG.

accipi aliud nisi ecum. pleraq; enim ueterum aetas. & ho-
minem equo insidentem & equum qui insideretur. equitem
dixerunt. propterea equitare etiam quod uerbum e uoca-
bulo equitis inclinatum est. & homo equo utens. & equus
sub homine gradiens dicebatur. lucilius adeo uir ad
primae linguae latinae sciens. equum equitari dicit.
his uersib;. quis hinc currere ecum nos atque equita-
re uidemus. his equitat curritque oculis equitare
uidemus. ergo oculis equitat. sed enim contentus in-
quit ego his non fui. & ut non turbidae fidei nec ambi-
guae. sed ut purae liquentisque. esse. ecus ne an eques
scriptum ennius reliquisset. librum summae atq;
reuerendae uetustatis quem fere constabat lam
padionis manu emendatum studio pretioque multo uni
us uersus inspiciendi gratia conduxi. & eques non equus
scriptum in eo uersu inueni. haec tum nobis iulianus.
& multa alia erudite simul & adfabiliter dixit.
sed eadem ipsa post etiam in peruulgatis commen
tariis scripta offendimus.

VI. Aelius melissus in nostra memoria fuit romae
summi quidem loci inter grammaticos & temporis.
sed maiore in litteris erat. iactantia & COΦICTEIA.
quam opera. is praeter aliaque scripsit compluria.

librum composuit ut tum uidebatur cum
ē. elatus doctrinae inclutae; eo libr̄ titulus ÷
ingeniarius cuiusdam inlecebrae ad legendum scrip
tus; quippe est de loquendi proprietate; qui sit adeo
existimet loqui se rectius atque ppri(us) ē posse nisi
illas meliusculas ppri&ates pdidicerit. Ex eo libro uer
ba haec sunt; matrona est quae semel peperit;
quae saepius mat̄ familiās. sicuti sus, quae semel
peperit porc&ra. quae saepius scrofa, utrū
autem hoc de matrona ac de matre familiās
melissus excogitauerit ipse & coniectauerit.
an scriptum ab alio quo legerit. hariolis pfecto ÷
opus. Nam de porc&ra hab& sane auctorem
pomponiū in atellania. que hoc eodem uocabulo
inscripta est. sed matronā non ēē. apellatam
nisi quae semel peperit. neq; matrem familias
nisi quae saepius. nullius u&erum scriptorum
auctoritatib; confirmari potest. enim uerō illud
impendio pbabilius est. quod idonei uocum anti
quarum enarratores tradiderunt. matro
nam dictam ēē. proprie que in matrimoniū
cum uiro conuenisse&. quoad in eo matrimonio
maner&. &iamsi liberi non dum nati forent.

porcetra

qd matrona

qd mater familias

librum composuit ut tum uidebatur cum ... quoid ...
ē. editus doctrinae inclutae. eo libri titulus est ... utae iam a...
ingeniarius cuiusdam inlecebrae ad legendum scrip... mera
tus; quippe est de loquendi proprietate. quis adeo
existimet loqui se recte atque proprie posse nisi
illas melissi proprietates didicerit? ex eo libro uer-
ba haec sunt; matrona est quae semel peperit;
quae saepius mater familias. sicuti sus quae semel
peperit porcetra. quae saepius scrofa. utrum — porcetra
autem hoc de matrona ac de matre familias
melissus excogitauerit ipse & coniectauerit.
an scriptum ab alio quo legerit. hariolis profecto est
opus. nam de porcetra habet sane auctorem
pomponium in atellania. quae hoc eodem uocabulo
inscripta est. sed matronam non esse appellatam
nisi quae semel peperit. neque matrem familias
nisi quae saepius. nullius ueterum scriptorum
auctoritatibus confirmari potest. enim uero illud — quid matrona
inpendio probabilius est. quod idonei uocum anti-
quarum enarratores tradiderunt. matro — quid mater familias
nam dictam esse proprie quae in matrimonium
cum uiro conuenisset. quoad in eo matrimonio
maneret. etiam si liberi nondum nati forent.

dictam quia ita esse a matris nomine non
adepto iam sed cum spe et omine mox
adipiscendo. unde ipsum quoque matrimonium
dicitur. matrem autem familias appellatam esse eam
solam quae in mariti manu mancipioque aut
in eius in cuius maritus manum mancipioque
esset. quoniam non in matrimonium tantum sed in fa-
miliam quoque mariti et in sui heredis locum
·VII· venisset. Domitio homini docto celebrique in
urbe Romae grammatico cui cognomentum insa-
no factum est quoniam erat natura intractabilior
et morosior. ei domitio fauorinus noster cum for-
te apud fanum carmentis obuiam uenisset atque
ego cum fauorino essem. quaeso inquit te ma-
gister dicas mihi num erraui quod cum uellem
ΔΗΜΗΓΟΡΙΑC latine dicere. contiones dixi.
dubito quippe et requiro an ueterum eorum
qui electius locuti sunt pro uerbis et oratione
dixerit quis contionem. tum domitius uoce atque
uultu atrociore. nulla inquit prorsus bonae
salutis spes reliqua est. cum uos quoque
philosophorum inlustrissimi nihil iam aliud
quam uerba auctoritatesque uerborum cordi

…pi aliud nisi dictam q; ita. ee. a matris nomine non
minem eo adepto iam. sed cum spe & omine mox
lix· adipiscendo. unde ipsum quoq; matrimoniū
dicitur; matrem autē familiar appellatam. ee. eam
solam quae in mariti manu mancipio que. aut
in eius in cuius maritus manum mancipio que
· e&· quō non in matrimonium tantum sed in fa-
miliam quoque mariti & in sui heredis locum
.VII. uenisse&. Domitio homini docto celebrique in
urbe R̄ grammatico cui cognomentum in sa-
no factum est. quō erat natura intractabilior
& morosior. ei domitio fauorinus noster cum for-
te apud fanum carmentas obuiam uenisse& at-
q; ego cum fauorino eēm. quaeso inquit te ma-
gister dicas mihi num erraui quod cum uellem.
.ΔΗΜΗΓΟΡΙΑC. latine dicere. contiones dixi·
dubito quippe & requiro an ueterum eorum
qui electius locuti sunt pro uerbis & oratione
dixerit quis contiōnē. tum domitius uoce atq;
uultu atrociore nulla inquit prorsus bonae
salutis spes reliqua est. cum uos quo que
philosophorum inlustrissimi nihil iam aliud
quam uerba auctoritates que uerborum cordi

habeas. mittam autem librum tibi in quo id repperias
quod quaeris. ego enim grammaticus. uitae iam atque
morum disciplinas quaero. uos philosophi mera estis
ut M. cato ait mortuaria glosaria. Nam qui collegis
ti & lexidia res tetras & inanes & friuolas tamquam
mulierum uoces praeficarum. atque utinam inquit
muti omnes homines essemus. minus improbitas
instrumenta haberet. cum que digressi essemus non
tempestiue inquit fauorinus hunc hominem accessimus.
uidetur enim mihi. ΕΠΙCΗΜΑΙΝΕCΘΑΙ. scito inquit
tamen intemperiam istam quae ΜΕΛΑΝΧΟΛΙΑ. dicitur.
non paruis nec abiectis ingeniis accidere. ΑΛΛΑ ΕΙΝ
ΑΙCΧΕΔΟΝ ΤΙ ΤΟ ΠΑΘΟC ΤΟΥΤΟ ΗΡΩΙΚΟΝ. & ue
ritates plerumque fortiter dicere sed respectum non
habere. ΜΗΤΕ ΚΑΙΡΟΥ ΜΗΤΕ ΜΕΤΡΟΥ
uel ipsum hoc quale existimatis. quod nunc de philo
sophis dixit. nonne si id antisthenes aut diogenes
dixisset. dignum memoria uisum esset. misit autem
paulo fauorino librum quem promiserat uerri in
opinor flacci erat. in quo scripta ad hoc genus quaes
tionis pertinentia haec fuerunt. senatum dici & pro
loco & pro hominibus. ciuitatem & pro loco & oppido & pro
iure quoque omnium. & pro hominum multitudine.

digressi essemus non tempestiue inquit fauorin

an

senatum

ciuitatem

trib; quoq; & decurias dici & pro loco & p(ro) iure & p(ro) ho-
minib; contione(m) aut(em) tria significare. locum suggestu(m)-
q(ue); unde uerba fierent.

VIIII Sicut m. tullius in oratione quae inscripta est contra
contionem. q. metelli. escendi inquit in contionem.
concursus e(st) populi factus. sicuti idem m. tullius in
oratione ait. contiones saepe exclamare uidi cu(m)
apte uerba cecidissent. & enim exspectant aures.
ut uerbis colligetur sententia. item significare
coetum populi adsistentis. item orationem ipsam
q(uae); ad populu(m) diceretur. exempla in eo libro scrip
ta non erant. sed nos postea fauorino desideran-
ti harum omniu(m) significationum monumenta.
& apud ciceronem sicut supra scripsi & apud elegan
tissimo suo ueterum reperta exhibuimus. id aute(m) quod
potissimum expetebat contione(m) e(ss)e. dictam pro uer-
bis & oratione docuit titulo tulliani libri quia m. ci
cerone inscribitur est contra contione(m). q. metelli. quo
nihil p(ro)fecto significatur aliud quam ipsa quae a

VIII metello dicta est oratio. ΟΜΟΙΟΤΕΛΕΥΤΑ ΚΑΙ ΙCΟ
ΚΑΤΑΛΗΚΤΑ ΚΑΙ ΠΑΡΙCΑ ΚΑΙ ΟΜΟΙΟΠΤΩΤΑ
ceteraque huiusmodi scitamenta quae isti apiro-
calique se isocratios uideri uolunt in conlocandis

uerbis inmodice faciunt & ut inde. quam sint insubida
& inertia & puerilia. facetissime hercle significat
in quinto saturarum lucilius; Nā ubi est cum amico
conquestus quod ad se aegrotū non uiseret. haec ibidē (t uenirec)
addit festiuit. Quo me habeā pacto tā & si non que-
ris docebo. quando in eo numero mansi quo in maxi-
ma non est pars hominum. ut perisse uelis quem uise-
re nolueris. cum debueris hoc nolueris. & debueris te
si minus delectat quod atechnon & isocratium est
ΟΧΛΗΡΩΔΕϹ. que simul totum. ac sit μιγακιωδες n̄
operam p̄do si tu hic.

VIIII. Et sequor, & item secta & sectio consuetudine loquen-
di differunt; sed qui penitus inspexerit. origo & ra-
tio utriusque una est; doctores quoq; & interpretes uocū
grecarum. ΑΝΔΡΑ ΜΟΙ ΕΝΝΕΠΕ ΜΟΥϹΑ ΚΑΙ
ΕΠΕΤΕ ΝΥΝ ΜΟΙ ΜΟΥϹΑΙ. dictum putant. quod la-
tine insequē dicitur. Namque in altero. N. geminum
in altero: cess & uulcanum dicunt; sed etiam ipsum (ī alto. c. ēē tnsl)
illud ΕΠΗ quod significat uerba aut uersus. nō
aliunde ēē dictum tradunt quam. ΑΠΟ ΤΟΥ ΕΠ
ΕϹΘΑΙ ΚΑΙ ΤΟΥ ΕΙΠΕΙΝ. eadem ergo ratione
antiqui nostri narrationes sermonesq; insectio-
nes appellitauerunt.

·x· IN herodis c. v. uillam que est in agro attico, loco qui
appellatur cephisiae aquis & lucis nemoribus fre
quentē. aestu anni medio concesseram. ibi albo mihi
cita. & accendente febri rapida decubueram. eo cal
uisius taurus philosophus. & alii quidā sectatores ei⁹
cum athenis uisendi mei gratia uenissent. medicus
qui tum in his locis repertus adsidebat mihi. narrare
tauro coeperat quid incommodi paterer. & quib;
modulis quib; q; int̄uallis accederet. & que tum. in eo
sermone cum iam me sinceriore corpusculo fac
tum diceret. potes inquit tauro tu quoq; id ipsum
comp̄hendere. ΕΑΝ ΑΨΗ ΑΥΤΟΥ ΤΗϹ ΦΛΕΒΟϹ.
quod nostris uerbis p̄fecto ita dicitur; si attigeris
uenam illius; hanc loquendi imperitiā quod uenā
p arteria dixisset. & cum in eo docti homines qui cum
tauro erant tamquā inutili medico offen
dissent. atq; id murmure & uultu ostenderent.
tum ibi taurus ut mos eius fuit satis leniter certi in
quit sumus uir bone non ignorare te quid uena ap
pelletur. & quid arteria; quod uenae quidem suapte
ui inmobiles sint. & sanguinis tantū adem— endi
gratia explorent. arteriae aūt motu atque pulsu
suo habitum & modum febriū demonstrent. sed ut

uideo. per uulgatae magis quam in scriptis locatus est. non enim te
solum sed alios quoque tandem existimo audiui uenam pro
arteria dicere. fac igitur ut experiamur elegantio-
rem esse te in medendo quam in dicendo; & cum dis bene
uolentib; operam. … aut sistas hunc nobis sanum
atque ualidum … quam citissime. hoc
ego post ea … cum in medico re-
persensum esse … meminissem existi-
maui non me … dico soli sed omni-
b; quoque … hominib; liberis
liberaliterq; … instructus turpe esse.
Ne ea quidem … cognouisse ad nou-
tiam corpori … s nostri pertinentia quae
non altius occul … tiusq; remota sunt. & quae
natura nobis tuendae ual&udinis causa & in promp-
tu esse & in propatulo uoluerit; ac propter ea quod tantum ha-
bui temporis subsiciui medicinae quoq; disciplinae
libros attigi quos arbitrabar esse idoneos ad docen-
dum. & ex his cum alia pleraq; ab isto humanitatis
usu non alienatum deuenis quoque & arteriis
didicisse uideor. ad hunc ferme modum. Uena
est conceptaculum sanguinis quod ANTEION
medici uocant mixti confusique cum spiritu na-

uideor peruulgatae magis quam in scitae locutus esse. ne non te
solum sed alios quoque eadem existimantis ad diuinam uenam pro
arteria dicere. fac igitur ut experiamur elegantio-
rem esse te in medendo quam in dicendo, & cum dis bene
uolentib; operam. aut sistas hunc nobis sanum
atque ualidum ... nis atque re., Si quam citissime. hoc
ego post ea ... ritur., Sicut filii cum in medico re
perensum esse ... is., Spiritus eius rursum meminisse me existi-
maui non me ... quo magis in patri dico soli sed omni-
b; quoque ... r., Id quoque habitum hominib; liberis
liberalitq; ... ciae genus. ut pro instructas turpe esse.
Ne ea quidem ... iguisse tem. agentia per cognouisse ad nou
tiam corpori ... sese mutua ... s nisi paenitentia. quae
non alius occul ... m inquisitius q; remota sunt. & quae
natura nobis fuendae ualetudinis causa. & in promp
tu esse & in propatulo uoluerit; ac propterea quia tum ha-
bui temporis subsiciui. medicinae quoque disciplinae
libros attigi quos arbitrabar esse idoneos ad docen
dum. & ex his cum alia pleraq; ab isto humanitatis
usu non alienatum deuenis quoque & arteriis
dicicasse uideor. Ad hunc ferme modum. Uena
est conceptaculum sanguinis. quod ANTEION.
medici uocant. mixti confusique cum spiritu na-

Quid sit arteria.
& quid vena.

turali. in quo plus sanguinis est. minus spiritus. arteria est
conceptaculum spiritus naturalis. mixti confusique cum
sanguine. in quo plus spiritus est. minus sanguinis.
ϹΦΥΓΜΟϹ. autem est intentio motus & remissio in
corde & in arteria. naturalis [illegible] non arbitraria.
a medicis autem ueteribus [illegible] oratione graeca
ita definitus est. [illegible] ϹΦΥΓΜΟϹ
ЄϹΤΙΝ ΔΙΑϹΤΟ [illegible] ΛΗ ΤЄ ΚΑΙ
ϹΥϹΤΟΛΗ ΑΠΟ [illegible] ΔΙΑΙΡЄ
ΤΟϹ ΑΡΤΗΡΙΑ [illegible] ΚΑΙ ΚΑΡ
ΔΙΑϹ.

XI. Non hercle idem [illegible] sentio cum
caesellio uindice grammatico [illegible] ut mea
opinio est haud quaquam [illegible] inerudito. ue-
rum hoc tamen petulanter insciteque quod furium ue-
terem poetam dedecorasse linguam latinam scripsit huius-
cemodi uocum fictionibus. quae mihi quidem neque
abhorrere a poetica facultate uisae sunt. neque dictu pro-
fatuque ipso taetrae aut insuaues esse. sicuti sunt quae-
dam alia ab inlustribus poetis ficta dure & rancide.
quae reprehendit autem caesellius furiana haec sunt.
quod terram in lutum uersam lutescere dixerit. & te-
nebras in noctis modum factas noctescere. & pristi-

Quid sit arteria. et quid uena.

turali. in quo plus sanguinis est. minus spiritus. arteria est conceptaculum spiritus naturalis. mixti confusique cum sanguine. in quo plus spiritus est. minus sanguinis. ϹΦΥΓΜΟϹ. autem est intentio motus et remissio in corde et in arteria. naturalis non arbitraria. a medicis aut ueteribus oratione graeca ita definitus est. ϹΦΥΓΜΟϹ ΕϹΤΙΝ ΔΙΑϹΤΟΛΗ ΤΕ ΚΑΙ ϹΥϹΤΟΛΗ ΑΠΟΔΙΑΙΡΕΤΟϹ ΑΡΤΗΡΙΑϹ ΚΑΙ ΚΑΡΔΙΑϹ.

XI. Non hercle idem sentio cum caesellio uindice grammatico. ut mea opinio est haud quaquam inerudito. uerum hoc tamen petulanter insciteque quod furium ueterem poetam dedecorasse linguam latinam scripsit huiuscemodi uocum fictionibus. quae mihi quidem neque abhorrere a poetica facultate uisa est. neque dictu profectuque ipso taetrae aut insuaues esse. sicuti sunt quaedam alia ab inlustribus poetis ficta dure et rancide. quae reprehendit autem caesellius furiana haec sunt. quod terram in lutum uersam lutescere dixerit. et tenebras in noctis modum factas noctescere. et pristi-

uires

nas recipe reere uires. cere & quo duentur macre caerulū

crispicans nitefacit. purpurat. dixerit. & opulentāi

fieri opulescere; uersus autē ipsos ex poematis FURIANI VERSUS.

furianis in quib; haec uerba sunt subdidi., sanguis

diluitur tellus caua terra lutescit., omnia noctescunt lutescere. uirescere

tenebris caliginis atrae., Increscunt animi uires- noctescere. opulescere

cunt uulnere uirtus., Sicut fulica leuis uolitat sup

aequora classis., Spiritus eurorum uiridis cum pur-

xii. purat undas., quo magis in patriis possint opules-

cere campis., Id quoq; habitū ē. in oratione fa

ciendae legitimae genus. ut prouerbis habenta-

b; patiendi figurem. agentia ponerent. ac deinde

haec uice inter sese mutua uerterent; iuuentus in

comoedia. pallium inquit. s. flocci ut splendeant. nne

hoc in medio uenustius gratiusq; est. quam si diceret

macularet. plautus & ita n̄ dissimiliter. quid est hoc ru

gat pallium amictus n̄ sum commode. idem plautus rugat

puluerat dicit. quod n̄ puluere impleat. sed ipsum

pulueris plenū sit. ex rudaue. age. sparge. mun puluerat.

dum. ee. hoc uestibulum uolo uenus uentura est

uirtus n̄. hoc puluerat. in asinaria quoque contem-

ples dicit. p contemplaris. mecum caput contem-

ples. siquidem ere consultas tua; c. N. uellius in

si qd me de ro consultas oux.

annalib; post quam contempestat reddaret acherbal tau
rum immolauit. m. cato in originib; eodem conuenere
compluses ex agris accessitauere. eos res eorum auxit.
in uarro libris quos ad marcellum de lingua latina fecit.
in priore uerbo graues prosodiae quae fuer(un)t ma
manent. reli quae mutant inquit. elegantissime
p(er)mutantur; potest etiam id quoq; ab eodem uarrone
in septimo diuinarum similiter dictum uideri; int(er) duas
filias regum quid mutet. int(er) antigonam et tulliam est
animum aduertere. uerba autem patiendi pro agenti
b; in omnib; ferme ueterum scriptis repperiuntur.
ex quib; sunt pauca ista quae nunc meminimus. mu
neror te p(ro) munero. et significor pro significo. et
sacrificor p(ro) sacrifico. et adsentior p(ro) adsentio. et
feneror p(ro) fenero. et pigneror p(ro) pignero. et alia
istiusmodi pleraq; quae proinde ut in legendo
fuerint obuia notabuntur.

XIII. Saturnalib; athenis alea quadam festiua et ho
nesta lusitabamus. huiusce modi. ubi conuenera
mus conplusculi eiusdem studii homines ad la
uandum tempus. captiones quae sophismata ap
pellantur mente agitabamus. easque quasi ta
los aut tesserulas in medium uice sua quisque

iaciebamus. captionis solutae aut parum intellectae
praemium poenaue erat nummus unus sestertius. hoc aere
collecto quasi manuario cenula curabatur omnibus
qui eum lusum luseramus. erant autem captiones ad hoc
fere exemplum. tam & si latina oratione non sa-
tis scite ac poene etiam inlepide exponuntur. quod
nix est. hoc grando non est. nix autem alba est. grando
igitur alba non est. Item aliud non dissimile. quod ho
mo est non est hoc equus. homo autem animal est.
equus igitur animal non est. dicere ergo debebat
qui ad sophisma diluendum ac refellendum ritu
aleatorio uocatus erat. in qua parte. quoque in uer-
bo captio foret. quid dari concedique non oporteret.
nisi dixerat nummo singulo multabatur. ea multa
cenam iuuabat. Libet autem dicere. quam facete dioge-
nes sophisma id genus quod supra dixi a quodam
dialectico ex platonis diatriba per contumeliam pro
positum. remuneratus sit. Nam cum ita rogasset
dialecticus. quod ego sum id tu non es. & diogenes
adnuisset. atque ille addidisset. homo autem ego
sum. cum id quoque adsensus esset. contra dialec
ticus ita conclusisset. homo igitur tu non es. hoc
quidem inquit diogenes falsum est. & si uerum

captiones

Platonis diatriba

id fieri uis. a me incipe.

·XIIII· Figurae quaedam numerorum. quas graeci certis nominib; appellant. uocabula in lingua latina non habent; sed qui de numeris latine scripserunt. graeca ipsa dixerunt; fingere aut nra. quo id absurde futurum erat. noluerunt; quale enim fieri nomen poss& hemiolio numerus. aut epitrito. (emiolos) est aut. qui numerum aliquem totum in sese hab&. dimidiumque ei⁹. ut tres ad duo. quindecim ad decem; triginta ad uiginti; epitritus ē. qui hab& totum aliquem numerum. & eiusdem partem tertiam. ut quattuor ad tres. duodecim ad nouem; quadraginta ad triginta. haec autem notare meminisseq; non ee. ab re uisum ÷; quo uocabula ista numerorum nisi intellegantur. rationes quaedam subtilissimae in libris philosophorum scriptae p̄cipi non queunt.

multum de hemiolio numero et epitrito

·XV· In longis uersib; qui hexametri uocantur. item in senariis animaduerterunt metrici primos duos pedes. item extremos duos habere singulos posse integras partes orationis. medios haud umquam posse. sed constare eos semp̄ ex uerbis aut diuisis aut mixtis atque confusis. etiam uarro in libris disciplinarum scripsit obseruasse

sese inuersu ex hām & u̅s. quod omnimodo quintus semper
uerbum finiret. & quod priores quinq; semipedes aeque
magnam uim haberent in efficiendo uersu atq; alii por/
teriores septem idque ipsum ratione quadam geome/
trica fieri disserit.,

A GELLII· NOCTIUM· ATTICARUM· LIBER· XX· EXPLICITUS;

INCIPIT· LIBER XXI· FELICITER..

XIX

NAUIGABAMUS· A CASSIOPA BRUNDISIU̅.
mare ionium uiolentum & uastum & iactabundum;
nox deinde. quae diem primum secuta est. in ea fere tota
uentus a latere saeuiens. nauem undis compleuerat.
tum postea complorantib; n̄ris omnib; atque in senti/
na satis agentib; dies quidem tandem inluxit. sed
nihil de periculo neq; de saeuitia re missum quin
turbines etiam crebriores. & caelum atrum. & fumi/
gantes globi. & figurae quaedam nubium metuendae
quas typhonas uocabant. impendere inminere q;
que ac depressurae nauem uidebantur; in eadem
fuit philosophus in disciplina stoica celebratus;
quem ego athenis cognoueram. non parua uirum
auctoritate. satisque attente discipulos iuuenes

continentem. eum tunc in tantis periculis. in que illo tu-
multu caeli marisque requirebam oculis. scire cupi
ens quonam statu animi & an interritus intrepidus-
que esset. atque ibi hominem conspicimur pavidum & ex-
pallidum. ploratus quidem nullos sicuti ceteri omnes.
nec ullas eiusmodi voces cientem. sed coloris & vultus
turbatione non multum a ceteris differentem. at ubi cae-
lum enituit. & deferbuit mare. & ardor ille peri
culi deflagravit. accedit ad stoicum graecus quis-
piam dives ex asia magno ut videbamus cultu para-
tuque rerum. & familiae. atque ipse erat multis cor-
poris animique deliciis affluens. is quasi inludens
quid hoc est inquit o philosophe. quod cum in periculis
essemus timuisti tu & palluisti. ego neque timui neque
pallui. & philosophus aliquantum cunctatus an responderet
ei conveniret. si quid ego inquit in tanta violentia temper-
tatum videor paulum pavefactus. non tu istius rei ratio-
ne audienda dignus es. sed tibi sane aristippus ille
discipulus pro me responderit. qui cum in simili tempore
a simili modo homine interrogatus quare philosophus
timeret. cum ille contra nihil metueret. non eandem
esse causam sibi atque illi respondit. quoniam is quidem
esset non magnopere sollicitus pro anima nequissimi

t. sci

nobile responsum

nebulonis. ipsum aūt pro aristippi animā timere. iste
uerbis stoicus dictis illum asiaticū a sese molitus est; sed
postea cum brundisiū aduentaremus. mollitiaeque eent.
uenti maris p̄contatus eum sum. quaenā illa ratio eet.
pauoris sui. quam dicere ei sup sedisset a quo fuerat
n̄ satis digne compellatus. atq; ille mihi placide & co-
mit. quo inquit audiendi cupidus es. audi quid sup
isto breui quidē sed necessario & naturali pauore
maiores nr̄i conditores sectae stoicae senserint.
t potius inquit legendam & facilius credideris.
si legas & memineris magis. atque ibi coram ex
sarcinola sua librum protulit epicteti philosophi
quintū ΔΙΑΛΕΞΕωΝ. quas ab riano digestas
congruere scriptis ΖΗΝωΝΙC. & chrysippi
n̄ dubium est. in eo libro graeca scilic& oratione
scriptum ad hanc sententiā legimus. uisa animi
quas ΦΑΝΤΑCΙΑC. philosophi appellant. quib;
mens hominis prima statim specie accidentis
ad animū rei pellitur. non uoluntatis sunt neq;
arbitrariae. sed ui quadam sua inferunt sese
hominib; noscitandae p̄bationes aūt quas
CYNKATAΘΕCΕΙC. uocant. quib; eadem uisa
noscuntur ac diiudicantur. uoluntariae

sunt· fiuntq; hominu(m) arbitrio; propt(er)ea cum sonus
aliquis formidabilis aut caelo aut ex ruina aut
repentinus nescius· periculi nuntius· t quid aliud
eiusmodi factum· sapientis quoque animum pau-
lisp(er) moueri & contrahi & pallescere necessum ÷.
n(on) opinione alicuius mali p(re)cepta· sed quib; dam mo-
tib; rapidis & inconsultis officiu(m) mentis atque
orationis p(re)uertentib;; mox tamen ille sapiens ibi de
ΤΑϹ ΤΟΙΑΥΤΑϹ ΦΑΝΤΑϹΙΑϹ· uisa istaec animi sui
t(er)rifica non adprobat· hoc est· ΟΥϹΥΝ ΚΑΤΑ
ΤΙΘΕΤΑΙ ΟΥΔΕ ΠΡΟϹΕΠΙΔΟΞΑΖΕΙ·
sed abicit respuit que· nec ei m&uendum ee·
in his quicquam uid&ur; atq; hoc int(er) insipientis
sapientisq; animum differre dicunt· quod in
sipiens qualia sibi ee primo animi sui pulsu
uisa sunt saeua & aspera talia ee uero putat·
& eadem incepta quamquam si iure m&uenda
sint· sua quoq; adsensione adprobat· ΚΑΙ ΠΡΟϹ
ΕΠΙΔΟΞΑΖΕΙ· hoc enim uerbo stoici cum sup(er)
ista re disserunt utuntur; sapiens autem cum
breuit(er) & strictim colore atq; uultu motus est·
ΟΥϹΥΝΚΑΤΑΤΙΘΕΤΑΙ· Sed statum uigorem-
-q(ue) sententiae suae retin& quam de huiusce-

q(uo)d inter insipientis sapientisq(ue) animu(m) differat·

modi uisis esse perhabuit. ut de minime metuendis
sed fronte falsa & formidine inani territanti-
bus. haec epictetum philosophum ex decretis
stoicorum sensisse atque dixisse. in eo quo dixi
libro legimus. adnotandaque esse idcirco ex-
istimauimus; ut rebus forte id genus quibus
dixi obortis pauescere sensim & quasi
albescere non insipientis esse hominis ne-
que ignaui putemus. & in eo tamen breui motu
naturali magis infirmitati cedamus quam
quod esse ea qualia uisa sunt censeamus.

II — de quinque sensibus

Quinque sunt hominum sensus quos graeci
ΑΙϹΘΗϹΕΙϹ appellant. per quos uoluptas
animo aut corpori quaeri uidetur. gustus.
tactus. odoratus. uisus. auditus. ex his omnibus
quae inmodice uoluptas capitur. ea turpis
atque inproba existimatur; sed enim quae
nimia ex gustu atque tactu est. ea uoluptas
sicuti sapientes uiri censuerunt omnium
rerum foedissima est. eosque maxime
qui duabus istis beluinis uoluptatibus sese
dediderunt grauissimi uitii uocabulis grae-
ci appellant uel ΑΚΟΛΑϹΤΟΥϹ nos eos

uel in continentes dicimus uel intemperantes.

ΑΚΟΛΑCΤΟΥC· enim si intemperanti coactius uelis nimis id uerbum insolens erit; istae autem uoluptates duae gustus atq; tactus. id est libidines in cibos atq; in uenere prodigae. solae s(unt) hominib; communes omnib; quum cum belluis. & idcirco in pecudum ferorumq; animaliu(m) numero habentur. quisquis est his ferinis uoluptatib; p(re)uinctus, ceteris ex trib; aliis sensib; proficiscentes. hominum ·ee· tantu(m) propria ee uidentur; uerba sup(er) hac re aristotelis philosophi adscripsi. ut uel auctoritas clari atq; incliti uiri tam infamib; nos uoluptatib; deterreret.,

ΔΙΑ ΤΙ ΟΙ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΤΗC ΑΦΗC Η ΓΕΥCΕΩC
ΗΔΟΝΗΝ ΓΙΓΝΟΜΕΝΗΝ ΗΝ ΑΝ ΥΠΕΡΒΑΛΛΩ-
CΙΝ ΑΚΡΑΤΕΙC ΛΕΓΟΝΤΑΙ ΟΙ ΤΕ ΓΑΡ ΠΕΡΙ ΤΑ
ΑΦΡΟΔΕΙCΙΑ· ΑΚΟΛΑCΤΟΙ ΤΟΙΟΥΤΟΙ ΟΙ
ΤΕ ΠΕΡΙ ΤΑC ΤΗC ΤΡΟΦΗC ΑΠΟΛΑΥCΕΙC
ΤΩ̄ ΔΕ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΤΡΟΦΗΝ ΑΠ' ΕΝΙΩΝ
ΜΕΝ ΕΝ ΤΗ ΓΛΩΤΤΗ ΤΟ ΗΔΥ ΑΠ' ΕΝΙΩΝ ΔΕ·
ΕΝ ΤΩ ΛΑΡΥΓΓΕΙ ΔΙΟ ΚΑΙ ΦΙΛΟΞΕΝΟC ΓΕ-
ΡΑΝΟΥ ΛΑΡΥΓΓΑ ΕΥΧΕΤΟ ΕΧΕΙΝ Η ΔΙΑ

ΤΟΤΑϹΑΠΟΤΟΥΤΩΝΓΙΓΝΟΜΕΝΑϹΗΔΟΝΑϹ
ΚΟΙΝΑϹ ΕΙΝΑΙ ΗΜΕΙΝ ΚΑΙΤΟΙϹΑΛΛΟΙϹΖΩΟΙϹ
ΑΤΕΟΥϹΩΝ ΚΟΙΝΩΝΟΤΙΜΟΙΡΑΤΑ ΕΙϹΙ ΚΑΙ
ΜΑΛΙϹΤΑ ΗΜΩΝ ΑΙΤΙΩΝ ΗΔΙϹΤΟΙ ΩϹΤΟΝ
ΥΠΟΤΟΥΤΩΝ ΗΤΤΩΜΕΝΟΝ ΨΕΓΟΜΕΝ ΚΑΙ
ΑΚΡΑΤΗ ΚΑΙ ΑΚΟΛΑϹΤΟΝ ΛΕΓΟΜΕΝ ΔΙΑ
ΤΟΥΠΟΤΩ ΧΕΙΡΙϹΤΩΝ ΗΔΟΝΩΝ ΗΤΤΑϹ
ΘΑΙ ΟΥϹΩΝ ΔΕ ΤΩΝ ΑΙϹΘΗϹΕΩΝ ΠΕΝΤΕ
ΤΑΛΛΑ ΖΩΑ ΑΠΟ ΩΔΥΟ ΜΕΝΟΝ ΤΩΝ ΗΔΕ
ΤΑΙ ΚΑΤΑ ΔΕ ΤΑϹ ΑΛΛΑϹ Η ΟΛΩϹ ΟΥΧ ΗΔΕ
ΤΑΙ Η ΚΑΤΑ ϹΥΜΒΕΒΗΚΟϹ ΤΟΥΤΟ ΠΑϹΧΕΙ.

Quis igitur habens aliquid humani pudoris suo lup-
tatib; istis duab; coeundi atq; comedendi quae sunt
homini cum sue atq; asino communes gaudeant. turpe satis
Socrates quidem dicebat multos homines prop-
terea uelle uiuere ut ederent & biberent non bibere
atq; esse ut uiuer&. hippocrates autem diuina uir
scientia de coitu uenerio ita existimabat. partem
esse quandam morbi teterrimi quem nostri comitia-
lem dixerunt. namq; ipsius uerba haec traduntur.
ΤΗΝϹΥΝΟΥϹΙΑΝ ΕΙΝΑΙ ΜΙΚΡΑΝ ΕΠΙΛΗΨΙΑΝ.
turpius esse dicebat fauorinus philosophus exi-
gue atq; frigide laudari quam insectanter & gra-

uit uituperetur; quo inquit qui maledicit & uituperat.
quando id acerbius facit. tam maximo le pro iniquo
& inimico ducitur. & plerumq; pp ea fidē n̄ capit;
sed qui infecundae atq; ieiune laudat. destitui a
causa uid&ur; & amicus quidem creditur eius
quem laudare uult. sed nihil posse repperire
quod iure laud&.

IIII Aristotelis libri sunt qui pblemata physica in-
scribuntur lepidissimi & elegantiarum omni-
genus refersti. In his quaerit. quam ob causam
eueniat. ut quib; inuasit repentinus rei magnae
timor. plerumq; aluo statim citae fiant; Item quae-
rit. cur accidat ut eū qui pp ignē diutius ste-
tit. libido urinae lacessat. ac de aluo quidem
in timendū prona atq; p̄cipiti. causam ēē
dicit. q timor omnis sit algificus quem ille
appellat ΨΥΧΡΟΠΟΙΟΝ ΕΑ. que ui frigoris
sanguinē caldoremq; omnē de summa cor-
poris cute cogat penitus & depellat. faciatq;
simul. ut ii qui timent. sanguine ex ore decedente
pallescant; is autem inquit sanguis & caldor
in intima coactus. mou& plerumque aluum &
incitat; de urina celebri ex igni proximo facta.

de timore

crebra

uerba haec posuit. ΤΟ ΔΕ ΠΥΡ ΔΙΑ ΧΑΛΑ ΤΟ ΠΕΠΗΓΟC ΩCΠΕΡ ΗΛΙΟC ΤΗΝ ΧΙΟΝΑ. In tiburtis rus concesseramus hominis amici diuitis aestate anni fraglantissima ego et quidam alii aequales et familiares mei eloquentiae aut philosophiae sectatores. erat nobiscum uir bonus ex peripatetica disciplina bene doctus. et aristotelis unice studiosissimus; is nos aquam multam ex diluta niue bibentis coercebat seueriusque increpabat. adhibebat nobis auctoritates nobilium medicorum et cum primis aristotelis philosophi rei omnis humanae peritissimi. qui aquam niualem frugibus sane et arboribus fecundam diceret. sed hominibus potu nimio insalubrem esse. abemque et morbos sensim atque in diem longam uisceribus inseminare. haec quidem ille ad nos prudenter et beniuole et adsidue dictitabat. sed cum bibendae niuis pausa fieret. nulla, promit e bybliotheca tiburti quae tunc in herculis templo satis commode instructa libris erat. aristotelis librum eumque ad nos adfert. et huius saltem inquit sapientissimi uiri uerbis credite ac desinite ualitudinem uestram profligare. in eo libro scriptum fuit deterrima esse.

de aqua niuali

ee. tabemque

de cristallo

potu aquam e niue. Itemque solidius glaciesque concreta
esse. eam quam crystallon graeci appellant. causaque
ibi adscripta est huiuscemodi. quod cum aqua frigo-
re aeris duratur et concrescit, necessarium est fieri uaporationem
et quandam quasi auram tenuissimam exprimi ex ea
et emanare; id autem inquit in ea leuissimum est quod e-
uaporatur. manet autem quod est grauius et sordi-
dius et insalubrius. atque id pulsu aeris uerberatum
in modum coloremque spumae candidae oritur.
sed aliquantum quod est salubrius difflari atque
euaporari ex niue. indicium illud est quod minor
fit illo qui ante fuerat quam concresceret. uerba
ipsa aristotelis ex eo libro pauca sumpsi et adscrip-
si. ΔΙΑΤΙΤΑ ΑΠΟΧΙΟΝΟC ΚΑΙ ΚΡΥCΤΑΛΛωΝ
ΥΔΑΤΑ ΦΑΥΛΑ ΕCΤΙΝ ΟΤΙ ΠΑΝΤΟC ΥΔΑΤ
ΟC ΠΗΓΝΥΜΕΝΟΥ ΤΟ ΛΕΠΤΟΤΑΤΟΝ ΚΑΙ
ΚΟΥΦΟΤΑΤΟΝ ΕΞΑΤΜΙΖΕΙ CΗΜΙΟΝ ΔΕ
ΟΤΙ ΕΛΑΤΤΟΝ ΓΙΝΕΤΑΙ Η ΠΡΟΤΕΡΟΝ Ο
ΤΑΝ ΤΑΚΗ ΠΑΓΕΝ ΑΠΕΛΗΛΥΘΟΤΟC Ο
ΥΝ ΤΟΥ ΥΓΕΙΝΟΤΑΤΟΥ ΑΝΑΓΚΗ ΑΕΙ
ΤΟ ΚΑΤΑΛΕΙΠΟΜΕΝΟΝ ΧΕΙΡΟΝ ΕΙΝΑΙ·
hoc ubi legimus placuit honorem doctissimo uiro habe-
ri aristoteli. atque ita postea ego bellum et odium

niui indixi. alii indutias cum ea uarie factitabant ;

In problematis aristotelis philosophi ita scriptum est. VI.

ΔΙΑΤΙΟΙΜΕΝΑΙCΧΥΝΟΜΕΝΟΙΕΡΥΘΡΙω
CΙΝΟΙΔΕΦΟΒΟΥΜΕΝΝΟΙωΧΡΙωCΙΝΠΑ
ΗCΙωΝΤωΝΠΑΘωΝΟΝΤωΝΟΤΙΤωΝ
ΜΕΝΑΙCΧΥΝΟΜΕΝωΝΔΙΑΧΕΙΤΑΙΤΟΑΙ
ΜΑΕΚΤΗCΚΑΡΔΙΑCΕΙCΑΠΑΝΤΑΤΑΜΕ
ΡΗΤΟΥCωΜΑΤΟCωCΤΕΕΠΙΠΟΛΑΖΕΙΝ
ΤΟΙCΔΕΦΟΒΗΘΕΙCΙΝCΥΝΤΡΕΧΕΙΕΙCΤΗΝ
ΚΑΡΔΙΑΝωCΤΕΕΚΛΕΙΠΕΙΝΕΚΤωΝΑΛΛ
ωΝΜΕΡωΝ. hoc ego athenis cum tauro nostro legis-
sem. percontatusque eum quid de oratione ista reddi
ta sentiret. dixit quidem inquit probe et uere quid acci
deret diffuso sanguine. aut contracto. set cur ita
fieret non dixit. adhuc enim quaeri potest quam ob-
causam pudor sanguinem diffundat. timor contra-
hat. cum sit pudor species timoris. atque ita defi-
niatur timor iustae reprehensionis. ita enim phi-
losophi definiunt. ΑΙCΧΥΝΗΕCΤΙΝΦΟΒΟC
ΔΙΚΑΙΟΥΨΟΓΟΥ. In agro uaticano iulius VII
paulus poeta uir bonus. et rerum litterarumque
ueterum impense doctus. herediolum tenue pos- herediolum
sidebat. eo saepe nos ad sese uocabat. et olusculis

pomis que satis comiter copioseque inuitabat. at-
que ita molli quodam tempestatis autumnae die.
ego et iulius celsinus cum ad eum cenassemus. et
apud mensam eius audissemus legi leuii algest-
inrediremusque in urbem sole iam fere occiduo.
figuras habitusque uerborum noue aut insignite
dictorum in leuiano illo carmine ruminabamur.
et ut quaeque uox indidem digna animaduersu sub-
ueniret qua nos quoque possemus uti memo-
riae mandabamus. erant autem uerba quae tunc
suppetebant huiuscemodi. corpore inquit pec-
toreque undique obeso. ac mente exsensa tardi
gemulo senio oppressum. obesum hic notauimus
proprie magis quam usitate dictum pro exili
atque gracilento. uulgus enim ΑΚΥΡωC uel
ΚΑΤΑ ΑΝΤΙΦΡΑCΙΝ —. obesum pro uberi
atque pingui dicit. item notauimus quod oblit-
teram gentem pro oblitterata dixit. item quod
hostis qui foedera frangerent. foedifragos
non foederifragos dixit. item quod ruben-
tem auroram pudoricolorem appellauit. et
memnonem nocticolorem. item quod forte
dubitationem et ab eo quod est sileo silenta loca dixit.

& puluerulenta & pestilenta & quod cauendum mag; est
proite. quodq; magno imp&e pro imp&u; itemq;
fortescere posuit pro forte fieri. quodq; dolentia
pro dolore. & auens p libens; item cur intolerantib;
p intollerandis; quodque manciolis inquit tene
llis pro manib;. & quis tam siliceo. tē fieri inquit
inpendio infit id est fieri inpense incipit; quodq;
accipitret. posuit p laceret; his nos intuiam uer
borum laeuianorum adnotatiunculis oblectaba
mus. Cetera enim quae uideb nimiū po&ica
ex prae orationis usu alieniora p̄termisimus;
uelut quod fuit de nestore. trisicli senex &
dulciore locus; itē quod umidis magnisq; fluctib;
b; inquit multigrumis & flumina gelu concre
ta tegmine ēē onychino dixit. & quae multipli
ca ludens composuit. quale illud ē. quod uitu
perones suos subducti supercilii carptores ap
pellauit; Adulescentulus romę priusquā VIII
athenas concederem. quando erat a magistris
auditionib; q; obeundis otium. ad frontonē
corneliū uisendi gratia p gebam; sermonib;
que eius purissimis. bonarumque doctrina
rum plenis fruebar; nec umquam factum est.

quotiens eum uidimus loquentemque audiuimus. quin
rediremus fere cultiores doctiores que; ueluti fuit
illa quo die sermocinatio illius leui quidem de
re. sed a latinae tamen linguae studio abhorrens non.
cum quispiam familiaris eius bene eruditus ho
mo. et tum poeta inlustris. liberatum esse se aqua e
intercutis morbo diceret. quod harenis calentibus
esset usus. tum adludens fronto morbo quidem
inquit cares. sed uerbi uitio non cares; gaius enim
caesar ille perpetuus dictator. gn. pompei socer.
a quo familia et appellatio caesarum deinceps
propagata est. uir ingenii praecellentis. sermonis
praeter alios suae aetatis castissimi. in libris quos ad m.
ciceronem de analogia conscripsit. harenas uitio
se dici existimat; quod harena numquam multi
tudinis numero appellanda sit. sicuti neque cae
lum neque triticum. contra autem quadrigas. etiam
si currus unus equorum quattuor iunctorum
agmen unum sit. plurativo semper numero dicen
das putat. sicut arma et moenia. et comitia.
et inimicitias. nisi quid contra ea dicis poeta
rum pulcherrime. quod et te purges et non esse
id uitium demonstres. de caelo inquit ille et tri

transero

tico n̄ inficias eo. quin singulo semp numeꝝ di-
cenda sint. neq; de armis & moenib; & comitiis
quin figura multitudinis pp&ua censeant; uide-
bimus aut post de inimicitiis & quadrigis. ac
fortasse an de quadrigis ueterum auctoritati
concessero. inimicitiā tamen sicuti inscientiā
& inpotentiā & iniuriam. quae ratio est. quam-
obrem c. caesar t dictum ee. a ueterib; uel dicen-
dam a nobis non putat? quando plautus linguae
latinae decus deliciā quoque enicos dixerit
pro deliciis, mea inquit uoluptas. mea delicia.
inimicitiam autem q' ennius in illo memora-
tissimo libꝝ dixit. eo inquit ingenio natus sū.
amicitiā atq; inimicitiā in fronte promptā
geꝝ. sed enī harenas parum latine dici quis
oꝝ te alius aut scripsit aut dixit? ac propterea
p&o ut si gai caesaris liber pmanib; est. pro-
mi iubeas. ut quā confidenter hoc dicat aestima-
ri a te possit; tunc plato libro de analogia p-
mo uerba haec ex eo pauca memoriae man-
daui. nam cum supra dixisset neq; caelū triticū-
ue. neq; harenam multitudinis significatio-
ne pati. num tu inquit harum rerum natu-

ut accidere arbitraris. quod unam terram ad plu-
res terras. et urbem et urbes et imperium et impe-
ria dicamus. neque quadrigas in unam nominis
figuram redigere. neque harenam in multitudi-
nis appellationem convertere possimus. his deinde
de verbis lectis sibi fronto ad illum poetam. videt-
ne tibi inquit c. caesar de statu verbi contra te
satis aperte sicut quae constituit pronuntiasse.
tunc permotus auctoritate libri poeta. si a caesare
inquit ius provocandi foret. ego nunc ab hoc cae-
saris libro provocarem. sed quoniam ipse rationem
sententiae suae reddere supersedit. nos te nunc
rogamus. ut dicas quam esse causam utrii putes.
et in quadriga dicenda et in harena. tum fronto
ita respondit. quadrigae semper et si multiiugae
non sunt. multitudinis tamen numero tenentur.
quoniam quattuor simul equi iuncti quadrigae quasi
quadriiugae vocantur. neque debet prorsus appel-
latio equorum plurium includi in singularis nu-
meri unitatem. eandemque rationem habendam.
sed in specie dispari. nam cum harena singula-
ri numero dicta multitudinem tamen et copiam signi-
ficet minimarum ex quibus constat partium in-

harene

docte et inscite harene dicta videntur tamquam quod id voca-
bulum indigeat numeri amplitudine. cum ei singula-
ri dicta ingenita sit naturalis sui multitudo. sed haec
ego inquit dixi. non ut huius sententiae legis que fundus
subscriptor que fierem. sed ut ne caesari viri docti opini-
one ΑΠΑΡΑΜΥΘΗΤΟΝ destituerem. nam cur
caelum semper ΕΝΙΚΩϹ dicatur. mare et terra non semper.
et pulvis ventus et fumus non semper. cur indutias
et cerimonias scriptores veteres nonnumquam singu-
lari numero appellaverint. ferias et nundinas
et inferias et exequias numquam. cur mel et vinum
atque id genus cetera numerum multitudinis
capiunt. lac non capiat. quaeri inquam ista omnia
et enucleari et extundi ab hominibus negotiosis
in civitate tam occupata non queunt. quin his
quoque ipsis quae iam dixi demoratos vos esse.
video alicui opinor negotio destinatos. ite ergo
nunc. et quando forte erit otium quaerite.
an quadrigam et harenas dixerit e cohorte
illa dumtaxat antiquiore. vel oratorum a-
liquis vel poetarum. id est classicus adsiduus que
aliquis scriptor. non proletarius. haec quidem
fronto requirere nos iussit vocabula. non ea

ue opinor quod scripta ee in ullis ueterum libris
existimaret · sed ut nos studium lectionum in quae-
rendis rarioribus uerbis exerceret; quod unum
ergo rarissimum uidebatur inuenimus. qua-
drigam numero singulari dictam in libro sa-
turarum m · uarronis. quin scribitur ÷ ex de-
metricus; harenas autem ., ΠΛΗΘΥΝΤΙΚѠϹ ·
dictas minore studio quaerimus. quia praeter c ·
caesarem quod equidem meminerim nemo id
IX doctorum hominum dedit . 7 Adulescens e terra
asia de equestri loco laetę indolis moribusque
& fortuna bene ornatus . & ad rem musicam
facili ingenio ac lubenti cenam dabat amicis
ac magistris sub urbe in rusculo celebrandę
lucis annuae quam principem sibi uitae ha-
buerat; uenerat tum nobiscum ad eandem ce-
nam antonius iulianus rhetor docendis pu-
blice iuuenibus magister hispano ore florentis
que homo facundiae & rerum litterarumque
ueterum peritus; is ubi edulia finis & poculis .
mox sermonibus que tempus fuit desiderauit
exhiberi quos habere eum adulescentem
sciebat scitissimos utriusque sexus qui cane-

rent uoce & qui psallerent; ac postea quam intro
ducti pueri puellaeque sunt iucundum in modũ.
ΑΝΑΚΡΕΟΝΤΙΑ. pleraque & sapphica & poeta
rum quoq; recentiũ. ΕΛΕΓΕΙΑ. quaedam erotica
dulcia & uenusta cecinerunt; oblectati autẽ sumus p̃t
multa alia uersiculis lepidissimis anacreonti s̃ sinis;
quos & quidem scripsi ut inter ea labor hũc uigilia
rum & inquies suauitate paulisper uocum atque mo
dulorum adquiesceret; ΤΟΝ ΑΡΓΥΡΟΝ ΤΟΡΕΥ
CΑC ΗΦΑΙCΤΕ ΜΟΙ ΠΟΙΗCΟΝ ΠΑΝΟΠΛΙΑC ΜΕΝ
ΟΥΧΙ ΤΙ ΓΑΡ ΜΑΧΑΙCΙ ΚΑΜΟΙ ΠΟΤΗΡΙΟΝ ΔΕ ΚΟ
ΙΛΟΝ ΟCΟΝ ΔΥΝΗ. ΒΑΘΥΝΟΝ ΚΑΙ ΜΗ ΠΟΙΕΙ
ΚΑΤΑΥΤΟ ΜΗΤΕ ΑCΤΡΑ. ΜΗΤΑΜΑΖΑCΤΙ
ΠΑΗΛΑΔΩΝ ΜΕΛΕΙ ΜΟΙ ΤΙ ΔΑCΤΕΡΟC ΒΟΩ
ΤΕΩ ΠΟΙΗCΟΝ ΑΜΠΕΛΟΥC ΜΟΙ ΚΑΙ ΒΟΤΡΥ
ΑC ΚΑΤΑΥΤΟΝ ΚΑΙ ΧΡΥCΕΟΥC. ΠΑΤΟΥΝ
ΤΑC ΟΜΟΥ ΚΑΛΩC ΛΥΑΙΩ ΕΡΩΤΑ ΚΑΙ ΒΑΘ
ΥΛΛΟΝ. Tum graeci plusculi qui in eo conuiuio e
rant homines amoeni & nostras quoq; litteras
haud incuriose docti iulianum rethorem lacesse
re insectarique adorti sunt, tamquam prorsus
barbarũ & agrestem, qui ortus terra hispania
foret clamatorq; tantum & facundia rabida

iurgiosaq; esset & eiusq; linguae exercitatione re doceret quae nullas uoluptates nullamq; mulcedinem ueneris atque musae haberet. saepeq; eum percontabantur. quid de anacreonte ceterisque id genus poetis sentiret & ecquis nostrorum poetarum tam fluentes carminum delicias fecisset. nisi catullus inquiunt forte pauca & caluus itidem pauca. nam leuius implicata & hortensius inuenusta & cinna inlepida & memmius dura ac deinceps omnes rudia fecerunt atq; absona. tum ille pro lingua patria tamquam pro aris & foris animo inritato indignabundus. cedere equidem inquit uobis debui. ut in talia socia atq; nequitia alcinnum uinceretis. & sicut in uoluptatibus cultus atq; uictus. ita in cantilenarum quoq; multis anteiretis. sed ne nos id est nomen latinum tamquam profecto uastos quosdam & insubidos ΑΝΑΦΡΑΕΙ CIAC. condemnetis. permittite mihi quaeso operire pallio caput. quod in quadam parum pudica oratione socraten fecisse aiunt. & audite ac discite nostros quoq; antiquiores ante eos quos nominastis poetas amasios ac uenerios fuisse. tum resupinus capite conuelato. uoce admodum quamquam suauiuersus cecinit ualerii edituu ueteris poetae. item porcilicinii

t quam suaui

& q. catulli. quib; mundius. uenustius. limatius. pressius.
graecum latinumue nihil quicquam repperiri puto.,

UERSUS EDITUI.

Dicere cum conor curam tibi pamphila cordis. quid
mihi abs te quaeram membra labris abeunt. per pectus
manat mihi subito sudor sic tacitus subidus dupli deo
pereo; atq. item alios uersus eiusdem addidi. non hercle
minus dulces quam priores. quid faculam praefers
phileros qua nihil. e. opus nobis. ibimus sic luce & pec
tore flamma satis istam non potest uis saeua ex
tinguere uenti. aut imber caelo candidus praecipitans.
at contra hunc ignem ueneris nisi si uenus ipsa nul
la est quae possit uis alia opprimere. item dixit
uersus porcilianus; hosce custodes ouium uendere
propaginis agnum quaeritis ignem. ite huc quaeri
tis. ite huc quaeritis. ignis homo est. si digito attigero
incendam siluam simul omnem omne pecus flam
ma est. omnia quae uideo. quinti catulli uersus illi
fuerunt. aufugit mihi animus credo ut solet ad
theotimum deuenit. sic est. perfugium illud habet.
quid si non interdixem ne illunc fugitiuum mitteret
ad se intro sed magis eiceret. ibimus quaesitum uer
bum ne ipsi teneamur. formido. quid ago da uenus

X nus consilium ., memini me quandam & celsinum
iulianum numidam· ad frontonem cornelium pe-
des tunc grauit aegrum ire & uisere. atque ibi qui
introducti sumus offendimus eum cubantem in
scanpondio graeciensi circum undique sedentib;
multis. doctrina aut genere aut fortuna nobili-
b; uiris. adsistebant fabri aedium complures. bal
neis nouis moliendis adhibiti. ostendebantque
depictas in membrã nulis uarias species balne-
arum; ex quib; cum elegisset unam formam
speciem q· ueris. int rog grauit quantus. e& pe-
cuniae conspectus ad id totum opus absoluendū;
cumq; architectus dixisset necessaria uideri
·ee· sestertia ferme trecenta. unus ex amicis
frontonis & p̄t̄ sermonib; quos habere de
balnearum sumptu instituerat aspiciens ad
eum amicum qui dixerat quinquaginta ·ee·
alia p̄t̄ pp̄ atq; ille amicus non meum inquit
hoc uerbum ÷. sed multorum hominum quos
loquentis id audias; quid aut id uerbum sig
nific& non ex me sed ex grammatico quaere
rundum est; ac simul digito demonstrat gra-
maticū haud incelebri nomine. ro me docente

sedentē; tum grammaticus usitati p̄uulgatique uerbi
obscuritatē motus. quaerimus inquit quod honore
questionis minime dignum ē; nam nescio quid hoc p̄
nimis plebeium est & inopificum. sermonib; quam
notius. At enim fronto iam uoce atque uultu inten-
tiore. itane inquit magist dehonestum tibi decul-
patum que hoc uerbum uid&ur. quo & m. cato & m.
uarro & pleraq; aetas superior ut necessario
& latino usi sunt. atq; ibi iulius celsinus admonuit in
tragoedia quoq; enni quae iphigenia inscripta ÷
idipsum de quo quaerebatur scriptum eē. & a
grammaticis contaminari magis solitum quam
enarrari; quocirca statim proferri iphigeniam q. en-
ni iub& in eius tragoediae choro inscriptos eē hos
uersus legimus; otio qui nescit uti plus negotii hab&.
quam cum est negotium in negotio. Nam cui quod
agat institutū est. in illo negotium id agit. stud&
ibi mentem atq; animū delectat suū. otioso in otio
anim; nescit quid uellit. hoc idem est em neque
domi nunc nos demilitiae sumus. imus huc hinc
illuc. cum illuc uentū ē. ire illinc iub&. incerte
errat animus. p̄ter propt uitā uiuitur; hoc ibi
lectū est; tum deinde fronto ad grāmaticū iam labentē.

enni

lectū

audistine inquit magister optime ennium tuum dixisse

p̄t pp̄. & cum sententia quidē tali quali seueris-
simae philosophorū ·ee̅· obiurgationes solent.
proximas igitur dicas quo de enniano iam uerbo quae-
ritur. quid sit motus huiusce uersus sensus. incer
te erat animus ipse p̄t pp̄ uitiō uiuitur; & grammaticus
sudans multum ac rubens multū. cum id plerique
prolixius riderent. exsurgit. & abiens tibi inquit
fronto postea uim dicam. ne inscitores audiant ac
discant. atq; ita omnes relicta ibi quaestione uer-
XI. bi consurreximus. / celebrantur duo isti graeci uer
siculi. multorumq; doctorum hominū memoria
dignantur. quod sint lepidissimi & uenustissimae
breuitatis; neq; adeo pauci sunt ueteres scriptores
qui eos platonis ·ee̅· philosophi adfirmant. quib;
ille adulescens luserit. cum tragoedis quoq; eodē-
q; tempore faciendis praeluderet. ΤΗΝ ΨΥΧΗ
ΝΑΓΑΘΩΝ ΦΙΛΩΝ ΕΠΕΧΕΙΝ ΕCΧΟΝ ΗΛΘΕ
ΓΑΡ Η ΤΛΗΜΩΝ ΩC ΔΙΑ ΒΗCΟΜΕΝΗ. hoc
ΔΙCΤΙΧΟΝ. amicus meus. ΟΥΚ ΑΜΟΥCΟC.
adulescens in plures uersiculos licentius liberius-
q; uertit. qui quo mihi quidē insisunt non ·ee̅· me
moratu indigni. subdidi. dempse mihi uicosauio

meum puellum sucauior dulcem q; florem spiritus
duco ex aperto tramite anima egra & saucia cum it.
ad labear mihi luctum q; in oris p uium & labra
pueri molli aramatatineri transitus ut transilẽ-
r& nititur tum timore quid plusculę fuiss& inco-
&u osculi amoris igni p cita transiss&. & me
linquer&. & mira prorsum res mouer&. ut ad me
fierem mortuus. ad puerum intus uiuerem.

Herodem atticũ consularẽ uirũ athenis disseren- XII
tem audiui graeca oratione. in qua fere omnes
memoriae nrae uniuersos grauitate atque copia
& elegantia uocũ longe p stitit. disseruit autem
contra ΑΠΑΘΙᾹ. stoicorum. lacessitus a quodam
stoico tamquam minus sapient & parum uirilit
dolorem ferr& ex morte pueri quẽ amauerat.
in ea dissertatione quantulũ memini huiuscemodi
sensus ÷. quod nullus usquã homo qui secundum natu-
ram sentir& & saper& adfectionib; istis animi
quas ΠΑΘΗ appellabat egritudinis. cupiditatis,
timoris, irae, uoluptatis. carere & uacare totus
poss& r&hor non dolere atque si poss& ut iã
obniti uetous carer& non ex re id melius quo lan-
guer& animus & corper& adfectionũ quarundã

adminiculis ut necessario plurum peri & priuatur di-
cebat ea sensus isto motusq; animi. qui cū inmoderatiores
sunt uitia fiunt innexos inplicatosq; ēē. uigorib; quib; -
dā mentiū & alacritatib; ac propterea si omnino omnis
an eos inperitius conuellam; periculū ēē. ne eis adheren-
tes bonas quoq; & utiles animi indoles ammittamus;
moderandos ēē. igit̄ & scite considerateq; purgandos
censebat. ut ea tantū quae aliena sunt contraq; naturā
uiderent. & cum p̄nicie adgnata sunt detrahant. ne
p̄fecto id accidat quod cuipiā thyrco inspicienti & ru-
di in agro quem emerat p̄curando uenisse usus fabu
last. homo thyrcus inquit ex ultima barbaria rudis.
colendi insolens. cum in terras cultioris humanioris ui
tae cupidine commigrass&. fundum mercatus ē.
oleas oleo atque late obortos excidentē fraxinos ad sū-
mū p̄pe uerticem deputantē. subolēs uitiū eradicib;
caudicū sup terram fusas reuellentē. stolones in pomis
aut in oleis p̄ceros atque decertos amputantem. accedit-
q; prope. & cur tantam ligni atq; frondium caedem fa-
ceret p̄contatus est; & uicinus ita respondit. ut ager
in quit mundus purusq; fiat. eius arbor atque uitis
fecundior; discedit ille a uicino gratias agens. & le-
tus tam quam adeptus rei rusticae disciplinam; tum

falcem ibi ac securim capit. atq; ibi homo miser imperitus
uites suas sibi omnis & oleas detruncat. comasq; arborū
lectissimas. uberrimosq; uitium palmites decidit. &
frutecta atq; uirgulta simul omnia pomis frugib; q̄
gignendis felicia. cum sentib; & rubis purificandi
agri gratia conuellit. mala mercede doctus audaciā
fiduciamq; peccandi imitatione falsa eruditus; sic inquit
isti apathiae sectatores qui uideri se . ee̅ . tranquillos
& intrepidos & inmobiles uolunt. dum nihil cupiunt.
nihil dolent. nihil irascuntur. nihil gaudent. omnib;
uehementioris (bu) animi officiis amputatis. in corpore igna
uae & quasi eneruatae uitae consenescunt. / Stabant for- XIIII eneruę
te uná in uestibulo palatii fabulantes fronto cornelius.
& festus postumius. & apollinaris sulpicius. atq; ego ibi
adsistens cum quib; dam aliis. sermones eorum quos
de litterarum disciplinis habebant curiosius captabā;
tum fronto apollinari. fac me inquit oro magister
ut sim certus an recte supsederim. nā (nos) dicere parua
nimis statura homines. maluerimq; eos pumiliones
appellare. quo hoc scriptum . ee̅ . in libris u&erum me-
mineram; nanos autem . sordidum . ee̅ . uerbum & bar
barum credebam; est quidem inquit hoc apollina-
ris in consuetudine imperiti uulgi frequens. sed bar-

de nano

barum non ē. censeturq; linguae graecae origi-
ne. ΝΑΝΟΥϹ enim graecae uocauerunt bre-
ui atq; humili corpore homines. paulū supra
terra extantes; idq. ita dixerunt adhibita
quadam ratione &ymologiae. cum sententia
uocabuli conp&ente; & si memoria inquit
mihi non labat. scriptū hoc est in comoedia aris-
tophanis cui nomen est. ΑΚΑΛΕϹ. fuiss& aut
uerbum hoc a te ciuitate donatum. aut in latinā
coloniā deductū sit. ut eo uti dignatus fores. e&. que
id impendio pbabilius. quā q; a laberio ignobili
animi; sed sordentia in usum linguae latinae in-
tro missa sunt. tū festus postumius grammatico
cuipiam latino frontonis familiari. docuit inquit
nos apollinaris. nanos uerbum graecū. ee. tu nos
doce in quo de mulis aut eculeis humiliorib; uulgo
dicit. anne latinū sit & apud quem scriptū repe-
riat. atq; ille grammaticus homo sane p quā
innoscendis u&erib; scriptis exercitus. si piacu-
lū inquit non committitur. p sente apollinare
quid de uoce ulla graeca latinaue sentiam dicere
audeo ubi feste quaerentis respondere; ee. hoc
uerbum latinum scriptumq; inueniri in poematis

heluicinae non ignobilis neq; indocti poetae.
uersusq; eius ipsos dixit; quos quō memoriae
mihi forte aderant. adscripsi; at nunc me ge-
nū anapsalitta bigis ueda rapit. citata na-
nis. Aetas m. ciceronis & c. caesaris p̄stanti fa XIIII
cundia uiros paucos habuit. doctrinarum aūt
multiformium uariarumq; artium quib; huma-
nitas erudita est. columina habuit m. uarronē.
& p. nigidium; sed uarronis quidem monumenta
rerum ac disciplinarum quae p̄ litteras con
didit. in ppatulo frequentiq; usu feruntur.
Nigidianę aūt commentationes non p̄inde
in uulgus exeunt. & obscuritas subtilitasque
earum. tamq̄ parum utilis derelicta est. si
cuti sunt quae paulo ante legimus in commenta-
riis eius quos grammaticos inscripsit. & quib;
quaedam ad demonstrandum scripturae ge-
nus exempli gratia sumpsi; nam cum de natu- de natura uocaliū.
ra atque ordine litterarum dissereret & quas
grammatici uocales appellant. uerba haec
scripsit. quae reliquimus inenarrata adex-
ercendam legentium intentionem. a & o sep
principes sunt. i & u semp̄ subditae; e & sub

& pyrre. itineum po subitenae milio siquis putat pyrre iste
u· in his uideri ius uenno nonius uolusius autq; in his iam
pridem iecurio cum iucundū errabit. quod he littere re
cum pyrre eunt ne uocales quidem sunt. item ex
eodem libro uerba haec sunt. int̄ litteram n̄ & g̃.
est alicuius. ut in nomine anguis & anguri & anco-
yrre & increpat & incurrit & ingenuus. in omnib;
enim his non uerū n· sed adulterinum ponit̄. nā n
non· ēē· linguae idictio est. nam sic (qua) ā littera
·ēē· lingua palatum tangeret. alo deinde in lo
co ita scribit gyrecos non tantae inscitiae
arcesso qui ōy ex o & y scribserunt. qui ēi ex e
& i illud enim inopia fecerunt hoc nulla re subacti.,

A GELLII· NOCTIUM ATTICARUM LIBER· ~~XXII~~ XIX·

EXPLICITUS· INCIPIT LIBER ~~XXIII~~ XX FELICITER

VICESIMO TERTIO COMMENTARIO HAEC INS̄.,

I Disceptatio sex· caecilii iure consulti & fauorini philosophi de legib; xii tabularum.,

II Vocabulum siticinum in m· catonis oratione quid significet.

III· Quam ob causā· l· accius poeta in grammaticis sic instas nebuloso nomine ·ēē· dixerit.,

IIII Artificum scenicorum studium amoremque inhonestum probrosumq; ·ēē· & super ea rem uerba aristotelis philosophi adscribta.,

·V· Exem̄ (plu) epistolarum alexandri regis & aristotelis philosophi graeca ita uti sunt edita eaque in linguam latinam uersa.,

VI· Quaesitum atque tractatum utrum si & rectius dicere habeo curam uestrum.,

VII (VIII) De is quae habere CΥΙΑΟCΙΑΗ uidentur cum luna ansuescente ac senescente.,

VIIII· Qualib; uerbis delectari solitus sit antonius iulianus positis in mimiambis scribsit de innocentia sua cum ita dixerat numquam uestimenta a populo posci.,

·I· Sex̄· caecilius in disciplina iuris atq; in legib; populi romani noscendis interpretandisque scientia usus auctoritateq· inlustri fuit adeū forte in area palatina cum salutationem caesaris operiremur philosophus fauorinus accessit conlocutusq; nobis multisque aliis

Decēuiraliū

p̄ senib;, in illis tunc eorum sermonib; os*tamtio* st
legum decemuiralium. quas decē uiri eius rei gra
tia a populo creati composuerunt. in duodecim
tabulas conscripserunt. eas leges cum sextus cae
cilius inquisitis exploratis q. multarum urbium
legib;. eleganti atq; absoluta breuitate uerborū
scriptas diceret. sed inquit hoc fauorinus in ple
raq. earum legum parte. ita uti dicis non enim
minus cupide tabulas istas duo decim legi. quam illos
decem libros platonis de legib;. sed quaedam
istic ēē animaduertuntur aut obscurissima.
aut lenia contra nimis & remissa. aut nequa
quā ita ut scriptum ē consistentia. obscurita
tes inquit sextus caecilius non adsignemus
culpae scribentiū sed inscitiae non adsequen
tium. quamq. quā hi quoq. ipsi. qui quae scripta s̄
minus p̄cipiunt. culpa uacant. nam longa aetas
uerba atq. mores ueteres oblitterauit. quib; uer
b moribusq; sententia legum comp̄hensa est.
trecentesimo quoq. anno post romā condita
tabulae compositae scriptaeq. sunt. a quo tem
pore ad hunc diem anni ēē. non longae minus
septingenti uidentur. durae aut scriptum ēē.

XX

iniustas leges; quid existimari potest nisi duram esse le-
gem putas, quae iudicem arbitrumve iure datum qui
ob rem dicendam pecuniam accepisse convictus est ca-
pite poenitur. aut quae furem manifestum ei cui furtum factum est
in servitutem tradit, nocturnum autem furem ius occiden-
di tribuit; dic enim quaeso dic vir sapientiae studio-
sissime. an aut iudicis illius perfidiam contra omnia
divina atque humana iusiurandum suum pecunia ven-
dentis. aut furis manifesti intolerandam auda-
ciam. aut nocturni grassatoris insidiosam violen-
tiam non dignam esse capitis poena existumes; noli in-
quit favorinus ex me quaerere quid ego existumem;
scis enim solitum esse me pro disciplina sectae quam
colo. inquirere potius quam decernere; sed non levis
existimator neque aspernabilis est populus romanus
cui delicta quidem istaec vindicanda. poenae
tamen huiuscemodi nimis durae esse visae sunt; pas-
sus enim est leges istas de tam inmodico supplicio
situ atque senio emori. sicut illud quoque inhumaniter
scriptum improbavit; quod si homo in ius vocatus
morbo aut aetate aeger ad ingrediendum invalidus est.
arceram non sternit. sed ipse aufertur et iumento im-
ponitur. atque ex domo sua ad praetorem in comitium

noua funeris facie effertur. quam enim ob causam mor-
bo adfectus. et ad respondendum pro sese non idoneus.
iumento adhaerens in ius aduersario deportatur.
quod uero dixi uideri quaedam esse inpendio mollio-
ra. nonne tibi quoque uidetur nimis esse dilutum quod ita
de iniuria poenienda scriptum est. si iniuria alteri
faxsit. uiginti quinque aeris poenae sunto. quis enim erit
tam inops quem ab iniuriae faciendae libidine.
uiginti quinque asses deterreant. itaque cum eam legem
cum labeo quoque uester in libris quos ad duodecim ta-
bulas conscripsit non probaret. inquit. l. ueratius
fuit egregie homo inprobus atque inmani uae-
cordia. is pro delectamento habebat os hominis libe-
ri manus suae palma uerberare. eum seruus se-
quebatur ferens crumina plena assium ut que-
que depalmauerat. numerari statim secundum duo-
decim tabulas quinque et uiginti asses iubebat.
propterea inquit praetores postea hanc abolescere.
et relinqui censuerunt. iniuriisque aestumandis
recuperatores se daturos esse dixerunt. non nulla
autem in istis legibus nec consistere quidem sic ut dixi
uisa sunt. uelut illa lex talionis. cuius uerba nisi
memoria me fallit. haec sunt. si membrum rupit

crumina

nicum e pacto talio esto. Praeter enim ulciscendi acer-
bitatem ne procedere quoque exsecutio iustae talio-
nis potest. Nam cui membrum ab alio ruptum est,
si ipsi itidem rumpere per talionem velit, quaero an
efficere possit rumpendi pariter membri aequi- Fa. vi LIBRI V
librium. In qua re primum ea difficultas est in-
explicabilis. Quid si membrum, inquit, alteri inprudens
ruperit? Quod enim per inprudentiam factum est, re- Retaliari
taliari per inprudentiam debet. Ictus quippe fortui-
tus et consultus non cadunt sub eiusdem talionis
similitudinem. Quonam igitur modo inprudentem
poterit imitari, qui in exequenda talione non li-
centiae ius habet, sed inprudentiae? Sed et si prudens
ruperit, nequaquam patietur aut altius se laedi
aut latius. Quod cuiusmodi libra atque mensura caue-
ri possit non reperio. Quin etiam si quid plus erit aliterve
commissum, res fiet ridicula atrocitatis, ut contra-
ria actio mutua et talionis oriatur et adolescat
infinita quaedam reciprocatio talionum. Nam de inma-
nitate illa secandi partiendique humani corporis, si
unus ob pecuniam debitam iudicatus addictusque sit
pluribus, non libet meminisse et piget dicere. Quid
enim videri potest efferatius, quid ab hominis

ingenio diuersius quam quod mēbra & artus in opis
debitoris breuissimo laniatu distrahebantur sic nunc
bona uenum distrahuntur. tum sex. caecilius amplex-
us utraq; manu fauorinū uerū inquit unus p fecto
in nostra memoria non gręcię modo. sed romanę
quoq. rei peritissimus. quis eni philosophorum dis
ciplinę suę leges tam scite atq. docte callet. ac
quam leges tu nostras decemuirales p callusti sed
quaeso tecum tamen degrediare paulisp e cur-
riculis istis disputationū uestrarum academicis.
omissoque studio quidquid lubitū est arguendi
tuendiq; consideres grauius. cuimodi sint ea quae
reprehendisti. nec ideo contemnas legum istarū
antiquitates. quod plerisque ipsis iam popu-
lus romanus uti desiuerit. non enim pfecto igno
ras legū opportunitates. & medellas. pro tempo
rum morib; & p rerum publicarum generibus.
ac pro utilitatū psentium rationib; proque
uitiorum quib; medendum ē feruorib; muta
ri atq; flecti. neq; uno statu consistere. quin
ut facies caeli & maris. ita rerum atq; fortu-
nę tempestatib; uarientur. quid salubrius
uisum ē rogatione illa stolonis iugerum de

Nota

de mutatione legum

numero praefinito qui duilius plebiscito uoconio
de coercendis mulierum hereditatibus; quid tam
necessarium existimatum est propulsandae ciuium
luxuriae quam lex licinia et fannia aliaeque item
leges sumptuariae omnia tamen haec oblitte-
rata et operta sunt ciuitatis opulentia quasi quibusdam
fluctibus exaestuantis. sed cur tibi esse uisa est inhu-
mana lex omnium mea quidem sententia humanis-
sima quae iumentum dari iubet aegro aut seni in
ius uocato, uerba sunt haec legis; si in ius uocato uerba
sunt haec de lege. si in ius uocat si morbus aeuitas
ue uitium escit qui in ius uocabit iumentum dato
Si nolet arceram ne sternito; an tu forte morbum
appellari hic putas aegrotationem grauem cum
febri rapida et quartana iumentumque dici pe-
cus aliquod unicum tergo uehens. ac propterea
minus fuisse humanum existimas aegrotum
domi suae cubantem iumento inpositum in ius
rapi hoc mi fauorine nequaquam ita est;
nam morbus in lege ista non febriculosus neque
nimium grauis. sed uitium aliquod inbecillitatis.
atque inualentiae demonstratur non periculum uitae
ostenditur; ceteroquin qui morbum uehementiorem

+ r r

uim grauit̄ nocendi habent̄ legū istarum
scriptores alio in loco non p̄ se morbum sed
morbū sonticū appellant. iumentū quoq;
n̄ id solum significat quod nunc dicitur.
sed uectabulum etiā quod adiunctis pecorib;
trahebatur. ueteres n̄ri iumentum a iungen
ARCERA do dixerunt. arcera aut̄ uocabat̄ plaustrū.
tectum undiq; et munitū quasi arca quaedā
magna uestimentis instrata. qua nimis aegri
aut senes portari cubantes solebant.
quę nam tibi igitur acerbitas. ēē. uisa est
quod inius uocato pauperino homini uel inopi.
qui aut pedib; forte aegris. eet. aut quo alio
casu ingredi non quiret. plostrum. ēē. dandū
censuerunt. neq; insterni tamen delicate
arceram iusserunt. quō satis. eet inualido
cuimodi uectaculum. atq; id fecerunt ne
causatio ista aegri corporis p̄p̄ quam ua
catione dare fidē detractantib; iurisq;
actiones declinantib;. sedeni ipsum uide.
iniurias factas quinq; et uiginti assib; sanxe
runt. non omnino omnes mi fauorine in
iurias aere isto pauco diluerunt. tam etsi

haec ipsa paucitas assium graue pondus aeris fuit;
nam librariis assib; in ea tempestate populus
usus est; sed iniurias atrociores ut de osse fracto
non liberis modo uerum etiam seruis factas inpen-
siore damno uindicauerunt; quibusdam autem
iniuriis talionem quoq; adposuerunt; quam quidem — Talio f g
dem tu talionem uir optime iniquius paulo insec-
tatus es ac ne consistere quidem dixisti lepida
quadam sollertia uerborum. quoniam talionis par
non sit talio neq; rumpi membrum facile pos-
sit ad alterius ruptiae aequilibrium; ue-
rum mi fauorine talionem rarissimam fieri
difficillime; sed decemuiri minuere atque
extinguere uolentes huiuscemodi uiolentiam
pulsandi atq; laedendi talione. eo quoq; me-
tu coercendos esse homines putauerunt. neq;
eius qui membrum alteri rupisset et pacisci
tamen de talione redimenda nollet tantam
esse habendam rationem arbitrati sunt ut
an prudens inprudensue rupisset spec-
tandum putarent. aut talionem in eo uel ada- — Ad amussim
mussim aequipararent. uel in librili perpen-
derent. sed potius eundem animum eundemq;

imp&um in eadem parte corporis rumpen
Ius tū iudiciū· di. non eundē quoq· casum exigi uoluerunt·
quo modus uoluntatis p̄stare poss& casus.
ictus n̄ poss&; quod si ita ÷ ut dico. ut & ipse
aequitatis habitus demonstrat. talionis ille
tam reciprocae argutiores p̄fecto quam ueri-
ores fuerunt; sed quo acerbū quoq; ēē.
hoc genus poenae putas. quae obsecro te
ista acerbitas ÷; si idem fiat in te quod tute
in alio feceris. p̄sertim cum habeas facultatē
paciscendi. & n̄ necesse sit pati talionē nisi eā
tu legeris. quod edictum aut praetorum de
aestimandis iniuriis p̄babilius ēē. existimas nolo
hoc ignores. hanc quoq; ipsam talionem
ad aestimationē iudicis redigi necessario
solitam; nam si reus qui depēcisci noluerat.
iudici talionē imperanti. non parebat.
aestimata lite. iudex hominē pecuniae
damnabat. atq· ita si reo & pactio grauis
t acba & acerba talio uisa fuerat. seueritas legis
ad pecuniae multam redibat. restat ut ei
quod de sectione partitioneq· corporis
immanissimum ēē. tibi uisum ÷. respon-

deam; omnib; quidem uirtutum generib;
exercendis colendisq; populus rom(anus) e parua
origine ad tantae amplitudinis instar emicuit.
sed omniu(m) maxime atq; p(rae)cipue fidem coluit.
sanctamq; habuit tam priuatim quam publice.
sic consules clarissimos uiros hostib; confirman-
dae fidei publicae causa dedit. sic clientem in fide(m)
acceptum cariore(m) haberi quam p(ro)pinquos. tuen
dumq; ee. contra cognatos censuit.
neq; peius ullum facinus existima-
tum (est) quam si cui p(ro)baret clientem
diuisui habuisse. hanc aut(em) fide(m)
maiores n(ost)ri n(on) modo in officioru(m)
uicib; sed in negotioru(m) quoq; contractib; sanxer(unt).
maximeq; in pecuniae mutuaticae usu atq; com-
mercio. adimi enim putauerunt subsidiu(m) hoc inopiae
temporariae. quo co(m)munis omniu(m) uita indiget. si p(er)-
fidia debitorum sine graui poena eluderet. confes-
si igit(ur) aeris ac debiti iudicatis. triginta dies sunt
dati conquirendae pecuniae causa. quam dissolue-
rent. eosq; dies decem uiri iustos appellauer(unt). uelut
quoddam iustitiu(m) id (est) iuris int(er) eos quasi int(er)stitio-
ne(m) quanda(m) et cessatione(m). quib; dieb; nihil cum his

de fide roma
norum

mutuatica pecunia

deam; omnib; quidem uirtutum generib;
exercendis colendisq; populus romanus e parua
origine ad tantae amplitudinis instar emicuit.
sed omnium maxime atq; praecipue fidem coluit.
sanctamq; habuit tam priuatam quam publicae.
sic consules clarissimos uiros hostib; confirman-
dae fidei publicae causa dedit. sic clientem in fidē
acceptum cariorē haberi quam propinquos. tuen
dumq; ēē contra cognatos censuit.
neq; peius ullum facinus existima-
tum est quam si cui probaretur clientem
diuisui habuisse. hanc autem fidē
maiores nostri non modo in officiorum
uicib; sed in negotiorum quoq; contractib; sanxer.
maximeq; in pecuniae mutuaticae usu atq; com-
mercio. adimi enim putauerunt subsidium hoc inopiae
temporariae quo communis omnium uita indiget si per-
fidia debitorum sine graui poena eluderet. confes-
si igitur aeris ac debiti iudicatis triginta dies sunt
dati conquirendae pecuniae causa quam dissolue-
rent. eosq; dies decemuiri iustos appellauerunt. uelud
quoddam iustitium id est iuris inter eos quasi interstitio-
nē quandā et cessationē. quib; dieb; nihil cum his

de fide romanorum

mutuatica pecunia

agi iure poss&. post deinde nisi dissoluerant ad p̄-
torē uocabant. & ab eo quib; erant iudicati addice-
bant. neruo quoq; aut compedib; uinciebant. sic enī
sunt opinor uerba legis. aeris confessis reb; que
iure iudicatis. triginta dies isti sunto. post deinde
manus iniectio esto in ius ducito. ni iudicatū facit.
aut quis endo eo in iure uindicit secū ducito uincito aut
neruo aut compedib; quindecim pondo ne minore.
aut si uol& maiore uincito si uol& suo
uiuito. ni suo uiuit qui eū uinctū habe-
bit libras ferriendo dies dato
si uol& plus dato. erat aut ius int
ea paciscendi ac nisi pacti forent
habebant in uinculis dies sexaginta. inter eos
dies trinis nundinis continuis ad p̄torem in comitiū
p̄ducebant. quantaeq; pecuniae iudicati eēnt p̄dicabat.
tertiis aut nundinis capite poenas dabant. aut trans
tiberim p̄egre uenū ibant. sed eā capitis poenam
sanciendae sicut dixi fidei gratia horrificam
atrocitatis ostentui nobisq; terrorib; m&uendā
reddiderunt. nā si plures forent quib; reus eēt
iudicatus. secare si uellent atq; partiri corpus ad
dicti sibi hominis p̄miserunt. & quidē uerba ipsa

agi iusque posset. post deinde nisi dissoluerant ad prae-
torem vocabant et ab eo quibus erant iudicati addice-
bant nervo quoque aut compedibus vinciebant. sic enim
sunt opinor verba legis. aeris confessis rebus que
iure iudicatis triginta dies iusti sunto. post deinde
manus iniectio esto in ius ducito. ni iudicatum facit.
aut quis endo eo in iure vindicit secum ducito vincito aut
nervo aut compedibus quindecim pondo ne minore.
aut si volet maiore vincito si volet suo
vivito. ni suo vivit qui eum vinctum habe-
bit libras ferri endo dies dato
si volet plus dato. erat autem ius int-
ea paciscendi ac nisi pacti forent
habebant in vinculis dies sexaginta. inter eos
dies trinis nundinis continuis ad praetorem in comitium
producebant. quantaeque pecuniae iudicati essent praedicabat.
tertiis autem nundinis capite poenas dabant aut trans
Tiberim peregre venum ibant. sed eam capitis poenam
sanciendae sicut dixi fidei gratia horrificam
atrocitatis ostentu novisque terroribus metuendam
reddiderunt. nam si plures forent quibus reus esset
iudicatus secare si vellent atque partiri corpus ad-
dicti sibi hominis permiserunt. et quidem verba ipsa

legis dicam. ne existimes inuidiam me istam fore formidare. tum
inquit nundinis partis secanto. si plus minusue secuerunt se
fraude esto. nihil profecto inmitius nihil inmanius nisi ut re
ipsa apparet eo consilio tanta inmanitas poenae denun-
tiata est. ne ad eam umquam perueniretur. addici namque nunc et uin-
ciri multos uidemus. quia uinculorum poenam deterrimi homines
contemnunt. dissectum esse antiquitus neminem equidem
neque legi neque audiui quoniam saeuitia ista poenae contemni non qui-
ta est. an putas fauorine si non illa etiam ex duodecim tabulis de
testimoniis falsis poena aboleuisset et si nunc quoque ut
antea qui falsum testimonium dixisse conuictus esset e saxo
tarpeio deiceretur mentituros fuisse pro testimonio tam mul-
tos quam uidemus. acerbitas plerumque ulciscendi maleficii
bene atque caute uiuendi disciplina est. historia de metto fu-
fetio albano nobis quoque non admodum numero istiusmodi libros
lectitantibus ignota non est. qui quoniam pactum atque condictum
cum rege populi romani perfide ruperat. binis qua-
drigis euinctus in diuersa nitentibus laceratus est. nouum
atque asperum supplicium quis negat. sed quid elegantis-
simus poeta dicat uide. at tu dictis albane maneres.
haec taliaque alia ubi sextus caecilius omnibus qui ad-
erant ipso quoque fauorino adprobante atque laudan-
te disseruit. nuntiatum est caesarem iam salutari et sepa-
rati sumus.

[Margin: ipsa · pulchrum dictum · De metto fufet]

II Siticines scriptum est in oratione m. catonis. quae
scribitur ne imperium sit ueteri ubi nouus uenerit.
siticines inquit et liticines et tubicines. sed caesellius
uindex in commentariis lectionum antiquarum scire
quidem se ait liticines lituo cantare. et tubicines
tuba. quid istuc autem sit quod siticines cantant ho-
mo ingenue ueritatis scire sese negat; nos autem
SITICINES. in capitonis atei coniectaneis inuenimus; siticines
appellatos. qui apud sitos canere soliti essent. hoc est
uita functos et functos et sepultos. eosque habuisse
r proprium genus tubae qua canerent a ceterorum
tubicinum differens. quos sicinistas uulgus dicit.
qui rectius locuti sunt. sicinistas littera n gemina dixe-
runt; sicinnium enim genus ueteris saltationis fuit.
saltabundi autem canebant. quae nunc stantes canunt.
III Posuit hoc uerbum l. accius poeta in pragmaticis.
appellarique sicinistas ait nebuloso nomine; cre-
do propter ea nebuloso. quod sicinnium cur diceretur obscu-
IIII rum est. Comoedos quispiam et tragoedos et
tibicines. diues adulescens tauri philosophi disci-
pulus liberos homines in deliciis atque in delectamen-
tis habebat; id genus autem artifices graecae appellant.
ΟΙ ΠΕΡΙ ΤΟΝ ΔΙΟΝΥϹΟΝ ΤΕΧΝΕΙΤΑΙ. Eum adules-

centē. auirus a sodalitatib; conuictuq· hominū scenicorū
abducere uolens misit ei uerba haec ex aristotelis libro
excriptaqui· ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑΕΝΚΥΚΛΙΑ·
Inscribitur·÷· iussitq· uti ea cottidie lectitaret· ΔΙΑΤΙΟΙ
ΔΙΟΝΥCΙΑΚΟΙΤΕΧΝΕΙΤΑΙωCΕΠΙΤΟΠΟΛΥΠΟΝ
ΗΡΟΙΕΙCΙΝΟΤΙΗΚΙCΤΑΛΟΓΟΥΚΑΙΦΙΛΟCΟΦΙΑC
ΚΟΙΝωΝΟΥCΙΔΙΑΤΟΠΕΡΙΤΑCΑΝΑΓΚΑΙΑC
ΤΕΧΝΑCΤΟΠΟΛΥΜΕΡΟCΤΟΥΒΙΟΥΕΙΝΑΙΚΑΙ
ΟΤΙΕΝΑΚΡΑCΙΑΙCΤΟΝΠΟΛΥΝΧΡΟΝΟΝΕΙCΙΝΟ
ΤΕΔΕΕΝΑΠΟΡΙΑΙCΑΜΦΟΤΕΡΑΔΕΦΑΥΛΟΤΗ
ΤΟCΠΕΡΙCΚΕΥΑCΤΙΚΑ· Commentationū suarum V.
artiumq· quas discipulis tradebat aristoteles philo
sophus. regis alexandri magister. duas species habuis-
se dicit. aliae erant quae nominabat ἐΞωΤΕΡΙΚΑ· a
lia quae appellabat· ΑΚΡΟΑΤΙΚΑ ἐΞωΤΕΡΙΚΑ
dicebant. quae ad rhetoricas meditationes facultatēq·
argutiarū ciuiliumq· rerū notitiā conducebant·
ΑΚΡΟΑΤΙΚΑ autē uocabant. in quib; philosophia
remotior subtiliorq· agitabat. quaeq· ad naturę
contēplationes disceptatione sue dialecticas ptine-
bant. huic disciplinae quā dixi· ΑΚΡΟΑΤΙΚΑΙ·
temp; exercendae. dabat in lycio matutinū nec ad eā
quemq; quā temere mittebat. nisi quorū ante ingeniū

et eruditionis elementa atque in discendo studium laboremque
explorasset. illas vero exotericas auditiones exer-
citiumque dicendi eodem in loco vesperi faciebat. easque vul-
go iuvenibus sine dilectu praebebat. atque eum ΔΕΙΛΙΝΟ
ΠΕΡΙΠΑΤΟΝ appellabat. illum alterum supra
ΕΩΘΙΝΟ; utroque enim tempore ambulans disserebat.
libros quoque suos earum omnium rerum commentarios
seorsum divisit. ut alii exoterici dicerentur. partim acro-
atici. cum in vulgus ab eo editos rex alexander cognovis-
set atque ea tempestate armis exercitum omnem prope
asiam teneret. regemque ipsum darium proeliis et victo-
riis urgeret in illis tamen tantis negotiis. litteras ad aris-
totelem misit non eum recte fecisse. quod disciplinas acroaticas
quibus ab eo ipse eruditus foret libris foras editis invulgas-
set. nam qua inquit alia re praestare ceteris poterimus. si ea
quae ex te accepimus omnium prorsus fient communia. quippe
ego doctrina anteire malim quam copiis atque opulentiis. re-
scripsit ei aristoteles ad hanc sententiam. acroaticos
libros quos editos quereris. et non proinde ut arcana ab-
sconditos. neque editos scito esse. neque non editos. quoniam his solis
cognobiles erunt. exempla utrarumque litterarum sumpta
ex andronici philosophi libro subdidi. amavi autem prorsus in utriusque
epistola brevitatis elegantissimae filum tenuissimum.

de Alexandro dignissimum memoria.

Γ V ΑΛΕΞΑΝΔΡΟϹ ΑΡΙϹΤΟΤΕΛΕΙ ΕΥ ΠΡΑΤΤΕΙΝ ΟΥΚ ΟΡΘ
ΩϹ ΕΠΟΙΗϹΑϹ ΕΚΔΟΥϹ ΤΟΥϹ ΑΚΡΟΑΤΙΚΟΥϹ ΤΩΝ ΛΟΓ
ΩΝ ΤΙΝΙ ΓΑΡ ΔΗ ΔΙΟΙϹΟΜΕΝ ΗΜΕΙϹ ΤΩΝ ΑΛΛΩΝ ΕΙ
ΚΑΘ ΟΥϹ ΕΠΑΙΔΕΥΘΗΜΕΝ ΛΟΓΟΥϹ ΟΥΤΟΙ ΠΑΝΤΩΝ
ΕϹΟΝΤΑΙ ΚΟΙΝΟΙ ΕΓΩ ΔΕ ΒΟΥΛΟΙΜΗΝ ΑΝ ΤΑΙϹ ΠΕΡΙ
ΤΑ ΑΡΙϹΤΑ· ΕΜΠΙΡΙΑΙϹ Η ΤΑΙϹ ΔΥΝΑΜΕϹΙΝ ΔΙΑΦΕ
ΡΕΙΝ ΕΡΡΩϹΟ ΑΡΙϹΤΟΤΕΛΗϹ ΒΑϹΙΛΕΙ ΑΛΕΞΑΝΔΡΩ·
ΕΥ ΠΡΑΤΤΕΙΝ ΕΓΡΑΨΑϹ ΜΟΙ ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΑΚΡΟΑΤΙΚΩ
Ν ΛΟΓΩΝ ΟΙΟΜΕΝΟϹ ΔΕΙΝ ΑΥΤΟΥϹ ΦΥΛΑΤΤΕΙΝ ΕΝ
ΑΠΟΡΡΗΤΟΙϹ· ΙϹΘΙ ΟΥΝ ΑΥΤΟΥϹ ΚΑΙ ΕΚΔΕΔΟΜΕΝΟΥϹ
ΚΑΙ ΜΗ ΕΚΔΕΔΟΜΕΝΟΥϹ ΞΥΝΕΤΟΙ ΓΑΡ ΕΙϹΙΝ· ΜΟΝ
ΟΙϹ ΤΟΙϹ ΗΜΩΝ ΑΚΟΥϹΑϹΙΝ ΕΡΡΩϹΟ· Α· Β hoc ego
uerbũ· ΞΥΝΕΤΟΙ ΓΑΡ ΕΙϹΙΝ· quęrens uno itidē uer-
bo dicere. aliud n̄ repperi quā quod ÷ scriptũ a M. catone
Γ. VI. in sexta origine; itaq; ego inquit cognobiliorē cognitionē
ee. arbitror., Percontabar apollinarē sulpiciū cū eū ro-
mae adulescentulus sectarer. qua ratione dicer&. habeo cu-
ram uri. aut misereor uri. & isti casus uri eo in loco quē uide-
rent habere casum rectum; is mihi ita respondit; quęris,
inquit ex me. qđ mihi quoq; ÷ iamdiu in pp&ua quęstione.
uid&ur enī n̄ uri oportere dici. sed urm sicuti graeci locunt;
ΕΠΙΜΕΛΟΥΜΑΙ ΥΜΩΝ ΚΗΔΟΜΑΙ ΥΜΩΝ· In quo loco·
ΥΜΩΝ· aptius urm dicitur. quā uri. & habet casū nominandi

quem tu rectum appellasti, inuenio tamen inquit non paucis in locis scriptum at-
que id ita dictum non nostrum autem. Sulla rerum gestarum libro se-
cundo quod si fieri potest ut etiam nunc nostri uobis in mentem ueniat.
nosque magis dignos creditis quibus ciuibus quam hostibus utamini.
quique pro uobis potius quam contra uos pugnemus. neque nostro neque
maiorum nostrorum merito nobis id contingat. Terentius in phor-
mione, ita plerique ingenio sumus. omnes nostri nosmet paeni-
tet. afranius in togata. nescio qui nostri miseritus tandem deus.
et laberius in necyomantia. dum diutius detinetur nostri oblitus est.
dubium porro inquit non est quin eodem hic casu omnia dicantur
nostri miseritus est. quod dicitur mei paenitet. mei miseretur
mei oblitus est. mei autem casus interrogandi est. quem genetiuum
grammatici uocant. et ab eo declinatur quod est ego, huius
deinde pluratiuum est nos. sui aeque declinatur ab eo quod est tu, huius
itidem pluratiuum est uos. sic namque plautus declinauit in pseu-
dolo in his uersibus. si ex te tacente fieri possem certior.
ere quae miseriae te tam misere macerent. duorum la-
bori ego hominum parsissem lubens. mei te rogandi et tui
respondendi mihi. mei enim plautus hoc in loco non ab eo dixit
quod est meus sed ab eo quod est ego. itaque si dicere uelis patrem
mei pro patrem meum quo graeci modo ΤΟΝ ΠΑΤΕΡΑ
ΜΟΥ dicunt. inusitate quidem. sed recte profecto eaque
ratione dixeris qua plautus dixit labori mei pro labori meo.

haec aut ipsa structio ē. innumero plurativo. qua graeci utuntur
misereri urm dix. & quaestionū. cicero contentio urm. & conten-
tione nrm dix. quoq. item ultione quadrigarius in anna-
li undeuicensimo uerba haec posuit. c. mari, & quando te
nrm & rei publicae miserebitur; cur igitur terentius
patris & nri ñ nrm. & afranius nri miseretur ÷ ñ nrm.
nihil herde inquit mihi de ista re in mentem uenit. nisi auctori-
tas quaedam u& uetustas. ñ nimis anxie neq. superstitiose lo-
quentis. nā sicuti multifariā scriptū ÷ urorum p urm. ut in
plauti mostellaria. in hoc uersu. uerum illuc ēē. maxima
pars urorū intellegit. cum uell& maxima dicere pars
urm. ita ñ nūquā uri quoq. dictum ē. urm. sed procul dubio
qui rectissime loqui uol& urm potius dixerit quā uri. &
idcirco inportunissime inquit fecer. qui in plerisq. sallus-
ti exemplarib; scripturā istā sincerissimā corruperunt.
nam cū ita in catillina scriptū ē&. saepe maiores urm
miseriti plebis romanae. urm oblleuerunt & uri sup scripse-
runt. ex quo in plures libros mendae istius indoles manauit. Mendae istiu indoles mana uit
haec memini mihi apollinarē dicere. eaq. tunc ipsa ita ut
VII. dicta fuerant notaui. Mira & prope adeo ridicula di-
uersitas fabulae apud graecos poetas deprehendit. sup nu-
mero niobae filiorū. nam homerus pueros puellasque ei
bis senos dicit fuisse. euripides. bis septenos. sappho bis

haec autem ipsa ratio est in numero plurativo, qua graeci utuntur
misereri uestrum dixit & quando cicero contentio uestrum & conten-
tione nostrum dixit, quaque item ratione quadrigarius in anna-
li undeuicensimo uerba haec posuit. C. mari, ecquando te
nostrum & rei publicae miserebitur; cur igitur terentius
paenitet nos non nostrum. & afranius nostri miseritur, non nostrum?
nihil herde inquit mihi de ista re in mentem uenit, nisi auctori-
tas quaedam uetustatis. non nimis anxiae neque superstitiose lo-
quentis. nam sicuti multifariam scriptum est uestrorum pro uestrum in
plauti mostellaria in hoc uersu, uerum illuc esse maxima
pars uestrorum intellegit. cum uellet maxima dicere pars
uestrum. ita non numquam uestri quoque dictum est uestrum. sed procul dubio
qui rectissime loqui uolet uestrum potius dixerit quam uestri. &
idcirco inportunissime inquit fecerunt, qui in plerisque sallus-
ti exemplaribus scripturam istam sincerissimam corruperunt.
nam cum ita in catillina scriptum esset. saepe maiores uestrum
miseriti plebis romanae, uestrum obleuerunt & uestri super scripse-
runt. ex quo in plures libros mendae istius indoles manauit. — Mendae istius indoles manauit
haec memini mihi apollinarem dicere. eaque tunc ipsa ita ut
VII. dicta fuerant notaui. Mira & prope adeo ridicula di-
uersitas fabulae apud graecos poetas deprenditur super nu-
mero niobae filiorum. nam homerus pueros puellasque eius
bis senos dicit fuisse, euripides bis septenos, sappho bis

novenos. bacchylides et pindarus bis denos. quidam alii scrip-
VIII tores. tres fuisse solos dicere. Annianus poeta in fundo
suo quem in agro falisco possidebat. agitare erat soli-
tus uindemiam hilare atque amoenam; ad eos dies me et quos-
dam item alios familiaris uocauit. ubi tum cenantibus nobis
magnus ostrearum numerus roma missus est. quae cum
adpositae fuissent et multae quidem sed inuberes ma-
macros qq; crae quaeque essent. luna inquit annianus nunc uideli-
cet senescit. ea re ostrea quoque sicuti quaedam alia te-
nuis exuctaque est. cum quaererem; quae alia item se-
nescente luna tabescerent. nonne lucilium inquit nostrum meminis-
eschinus tis dicere. luna alit ostrea et implet echinos. muribus fibras et pe-
pecua cua addit. eadem autem ipsa quae crescente luna gliscunt. defi-
ciente contra defiunt. aelurorum quoque oculi ad easdem
uices lunae aut ampliores fiunt. aut minores. id etiam inquit
multo mirandum est magis quod apud plutarchum in quarto
in hesiodum commentario legi. caepe tum reuirescit et conger-
minat. decedente luna. contra autem inarescit. adolescente.
de caepe eam causam esse dicunt sacerdotes aegyptii. cur pelusiotae
caepe non edint. quia solum holerum omnium contra lunae augmenta
IX VIII atque damna uices minuendi et augendi habeat contrarias.
Delectari mulcerique aures suas dicebat antonius iulianus
figmentis uerborum nouis gn. matii hominis eruditi. qualia

nouenos. bacchyllides et pindarus bis denos. quidam alii scrip-
VIII tores. tres fuisse solos dixerunt. Annianus poeta in fundo
suo quem in agro falisco possidebat. agitare erat soli-
tus uindemiam hilare atque amoene. ad eos dies me et quos-
dam item alios familiaris uocauerat. ubi tum cenantibus nobis
magnus ostrearum numerus roma missus est. quae cum
appositae fuissent et multae quidem sed inuberes et ma-
macros qq; crae quaeque essent. luna inquit annianus nunc uideli-
cet senescit. ea re ostrea quoque sicuti quaedam alia te-
nuis exsuctaque est. cum quaereremus quae alia item se-
nescente luna tabescerent. nonne lucilium inquit nostrum meminis-
eschinus tis dicere. luna alit ostrea et implet echinos. muribus fibras et pe-
pecua cui addit. eadem autem ipsa quae crescente luna gliscunt. defi-
ciente contra defiunt. aelurorum quoque oculi ad easdem
uices lunae aut ampliores fiunt. aut minores. id etiam inquit
multo mirandum est magis quod apud plutarchum in quarto
in hesiodum commentario legi. caepe tum reuirescit et conger-
minat. decedente luna. contra autem inarescit adolescente.
eam causam esse dicunt sacerdotes aegyptii. cur pelusiotae
caepe non edint. quia solum holerum omnium contra lunae augmenta
atque damna uices minuendi et augendi habeat contrarias.
IX VIII Delectari mulcerique aures suas dicebat antonius iulianus
figmentis uerborum nouis gn. mattii hominis eruditi qualia

haec quoque essent quae scripta ab eo in mimiambis memoravimus

sinuque amicam reficere frigidam caldo columbulatim la-

bris conserens labris. id quoque iucunde lepideque fictum dic-

titabat. iam tonsiles tapetes ebrii fuco quos concha purpura

imbuens venenavit. Ex iure manum consertum verba sunt

ex antiquis actionibus quae cum lege agitur et vindiciae contendunt

dici nunc quoque apud praetorem solent. Rogavi ego Romae gramma-

ticum celebri hominem fama et multo nomine quid haec ver-

ba essent. Tum ille me despiciens. aut erras inquit adulescens.

aut ludis. rem enim doceo grammaticam non ius respondeo. si quid

igitur ex Vergilio Plauto Ennio quaerere habes quaeras licet.

ex Ennio ergo inquam est magister quod quaero. Ennius enim verbis

hisce sensus est. cumque ille demiratus aliena haec esse a poetis.

et haud usquam inveniri in carminibus Enni diceret tum ego

hos versus ex octavo annali absentes dixi nam forte eos tam-

quam insignitius praeter alios factos memineram. pellitur e medio sapi- VERS

entia vi geritur res. spernitur orator bonus horridus miles amatur.

haud doctis dictis certantes nec maledictis miscent inter se se

inimicitiam agitantes non ex iure manum consertum sed magis ferro

rem repetunt regnumque petunt vadunt solida vi. cum hos ego ver-

sus Ennianos dixisse credo inquit grammaticus iam tibi sed

tu velim credas mihi Quintum Ennium didicisse hoc non ex poeticae

litteris sed ex iuris aliquo perito. eas igitur tu quoque inquit et dis-

[illegible]sum de ennius dici [illegible] hoc sum magistri [illegible] docere
ipse debuerat. a quo discere tempore monstrum [illegible] id quod
ex iure consultus. quod q; ex libris eorum didici inferen-
dum his commentariis existimaui quo in medio rerum &
hominu uitam qui colunt ignorare n oportet uerba
actionum ciuilium celebriora manu conserere ;

Deest x caput, & finis non

Auctore Paulo Guillaume

Paulo Guill[illegible]

1598